

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SUÇLA İLİŞKİLENDİRİLEN ÇOCUKLARIN SUÇ
ARAÇLARIYLA BİRLİKTE GAZETELERDE YER
ALAN GÖRSELLERİNİN SEMİYOTİK
İNCELEMESİ**

Kadir BALCI

2501191787

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Ersin TURAN

İSTANBUL – 2023

ÖZET

SUÇLA İLİŞKİLENDİRİLEN ÇOCUKLARIN SUÇ
ARAÇLARIYLA BİRLİKTE GAZETELERDE YER ALAN
GÖRSELLERİNİN SEMİYOTİK İNCELEMESİ

Kadir BALCI

Araştırmada suçla ilişkilendirilen çocukların suç araçlarıyla birlikte gazetelerde yer alan görsellerinin semiyotik incelemesi yapılmaktadır. Araştırmada Türkiye'deki 42 ulusal gazetenin 01 Eylül 2017 ile 01 Ocak 2023 tarihleri arasındaki basılı ve dijital versiyonlarının manşetleri taranarak 73.743 gazete manşeti incelenmiştir. Ayrıca araştırmada merkez üssü Kahramanmaraş'ta meydana gelen deprem nedeniyle 07 ile 16 Şubat 2023 tarihleri arasında kamuoyuna sunulan haberler de ele alınmıştır. Araştırmada gazetelerin suç haberlerini inşa ederken kullandığı haber dilini ve mizanpaj tekniklerini inceleyerek; suç araçları ve olaya konu olan karakterlerin sunumu, suç haberlerinin manşetten verilmesi, suçlular ve suç araçlarının görsellerinin sunumunun semiyotik incelemesini yapmak amaçlanmaktadır. Ayrıca araştırmada gazetelerde fotoğraf, görsel kullanımı ve sansür sorunu ele alınarak; suç haberlerinin yazılırken semboller, işaretlerle desteklenmesi, suçla ilgili haberlerde çocukların ele alınış biçimi, gazetelerin kamu yararı adına hareket ederken işledikleri etik ihlallerin ortaya konulması ve çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatür tarandığında az sayıda özgün olan ve literatüre önemli bir katkı sağlayan benzer çalışmalara istinaden bu araştırma suçlu ya da mağdur olan çocukların hangi konularda haberlerde yer aldığını ve ele alınış biçiminin nasıl olduğunu geniş bir gazete arşiv taramasına dayandırması açısından önem taşımaktadır. Araştırmada haberlerde etik ilkeleri ihlal edildiği, suç aletine ve suçun işlenme yöntemine işaret eden bir yazım tarzı ve mizanpajla haberlerin sunulduğu, ancak tedbirler ve caydırıcı konulara ilişkin herhangi bir bilgiye ise az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Haberlerde, çocuklar mağdur ve suçlu biçiminde inşa edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gazete, Suç, Çocuk, Semiyotik İnceleme

ABSTRACT
SEMIOTIC ANALYSIS OF VISUALS OF CHILDREN
ASSOCIATE WITH CRIME WITH CRIME VEHICLES
IN NEWSPAPERS
Kadir BALCI

In the research, semiotic analysis is made of the images of children associated with crime along with their crime vehicles, in the newspapers. In the research, 73,743 newspaper headlines were examined by scanning the headlines of the printed and digital versions of 42 national newspapers in Turkey between 01 September 2017 and 01 January 2023. In addition, in the research the earthquake that took place in Kahramanmaraş the epicenter , was also discussed the news presented to the public between 07 and 16 February 2023 due to. In the research, by examining the news language and layout techniques used by the newspapers while constructing their crime news; It is aimed to make a semiotic analysis of the presentation of crime vehicles and the characters that are the subject of the event, the headlines of crime news, the presentation of the images of criminals and crime vehicles. In addition, in the research, the use of photographs and images in newspapers and the problem of censorship were discussed; It is aimed to support crime news with symbols and signs, the way children are handled in crime news, to reveal ethical violations committed by newspapers while acting on behalf of the public interest, and to offer solutions. It was concluded that the news was presented in a style and layout, but little place was given to any information on measures and deterrent issues. In the news, children are constructed as victims and criminals.

Keywords: Newspaper, Crime, Child, Semiotic Review

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın planlanması, araştırılması ve yürütülmesi aşamalarında yol gösterici olan, olumlu ve güven veren tavrıyla beni cesaretlendiren, bilgi birikimiyle çalışmama farklı açılardan bakmamı sağlayan, beraber çalışmaktan ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Ersin TURAN' a teşekkür ederim.

Akademik hayatım boyunca maddi ve manevi olarak yanımda olan, aldığım kararları destekleyen, her zaman zorluklar karşısında beni cesaretlendiren ve moral veren ablam Öğr. Gör. Dr. Bahar BALCI AYDOĞAN ve Öğr. Gör. Alper AYDOĞAN'a teşekkür ederim. Sevgisiyle ve inancıyla beni destekleyen, eğitilmiş, iyi bir insan olmanın önemini aşılayan annem Tülay BALCI' ya ve aramızdan ayrılan babam Piri BALCI' ya sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

KADİR BALCI

İSTANBUL, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SUÇ OLGUSUNUN HABERLE İLİŞKİSİ	11
1.1. Suç Kavramı	16
1.2. Suçun Haberleştirilmesi	17
1.2.1. Gazetelerde suç içerikli haberlere öncelik verilmesi	20
1.2.2. Haberlerde suç araçlarının sunumu	24
1.3. Suç Haberlerinde Gazetelerin Tutumu	26
1.3.1. Suç haberlerinin manşetten verilmesi	28
1.3.2. Haberde suçlular ve suç araçlarına ilişkin görsellerin sunumu	30
1.4. Gazetelerde Görsellerin Kullanımı ve Sansür Sorunu.....	32
1.4.1. Gazetelerdeki suç haberlerinin görsellerle ve işaretlerle desteklenmesi.....	33
1.4.2. Gazetelerde suçla ilgili haberlerde çocukların ele alınışı biçimi	36
1.4.3. Gazetelerin çocuk haberlerinde yaptığı etik ihlaller	43
1.4.4. Kamu yararı adına haber yapmak.....	57
1.4.5. Sansürün mesleki etik anlayışının dışında tutulması.....	63

İKİNCİ BÖLÜM

2. SEMİYOTİK İNCELEME	76
2.1. Semiyotik İnceleme Tanımı	77
2.2. Semiyotik İnceleme ve Kuramcıları	80
2.2.1. Ferdinand De Saussure'in yaklaşımı	80
2.2.2. Charles Sanders Peirce'ün yaklaşımı	83
2.2.3. Roland Barthes'in yaklaşımı	85
2.2.4. Umberto Eco'un yaklaşımı	89
2.2.5. Algirdas Julien Greimas'in yaklaşımı	90
2.3. Semiyotik Türleri ve Kullanılan Temel Kavramlar	92
2.3.1. Semiyotik türleri	93
2.3.1.1. Belirti (Indice)	93
2.3.1.2. Simge (Symbole)	94
2.3.1.3. Görüntüsel gösterge (Icône)	95
2.3.2. Kullanılan temel kavramlar	97
2.3.2.1. Metin	97
2.3.2.2. Kodlar	98
2.3.2.3. Dizge	100
2.3.2.4. Anlamlandırma	101
2.4. Semiyotik İnceleme ve Haber İlişkisi	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SUÇLA İLİŞKİLENDİRİLEN ÇOCUKLARIN SUÇ ARAÇLARIYLA BİRLİKTE GAZETELERDE YER ALAN GÖRSELLERİNİN SEMİYOTİK İNCELEMESİ ...	109
3.1. Araştırmanın Metodolojisi	110
3.1.1. Araştırmanın konusu	110
3.1.2. Araştırmanın amacı	111
3.1.3. Araştırmanın önemi	113
3.1.4. Araştırmanın yöntemi	114
3.1.5. Araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları	116
3.2. Analitik Çerçeve	117

3.2.1. Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi	118
3.2.2. Çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin haberlerin semiyotik incelemesi.....	149
3.2.3. Dizi setindeki silahlı sahnelerden etkilenen çocukların konu edinildiği haberlerin semiyotik incelemesi	171
3.2.4. Olayda ölen ya da mağdur olan çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi.....	176
3.2.5. Çocukların ölümüne yol açan “şırınga çikolata” haberlerinin semiyotik incelemesi	211
3.2.6. Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi	222
3.2.7. Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak çocukların mağdur edildiği haberlerin semiyotik incelemesi	257
3.2.8. Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alış biçiminin semiyotik incelemesi	294
3.3. Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ’da Meydana Gelen Deprem Sonucu İnşa Edilen Haberlerin Semiyotik İncelemesi	305
SONUÇ	333
KAYNAKÇA.....	349

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1: “Semi-yotik inceleme tablo örneği”	115
Tablo 3.2: “Okulda dehşet”, Takvim, 1 Aralık 2022	119
Tablo 3.3: “24 saat şiddet”, Posta, 16 Aralık 2017	121
Tablo 3.4: “Kahreden fotoğraf”, Posta, 23 Aralık 2019	123
Tablo 3.5: “Pembe nine torun kurbanıymış”, Güneş, 17 Mart 2018	125
Tablo 3.6: “Annesini beyzbol sopasıyla katletti”, Posta, 16 Aralık 2017	127
Tablo 3.7: “Bir tıkla katil”, Hürriyet, 10 Kasım 2018	129
Tablo 3.8: “Kan donduran itiraf”, Güneş, 2 Ağustos 2019	131
Tablo 3.9: “Katil evlat”, Takvim, 3 Mayıs 2020	133
Tablo 3.10: “Liseli dehşeti”, Posta, 8 Kasım 2018	135
Tablo 3.11: “Okulda dehşet”, Dokuz Sütun, 27 Ağustos 2018	137
Tablo 3.12: “Namus belası”, Takvim, 13 Temmuz 2018	139
Tablo 3.13: “İnsan hayatı ne kadar ucuz”, Sabah, 10 Kasım 2018	141
Tablo 3.14: “1 dakika sonra facia”, Takvim, 23 Aralık 2019	143
Tablo 3.15: “14’ lük dehşet”, Takvim, 29 Ağustos 2021	145
Tablo 3.16: “Aynaya bakın”, Posta, 10 Nisan 2018	147
Tablo 3.17: “Devlet yurdunda işkence”, Posta, 22 Şubat 2018	150
Tablo 3.18: “Takipçiniz batsın”, Posta, 4 Mayıs 2021	152
Tablo 3.19: “Fenomen zorbalığı”, Posta, 3 Mayıs 2021	154
Tablo 3.20: “Kızlar çetesi dehşet saçtı”, Posta, 8 Şubat 2020	156
Tablo 3.21: “Bu yaşta bu şiddet”, Posta, 8 Aralık 2022	158
Tablo 3.22: “Kızlar çetesi”, Yeni Asır, 8 Şubat 2020	161
Tablo 3.23: “Acil düzenleme yapılmalı”, Milat, 16 Şubat 2019	163
Tablo 3.24: “Sanki dövüş okulu”, Güneş, 12 Ocak 2019	165
Tablo 3.25: “Şiddetin ‘gösteri’ si”, Milat, 5 Şubat 2019	167
Tablo 3.26: “TikTok rezaleti”, Yeni Asır, 3 Mayıs 2021	169
Tablo 3.27: “Çukurdan yayılan tehlike”, Güneş, 13 Kasım 2019	172
Tablo 3.28: “Gençler ölüm ‘Çukur’ unda”, Diriliş Postası, 9 Kasım 2018	174
Tablo 3.29: “Pamukta boğuldular”, Milliyet, 20 Ekim 2017	177
Tablo 3.30: “Maganda terörü”, Posta, 1 Eylül 2020	179
Tablo 3.31: “9 taksitle vahşet”, Habertürk, 15 Ekim 2017	181
Tablo 3.32: “Ölüm her yerde satılıyor”, Posta, 15 Ekim 2017	183
Tablo 3.33: “Abisinin kafasına bıçak sapladı!”, Yeni Asır, 17 Ekim 2019	185
Tablo 3.34: “Titreye titreye ateş ettim”, Takvim, 10 Kasım 2021	187
Tablo 3.35: “14 yaşındaki çocuk silahla dehşet saçtı”, Posta, 27 Kasım 2022	189
Tablo 3.36: “Kadere bak”, Güneş, 7 Mart 2018	191
Tablo 3.37: “Çocuğa bıçaklı tehdit!”, Şok, 1 Kasım 2018	192
Tablo 3.38: “Daha on yedi yaşındaydı”, Posta, 14 Ekim 2017	194
Tablo 3.39: “Zalim ana”, Güneş, 26 Ağustos 2017	196
Tablo 3.40: “Yürek taş olsa dayanmaz”, Posta, 23 Eylül 2018	198
Tablo 3.41: “Rezilliğe kim dur diyecek”, Türkiye, 20 Eylül 2018	200
Tablo 3.42: “Okul çıkışı dehşet”, Habertürk, 14 Ekim 2017	202
Tablo 3.43: “Katillerine müebbet”, Takvim, 19 Nisan 2018	204
Tablo 3.44: “Ömer’i vuranın cezasına indirim”, Hürriyet, 25 Haziran 2019	205
Tablo 3.45: “Pınar maganda kurbanı”, Posta, 7 Mayıs 2021	207
Tablo 3.46: “Dehşet içinde izliyoruz”, Posta, 8 Ocak 2019	209
Tablo 3.47: “Kantinden aldığı çikolata öldürdü”, Posta, 12 Aralık 2019	212
Tablo 3.48: “Daha kaç can alacak”, Güneş, 13 Aralık 2019	214
Tablo 3.49: “Umut 1 Mert 2 daha kaç çocuk ölecek?”, Posta, 13 Aralık 2019	216
Tablo 3.50: “Şırınga çikolata öldürdü”, Milliyet, 12 Aralık 2019	218
Tablo 3.51: “İlk değilmiş”, Milliyet, 13 Aralık 2019	220
Tablo 3.52: “Oyun sanal bıçak gerçek”, Habertürk, 7 Aralık 2017	223
Tablo 3.53: “İnternet oyunlarında ölüm tuzağı”, Akit, 13 Kasım 2017	225

Tablo 3.54: “Sanal oyun böyle bitti”, Hürriyet, 6 Ekim 2018.....	227
Tablo 3.55: “Mavi Balina ölümüne böyle götürüyor”, Akşam, 24 Şubat 2018.....	229
Tablo 3.56: “Sanal katil cana doymuyor”, Güneş, 5 Nisan 2019.....	231
Tablo 3.57: “Mavi Balina yine can aldı.”, Akşam, 11 Kasım 2017.....	233
Tablo 3.58: “Wikipedia yasak intihar oyunu serbest!”, Karar, 11 Kasım 2017.....	235
Tablo 3.59: “Çocuklar ölümüne böyle gidiyor”, Akşam, 29 Ocak 2019.....	237
Tablo 3.60: “Emine’nin ölümünde oyun şüphesi.”, Güneş, 29 Ocak 2019.....	239
Tablo 3.61: “Mavi Balina ölüm saçıyor”, Güneş, 4 Nisan 2019.....	241
Tablo 3.62: “Tehlikeli oyun”, Ortadoğu, 6 Nisan 2019.....	243
Tablo 3.63: “Mavi Balina Furkan’ı öldürdü”, Güneş, 11 Eylül 2017.....	245
Tablo 3.64: “İşte katil”, Takvim, 8 Nisan 2019.....	247
Tablo 3.65: “Mavi Balınayı avlayın”, Posta, 14 Nisan 2019.....	249
Tablo 3.66: “Katil Balina.”, Posta, 29 Ocak 2019.....	251
Tablo 3.67: “Sanal felaket! Oyun içinde ‘oyun’”, Doğruhaber, 15 Mart 2019.....	253
Tablo 3.68: “Momo tıraşı”, Takvim, 10 Mart 2019.....	255
Tablo 3.69: “Suçlu bulundu: Z kuşağı”, Posta, 29 Ağustos 2018.....	258
Tablo 3.70: “4 yaşındaki çocuğun eline silah verirken...”, Akşam, 3 Şubat 2019.....	260
Tablo 3.71: “Eve kilitlenen çocukların dramı”, Posta, 6 Mayıs 2022.....	262
Tablo 3.72: “Sorumsuz baba”, Güneş, 29 Eylül 2018.....	264
Tablo 3.73: “Ölümüne böyle hazırlamış”, Türkiye, 16 Aralık 2018.....	266
Tablo 3.74: “Oynaya oynaya cinayet talimi”, Ortadoğu, 16 Aralık 2018.....	268
Tablo 3.75: “5 yaşındaki çocukla çatıda selfie rezaleti”, Akşam, 27 Ağustos 2018.....	270
Tablo 3.76: “Bu ne sorumsuzluk!”, Güneş, 27 Ağustos 2018.....	272
Tablo 3.77: “Felakete götüren fotoğraf”, Posta, 16 Aralık 2018.....	274
Tablo 3.78: “Rezil adamın yaptığına bak.”, Hürriyet, 3 Ekim 2020.....	276
Tablo 3.79: “6 yaşındaki çocuğa tabanca verdiler”, Posta, 3 Ekim 2020.....	278
Tablo 3.80: “Bombayı AVM’ ye böyle sokmuşlar”, Yeni Şafak, 14 Mart 2018.....	280
Tablo 3.81: “Çatıda ölümcül poz”, “Yolun sonu felaket”, Posta, 27 Ağustos 2018.....	282
Tablo 3.82: “Maganda eğitimi”, Ortadoğu, 29 Eylül 2018.....	284
Tablo 3.83: “Silahlı pozla anneye tehdit”, Hürriyet, 7 Ocak 2020.....	286
Tablo 3.84: “En baba trafik canavarı.”, Posta, 18 Eylül 2017.....	288
Tablo 3.85: “Bireysel magandalık!”, Şok, 6 Temmuz 2017.....	290
Tablo 3.86: “Yeğenine zorla ateş ettirdi”, Akşam, 25 Eylül 2021.....	292
Tablo 3.87: “Küçük tanık dehşeti anlattı”, Posta, 7 Ekim 2020.....	295
Tablo 3.88: “Kanlı aşk!”, Şok, 19 Aralık 2017.....	297
Tablo 3.89: “Vahşet sokağa taştı.”, Akşam, 24 Şubat 2018.....	299
Tablo 3.90: “Yalancı çılgılığı katili ele verdi”, Yeni Asır, 5 Şubat 2020.....	301
Tablo 3.91: “Bir yudum acı”, Takvim, 6 Ekim 2018.....	303
Tablo 3.92: “Aslan Kerem”, Takvim, 09 Şubat 2023.....	309
Tablo 3.93: “Umudun gözleri”, Yenibirlik, 9 Şubat 2023.....	312
Tablo 3.94: “Enkazdan hayata”, Yeni Asır, 8 Şubat 2023.....	315
Tablo 3.95: “Seferberlik büyüdükçe canlarımız kurtuluyor.”, Aydınlık, 9 Şubat 2023 ..	317
Tablo 3.96: “Devlet millet seferberliği”, Diriliş Postası, 9 Şubat 2023.....	319
Tablo 3.97: “Devlet-millet seferber”, Türkiye, 9 Şubat 2023.....	321
Tablo 3.98: “Yüzde 100 mucize”, Takvim, 11 Şubat 2023.....	323
Tablo 3.99: “Acı ve umut”, Türkiye, 10 Şubat 2023.....	325
Tablo 3.100: “Yüzyılın felaketi”, Cumhuriyet, 7 Şubat 2023.....	327
Tablo 3.101: “Ses var devlet yok”, Cumhuriyet, 8 Şubat 2023.....	329
Tablo 3.102: “10. günde hayata dönüş”, Yeniçağ, 16 Şubat 2023.....	331

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Çocukların geliş nedenleri yıllara göre dağılımı (‰)	37
Şekil 1.2: Suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suç türü dağılımı (%)	38
Şekil 1.3: Büyük aile yürüyüşü fotoğrafı	47
Şekil 1.4: Sabah gazetesinin haberi	64
Şekil 1.5: Şüpheli ve mağdurların evlerinde yapılan aramalarda bulunanlar.....	66
Şekil 1.6: “Tablo-1: Türkiye’deki başlıca doğruluk kontrol platformlarına genel bakış”	73
Şekil 2.7: Ferdinand De Saussure’a göre gösterge şeması.....	81
Şekil 2.8: F. De Saussure’ ye göre gösterge türleri.....	81
Şekil 2.9: Peirce’e göre gösterge şeması.....	84
Şekil 2.10: Roland Barthes’a göre gösterge şeması	86
Şekil 2.11: Barthes’ın söylen şeması	88
Şekil 2.12: Görüntüsel gösterge ayrımı	96
Şekil 2.13: Eğretileme örneği	104

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Adalet Bakanlığı
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Bs.	: Basım
Çev.	: Çeviri
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
IASS	: International Association Of Semiotic Studies
İ.Ö.	: İsa'dan önce
İHD	: İnsan Hakları Derneği
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
Mw	: Moment Büyüklüğü
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SPoD	: Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
T.y.	: Tarih yok
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TGC	: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vd.	: Ve diğerleri
Vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

Kitle iletişim araçlarından birisi olan gazeteler her dönem önemli yerini korumaktadır. Teknolojik gelişmelere paralel olarak evrilen gazeteler dijital dünyaya da uyum sağlayarak hedef kitlesini daha da genişletmekte ve toplumsal gelişmeler hakkında kamuoyunu bilgilendirmekte, eğitmekte, öğretmekte ve bu açıdan çeşitli bakış açıları kazandırmaktadır. Basılı gazetelerin dijital ortama taşınması ve böylece haberlerin ulaştığı hedef kitlenin genişlemesi özellikle yeni iletişim ortamlarının özelliklerinden olan etkileşimin gazeteler tarafında da bir çeşit avantaj olarak kullanılmasını sağlamıştır. Bu bağlamda gazeteler etkileşim sayesinde dünyanın öbür ucunda yaşanan gelişmelerden daha hızlı haberdar olmaktadır. Bu durum Marshall McLuhan' nın dünyanın yeni iletişim teknolojiler sayesinde büzüşerek global bir köy haline geldiği tespitini hatırlatır niteliktedir. Okuyucu ve gazete arasında etkileşimin artması habercilik anlayışında da bazı değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Zira gerek basılı gazetelerin dijital ortama aktarılan versiyonları gerekse dijital versiyonlarında ilgi çekici unsurlar okuyucuyu habere çekmek için eskisine oranla daha yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu durumun altında yatan temel neden elbette basılı gazetelerin tiraj kaygısından, dijital versiyonu olan gazetelerin ise tıklanma kaygısından kaynaklanmaktadır.

Haber üretim süreçlerinde rol oynayan kimi yapısal belirleyicilikleri Edward S. Herman ve Noam Chomsky, Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası adlı yapıtın "Bir Propaganda Modeli" adlı bölümünde "haber süzgeçleri" ifadesiyle kavramsallaştırmaktadırlar. Haber süzgeçleri medyanın haber üretim pratiğine sirayet etmektedir. Zira "Hakim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kâr yönelimi, kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık, medyanın, hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı 'uzman'ların sağladığı bilgilere dayanması, medyayı disiplin altına alan bir araç olarak 'tepki üretimi', ve ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak 'anti-komünizm'" (Herman ve Chomsky) biçiminde sıralanan haber üretim süzgeçleri haberin çerçevelenmesinde rol oynamaktadır. Özellikle medyanın gelir etme arzusu haberleri ilgi çekici kılmaya çalışmasında rol oynamaktadır. Bu durum gazetecilerin mesleki etik kriterlerinin zedelenmesine neden

olmaktadır. Bu açıdan suç, şiddet, çocuk konulu haberler kamuoyunda en çok yankı bulan ve ilgi çeken haberler olarak görülmektedir. Gazetelerde bu yüzden belirli stratejiler uygulayarak gerek haber dili gerekse mizanpaj teknikleri ile kamuoyunu manipüle etmektedir. Bu açıdan ilgi çekici haber metinlerini sağ köşeye yerleştiren ve sonra sola doğru devam eden bir biçimde kurgulayan gazeteler okuyucunun haberleri okumaya başlarken önce sağ köşeden başlayarak sonra sola doğru devam ettiklerini bilmektedirler. Yine renklerde okuyucunun dikkatini çekmek üzere bir manipüle tekniği olarak kullanılmaktadır. Suç aleti, dikkat çekmesi gereken kişi, olay yeri gibi unsurlar özellikle kırmızı, turuncu, sarı gibi göz alıcı renklerle daire, kare içine alınmaktadır ya da bu renkte oklarla işaret edilmektedir. Fotoğraf ise bu araştırma içinde başlı başına bir inceleme ve değerlendirme konusudur. Haberlerde çoğunlukla suça dahil olan tarafların görselleri mozaiklenmemekte, flulaştırılmamakta ya da karartılmamaktadır. Garcia ve Stark'ın belirttiğine göre; fotoğrafın yerleşimi ve boyutunun onun renkli veyahut siyah beyaz oluşundan daha fazla önem taşımaktadır (1991:2). Ayrıca Garcia ve Stark renk tonlarıyla donatılmış metinlerin daha çarpıcı görüldüğünü de belirtmektedirler. Gazetelerde kullanılan fotoğrafların amacını öz bir biçimde ifade eden Lester' a göre; "fotoğraflar gazetelerin içindeki haberlerin reklamını yapar" (1988:760). Söze konu olan şey reklam olunca haberi ilgi çekici kılacak olan her türlü görselin gazete sayfasında yer alması kaçınılmazdır. Dahası haberlerin hangi sayfada yer aldığı ise oldukça önemlidir. Gazetelerin ilk sayfalarının bir vitrin olduğunu bilen gazeteler dikkat çekmek için ilk sayfayı en etkili ve merak uyandırıcı haberlerle donatmaktadırlar.

Gazetelerin haberleri dikkat çekici kılmadan kullandığı bir başka strateji ise semboller ve işaretler kullanmasıdır. Olay yerinde suçun işlenme şeklini ya da suça ilişkin delilleri işaretlerle veyahut sıralı (↑ ↓ ← →/1.2.3.4...) biçiminde gösteren gazeteler aynı zamanda renkli kare, dikdörtgen, üçgen gibi şekillerle haberi ilgi çekici kılmaktadır. Ayrıca haberin etkisini arttırmak için öldürülen ya da yaralanan kişinin yakınında suç aletiyle görseli olmasa bile sayfa tasarımı sırasında suç aletinin fotoğrafa eklemesi yapılmaktadır. Suç aleti görselleri ise sansüresüz bir biçimde kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Bu tezde "Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi" yapılmaktadır. Araştırma kapsamında Türkiye'deki 42 ulusal gazetenin 01 Eylül 2017-01 Ocak 2023 tarihleri arasındaki basılı ve dijital versiyonlarının manşetleri taranarak 73.743 gazete sayfası incelenmiştir. İncelenen gazeteler ise şunlardır; Takvim

gazetesi, Şok gazetesi, Güneş gazetesi, Yeni Şafak gazetesi, Türkiye gazetesi, Akit gazetesi, Akşam gazetesi, Karar gazetesi, Diriliş Postası gazetesi, Milat gazetesi, Cumhuriyet gazetesi, Sözcü gazetesi, Yenisöz gazetesi, Yeni Asya gazetesi, Birgün gazetesi, Aydınlık gazetesi, Doğruhaber gazetesi, Günboyu gazetesi, Dokuz Sütun gazetesi, Sonsöz gazetesi, Anayurt gazetesi, Yeni Mesaj gazetesi, Dünya gazetesi, Yeniçağ gazetesi, Star gazetesi, Posta gazetesi, Sabah gazetesi, Habertürk gazetesi, Milliyet gazetesi, Hürriyet gazetesi, Vatan gazetesi, İstiklal gazetesi, Yeni Birlik gazetesi, Korkusuz gazetesi, Millî Gazete gazetesi, Yeni Asır gazetesi, Ortadoğu gazetesi, Yurt gazetesi, Hürses gazetesi, Analiz gazetesi, Türkgün gazetesi, Evrensel gazetesi. Bu gazetelerden 21 gazetede çocuk, suç ve şiddet konulu habere ulaşılmıştır. Söz konusu gazeteler ise şunlardır; Takvim gazetesi, Şok gazetesi, Güneş gazetesi, Yeni Şafak gazetesi, Türkiye gazetesi, Akit gazetesi, Akşam gazetesi, Karar gazetesi, Diriliş Postası gazetesi, Milat gazetesi, Doğruhaber gazetesi, Dokuz Sütun gazetesi, Dünya gazetesi, Posta gazetesi, Sabah gazetesi, Habertürk gazetesi, Milliyet gazetesi, Hürriyet gazetesi, Yeni Asır gazetesi, Ortadoğu gazetesi, Türkgün gazetesi. Bu gazeteler incelendiğinde 314 haberde çocuk, suç ve şiddet konusunun birlikte işlendiği tespit edilmiştir. Daha sonra bu haberler ikinci bir seçme işleminden geçirilmiş, çocuk ve şiddet konusu içeren ve aynı zamanda gazetecilik meslek ilkelerine aykırı bir biçimde inşa edilen haberler seçilerek analiz edilmiştir. Sonuç olarak; araştırmada çocuk, şiddet ve suç konusu içeren ve aynı zamanda çocukların çeşitli nedenlerle mağdur edildiği haber sayısının 90 olduğu tespit edilmiştir. Böylece araştırmada analize dahil edilecek olan 90 habere ulaşılmıştır ve bu haberler semiyotik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Daha sonra bu haberler çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Yurt dışında gerçekleşen suç olaylarına ilişkin haberler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

“Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi” başlıklı bu tezin birinci bölümünde suç olgusunun haberle ilişkisi ele alınmıştır. Suç kavramının tanımı yapılarak medyanın suça ilişkin haberlere öncelik vermesi konusu tartışılmıştır. Aynı zamanda gazetelerin suç haberlerini inşa ederken kullandığı haber dili ve mizanpaj teknikleri konuları ele alınarak; suç araçları ve olaya konu olan karakterlerin sunumu, suç haberlerinin manşetten verilmesi, suçlular ve suç araçlarının görsellerinin sunumu konuları tartışmaya açılmıştır. Tezin bu bölümünde ayrıca gazetelerde görsellerin kullanımı ve sansür sorunu ele alınarak gazetelerdeki suç haberlerinin yazılırken görsellerle ve

işaretlerle desteklenmesi, gazetelerde suçla ilgili haberlerde çocukların ele alınış biçimi, gazetelerin çocuk haberlerinde yaptığı etik ihlaller, kamu yararı adına hareket ederken işlenen etik ihlal konularına değinilmiştir. Tezin ikinci bölümünde ise araştırmamanın yöntemi olan semiyotik inceleme yöntemi detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Özellikle yöntemin kuramcıları referans alınarak literatür oluşturulmuştur. Bu açıdan Ferdinand De Saussure, Charles Sanders Peirce, Roland Barthes, Umberto Eco ve Algirdas Julien Greimas'ın yaklaşımlarına değinilmiştir. Nihayet araştırmamanın son bölümünde ise 'Araştırmamanın Amacı' başlığı altında sıralanan hipotezler/varsayımlar sınanmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan ilkinine göre; gazeteler suç ve şiddet haberlerini inşa ederken etik ilkeleri ihlal etmektedir. Haberde suç aletinin ifade ediliş biçimi, suç araçlarının sansürsüz görsellerinin kullanımı, suçun işlenme yöntemin hikâyeleştirerek sunulması gibi birçok konuda etik ihlal söz konusudur. Bu durum suça eğilimli kişilerde teşvik edici bir etki yaratabilir. Aynı zaman da gazeteler suç ve şiddet konulu haberleri inşa ederken suçun nasıl işlendiğine yönelik bilgilere ağırlık vermektedir, ancak suçun işlenmesinin önüne geçmede ne gibi tedbirlerin alınabileceği yönünde uzman görüşlerine neredeyse hiç yer vermemektedir. Bu araştırmada genel anlamda varılan sonuçlardan ilki haberlerin çoğunlukla suç aletine ve suçun işlenme yöntemine işaret eden bir yazım tarzı ve mizanpajla sunulması, ancak tedbirler ve caydırıcı konulara ilişkin herhangi bir bilginin ise sunulmamasıdır. Yine suça ilişkin haberler söz konusu olduğunda gazeteler, çocukları hem mağdur damgası ile hem de suçlu damgası ile haber içerisinde yeniden inşa etmektedirler.

Çocukların içerisinde yer aldığı olaylarda çocukların çocuk kimliği unutulmakta ve tıpkı bir yetişkin muamelesi uygulanarak hatalı söylemler türetilmekte ve suça meyilli çocukların da benzer suçları işlemesine zemin hazırlanmaktadır. Zira bu araştırmada varılan sonuçlardan bir diğeri de ise gazetelerin etik ihlaller yaptığı yönündedir. Örneğin; suç aletinin mozaiklenmemesi, mağdur ya da suçlu olsun çocukların fotoğraflarının flulaştırılmadan kullanılması, suçun işleniş yönteminin ve hatta suç aleti temin etmenin yollarının sunulmasına kadar birçok hususta gazeteler habercilik etik ilkelerini ihmal etmektedirler. Nitekim bu araştırmamanın amaçlarından birkaçı ise çocuklarla ilgili suç haberlerinin inşa ediliş biçimini detaylıca kavramak, şiddet haberlerinin konularına bakarak işlenen suçların birbiriyle benzer olup olmadığını kavramaya çalışarak şiddetin öğrenilebilir bir yanının olup olmadığı

hakkında fikir yürütebilmek, aynı zaman suç haberlerinde gazetelerin kullandığı görseller ve mizanpaj tekniklerini manipüle edip etmediklerini ortaya koymak gibi temel bir amaçla yürütülmüştür. Bu açıdan araştırma sonuçlarına bakıldığında suç ve şiddet içerikli haberlerin konularının birbirine benzediği dolayısıyla şiddetin öğrenilen bir tarafı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zira araştırma kapsamı dışında tutulan yurt dışında gerçekleşen suç ve çocuk konulu haberlerin konuları da önemli sonuçlar vermektedir. Kısaca değinilecek olursa Türkiye’de gerçekleşen şiddet konularının aksine; ırkçı saldırı, zorbalık, militan çocuk yetiştirme, silahlı çocuk (sansür yok), Filistin/İsrail ilişkisi ve mağdur Filistinli çocuk betimlemesi, Ukrayna/Rusya savaşı ve Ukraynalı yaralı çocuklar (sansür yok), okul baskını-mağdur öğrenciler ve silah kullanımı konularını içeren haberler bulunmaktadır.

Araştırmanın sonuçları biraz daha derinleştirildiğinde özellikle suç haberine konu olan çocukların suç aletini kullanma bilgisine sahip olması çarpıcı ve önemli bir sonuçtur. Dahası araştırma oldukça önemli bir başka sonucu daha ortaya çıkarmaktadır. Çocuklar silah kullanma bilgisine ve yeteneğine sahiptir bunun yanında ise silah nasıl temin edilir, hangi araçlar silah olarak kullanılabilir konularına da oldukça hâkim görünmektedirler. Özellikle çocukların kendi aralarında gerçekleşen suça ilişkin haberlerde daha çok akran zorbalığı yaptığı bu çalışmada varılan sonuçlardandır. Bu sonuçlara göre, gösterilen şiddet çoğunlukla ölümle son bulmaktadır. Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuca göre ise çocukların kendi aralarında gerçekleşen suça ilişkin olayları sosyal medyaya taşıma eğiliminde olduğudur. Araştırmada ulaşılan bir başka sonuca göre haberlere yansıyan bilgilerden, küçük çocuklara şiddet içerikli diziler izletildiği ya da izlemesine göz yumulduğu biçiminde ifadelerle karşılaşılmaktadır. Araştırmadan çıkan bu sonuca göre gazetelerin sadece şiddeti körükleyen bir tarafının değil aynı zamanda kamuoyunu bilgilendiren, eğiten, öğreten tarafını da sergilediğini söyleyebiliriz. Bu durum çeşitli konularda kamuoyunun oluşması ve kitlenin bilinçlenmesi açısından umut verici görülmektedir. Fakat öte yandan bu bilgilendirici haberleri yapan gazeteler aynı haberin içerisinde; silahlı bir çocuğun, şiddeti çağrıştıran bir unsurun ya da karakterin çocukla bağına kurarak haberi sunuyor ve adeta toplumsal bilinçlerle oynayarak mesleki ilkelerle de çelişiyor.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç ise özellikle haberlerde suçu işleyen tarafların ifadeleri, görselleri incelendiğinde suç eylemini planlı, soğuk kanlı ve

özgüvenli bir biçimde işlediğine tanıklık edilmektedir. Tüm bunlar şiddetin öğrenildiğinin adeta birer kanıtı niteliğindedir. Özellikle şiddet eğilimi olan çocukların sosyal medyalarında silahlı paylaşımlarının olması ayrıca diğer çocuklar için de öğretici ve özendirici bir etki yaratacağının altını çizilmek gerekmektedir. Haberlerin içeriğinden çıkan bir başka konuya göre, mağdur olan ya da öldürülen kız çocuklarının, genç erkekler tarafından şiddete maruz bırakıldığı ya da istismar edildiği yönündedir. Aynı zamanda araştırmada dikkat çeken bir başka sonuç ise kız çocuklarının da tıpkı kadın cinayetlerinde olduğu gibi benzer şekilde ve yöntemlerle canavarca bir hisle öldürüldüğü sonucudur. Sonuçlara göre habere konu olan çocukların aile bağları ve yaşanan olay duygusal bir formda daha da dramatize edilerek sunulmaktadır. Bu açıdan ulaşılan bir diğer sonuç ise sayfa mizanpajı yapılırken silahın görselinin habere yerleştirilmesi ve namlunun ölen kişinin tam kafasını hedef alması ve görselin “başından vurarak öldürdü” anlamına gelecek bir ifade ile desteklenmesidir. Bu durum şiddete eğilimli kişilere rehberlik edecek bir haber dili ve mizanpaj tekniğidir. Zira suça eğilimli kişiye bir kişiyi silahla başından vurarak mutlak bir biçimde onun yaşamına son verebilirsin mesajını vermektedir. Sanal oyunların çocukları şiddete özendirdiği, çocukların sanal oyunların karakterleriyle özdeşleştiği görülmektedir. Çocukların sanal oyundaki silah, bıçak vb. unsurları satın alma eğiliminde olduğu, çocukların internet oyunlarındaki komutları sorgusuz yerine getirme tutumunu da benimsediği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çocuk yaştaki kişilerin sanal ortam ve gerçek yaşam arasındaki sınırların farkında dahi olmadığı söylenebilir. Çocuklar bu online ortamdaki her şeyi gerçek yaşama uyarlamaya çalışırken ölümlü sonuçlanan olayların meydana gelmesine neden olmaktadır.

Gazeteler ise ebeveynlerin dikkatini konunun önemine çekmeye ve çocukları koruma altına almaya çalışırken suça teşvik edici unsurları haber içerisinde sunarak tekrar pekiştirmektedir. Bu haberler incelendiğinde özellikle tehlike saçan aletlerin haberlerle ilişkili tutularak sansürlenmeden kullanılması suç aletlerin tanıtılmasında rol oynamaktadır. Zira bu haberlerde kanlı bir bıçak, uzun namlulu bir silah, halat görselleri hiçbir sansüre başvurulmadan kullanılmıştır. Bir başka bakış açısıyla bakıldığında bu haberlerde şöyle bir sonuca daha varılmaktadır. Gazeteler bilgilendirici yönünü ön plana çıkararak özellikle dijital oyunlar hakkında kamuoyunu eğitmiş ve çocukları takip eden tehlikeyi ortaya koymuştur. Suç işlemeye kullanılan araçların çocuklarla birlikte verildiği haber konularına bakıldığında bireysel

silahlanmanın kolaylığına haber dili ile dikkat çekildiği görülmektedir. Bu durum çocukların da bu silahlara erişiminin önünü açmakta özellikle gazeteler “ücretsiz kargo, sudan ucuz silah, tüfexe at sepete kalaşnikof tan etkili” ifadeleriyle cazip teklifler sunarcasına suça teşvik edici bir etki yaratabilmektedir (www.hurriyet.com, 2021). Yine cinayetin işlenme biçiminin gösterilerek ve gerekli suç aletinin ne olduğu, nereye doğru hedef alınması gerektiği gibi bilgilerin sunularak suç aletinin görselinin kurbanı dönük şekilde verilmesi aynı zamanda “vurdu, öldürdü” yazılı ifadelerinin renkli ve büyük puntolarla karakterize edilmesi benzer eylemlerin gerçekleştirilmesinin önünü açar sonucuna da ulaşılmıştır. Son olarak incelenen haberler kapsamında kullanılan suç aletlerinin listesi şöyle sıralanabilir; pompalı tüfek, tabanca, uzun namlulu silah, havalı tüfek, av tüfeği, ip, halat, bıçak, taş, balta, sopa, tekme atma, yumruk atma ve tokat atma, yüksek bir yerden itme/atma, köpekle saldırma, internet siteleri aracılığıyla suiistimal etme gibi. Tüm bu suç unsurlarının yazılı ve görsel olarak erişim yöntemi, kullanımı ve hedef gösterimi gibi yönlendirme bilgisinin verilmesi çocukların suç işlemesinde ya da suça eğilimli olmasında yeterli öğretici bilgiler sunmaktadır. Araştırmanın detayları sonuçlar kısmında detaylıca sunulmaktadır. “Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi” başlığı altında yürütülen bu araştırma süresince literatür sıklıkla taranmış ve bu çalışmadan önceki çalışmalar incelenmiştir. Şu çalışmalara ulaşılmıştır:

Tandon tarafından kaleme alınmış, “Secondary Victimization of Children by the Media: An Analysis of Perceptions of Victims and Journalists” (2007),

Jones, Finkelhor and Beckwith tarafından kaleme alınmış, “Protecting victims’ identities in press coverage of child victimization” (2010),

Grosholz ve Kubrin tarafından kaleme alınmış, “Crime in the News: How Crimes, Offenders and Victims are Portrayed in the Media” (2007),

Acar tarafından kaleme alınmış, “Suç ve Çocuk” Temalı Akademik Çalışmaların Niceliksel ve Niteliksel Olarak Değerlendirilmesi (1923-2016)” (2017),

Polat tarafından kaleme alınmış, “Geleneksel Medyada Temsil Sorunu: Alternatif Bir Mecra Olarak Yeni Medya” (2018),

Orçin tarafından kaleme alınmış, “Yazılı Basında Suça Sürüklenen Çocukların Sunumu Üzerine Bir İnceleme” (2013),

Serdaroğlu tarafından kaleme alınmış, “Kanunla İhtilafa Düşmenin Temsilinde Kaybolan Çocukluk” (2012),

Ekmen tarafından kaleme alınmış, “Türkiye Medyasında ‘Taş Atan Çocuklar’ ın Temsili” (2014),

Pirinç tarafından kaleme alınmış, “Suça Konu Olan Çocukların Basında Temsili” (2017).

Yukarıda sıralanan söz konusu çalışmaların hepsi ulusal ve uluslararası literatüre gerek sunduğu bilgiler gerekse uygulama basamaklarıyla bilimsel bir katkı sağlayan az sayıda özgün çalışmalardandır. “Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi” başlığı altında yürütülen bu tez çalışması ise yine literatüre güncel bir katkı sağlamakla birlikte suçlu ya da mağdur olan çocukların gazetelerde yer alış biçimini geniş bir gazete arşiv taramasına dayandırıyor olması nedeniyle literatüre katkı sunmaktadır. Aynı zamanda bu araştırma diğer araştırmaların aksine çocukların haberlerde temsil biçimleri dışında bir başka konuya odaklanmaktadır. Bu konu ise; suç, şiddet, çocuk kavramlarının bir arada bulunduğu haberlerde kullanılan görsellerin detaylı analizi, haber dili ve gazetecilik mesleğini icra eden kişilerin profesyonel ilkeleri bir kenara bırakarak etik ihlallere neden olması hususudur.

Çalışma çocukların yer aldığı suç ve şiddet haberlerinin semiyotik çözümlemelerini yaparak suçlu ya da mağdur olan çocuklara yönelik gazete haberlerindeki tutumun nasıl olduğunu tespit etmekte ve bu açıdan da ne gibi çözüm önerileri geliştirilebileceğini ortaya koymaktadır. Literatür tarandığında çocukların çoğunlukla temsil konularıyla ilişkili bir biçimde ele alındığı görülmektedir. Fakat bu çalışmada, şiddet haberlerinin konularına bakarak işlenen suçların birbiriyle benzer olup olmadığı kavranmaya çalışılarak, aynı zamanda suç aletinin nasıl temin edildiği ve temin edilme yönteminin aleni bir biçimde sunulup sunulmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Suç aletlerinin görsellerinin sunumu ise ayrıca analiz edilmiştir. Bu

açından sonuca giden yolda geniş bir gazete arşiv taraması yapılarak güncel bir veri elde edilmiştir.

Ayrıca araştırmada merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) depremleri sonucunda yapılan haberler de semiyotik inceleme yöntemi ile ele alınmıştır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) depremlerine ilişkin 24 Şubat 2023 tarihli ön değerlendirme raporuna göre: "06.02.2023 günü, Türkiye saati ile 04:17'de ve 13:24'de sırası ile merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Her iki deprem Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'da çok şiddetli hissedilmiş can kaybı ve ağır hasara neden olmuştur" (www.deprem.afad.gov.tr, 2023). Türkiye'de ve dünyada büyük yankı uyandıran deprem sonrası gazeteler çeşitli haberler inşa etmişlerdir. Özellikle çocukların bu haberlerde nasıl işlendiği konusu önemli ve güncel bir konu olarak kabul edilerek araştırma kapsamında 07-16 Şubat 2023 tarihleri arasındaki haberler değerlendirme kapsamında ele alınmıştır. Geniş bir arşiv taraması yapılarak şu gazeteler incelenmiştir; Yenişafak Gazetesi, Akşam Gazetesi, Akit Gazetesi, Diriliş Postası Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi, Türkiye Gazetesi, Milat Gazetesi, Yenisöz Gazetesi, Yeniasya Gazetesi, Birgün Gazetesi, Aydınlık Gazetesi, Doğruhaber Gazetesi, Günboyu Gazetesi, Dokuzsütun Gazetesi, Sonsöz Gazetesi, Sözcü Gazetesi, Anayurt Gazetesi, Yenimesaj Gazetesi, Yeniçağ Gazetesi, Karar Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Sabah Gazetesi, Milliyet Gazetesi, Türkgün Gazetesi, Posta Gazetesi, Milligazete Gazetesi, Yenibirlik Gazetesi, Takvim Gazetesi, Evrensel Gazetesi, Dünya Gazetesi, Korkusuz Gazetesi, Analiz Gazetesi, Yeni Asır Gazetesi ve İstiklal Gazetesi. Bu gazetelerde yer alan haberlerdeki habercilik ilkelerinin hangi konular da ihlal edildiği konusu tartışmaya açılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde 'Suç Olgusunun Haberle İlişkisi' anlatılmaktadır. Bu bağlamda 'Suç kavramı', 'Suçun Haberleştirilmesi' ve 'Suç Haberlerinde Gazetelerin Tutumu' ve 'Gazetelerde Görsellerin Kullanımı ve Sansür Sorunu' olmak üzere dört başlık oluşturulmuştur. Ayrıca bazı başlıklar kendi içinde alt başlıklardan oluşmaktadır. İlk olarak 'Suç kavramı' başlığı içinde suç kavramının genel tanımlarına yer verilmektedir. Daha sonra ikinci sırada 'Suçun Haberleştirilmesi' başlığı yer alırken kendi içinde iki alt başlık oluşturmaktadır. Bunlar; 'Suç İçerikli Haberlere Öncelik Verilmesi' ve 'Haberlerde Suç Araçlarının Sunumu' şeklinde yer almaktadır. Üçüncü başlık olarak 'Suç Haberlerinde Gazetelerin Tutumu' verilirken kendi içinde iki alt başlığı bulunmaktadır. Bunlar; 'Suç Haberlerinin Manşetten Verilmesi' ve 'Haberde Suçlular ve Suç Araçlarına İlişkin Görsellerin Sunumu' biçiminde sunulmaktadır. Dördüncü başlık olarak 'Gazetelerde Görsellerin Kullanımı ve Sansür Sorunu' bulunurken kendi içinde beş alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; 'Gazetelerdeki Suç Haberlerinin Görsellerle ve İşaretlerle Desteklenmesi', 'Gazetelerde Suçla İlgili Haberlerde Çocukların Ele Alınış Biçimi', 'Gazetelerin Çocuk Haberlerinde Yaptığı Etik İhlaller', 'Kamu Yararı Adına Haber Yapmak', 'Sansürün Mesleki Etik Anlayışının Dışında Tutulması' biçiminde yer almaktadır.

SUÇ OLGUSUNUN HABERLE İLİŞKİSİ

Bireyler sosyal hayata hakim olan baskın değer yargılarından yola çıkarak toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar inşa etmektedirler. Bunu yapmalarındaki amacın sosyal yaşamdaki kaosu ve bireysel hak ihlallerini önlemek ve dezavantajlı grupları korumak olduğu bilinmektedir. Fakat bu kurallara uymayarak maddi ve manevi ihlallere neden olan kişiler güvenlik sorununu gündeme getirmekte ve suç olgusunun resmi olarak tanımlanmasında rol oynamaktadırlar. Bu açıdan ulusların, güvenlik sorunları ve suç unsurlarına karşı benzer şekilde oluşturduğu anayasalarının temelinde, suç ve ceza kapsamında suçluluğu kanıtlanmış kişiler belli cezai yaptırımlara tabi tutulmaktadır. Fakat henüz gerçekliği kesinleşmemiş durumlarda ise kişilerin suçlu ilan edilmesinin önüne geçmek için de önlemler alınmaktadır. Bu açıdan toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar getirilirken toplumların iç dinamiklerini yansıttığı kadar bu dinamikler içinde tehlike arz eden etkenlerin suç olabileceği gibi olmamasının da her toplumda farklılık gösterebilmektedir. Nitekim suç kavramını tanımlamak bu açıdan oldukça güç görülmektedir, çünkü suç kavramını birçok toplum farklı bir biçimde açıklamaktadır.

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde suç iki şekilde açıklanmaktadır: "1. isim Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış. 2. İsim, hukuk Yasalara aykırı davranış, cürüm" (TDK, t.y.). Bir başka tanıma göre ise; "toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek ve istenerek ihlalini (kast) veya bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizliği (taksir) ifade eden insan davranışı ise "suç" tur. Suç, ancak kanunla düzenlenir. Suç, Türk Ceza Kanunu'nda veya ceza hükmü içeren özel kanunlarda düzenlenen hukuka aykırı ve cezai yaptırıma bağlanmış eylemlerdir" (AB, t.y.).

Yalçın'ın ifade ettiğine göre ise suç: "Toplum düzenini bozan, kanunlarca yasaklanan, hukuka aykırı davranışlardır" (1998: 419). Dönmezer ise suç şöyle tanımlamaktadır: "Topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış, tavır ve harekettir" (1994:46). Neyin suç niteliği taşıyacağına ilişkin bir başka değerlendirme ise şöyledir: "Bir davranış ya da eylem, belirli bir ülkenin ve dönemin adet, töre, gelenek ve düşünceleriyle çelişki halinde bulunduğu takdirde suç niteliği taşır" (Yavuzer,

1996:27). Her ne kadar suç kavramı ile ilgili tanımlar benzerlik gösterse de yasal düzenlemelerde farklı durumlar ve değerlendirmeler söz konusu olabilir. Göktürk, suç kavramını hukuki değerlerin ihlali konusuna değinerek ele almaktadır. Göktürk, suç unsuru taşıyan bir olaya ilişkin yaklaşımın “haklı ve haksız” kavramları zemininde ele alınması gerektiğine dikkati çekmektedir. Bu açıdan suçu dirimsel yaşamı bozan, toplumsal yaşam kurallarını ihlal eden ve buna bağlı olarak da hukuki değerleri aşındıran yani “haksızlık teşkil eden insan davranışı” olarak tanımlamaktadır (Göktürk, 2012:14).

Göktürk’ün ifadeleri biraz daha detaylandırıldığında suçun, bir haksızlık olmakla birlikte her haksızlığın kanunlarda suç olarak tanımlanmış hazır bir şekilde bulunduğu ise söylenemez. Nitekim toplumsal yaşamdaki gelişmelere paralel olarak neyin suç sayılacağı konusu her geçen gün değişiklik gösterebilir. Özellikle bireysel hak ve özgürlükleri bağlayıcı cezalarda neyin suç sayılacağı konusunda özenli davranmak gerekmektedir. Bu açıdan hareketle Göktürk, suç sözcüğünü iki temel kavram üzerinden açıklamaktadır. Bu kavramlar “norm” ve “yaptırım”dır. Göktürk, norm kavramını şu örneklerle açıklamaktadır: “‘Kimseyi öldürme!’, ‘Başkasının malını çalma!’, ‘tahkir edici söz söyleme!’ şeklinde emir ya da yasak ihtiva eder” burada ifade edilen emir ve yasaklara uymayan kişiler ise cezalandırılacakları düşüncesini taşırlar ki bu da (müeyyide) yaptırımdır (Göktürk, 2012:14).

Bu ihtivadan yola çıkarak suçların tasnifi konusuna değinmek gerekmektedir. Zira yukarıda da belirtildiği gibi genel geçer ve kesinleşmiş konularda neyin suç sayılacağı ve bu suçun yaptırımı oldukça netken, birçok konuda benzer netlikte bir değerlendirme ortaya koymak güç görülmektedir. Özellikle suç ve suçlunun ön tespitindeki kararlarda bu açıdan etik ilkeleri gözetmek gerekmektedir. Nitekim Hafizoğulları ve Güngör, Türk Ceza Kanunu’ nun gerekçesinde suçların tasnifi konusunda bir açıklama bulunmadığına dikkati çekerek bu durumun; “kanunun özel hükümlerinin yorumunda, birçok bakımdan ve özellikle suçun mağduru yönünden ciddi sıkıntılar” yarattığının altını çizmektedirler (2007:47-48). Türk Ceza Kanunu’nu inceleyerek sistematığına değinen Hafizoğulları ve Güngör, kanunda suçların dört ana grup ve her ana grubun alt gruplara ayrıldığını ifade etmektedirler. Ancak dikkati çekmek istedikleri asıl husus ise bu biçimiyle bir gruplara ayırmanın “temel düşüncenin ne olduğu ne amaç güdüldüğü konusunda bir fikir edinmenin” neredeyse olanaksızlığıdır (2007:47-48).

Hafızoğulları ve Güngör, Türk Ceza Kanunu'nda kanuna ilişkin suçların şu sistematik zemin üzerine inşa edildiğini tespit etmektedirler: I. Uluslararası Suçlar, II. Kişilere Karşı Suçlar, III. Topluma Karşı Suçları, IV. Millete ve Devlete Karşı Suçlar (2007:47-49). Bu kavramsal değerlendirmelerden hareketle Türk Ceza Kanunu incelendiğinde orada geçen ve suç sayılan birçok konunun bugün medyanın temel haber malzemesi olduğu gerçeği oldukça açıktır.

Medya özellikle haber üretim ve çerçeveleme biçimleri ile çeşitli düşünceleri ekmektedir. Bu haber üretim süreçlerinde rol oynayan kimi yapısal belirleyiciler Edward S. Herman ve Noam Chomsky, Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası adlı yapının "Bir Propaganda Modeli" adlı bölümünde "haber süzgeçleri" ifadesiyle kavramsallaştırılmaktadır. Herman ve Chomsky'nin ifade ettiği haber süzgeçleri medyanın haber üretim pratiğinde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu haber süzgeçleri şunlardır: "Hakim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kâr yönelimi, kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık, medyanın, hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı 'uzman'ların sağladığı bilgilere dayanması, medyayı disiplin altına alan bir araç olarak 'tepki üretimi', ve ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak 'anti-komünizm'" (2017:72).

Medyanın haber üretim pratiğini şekillendiren bu yapısal konular kamuoyunun da düşünsel dünyasını şekillendirmektedir. Medya, en güncel ve çekici gündem kurma ya da yaratma düşüncesiyle hareket ederek etik değerleri bir kenara bırakabilmektedir. Zira medya, bilgiyi seçerek şekillendirmekte kamuoyunun gündeminin belli bir yöne evrilmesi noktasında büyük bir rol oynamaktadır. Fakat aynı zamanda bunu yaparken toplumdaki dezavantajlı grupları örneğin; yabancılar, göçmenler, çocuklar, yaşlılar, engelliler gibi göz ardı etmektedir. Dahası onları medyada sunarken 'öteki'¹ lik konumuna mahkûm etmektedirler. Bu mahkumiyet kişileri medyadaki haberlerde; mağdur ya da suçlu ilan edilmeden önce kanunlar üzerinde suçun neye karşılık geldiğini açık bir şekilde bildirmelidir. Bu açıdan Türk Ceza Kanunu incelendiğinde yapılan tasnifte şu alt başlıklarda suçun detaylandırıldığı görülmektedir. Özellikle medyanın sürekli olarak haber üretmesine zemin hazırlayan

¹ Bir kavram olarak öteki, peşin hükmün ve ayrımcılığın birlikte yer aldığı bütüncül bir süreçtir. Ben ya da bizden farklı biçimde tanımlamayla insanlar öz kimliğini oluşturur. Kimliğin öteki ile yeniden inşa sürecinde öteki tanırken doğası gereği eksik ya da olumsuzluk barındıran taraf olarak nitelendirilmektedir (Özsüer, 2012).

suçlar göze çarpmaktadır. Bilhassa ‘Kişilere Karşı Suçlar’ içinde yer alan bazı alt başlıklarda öne çıkmaktadır. Bunlar;

- “Hayata karşı suçlar; kasten öldürme, kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi, intihara yönlendirme, taksirle öldürme eylemleridir.
- Vücut dokunulmazlığına karşı suçlar; kasten yaralama, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama, kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi, taksirle yaralama, insan üzerinde deney, organ veya doku ticareti, zorunluluk hali, etkin pişmanlık biçimindedir.
- Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar; cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, cinsel taciz.
- Şerefe karşı suçlar; hakaret, isnadın ispatı, iddia ve savunma dokunulmazlığı, haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret, kişinin hatırasına hakaret, soruşturma ve kovuşturma koşulu.
- Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar; haberleşmenin gizliliğini ihlal, kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, özel hayatın gizliliğini ihlali, kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme, nitelikli haller, verileri yok etmeme, şikayet, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması” (TCK,2004) biçimde verilmektedir.

‘Kişilere Karşı Suçlar’ altında seçili olan bu suç başlıkları toplumda sıklıkla meydana gelen olayların içeriğini oluşturmaktadır. Medya sürekli olarak benzer yapıda olayları işlenmektedir. Genel manada; hayata karşı suçlar, vücut dokunulmazlığına karşı suçlar, şerefe karşı suçlar özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçları öne çıkarmaktadır. Devamlı benzer türdeki olay detayları işlenen haberler de fütursuzca sıradanlaştırıldığından dolayı olayın gerçeği ile toplumda karşılaşılmaktadır. Bu açıdan yukarıda bahsedilen suçlardan yararlanan medya suçu seyirlik bir malzeme olarak kullanmaktadır.

Ayrıca yine kanunun, cürüm-kabahat ayırımının kaldırması konusu medya açısından farkına varılması güç başka bir durumu ortaya çıkartmaktadır. Zira bu açıdan Hafızoğulları ve Güngör’ün ifade ettiğine göre: “Kanun, cürüm-kabahat ayırımını kaldırmakla ve kabahatleri Türk Ceza Kanunu kapsamı dışına bırakmakla, 765 sayılı kanuna göre suçların sayısını azalttığı, dolayısıyla hürriyet alanını

genişlettiği izlenimi vermektedir. Ancak ayrıntılı bir inceleme yapıldığında, gerçekten suçların sayısının azalmadığı, tersine arttığı gözlenmektedir (2007:49).

Cürüm-kabahat ayırımı istatistiksel olarak yargı sonucunu iyi yönde etkiliyor gibi görünse de kabahat düzeyinde hafifletilen birçok suç medya olay bilgisi olarak ele alabilmektedir. Bu durum suç olarak verilen haberde kabahatli kişilerin nispi para cezalarıyla serbest bırakıldığıнын gösterimi çoğu akıllarda kuşkusuz bu durum tepki yaratmaktadır. Fakat zamanla bu durum kanıksanarak benzer şekilde eylemler gerçekleştirmenin zarar yaratmayacağı fikrine kapılabilmektedir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda geçen gerçekleştiğinde cezai yaptırımlara tabi olan çeşitli kabahatler şunlardır: 'emre aykırı davranış', 'dilencilik', 'kumar', 'sarhoşluk', 'gürültü', 'rahatsız etme', 'işgal', 'tütün mamullerinin tüketilmesi', 'kimliği bildirmeme', 'çevreyi kirliletme', 'afiş asma', 'asılsız ihbar', 'silah taşıma' (www.mevzuat.gov.tr, 2022). Söz konusu bu kabahatler suç niteliği olan eylemlerin gerçekleşmesinde rol alan unsurlardandır. Ayrıca verilen maddi cezaların az olması kabahatlerin sık sık tekrarlandığını yine medya aracılığıyla kişilerin sunulduğu bilinmektedir. Bu tür olumsuzlukları haber yapan medya; suça eğilimli kişilerin benzer tutum ve davranışları sergilemesinde taşıyıcı bir rol üstlenmektedir. Bu da medyaya isnat edilen toplumu eğiten, öğreten, toplumsal ve kültürel sermayeye katkıda bulunma rolünün zedelenmesine neden olmaktadır. Son tahlilde; bu durum suçun toplumu ve kişileri yakından ilgilendiren konularda ve sürekli yeni sorunlar oluşturması bakımından medyanın beslediği alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir bakıma suç, medyanın haber döngüsüyle meşrulaştırılmış ve kitle tarafından kanıksanmış sıradan olaylar bütünü olarak kavranmaktadır. Suç ve şiddetin eksik olmadığı toplumlarda gündemi meşgul edecek yeni haberlerin bulunması da zor olmayacaktır. Nitekim gerek gerçek yaşam gerekse sanal uzamda şiddetin sözlü ve fiziksel sunumu manevi yıkımlar yaratmaktadır. Dahası habere konu olan suçun, haberin gerçeklik ve doğruluk kriterlerinden kopartılmak suretiyle yeniden inşa edilmesi, gazetelerde yer alan suç haberlerinde işlenen kesinleşmiş bir suç var ise bu suçun olay örgüsünün dışına çıkılarak verilmesi, abartılı ya da ayrıntılı bir dille olayın hikayeleştirilmesi, suç ve haber ilişkisi arasındaki hassas dengenin bozulmasına neden olabilmektedir.

Bu durum artık toplumda meşru bir hal almış gibi gözüken suç olgusunun; yaş, cinsiyet ya da teknik bağlamda kullanılan suç aletinin farklılaşmasıyla daha fazla ilgi çekici yapılması adına olay bilgisinin en ince ayrıntısıyla işlenmesine zemin

hazırlamaktadır. Aynı zamanda haberde olaya ilişkin yazılı bilgiye ek olarak yer verilen fotoğraflar, gazetenin mizanpajı gibi görsel medyatik sunum okuyucuyu daha da cezbetmekte suça işlemeye yönelik toplumsal bir bellek oluşturmaktadır.

Özellikle yeni iletişim platformlarına aktarılan basılı gazeteler; ses, görüntü, hiper bağlar ve interaktif birçok içeriklere donatılmakta bunun sonucunda da suçun kanıksanması ve ilgi çekici hale gelmesine neden olunmaktadır. Zira basılı gazetelerde yine manşetten verilen haberlerin okuyucunun gazeteyi satın alması için vitrin olarak kullanılması ve bu vitrinde merakı körükleyen haberlerin sunulması etik sancı yaratmaktadır. Dahası her gazetenin sabit okuyucu kitlesi belli olsa dahi kullanılan görseller ve çarpıcı başlıklarla farklı okuyucuların da gazeteyi satın alma eğilimlerini tetiklemektedir. Okuyucunun merak duygusunu tetikleyen haberlerin satın almada baskın geldiği bir gerçektir. Bu durum aynı zamanda suç ve suçun işleniş biçimlerinin yer aldığı haberleri taşıyan gazetelerin en çok tiraj yapan gazetelerden olmasına da neden olmaktadır.

1.1. Suç Kavramı

Suç, kanunlar açısından doğru olmayan ya da zararları olması sebebiyle ceza tehdidiyle yasaklanan ve kimi durumlarda cezalandırılabilen eylemlerdir. “Hukuki anlamda suç, bir toplumdaki hukuki kurumlar tarafından ceza veya güvenlik tedbiri yaptırımına bağlanmış fiildir”(Vikipedi, 2022). “Bireysel alanı aşarak kamusal alana giren ve yapılması yasaklanan kuralları veya kanunları çiğneyen, bunlara bağlantılı olarak yasal yaptırım ve cezaların uygulandığı ve bir kamu otoritesinin müdahalesini gerekli kılan eylemler, suç kabul edilmektedir” (Marshall, 2005:702).

Suç, tanım itibarıyla alan ve uygulama çevresi bakımından farklı nedenlere dayandırılrsa da yapılan tanımlar konusunda asıl ortak nokta kişinin eyleminin sonucuyla bağlantılı olmasıyla ilişkilendirilmektedir.

Şöyle ki Evcim; “Hukukçular açısından suç, yasanın suç saydığı ve bir yaptırımı gerektiren eylemdir. Kriminologlar suçu çok sayıda nedenin etkisi ve insan iradesinin bir sonucu olarak görmektedirler. Sosyologlar suçu toplumsal nedenlere

bağlı olarak normlarda sapan davranış olarak ele almaktadır” (2011:15) biçiminde suçun tanımına ilişkin farklı ele alışları dile getirmiştir.

Suç öncelikle belirli kurallara tabi bir sonuca dayanan eylemlilik hali olurken bu kurallar yazılı ya da yazısız biçimde suçun varlığını göstermek adına belirlenmektedir. Örneğin; töreler ya da ahlak kuralları uyulmadığı takdirde kınanan ya da cezalandırılan emirler içermektedir. Bu belirlenen kurallara aykırı davranma biçimi suç kavramını oluşturmaktadır.

Bununla ilgili Boynukalın ise; “Türkçe bir kelime olan suç sözlükte ‘törelere ve ahlâk kurallarına aykırı davranış ya da bir toplumda haksız sayılıp yazılı yazısız kurallarla yasaklanan ve yaptırıma bağlanan eylem’ manasına gelir” (2009:453) biçiminde farklı bir tanımlama getirmektedir. Başka bir bakış açısı ise otoritenin güvencesi altında hukuk düzeninin suçu tanımlaması yer almaktadır. Bayrak’a göre “suç, hukuk düzeni tarafından yapılması yasaklanmış, yapıldığında da devlet tarafından ceza veya güvenlik tedbiri şeklinde bir yaptırımla karşılaşan fiilleri ifade eder” (2018) biçiminde açıklamaktadır.

1.2. Suçun Haberleştirilmesi

Gazetelerde yer alan haberlerin asıl amacının halkı bilgilendirmek olduğu düşünüldüğünde olay bilgisinin işlenmesi ve haberin içeriğine göre de anlatımının sade, açık ve anlaşılır şekilde olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra Tokgöz’ e göre; kamuoyu oluşturmak ve toplumsallaştırma haberin önemli işlevi arasında yer almaktadır (1991: 12). Yine haber etiği üzerinde çalışmalar yürüten Morresi, haberin inşa edilme sürecinde bazı temel kodlar geliştirmiştir. Bu kodlara göre; editöryal bağımsızlık, gerçeklerin takipçisi olmak, kişilik haklarına saygı, enformasyon kalitesi ve haberi veren kaynağın güvenilirliği hem basın özgürlüğünün sağlanmasında hem de manipüle edilmemiş haberler yapılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Morresi, 2006:171). Zira bazı haberler söz konusu olduğunda haberin inşası ve sunum biçiminde oldukça titiz davranmak gerekmektedir.

Özellikle suç unsuru barındıran haberlerde (şiddet, yaralama ve cinayet haberleri gibi) kamuoyu olay hakkında doğru bilgilendirilmelidir. Bilgi kaynakları gözden geçirilmelidir. Eksik ya da gereğinden fazla elde edilen bilgi haberi olaydan

ziyade kişilere yönelik nefret ve öfkeyi artıran bir yapıya dönüşebilir. Ayrıca haberi ilgi çekici kılmak için çabalarken sonradan eklenen görseller ve suç ayrıntılarının öne çıkarılmasına yönelik yapılan değişiklikler de etki etmektedir. Olay bilgisine uygun ve doğru bilgi olsa dahi benzer bir suça sürükleyecek değişikliklerden ve editöryal müdahalelerden kaçınmak gerekmektedir. Bu açıdan bir suç haberi inşa edilirken habere ilişkin görsellerin dizilişi ve önem sırası konusunda dikkatli olunması gerekmektedir. Aynı zamanda haberde haber değeri kriterlerine dikkat edilmesi gerekmektedir.

Tokgöz haber değeri kriterlerini şöyle sıralamaktadır: “Zamanlılık, yakınlık, sonuç, önemlilik, insanın ilgisini çekme” (2003: 200). Zira gerçek haberciliğin kriterleri sayılan bu unsurlara yeteri kadar uyulmadığında kimi etik sakıncalar ortaya çıkabilmektedir. Toplumsal belleği inşa eden gazetelerin suça ilişkin haberler söz konusu olduğunda bu kriterlere sıkı sıkıya bağlı kalması gerekmektedir. Zira Girgin haberin öneminin ve değerinin, kamuoyunda uyandırdığı ilginin aynı zamanda da yarattığı etkinin derecesiyle ölçülebileceğini vurgulamaktadır (2013: 20).

Bu açıdan gazeteler suça ilişkin haberleri inşa ederken etki ve ilgiyi arttırmak amacıyla kişileri mağdur etmemeli, aynı zamanda kitle içinde benzer suçların işlemesine neden olacak bir kılavuz görevi de görmemelidir.

Alver’in Lippmann’a atıfta bulunduğu satırlarda bir olayın haber değerine sahip olabilmesi için taşınması gereken kriterleri ele aldığı görülmektedir. Özellikle bu kriterlerden haberin, “sansasyonel bir olay olması, tasarlanması, zamanlılık, bir mantığa ve anlama sahip olması” kıstasları muhabirler tarafından kimi zaman yanlış kavranabilmektedir (2011: 109). Özellikle suç haberlerinde olay örgüsünün “tasarlanması” sırasında hikâyeleştirilmeye başvurulması, zaten sansasyonel olan suç olayının mizanpajdan da yararlanarak daha da zihinde kalıcı hale getirilmesi, suça meyilli kişilerde şiddet duygusunu körükleyebilir.

Günümüzde medya içeriklerinde şiddet sunumu oldukça fazladır. Araştırmacıları bu konu hakkında çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir. Nitekim bu çalışmalar incelendiğinde şiddet içerikli haberlerin toplumda şiddeti körüklediğine ve kitlenin şiddetten haz aldığı sonucuna varılmıştır (Nalçaoğlu, 2005: 59). Yine etki araştırmaları söz konusu olduğunda önemli araştırmacılardan olan George Gerbner ise medyada şiddetin aşırı sunumunun dünyanın tekinsiz bir yer olarak algılanmasına yol açtığı tespitini yapmaktadır. Gerbner’ ın, ‘Yetiştirme (Ekme)’ (Cultivation) teorisinden kısaca bahsetmek gerekirse Gerbner, medyayı kapitalist bir düzenin silahı

olarak tarif etmektedir. Televizyon topluma simgesel mesajlar yaymakta ve tutum ile inançların şekillenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle toplumda çocuklar, yaşlılar ve yalnız yaşayan kimseler medyanın olumsuz etkisine daha yoğun maruz kalmaktadırlar (Yaylagül, 2017:74-75).

Yine medyada şiddetin etikleri konusunu ele alan Arık, şiddetin etiklerinin üç farklı biçimde ortaya çıktığını belirtmektedir bu etikler şunlardır; medyanın izleyicileri şiddete yönlendirmesi, izleyicileri şiddete karşı duyarsızlaştırması ve izleyicilerin kendilerini kurban gibi hissetmeleridir (2012:13). Nitekim zaten öz konusu suç olan haberlerin bir de görsellerle pekiştirilmesi Arık'ın ifade ettiği bu etikleri pekiştirmekte, adeta okuyucunun belliği ile oynanmaktadır. Bu nedenle şiddet ve suç içerikli haberlerin sunumunda kişiler ve haberin diğer yan unsurları ayrı bir öneme sahiptir.

Zira Gökalp'e göre: "Şiddetin medyada yer alışı ve temsili sadece sayısal olarak sıklığı açısından değil; niteliği, yoğunluğu ve yaygınlığı açısından da önemlidir. Medya'da şiddet temsilleri, şiddetin görsel olarak kodlanmasıdır" (2019:130). Yine Yanıkkaya' nın bu konudaki tespitine değinilecek olursa; şiddet yaşanan olaydan ibaret değildir. Görsellerle şiddetin somutlaştırılması, şiddeti uygulayan ya da maruz kalanların hali hazırda nasıl yansıtılacağı da önemli hususlar arasındadır (Yanıkkaya, 2009:17). Zira gazeteler tiraj kaygısıyla haberi ilgi çekici kılmak için manipüle ederken konuyu bağlamından kopartmakta bu durumda okuyucunun zihninde suç yöntemine ilişkin bilgilerin daha yoğunlukta kalmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda olaya karışan suçlu çoğu zaman unutulmakta, ancak olay ve ona ilişkin detay bilgiler ise tüm detayları ile hatırlanmaktadır.

Bu durum toplumsal normlardan sapmış kişilere ya da suç işlemeye eğilimli kişilere birisine zarar vermek istediklerinde adete yol gösterir nitelikte sonuçlar doğuracak kadar risklidir. Suçun haberleştirilmesinin bir başka bağlamından kopartılan boyutu ise olayda mağdur olan kişinin hem mağdur hem de günah keçisi ilan edilmesidir. Zira gece dışarıda öldürülen bir kadın ya da erkeğin; gece dışarıdaymış, alkol kullanmış, şöyle bir kıyafet tercih etmiş, toplumun genel ahlakına uymayan bir yaşam sürüyormuş gibi ifadelerle kınanması ve olayın meşru kılınması suçluyu adeta unutturmaktadır. Girard' ın ifade ettiğine göre, şiddetin tehlikesine karşı bir çözüm bulamayan ve birtakım felaketlerden sıkılan topluluklar, düşünmeden "günah keçisi" avına çıkmaktadırlar. İçgüdüsel olarak, dayanılmaz olmuş şiddete anında çözüm olacak şey ise yine şiddete dayalı bir çare olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanlar başlarına gelen felaketlerden kurtulmak için bunun tek bir sorumlusu olduğu

düşüncesini taşımaktadırlar (2003:112). Sonuç olarak gazeteler üçüncü sayfa haberi yaparken veyahut da sansasyonel gazetecilikten pay çıkarmaya çalışarak hareket ederse suça eğilimli bir okuyucu kitlesi yaratabilir. Haber bir inşa metindir bu açıdan da bir anlam üretim sürecidir. Duruoğlu' nun ifade ettiğine göre olay örgüsü gelişigüzel oluşturulan bir şey değildir, aksine muhakkak bir amaca hizmet etmek için oluşturulur (2007:3).

Nitekim bu yazılı ve görsel inşaada güdülen amaç birtakım olumsuz etikler ortaya çıkartmaktadır. Demirbaş, Kriminoloji adlı eserinde bu olumsuzlukları şöyle sıralamaktadır; etik olmayan görseller toplumsal belleği zedelemekte düşmanca duygulara neden olmaktadır, medyaya bağımlılık iletişim kurmada güçlük yaratmaktadır, saldırganlık içeren içerikler kişilerin davranışlarına sirayet etmektedir yani özendirici davranış kalıpları sunmaktadır, suç korkusuna neden olmaktadır, bazı politik hedeflere hizmet etmektedir (2001: 118).

Suçun haberleştirilmesi ve bunun kişilere sirayet etmesinin bir sonucu olarak yapılan çalışmalarda son tahlilde hep suçun öğrenebilen bir şey olduğu sonucuna varılmaktadır. Bandura tarafından 1965 yılında yapılmış olan popüler deneyde, yetişkin ölçülerine sahip 'Bobo' adı verilen bir bebeğe erişkin bir bireyin şiddet uyguladığı TV programı okul öncesi çocuklara izlettirilmiştir. Deneyde sonuç olarak toplumsal öğrenmenin önemi ortaya konulmuştur. Bandura, kitle iletişim araçlarının yaydığı içeriklerin çocuklar tarafından özömsendiği ve çocukların şiddeti ve saldırganlığı gözlemleyerek öğrendiği sonucuna ulaşmıştır (Burger, 2006:37). Bu yüzden medya suçu haberleştirirken etik ilkelere dikkat etmeli ve toplumda bu haberlerden etkilenme düzeyi yüksek kişileri korumalıdır.

1.2.1. Gazetelerde suç içerikli haberlere öncelik verilmesi

Toplumlar, teknolojik gelişmeler ve çevresel koşullar içinde sürekli değişirken, bu koşullar ve gelişime paralel olarak suç olgusunda da farklılıklar görülmektedir. Ekonomik, sosyal ya da psikolojik sorunların bireylerin suça yöneliminin temel sebeplerinden olduğu söylenebilir. Nitekim yazılı ve görsel medyada bu türden birçok habere yer verilmektedir. Çünkü medya kuruluşları ticari kaygı taşımakta ve bu

yüzden günün en sansasyonel haberlerini bulmak zorundadırlar. Medya çoğu zaman tiraj/rejting kaygısıyla kişileri, olayları ya da bir olaya ilişkin detay bilgileri fütursuzca kamuyla paylaşmaktadır. Dahası ölümle son bulan olaylarda tiraj/rejting kaygısından ötürü ölü/yaralı beden görüntüleri, suç aleti, olayın geçtiği mekân, kullanılan dil tüm açıklığı ile sunulmaktadır. Medya şiddet ve şiddet unsuru içeren içeriklerin izleyicide sürekli canlı ve hatırlanabilir kalmadı için kimi zaman yoğun çaba harcamaktadır. Ve adeta şiddetin kullanılması konusunda tetikleyici bir işlev görmektedir.

Gerbner' ın ifade ettiğine göre; küresel pazarda içerikler basittir, kanlıdır ve çıplaklık unsurları üzerine kuruludur. Özellikle şiddet, kar elde etmenin en kolay ve güvenli yoludur. Bu açıdan küresel pazarın dayatması sonucunda televizyonda temsil edilen dünya şiddet dolu bir dünyadır. Bu durum ise toplumda dezavantajlı kabul edilen gruplardan çocukların, bilinç dünyasının çocukluk yıllarından itibaren olumsuz içeriklerle şekillenmesine neden olmaktadır (1994:23).

Şiddet, vahşet, ölüm barındıran haberlerin yayınlanmasının nedeninin medyanın ticari kaygıları olduğunun altını çizen Balkır (2014), “Eğer biz en üst noktaya insan değeri ve insan onurunu koyuyorsak, bu görüntüleri medya bu unsurlara göre yorumlayarak kullanmalı ve habercilik yapmalıdır. En ince ayrıntısına kadar olayı görüntülemek ve bunu tüm ülkenin, çocuklar da dâhil her yaş grubundan insanın izlediğini bile bile yayınlamak bence olumlu değildir” demektedir (www.iha.com.tr, 2022). Balkır'ın ifade ettiklerine bir başka açıdan yaklaşılabilecek olursa, medya aynı zamanda inşa ettiği haberlerinde bir toplumsal yaşamın dışına itilen bir suçlu ya da şiddete karışmış olan bir mağdur yaratmaktadır. Dahası medya haberleri inşa ederken okuyucuya yanlış kılavuzluk etmekte, habere konu olan kişilerin adeta öteki olarak kodlamasına neden olmaktadır.

Zira ırkından, dininden, dilinden ya da cinsiyetinden dolayı çocuklar da ötekilik konumuna mahkûm edilmektedir. “Medya ve Toplumsal Katılım Araştırması İçerik Analizi Sonuçları Raporu” nda Gencel Bek, egemen medyanın, çocuk figürünü haberlerde geniş oranda suç ve şiddetle ilişkili olarak ele aldığını, medyanın suça karışan çocukları haber yapmak için kötü bir malzeme olarak kullandığının altını çizmektedir. Fakat söz konusu çocuklar tanınmış şahısların çocukları olunca zarar görmeyecekleri şekilde basında yer aldığını vurgulamakta ve bu durumun bir ayrımcılık yaratıldığını belirtmektedir (2006: 10). Bu ayrımcılık ve ötekileştirme durumu toplumda alışılmış olan değer yargılarının yaş, cinsiyet ve ırksal özellikleri

kendilerine karşı bir tehdit olarak konumlandırılan kişiler olarak öteki yani suçlu kimliğini etiketleyerek bir bakıma toplumda uzaklaştırılması gereken düzen bozucular olarak görmektedir.

Dışlanan suçlu ya da şiddete karışan mağdur kişi toplumsal değer yargılarından bir süzgeç mantığıyla geçirilerek okuyucu gözünde bazen suçlu bazen de mağdurun haksız olduğu hedef konumuna yerleştirilebilmektedir. Toplum içindeki şiddet birikiminin vermiş olduğu etkiyle öfke kontrolünü dizginlemek için yeni bir öteki arayışına girilmektedir. Girard bu durum için; "Sık sık, şiddetin "akıldışı" olduğu söylenir. Oysa şiddet nedensiz değil; hatta zincirlerinden boşanmak istediğinde kendine gayet yerinde nedenler bulmayı da iyi biliyor. Ancak, bu nedenler ne kadar yerinde olursa olsun hiçbir biçimde ciddiye alınamaz. Şiddet de zaten, başlangıçta hedef aldığı konu ya da nesne menzil dışına çıkıp şiddeti takmaz olduğunda, o nedenleri unutacaktır. Doyurulmamış şiddet her zaman bir yedek kurban arıyor, sonunda buluyor da. Öfkelerini uyandırmış olan yaratığın yerine, birden, zayıf ve el altında olmak dışında öfkelenenin şimşeklerini üstüne çekecek hiçbir özelliği olmayan birini koyuyor" (2003:3) biçiminde açıklamaktadır.

Toplum tarafından dışlanan suçlu, öteyi oluştururken haberlerde ilgi çeken bu dışavurumun pazarlama mantığıyla topluma geri kazandırmak adına yine toplumsal değerleri hedef alan bir bakış açısıyla yeni bir öteki sunulmaktadır. Konuya bir başka açıyla yaklaşılabilecek olursa medyanın, konusu suç olan haberlere öncelik vermesinin nedenlerinden bir diğeri ise insanların "öteki" ni bilmeye duyduğu hazdır. Özellikle bu "öteki" bir haberin ana karakterlerinden birisi ise daha da merak uyandırmaktadır. Toplum kimi zaman şiddeti, gülünç, eğlendirici ya da büyüleyici seyirlik bir değer olarak görmektedir kimi zaman ise ilgi ve dikkat çekici aynı zamanda nefret uyandıran bir durum. Şiddet izleyicide güçlü ve yoğun duygusal tepkiler oluşturmaktadır. Bu açıdan özellikle insanların ya da öteki canlıların yaralandığı ve yahut öldürüldüğü görüntüler izleyiciyi tetiklemektedir. Zira bu durum tıpkı İspanyol kültürünün önemli bir parçası olan boğa güreşleriyle açıklanabilir. Bu güreşler, şiddet ve ölüm barındırmasına rağmen ulusal bir seyir ve eğlencenin odağı haline dönüşmüştür (Güz, 2007: 96).

Suçun, şiddetin eğlencenin bir parçası gibi kodlanması konusuna değinen aynı zamanda medyadaki şiddetin köklerinin pazarlamaya dayalı olarak 18. Yüzyılın ortalarına kadar uzandığını belirten Pazarbaşı ise bu kökene ilişkin şöyle bir bilgi vermektedir: "Kanlı video oyunları, kanlı filmler, gece serserileri ve sapık katiller,

çağdaş popüler kültürünün eskilerden miras aldığı temalardır. Eğlendiren şiddet geleneği Night of the Living Dead (Zombilerin Gecesi) ve Psycho (Sapık) gibi filmlerden, magazinlerdeki hayalet hikâyelerine, Gotik edebiyatına ve Aydınlanma döneminin mezarlık şairlerine kadar geriye götürebileceğimiz bir gelenektir. 19.yüzyıl başlarında İngiltere’de darağacı baskın duygusal bir sembol haline getirilmiş “Asılmış adamın” totem vari görüntüsü, tarot kartlarında, rüya tabir kitaplarında ortaya çıkarak popüler kültürü istila etmiştir. İnfaz edilenlerin kamçılanmış derisi, işlediği suçlar hakkında yazılmış kitapları kaplamak için kullanılmış, asılan suçluların ölü maskeleri, büyük kalabalıkları Madame Tussaud müzesine çekebilmiştir. İşte 21. yüzyılda ise şiddet elektronik medya aracılığı ile izleyiciye eğlence olarak sunulmuştur” (2006:177).

Öte yandan kitle iletişim araçlarının şiddeti sunuş biçimi, onu suç olmaktan çıkarmak ve kişiselleştirmek biçiminde de olabilmektedir. Aynı zamanda medya şiddet içeren olayları haberin şeffaflık ilkesini sonuna kadar zorlayarak yalın haliyle inşa ederken, öte yandan eğitici rolünü unutmakta şiddeti önleyecek öneriler sunmaktan geri durmaktadır. Medya, kitleyi şiddetin nedenlerini düşündürecek bu konudaki toplumsal koşulları düzeltmek için harekete geçirecek bilgileri sunmamakta yalnızca ilgi çekici suç haberleri inşa etmektedir. Medya aynı zamanda paradoksal bir biçimde şiddet imgelerini açıklık yaratmakta ve yine bu açıklığı kendi sunduğu imgelerle tatmin etmektedir. Trend’ e göre, kitlenin şiddet imgelerine karşı duyduğu açıklık, şiddeti medya içeriklerinin başlıca ögesi haline getirmiştir. Çünkü şiddet unsurlarının barındırdığı görsel nitelik, geniş bir yerel izleyici kitlesine hitap etmektedir (Trend, 2007:16).

Rigel, özellikle televizyondaki şiddete maruz kalan izler kitlenin şiddeti özümlediğini, tepki vermez, olanları umursamaz hale geldiğini ifade etmektedir. Rigel, ölümden, acıdan zevk alan yeni bir izleyici kitlesinin ortaya çıktığının da altını çizmektedir (Rigel, 1995:17).

Postman ise medya çağının, bir gösteri çağı haline geldiğini vurgulayarak hakikatin imajlara yenik düştüğünü vurgulamakta ve her şeyin eğlence kültürüne yenik düşerek içeriksiz hale geldiğini belirtmektedir. Yoğun enformasyon altındaki kitle tepkisiz hale gelmekte, analiz etme ve mukayese kabiliyetini neredeyse kullanamamaktadır (2004:2-8).

Acıdan, şiddetten ve içerisinde suç barındıran enformasyondan beslenen ve bu içeriklere ilgi gösteren kitle, medyanın bu tür içerikleri üretmesinde tetikleyici bir güç görevi görmektedir. Zira Trend bu konuda çarpıcı bir tespit ortaya atmaktadır. Kitle kültürüne yaptığı göndermede Trend, şiddetin ve sadizmin giderek arttığını, filmler, televizyon, çizgi filmler, bilgisayar oyunları gibi içeriklerde bir zamanlar yetişkinler tarafından bile korkularak izlenen içeriklerin bugün çocuklar tarafından bile korkusuzca izlendiğini belirtmektedir (Trend, 2008: 78).

Kısacası medya reyting/tiraj kaygısı ile suça, şiddete yönelik içerikleri bugün halen estetik bir biçimde süsleyerek sunmakta acıdan, korkudan, şiddetten, suçtan, vb. seyirlik malzemeler yaratmaktadır.

Bauman ise medyanın suçu, şiddeti haberleştirmesini bir adım daha öteye taşıyarak sözü ölü bedeninin seyredilmesinden duyulan hazzı getirmektedir. Bauman' a göre: "Eskiden, seyre açık ölümden bir ibret gösterisi vardı. Bugün, ölüm medyatik bir an, izleyenler için taşıdığı 'azıcık gerçeklik' yüzünden hemen zayıflayıveren, kaçıp gidiverecek bir duygu canlandıran bir olay haline geliyor" (2013:236). Medya ve izler kitle arasındaki bu paradoksal ilişkide; kitle bir yandan şiddete hayır derken öte yandan medya tarafından görsellerle ve sözle bezenmiş şiddet içeriklerini görmeye meyil etmektedir.

1.2.2. Haberlerde suç araçlarının sunumu

Gazetelerde yer alan suç haberleri okuyucunun anlam dünyasında herhangi bir soru işaretine yer bırakmayacak biçimde inşa edilmelidir. Bu nedenle de gazete sayfalarındaki dil/söylem ve görsel kullanımına dikkat edilmeli ve haberin başlığı, spotu, gövdesi doğru bir sayfa dizilimi ile okuyucuyu manipüle etmeyen etik bir kaygı ile oluşturulmalıdır. Zira bireyler çevrelerinde olup biten olaylar hakkında fikir sahibi olmak için kitle iletişim araçlarına sıklıkla başvurumaktadırlar. Nitekim medya; "kitlelere mesajlar göndererek onları olaylardan haberdar eden, halkın bilgilendirilmesinde, eğitilmesinde ve toplumsal sorunlar üzerinde tartışma platformları yaratabilen gazete, dergi, TV, radyo, internet gibi kitle iletişimini sağlayan araçlar toplamına verilen isimdir" (Türk, 2013: 55).

Gazeteler bu açıdan okuyucunun bilgi edinmedeki tatmin duygusunu doyuran içerikleri yazıyla sunmakta ve bu tatmin duygusunu üste düzeyde giderebilmek içinde görsel materyallere sıklıkla yer vermektedirler. Bu durum okuyucunun gözünde haberin inanılabilirliğini arttırırken öte yandan okuyucuyu yanlış yönlendiren mesajların yayılmasına neden olabilir. Örneğin; haberin hikâyeleştirilen sunumu, olaya ilişkin sunulan artalan bilgisinin detaylı şekilde verilmesi, kişilere ilişkin ve onların yakınlarına yönelik bilgilerin detaylıca aktarılması ve özellikle olayda kullanılan suç aletinin gösterilmesi okuyucuda benzer suç eğiliminin gelişmesine neden olabilir. Zira suça yönelik gazete haberlerinde suç aleti habere eklenmekle kalmamakta, internet ortamında suç aletinin görselleri bulunarak haberin bütünlüğü sağlanmaya çalışılmaktadır. Fakat bu bütünlük okuyucu kitle suç işlemeye meyilli ise onlara suç işlemek için kullanılacak aletler listesi dışında yol göstermekten başka bir işe yaramamaktadır. Nitekim şiddet söz konusu olduğunda onu yalnızca fiziksel ya da psikik bir tahribat yaratma olarak kavramamak gerekmektedir. Aynı zamanda bu türden bir zarar vermenin yarattığı etiklerin halka sunulması ve suç aleti görselleri ile olayın pekiştirilmesi de bir şiddettir.

Meseleye bir başka bakış açısıyla yaklaşılacak olursa medyanın, insanların güvenlikleri hakkında kuşku duymak istememelerini nasıl kullandığı sorunu da gündeme gelmektedir. İnsanlar çevrelerinde yaşanan gelişmelerden haberdar olmak isterler, çünkü güvende olduklarını bilmek iyi hissetmelerini sağlar. Bu yüzden güvenlikle ilgili bilgilere aç bir toplum söz konusudur. Medya ise daha fazla izlenmek ve okunmak için insanların güvenlik konusundaki bu kaygılarını adeta kullanmaktadır (Gökulu ve Hosta, 2013:1838). Bu durum medyanın suç haberlerini tüm detayıyla vermesine ve dahası suç aletlerinin kişilerle ilişkilendirilerek sunulmasına varıncaya kadar gitmektedir. Nitekim haber manşetlerinde sıkça yer alan; bıçaklayarak öldürdü, zehirleyerek öldürdü, silahla yaraladı, sopayla dövdü, boğarak öldürdü, arabayla ezdi, yakarak öldürdü, iple boğdu, kafasını taşla ezdi, asit döktü, kezzap attı, el bombası ile öldürdü, bileklerini camla kesti gibi oldukça hızlı bir biçimde sıralanan bu ifadelerle çocuklar, gençler, yetişkinler, yaşlılar ilişkilendirmekte ve görece zihnen akli olgunluğa sahip kişilere cinnet anında birisini nasıl yok edebileceğinin yöntemleri sunulmaktadır. Zira medyadaki şiddet, şiddeti defalarca baştan üretebilir. Bu durum bireylerin saldırgan ya da suç işlemesine sebep olmaktadır. Çünkü şiddetin medyadaki çarpık sunumu ve sorunlu bir biçimde ele alınışı bireylere şiddetle iç içe bir dünyada yaşadıklarını hatırlatır.

Dolayısıyla güvenlik ihtiyacı beraberinde daha tehlikeli bir şeye gebedir oda; şiddete şiddetle karşılık ver! Medyada şiddete ve onun detaylarına ilişkin bilgilere sıklıkla yer verilmesi, kitlenin gelecek hakkındaki düşünceleri üzerinde de zararlı bir etki yaratmaktadır. Bir başka bakış açısına göre ise; şiddetin medyadaki aşırı sunumu kitlenin bu konulara karşı duyarsızlaşmasına neden olmaktadır. Medya şiddetten ve onu çağrıştıran suç aleti gibi unsurlardan reyting/tiraj için yararlanmaya çalışırken, şiddete karşı duyarsızlaşmış yığınlar yaratabilir. Kısacası medya şiddeti adeta dönüştürerek insanlara şiddeti öğretmekten öteye gider ve şiddeti durdurmaya karşı hiçbir eylemde bulunmayan bireyler yaratır (Trend, 2007:80-97). Oysaki medya toplumsal sorunlara çözüm üretmekte görevlidir. Bu ulvi sorumluluk duygusunu gözden kaçıran medya aynı zamanda mesleki yayın ilkelerini de çoğu zaman ihmal etmektedir.

1.3. Suç Haberlerinde Gazetelerin Tutumu

Medya kuruluşları çeşitli yayın politikaları çerçevesinde faaliyetlerini yürütmekte, kamu yararını gözeterek okuyucusunu ya da izleyicisini bilgilendirmektedir. Aynı zamanda medya adeta bir denetçi gibi hareket etmekte, kamu adına siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, sanatsal gibi alanlarda yolunda gitmeyen konuların çözümü noktasında kilit bir rol oynamaktadır. Fakat kimi zaman medyanın sahiplik yapısı ve buna bağlı olarak diğer ticari kaygıları onun bu denetçi rolünü tam olarak yerine getirememesine neden olabilmektedir. Edward S. Herman ve Noam Chomsky, Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası adlı eserlerinde bazı haber süzgeçlerinden bahsetmektedirler. Bu haber süzgeçleri medyanın haberleri inşa ederken kamuoyunu nasıl belirli düşünceye yönlendirdiğini ya da kimi zaman nelerin haber yapılamayacağını tahmin etmek açısından önemli görülmektedir.

Herman ve Chomsky'nin bahsettiği haber süzgeçleri şunlardır: "(1)Hakim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kâr yönelimi, (2) kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık, (3) medyanın,

hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı ‘uzman’ların sağladığı bilgilere dayanması, (4) medyayı disiplin altına alan bir araç olarak ‘tepki üretimi’, ve (5) ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak ‘anti-komünizm’ ” (2017:72).

Yine Gurevitch ve Blumler ise medyanın yayın politikası üzerinden bir değerlendirme de bulunmaktadır ve bu konuyu şöyle açıklamaktadırlar; “yayın politikasındaki özerklik ilkesiyle, bireylerin ve grupların medyaya en geniş erişimini sağlama ideali arasında gerilimler vardır” (2014:194). Ayrıca gazetecilik alanına vurgu yapan Peter Dahlgren’e göre: “Basın, kendi işleyiş yapısını ticari bir mantığa başarmıştır ama devlet iktidarı karşısında da memnundur. Politika ve enformasyonun tüm güçleriyle izleyici sadakati ve ticari bir yaratım mantığının tarafına geçtikleri bir zamanda, televizyon gazeteciliği yaparken akılcı bir söylemden ciddi olarak söz etmek de zordur” (2012:47). Dahası medya halkla ilişkiler ve reklamcılık faaliyetleriyle salt haber üretimi mantığını terk etmekte dolayısıyla da kamu adına yürüttüğü yukarıda sıralanan işlevlerini yerine getirmekte kimi zaman başarılı olamamaktadır. Bu nedenlerden hareketle medya haber yaparken çeşitli tutum biçimleri takınmaktadır. Özellikle bu haberler suça ilişkin haberler olduğunda medya kamuoyunun dikkatini çekmek için tiraj ve reyting kaygısıyla da haberi manipüle edebilmektedir.

Nitekim gazeteler suç haberi söz konusu olduğunda haberi bağlamından kopartmak suretiyle onu magazinsel bir şeymiş gibi sunmaktadırlar. Örneğin gazete sayfalarında hangi suçlunun kimi ne ile öldürdüğü ya da yaraladığı, nasıl yaptığı, olayın seyri, planlı işlenen suç olup olmadığı, suçlunun pişmanlık yaşayıp yaşamadığı, kaç yaşında olduğu, cinsiyeti, kaç dakikada suçu işlediği, benzer suçları işleyip işlemediği, yakınlarının bilgileri, yaşam tarzı, gibi sorularla suç haberi adeta bir hikâye formatında sunulurak toplumun belleğine kazınmaktadır. Bunlar başka haberlerde de sıkça tekrar edilmekte ve bellekte sürekli canlı kalmaktadır. Dolayısıyla da benzer suçların benzer biçimlerde işlenmesinde yol gösterici olmaktadır. Yine suça konu olan taraf varlıklı kişilerse medya haberi daha dikkatli işlemekte, ancak yoksul kişiler söz konusu olduğunda aynı hassasiyetten kimi zaman kaçınılmaktadırlar. Medya acıdan ve yoksulluktan beslenerek kamuoyunun dikkatini çekmek suretiyle ticari kaygılarını gidermektedir.

Galtung ve Ruge, habere olmaya değer olayları bazı kriterlere bağlamaktadırlar. Bu kriterlere bakılarak suça ilişkin haberlerde medyanın tutumunu

kavramak mümkün olabilir. Galtung ve Ruge'nin özellikle insanlarla bağlantılılık (referance to persons) ve negatif bir şeylerle bağlantılılık (referance to something negative) biçiminde ifade ettiği "Haber değeri" kriterlerinden yola çıkarak medyanın neden suç haberlerine karşı ayrı bir tutum takındığını anlamak mümkündür. Zira "insanlarla bağlantılılık" ölçütüne göre kişisel aktörlerin yer aldığı olaylar medya tarafından sıkça tercih edilmektedir. "Negatif bir şeylerle bağlantılılık" haber ölçütünde ise olay ne kadar olumsuzluk içeriyorsa haber olma şansı o kadar yüksektir. Çünkü medya bu tür haberlerin kitlede prim yaptığını bilmektedir (Galtung ve Ruge, 1981: 52-63).

Konuya bir başka bakış açısıyla yaklaşılabilecek olursa, medyanın şiddet haberine konu olan kişileri nasıl temsil ettiği konusu gündeme gelmektedir. Zira medya suç haberleri söz konusu olduğunda siyasal düşünceden cinsel yönelime kadar uzun bir menzilde nefret söylemiyle dolu içerikler üretebilmektedir. Bilhassa herhangi bir nedenden dolayı suç haberine konu olan kişiler din, dil, ırk düşmanlığı yapılarak ele alınmaktadır. Ayrıca yine suç haberine konu olan kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler temsil edilirken mağdur olması gereken taraflar gibi yansıtılmaktadır ya da ajitasyon yaratılmaktadır. Bu açıdan suç konulu haberler, medya ve çocuklar birlikte düşünüldüğünde çocukların medyada temsil biçimi ayrıca önem arz etmektedir. Çocukların medyadaki temsil biçimleri çoğunlukla ya "masum/kurban" ya da "suçlu" sözcüklerine dayanmaktadır (Durna ve Kubilay, 2010: 53). Sonuç olarak medya temsil edeceği kitleyi tiraj ve reyting kaygısı ile seçmekte ve en ilgi çekici biçimde kamuoyuna sunarak manipülatif bir rol oynamaktadır.

1.3.1. Suç haberlerinin manşetten verilmesi

Medya gündemini belirlerken kamuoyuna ulaşacak olan bilgileri önemlilik sırasına koyarak değerlendirmeye almaktadır. Gündeme ilişkin haberleri toplayan medya bunları belirli seçme işleminden geçirdikten sonra haber çerçeveleme biçimlerine başvurur. McCombs ve Shaw, gündem kurmayı medyanın belirli konuları ön plana çıkarması olarak açıklamaktadır (1972:186). Ayrıca medyanın gündemi belirlemesi hususunda akademik yayınlarda sıklıkla referans gösterilen 11 çerçeveleme biçimi vardır. Bu çerçeveleme biçimleri şunlardır: "Başlıklar, alt başlıklar,

fotoğraflar, fotoğraf altları, manşetler, kaynak seçimi, alıntı seçimi, tanıtımlar, logolar, istatistikler ve şemalar, son cümleler ve paragraflar” (Tankard, 2001:101). Rogers ve Dearing ise medya gündemi kurarken belirli bir zaman aralığı içerisinde gerçekleşmiş olan olaylara dikkat kesilir ve bu olayları önemlilik sıralamasına koyarak bir haber sistemi oluşturur (1988:565). Bu açıdan medya toplumsal yaşamdaki olayları duyurmadan önce bir filtre görevi görmektedir.

Yüksel ve Gürçan ise manşetten verilen haberlerin, gazetelerin ilk sayfasında bulunduğu değinmekte, özellikle bu haberlerin logonun altında dikkati çeken bir yerde ve büyük puntolu harflerle algıyı uyandıran bir biçimde (2001:37) sunulduğunun altını çizmektedirler. Kısacası o gün gazetenin satın alınmasını sağlayacak olan haberler teknik bir kabiliyetle sayfaya yerleştirilmektedir.

Suç konulu haberler söz konusu olduğunda bu haberlerin gazetelerin manşetlerini süslemesi oldukça olasıdır. Zira gazeteler ticari bir kaygıyla hareket etmekte en çok tiraj yapan gazete olmak için mücadeleye girişmektedirler. Bunun için de gazeteler tekniğin olanaklarından yararlanmakta ve yukarıda Tankard’dan sıralanan çerçeveleme biçimlerine başvurmakta “başlıklar, alt başlıklar, fotoğraflar, fotoğraf altları, manşetler, kaynak seçimi, alıntı seçimi, tanıtımlar, logolar, istatistikler ve şemalar, son cümleler ve paragraflar” ile çok okunan suç haberleri oluşturmaktadırlar. Konuya bir başka bakış açısıyla yaklaşılacak olursa medyanın tiraj kaygısı ile suç konulu haberlere gündeminde fazlaca yer vermesinin toplumda duygu ve kaygı bozuklukları yaratabileceğine değinmek gerekmektedir. Zira bireyler sıklıkla bu türden haberlere maruz kalırsalar içinde yaşadıkları toplumun tekinsiz bir toplum olduğu vehmine kapılabilirler. Özellikle bireyler medya tarafından tüm detayıyla sunulan suç mahallerinde (kuytu, karanlık, kullanılmayan yol, sokak) gezmekten kaçınabilirler. Mekânın dışında yine manşetten sunulan suç olayının gerçekleştiği zaman aralığının da haberlerdeki sunumu oldukça önemlidir.

Örneğin, haberlerde “gece yarısı, akşam, sabahın erken saatleri, sabaha karşı” gibi insan yoğunluğunun seyrekliğine vurgu yapılan saatler sokağın tekinsiz bir mesken olduğu hissini uyandırmaktadır. Aynı zamanda suç olayında mağdur olan tarafların kendi olayı dışında başka olaylara da haberlerde tanıklık etmesi bu kişilerin topluma karşı daha fazla güven duygusunu yitirmesine neden olabilir. Suç mağduru birey, mağduriyetin sonucu toplumda çevresine karşı güvenini kaybederek devamlı uyarıcı olan tehlike sinyalleri aramak suretiyle kendi dışındaki insanlara şüpheyile yaklaşabilir. Dahası bu şüphe ve tedirginlik hâli, kalıcı olabilir. Suç mağduru birey,

özellikle çevresinde yazılı ve görsel medyada suç haberlerine kulak kesilebilir (Uludağ, 2010:6). Nitekim herhangi bir suçtan ötürü mağdur olan birey tekrar suça maruz kalacağına dair ciddi bir korku ve kaygı hissi yaşayabilmektedir (Dolu, Uludağ ve Dolutaş, 2010:66). Suç mağduru olmayan bireyler suça ilişkin haberlere ya da sembollere karşı daha az duyarlıyken suç mağduru olan bireyler ise suça ilişkin haberlere ve sembollere karşı oldukça hassas hâle gelebilmektedirler. Durum böyle iken şiddet ve suç olaylarının eksik olmadığı bir toplumda gazetelerde, haberi çerçeveleme biçimiyle daha da suçu dikkat ve ilgi çekici hale getirmek suretiyle olumsuz etkiler yaratabilirler.

1.3.2. Haberde suçlular ve suç araçlarına ilişkin görsellerin sunumu

Gazete haberlerinin gerçeklikle bilgi bağıını kuran temel şey yazıdır. Haberin gerçeklikle bağıını kuran diğer temel şey ise haberde bağlantılı olarak kullanılan görsellerdir. Kimi zaman bu görseller olay örgüsünü okuyucunun zihnine daha güçlü bir biçimde yerleştirmektedir. Nitekim bu görseller bir kanıt niteliğinde gibi kavrandığı için okuyucunun habere inanması kolaylaşmaktadır. Bülbul'ün de ifade ettiği gibi, fotoğraflar haberi tamamlamada önemli bir işlev görmekte ve olayın somutlaşmasını sağlayan bir kanıt niteliği olarak kavranmaktadır (2001:103).

Gezgin ise bir olayı uzun satırlarla kitleye aktarmanın güçlüğüne dikkati çekerek çoğu zaman küçük bir fotoğraf karesinin ya da görselin olayı aktarmadaki başarısının ne kadar güçlü olduğuna vurgu yapmaktadır (2003:91). Ancak haberin konusu suç olduğunda gazete sayfalarını süsleyen fotoğrafların ya da görsellerin hangi amaca hizmet ettiğine dikkat edilmesi gerekmektedir.

Nitekim suç konulu haberlerde suça karışmış kişiler ve suç araçlarının birlikte verilmesi benzer suçların işlenmesi için toplumdaki bireylere olumsuz örnek teşkil edebilir. RTÜK'ün Yayın İlkeleri Rehberi incelendiğinde bazı uyarılarla karşılaşılmaktadır. Bu uyarılardan birisine göre: "Yayın hizmetlerinde, kişileri işlemeye teşvik veya tahrik edebilecek ya da kargaşaya yol açabilecek içeriğe ve suç

tekniklerinin, suç işlenmesine olanak verebilecek şekilde ayrıntılı olarak anlatılmasına ve gösterilmesine yer verilmemelidir” (2014:23). RTÜK’ün bu uyarısı oldukça önemlidir zira kargaşaya yol açabilecek içeriklerin, suç tekniklerinin ve suç işlenmesine olanak verebilecek her türlü unsurun haberde açık sunumu ve bu sunumun görsellerle daha da çarpıcı kılınması toplumsal kaosa neden olabilir ya da suç işlemeye eğilimli kişilerin suç tekniklerini öğrenmek suretiyle suça karışmasına yol açabilir.

RTÜK bir başka uyarıda daha bulunmaktadır bu uyarıya göre: “Suça itilmiş ya da suç mağduru olmuş çocukların, ilgili haberlerde isimleri ve yüzleri gizli tutulmalıdır” (2014:16). Bu açıdan da çocuklar haberlerde reyting ve tiraja kurban edilmemelidir. Onların kişisel hakları korunmalıdır. Yüzleri ve bedenleri haberi pazarlamak için teşhir aracı olarak kullanılmamalıdır. Çünkü çocukların medya da olumsuzluklar üzerinden temsili diğer çocuklarda da benzer olumsuz tutumların pekişmesine neden olabilmektedir. Haber fotoğrafçılığının özelliklerini Frank P. Hoy’ın, “Photojournalism-The Visual Approach” adlı eserinden Türkçeye aktaran Arıcan “Haber fotoğrafçılığı bir iletiyi yaymaya yönelik fotoğrafçılıktır. Haber fotoğrafçısının hedefi, okuyucunun hızlı algılayabilmesi için iletiyi açık bir şekilde iletmektir” tespitini yapmaktadır. Yine Hoy haber fotoğrafçılığının özelliklerinden bazılarını şöyle sıralamaktadır: “Haber fotoğrafçılığı sözcükler ve fotoğrafların birleşiminden oluşan bir dil ile iletişim kurmaktadır. Haber fotoğrafçılığı büyük bir kitleyle iletişim kurmaktadır. Bu yüzden mesaj birçok farklı insan tarafından anında anlaşılabilir kadar özlü olmalıdır. Haber fotoğrafçılığının temel düşüncesi, bugünün karmaşık dünyasında halkı bilgilendirmenin kaçınılmaz gerekliliğidir” (Hoy, 1986:5-9).

Burada tespit edilen kriterlerden yola çıkarak medyanın haberin görsellerini kamuoyu ile paylaşmak üzere seçerken birçok farklı bireyle iletişim haline geçeceğini unutması gerektiğinin altını çizmek gerekmektedir. Birçok mesaj, yaş, cinsiyet, ırk, dil, etnik köken ya da sosyo-ekonomik olarak farklı bireye ulaşacak dolayısıyla da haberin algılanış biçimi farklı olacaktır. Zira kitlenin bir kısmı suçla ilişkilendiren kişiler ya da suç aletinin gösterilmesine tepki gösterecek, bir kısım insan duyarsızca bu haberleri izleyecek, suça eğilimli kitle ise cinnet anında karşımdaki kişiye nasıl zarar verebilirim ya da nasıl öldürebilirim türünden çeşitli sorulara yanıt bulacaktır.

1.4. Gazetelerde Görsellerin Kullanımı ve Sansür Sorunu

Gazetelerin yazılı bir bilgiyi betimlemesi kadar bir olayı en kısa şekilde ve etkili anlatması zor bir süreçtir. Haber diliyle anlatılan bir olay bilgisi tüm unsuruyla verilemeyeceği gibi tarafsız olmanın bir yanı da bulunmamaktadır. Olayları değerlendirilirken kişinin yetkinliği derecesinde bir yere kadar oluşturulabilir. Asıl etkenin gazetenin yayın politikası ve kapı bekçilerinin süzgecinden geçirilme aşaması olmasıdır. Her ne kadar olaylara objektif yaklaşıldığı iddia edilse de yazılı bir bilginin belli yönlerinin öne çıkarılıp, yorumlanarak haberleştirilmesinde gazetecinin kişisel düşünceleri ve dışardan gelen baskı neticesinde oluşturulmaktadır. Üstelik haberlerin sunulma durumunun olup olmaması gibi çıkmazda bırakılan bir seçme mekanizmasından geçmektedir. Bu durum dışında üretilen haberler yayınlanmaz ya da oluşturulmadan gazeteci tarafından göz ardı edilmektedir.

Bir haberin yayınlanması için haberin çarpıcı ve dolu olması (editörlerin tabiriyle okuyucuyu cezbedecek ya da özel hikayesi olan bir özelliği olması) beklenmektedir. Bunun için olayı anlatan anlamlı bir fotoğraf ve etkili bir anlatım dili gereklidir. Gazetecinin olayı anlatımıyla haberin etkisini artıran ve anlamsal yapısını destekleyen görsel içerikler gazetecilik bağlamında olumlu şekilde kullanılmaktadır. Bu husus görsel kullanım ya da tasarımın sadece yazısal okuma kolaylığı sunmasında değil ayrıca verilen mesajın ya da bilginin akılda yer etmesini sağlayacak bellek görsellerini empoze de etmektedir. Yazılan haber bilgisi bir kez de olayı özetleyecek haber görseliyle oluşturulmaktadır. Bir kişi haberi okumasa dahi görselinden hareketle olay bilgisini tahmin edebilir ve fikir sahibi olabilmektedir. Bu durum günümüzde çeşitli görsellerin sansür dışında özellikle fotoğrafa sonradan eklendiği görülmektedir. Gazetenin mizanpajı (sayfa düzeni) esnasında olayla ilgili benzetmeli başlıklar ve beraber kullanılan görseller sürekli ilişki içinde tutulmaya çalışılmaktadır. Öne çıkarılan bir görsel onu çağrıştıracak çarpıcı bir başlıkla uyum gösterebilir. Bu durum imgeler halinde toplumda meşru bir anlam kazanan sonuçlar yaratmaktadır.

Gazeteciliğin etik kurallar çerçevesinde oluşturduğu haberler, metin bakımından etik olsa bile kullanılan görseller ve çeşitli materyaller olay yazında geçtiği için sonradan eklemeyi tercih ederek farkında bir ihlale meydan vermektedir. Özellikle suçla ilişkili haberlerde kullanılan görseller olayı özetlese de ek olarak silah, bıçak ya

da konum gösteren görsellere yer verilmesi, işlenebilecek yeni suçlara kılavuzluk yapmaktadır. Suç araçlarına erişimin nasıl yapıldığı ya da hangi aşamalarla gerçekleştiğinin işaretlerle gösterilmesi görsel hafızaya hitap eden farklı bir bilgi alışverişi sunmaktadır. Hayatımızın belki de birçok alanında bir nesneyi, eşyayı, gıdayı vb. birçok şeyin kullanımı en basit anlatımlar; görsel ifadeler, sayılar ve işaret yöntemlerle hedeflenen amaca hizmet için oluşturulmaktadır. Asıl amacı toplumu bilgilendirmek olan gazetelerin kamu yararı için bu durumu kendi lehine kullanmaktadır. Bu aşırı basitleştirilmiş bilgilendirme unsurları birtakım olumsuz düşüncelerin okuyuculara aktarılmasına neden olacaktır. Her geçen günde artan suç oranları ve suça karışanların yaşça ufak olmaları yapılan haberlerin etkilerini zamana yayılan birebir yansımaları şeklinde gerçekleşmektedir.

Sürekli şiddet ve suçla bilgilendirilen okuyucu, meşrulaştırılan bazı olayların toplumda ne ölçüde karşılık bulduğu kullanılan suç aletlerinden ve olayların benzerliklerinden anlaşılmaktadır. Bu bölümde suç haberlerindeki görsellik, sunum, sansür, bilgilendirme ve meslek etiği gibi hususlar üzerinden suç, çocuk ve basın suçları ayrı başlıklar altında açıklamalarına yer verilmektedir.

1.4.1. Gazetelerdeki suç haberlerinin görsellerle ve işaretlerle desteklenmesi

Gazeteler toplumun birer yansıması olarak yer almaktadır. Gazeteler kullanacağı olay bilgisini toplumun içinden alarak haber diliyle yeniden oluşturmaktadır. Okuyucunun çevresindeki olup biten olaylar hakkında bilgi edinme isteği haberlerin süreklilik çerçevesinde üretilmesinde ve bir döngü içinde tüketilmesinde etkili olmaktadır. Bu durum gazeteciliğin temel görevi kabul edilen bilgilendirme ve haber verme işlevi olarak kabul görmektedir. Okuyucu gazete ilişkisinin ilk adımı bu süreçle başlarken toplum içinde merak edilen şeyler; ilginç olaylar ve suçların gerçekleşme biçimleri olmaktadır. Bu merakı tetikleyen ve haberi en iyi yansıtan etki ise olaya ait fotoğraflardır.

Gazetelerde kullanılan fotoğrafların amacını öz bir biçimde ifade eden Lester'a göre; "fotoğraflar gazetelerin içindeki haberlerin reklamını yapar" (1988:760). Söze konu olan şey reklam olunca haberi ilgi çekici kılacak olan her türlü görselin gazete sayfasında yer alması kaçınılmazdır. Bu aşamada gazetenin tasarımında göze hitap etmesini sağlayan mizanpajın (sayfa tasarımı) ayrı bir önemi vardır. Gazete mizanpajı gazetede haberin rahat okunur kılınması ve ilgi çekiciliğini artırılması konusunda düzeni sağlayan bir işleve sahiptir. Dahası tam da bu noktada en çok okunması istenen haberlerin okurların okuma eğilimine göre sayfaya yerleştirilmektedir.

Garcia ve Stark'ın belirttiğine göre okuyucular gazetede ki metinleri sağ köşeden okumaya başlamakta sonrada sola doğru devam etmektedirler. Dolayısıyla bu okuma yöneliminin farkında olan editörler haberleri buna göre yerleştirmektedir ve okurlar editörün istediği sırayla haberleri okumaktadırlar (1991:VI). Garcia ve Stark bu bağlamda mizanpajda kullanılan bazı teknikleri şöyle sıralamaktadırlar; renkler, okurlara sayfada rehberlik etmektedir. Tasarımcılar görsel süslemelerden ziyade renklerin gücünden yararlanmaktadırlar. Bu açıdan zaten okurlara bir tercih hakkı sunulduğunda siyah, beyaz, gri gibi nötr renkler yerine sıcak renkleri (kırmızı, sarı, yeşil) ya da soğuk renkleri (mavi, mor, yeşil) tercih ettiği görülmektedir. Bu bağlamda Garcia ve Stark renk tonlarıyla donatılmış metinlerin daha çarpıcı göründüğünü belirtmektedirler. Garcia ve Stark, fotoğrafın yerleşimi ve boyutunun onun renkli veyahut siyah beyaz oluşundan daha fazla önem taşıdığının altını çizmektedirler (1991:2). Okuyucunun bu eğilimlerine dikkat eden gazeteler en çok tirajı yapan gazeteler arasında yerini almaktadır. Yine Koyuncu' ya göre de gazetelerin ilk sayfasında yer alan düzenleme onun rakiplerinin önüne geçmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Ayrıca ilk sayfalar okuyucunun algısının yönelmesinin beklendiği yerdir. Gazeteyi satın almaya neden olan şey onun ilk sayfasıdır yani vitrinidir. Koyuncu' nun belirttiğine göre okur, gazetenin ilk sayfasına bakar ilgisini çeken ve ortak paylaştığı bir düşünce varsa onu satın alır (2016: 144). Garcia, gazeteyi bilinir kılan bir kimlik yaratmanın yolu okuyucunun ilgisini kazanmak ve bu ilgiyi devamlı tutmaktan geçmektedir. Ayrıca açık, anlaşılabilir olmak ve gazete sayfaları arasında bütünlüğü sağlamak gazetenin kimliğini inşa etmesinde önemli rol oynamaktadır (1997:12).

Her gazetenin sayfası birbirinden farklıdır. Daha ilk sayfadan bu farklılığı görmek mümkündür. Gazetelerin sayfaları çoğu zaman bir mozaik andırmaktadır.

Fakat ilk sayfa, mozaik parçalardan oluşsa da son tahlilde bir bütünü oluşturmaktadır. Gazete sayfaların da yer alan haberler de tıpkı bir mozağin parçaları gibidir. Gündeme ilişkin toplumsal, siyasal, sosyal, ekonomik, spor, kültür ve sanat, teknolojiye yönelik içerikler birbirinden ayrı ama bir aynı zamanda bir bütün olarak tek bir gazete adı altında yer almaktadır. Dahası bu gazeteler bir dizi ileti aktarmakta ve haberin sunulmuş şekli, yeri, iletinin önemi, okura anlık olarak geçmektedir (Taş, 1993: 49). Dağlı ise sayfaya yerleştirilen görsellerin seçilirken iki temel ölçütün dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu ölçütlerden ilkinde göre, görüntü adeta konuşan bir canlı gibi olmalıdır. Görüntü haberi okuyan kişilerin duyularını harekete geçirmelidir ve gerçeği yansıtmalıdır. İkinci ölçüt ise görüntünün teknik açıdan iyi ve kaliteli bir nitelik taşımasıdır (1995:122).

Yukarıda ifade edilenler gazetecilik mesleğinin temel konuları arasında yer alsada suç haberleri söz konusu olduğunda bu tekniklerin amacı dışında kullanıldığına tanıklık edilmektedir. Dahası bu tekniklerin yanlış kullanımı her yaştan yaş, sınıftan, cinsiyetten insanı etkilemekte ve kimi zaman şiddet ve suçun meşru bir kimliğe bürünmesine neden olmaktadır.

Zira haberde suçluya hak verilmiş gibi kullanılan ifadeler (Evden izinsiz, okuldan kaçarken, gece geç saatte, tek başına, açık kıyafetle vb.) vurgulanarak mağdur hatalıymış gibi verilmektedir. Yine haberde suçluyla ilgili herhangi bir görsel bilgi bulunamadığında ya da suçlunun fotoğrafını kullanmak yerine öldürülen ya da mağdur olan kişilerin görselinin verildiği görülmektedir. Bu durum suça karşı etki oluşturmaktan çok öldürülen ya da mağdur kişiler üzerinden fayda sağlama amacı güdülmektedir. Özellikle suçlu, mağdur, suç ve şiddete ilişkin görsellere ulaşamadığında kişilerin sosyal medya hesaplarındaki görsellerine, suç mahali için ise bina, sokak ya da konumuna uygun yerler habere eklemeler yapılmaktadır. Bu durumun ileriki aşamasında olay yerinde suçun işlenme şeklini ya da delillerini işaretlerle/sıralı (↑ ↓ ← →/1.2.3.4...) biçiminde gösterilmesi yer almaktadır. Hatta haberin etkisini arttırmak adına öldürülen ya da yaralanan kişinin yakınında suç aletiyle görseli olmasa bile sayfa tasarımı sırasında fotoğrafa eklemesi yapılmaktadır. Bu eklemeler çoğu zaman sansürsüz olarak olay ya da kişi fotoğraflarına yer verilmesi biçimde de gerçekleşmektedir. Kimi zamanda haberlerde bu eklemeler verilirken kanlı görüntüler ya da etik dışı diğer görseller bulanıklaştırılarak verilmektedir. Fakat bu durumda okurun olaya ilişkin merakını daha da körükleyebilir.

Tüm ifade edilenlerden hareketle söylenebilir ki medya suç haberlerini inşa etme sürecine dikkat etmelidir. Aksi hallerde suç yöntemleri ve suç aletleriyle ilgili; nasıl erişilebileceğini, hangi suç aletinin nasıl saklanması gerektiğini, suçluların nasıl hareket ettiğini, mekânsal ve kanıt gizliliğinin önemine hatta suçtan sıyrılma durumu gibi vb. olumsuz fikirler çocuklara, gençlere, yetişkinlere ve yaşlıların zihinlerine yerleşebilir bunları kolaylıkla öğrenebilir. Söz konusu şiddet ve suç olunca artan suç oranları da özellikle toplumun geleceği sayılan çocuklarında yoğun bir şekilde haberleştirildiği ve çeşitli etiketlemelerle onların da habercilik kapsamında kullanıldığı görülmektedir.

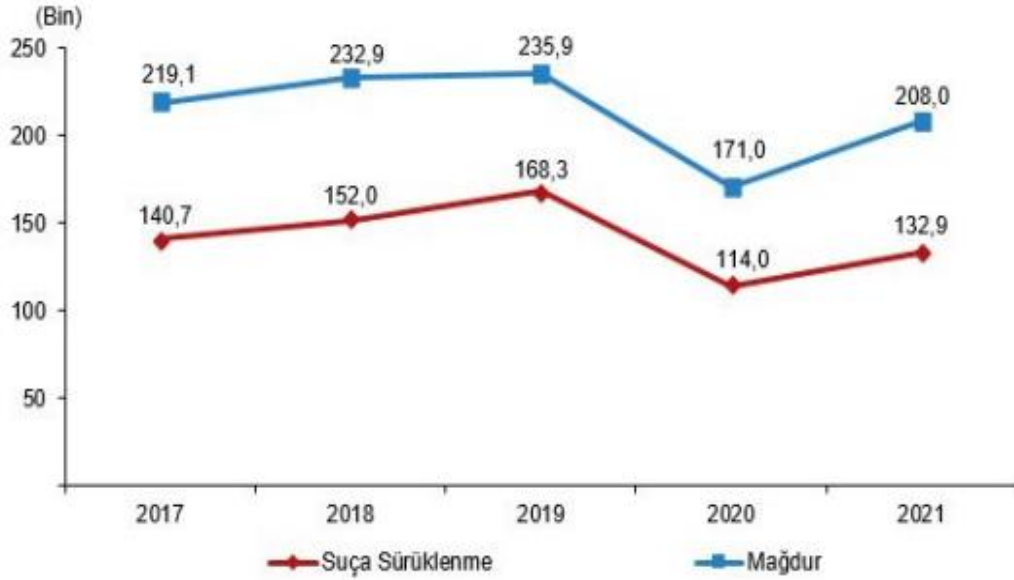
1.4.2. Gazetelerde suçla ilgili haberlerde çocukların ele alınış biçimi

Toplumda suç ve şiddet mağduru olan ve bundan sürekli olarak etkilenenlerin çoğunluğunu kadınlar ve çocuklar olduğu birçok araştırmada dile getirilmektedir. Ayrıca suçlu ilan edilenlerin ve öne çıkarılanların da kadın ve çocuklar olduğu bilinmektedir. Söz konusu olayların en fazla yer bulan kitle iletişim araçlarından olan televizyonun ardından gazeteler gelmektedir. Bu durum alışagelmış toplumsal yapıdaki birtakım suçların yaş, cinsiyet ayrı olmaksızın olayların meydana gelmesinden de kaynaklanmaktadır.

Son zamanlarda habercilik alanında çocuk figürünün öne çıkmasındaki neden ise ülkemizdeki çocuk suç oranlarının giderek artmasıdır. Bu durumun verisel olarak sunumu TÜİK'in "Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikler, 2021" raporuna göre; "Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2021 yılında, 2020 yılına göre %10,8 oranında artarak 499 bin 319 oldu. Bu olaylarda çocukların 207 bin 999'u mağdur olarak, 132 bin 943'ü suça sürüklenme sebebiyle (kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla), 70 bin 905'i bilgisine başvurma amacıyla, 67 bin 518'i kabahat işlediği iddiasıyla, 19 bin 277'si kayıp (hakkında kayıp müracaatı yapıp daha sonra bulunan) olması sebebiyle, 677'si ise bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı güvenlik birimlerine geldi veya getirildi" (TÜİK, 2022) biçiminde açıklanmaktadır.

Ayrıca yıllara göre suça sürüklenme ve mağdur sayıları 2017-2021 artış azalışında 2020 pandemi sonrası artış yukarı yönde devam etmektedir. Bakınız;

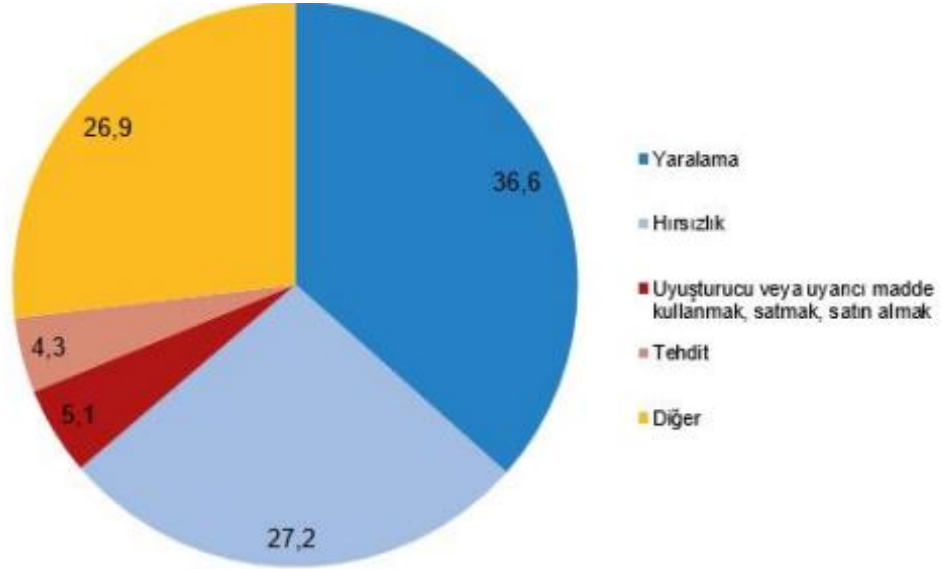
Seçilmiş geliş nedenlerinin yıllara göre sayısı, 2017-2021

Şekil 1.1: Çocukların geliş nedenleri yıllara göre dağılımı (%) (TÜİK,2022).

Bu açıklamalar suçlu mağdur oranları suç için genel bir gösterge olarak yer alırken işlenen suçun ayrıntılı incelendiğinde çocukların ne tür suçlarla ilişkileri olduğu hangi yönde eğilim gösterdiği görülmektedir. Söz konusu durum diğer açıklama metninde şu şekilde;

“Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olayların 132 bin 943’ü suça sürüklenme nedeni ile gerçekleşti. Bu çocukların %36,6’ı sına yaralama, %27,2’sine hırsızlık, %5,1’ine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, %4,3’üne tehdit, %3,8’ine ise cinsel suçlar suçları isnat edildi” (TÜİK,2022) bilgisine yer verilmektedir. Verilerin dağılımı aşağıdaki grafikte gösterildiği gibidir;

Grafikteki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Şekil 1.2: Suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suç türü dağılımı (%), (TÜİK, 2022)

Suç mağduru olan çocukların sayısı ise suç işlenen sayısından fazla olduğu gibi yine en çok yaralama suçu nedeniyle mağdur olarak yer aldıkları görülmektedir. Bu yöndeki veriler; “Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 207 bin 999 çocuğun %89,4’ ünü suç mağduru, %10,6’sını takibi gereken olay mağduru çocuklar oluşturdu. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen veya getirilen 186 bin 14 çocuğun %57,4’ ü yaralama, %13,1’i cinsel suçlar, %12,4’ü aile düzenine karşı suçlar, %4,5’i tehdit, %12,6’sı bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur oldu.” (TÜİK,2022) raporda yer aldığı görülmektedir.

Suçla ilişkilendirilmiş ya da suçlu çocuk figürü her geçen gün artan suç oranlarıyla gazetecilik alanında işlenen bilgi olarak aktif bir şekilde bulunmaktadır. Bu durum suçlu olan çocuklara yönelik atfedilen benzetmelerin çeşitlenmesine, kadınlara yönelik şiddette olduğu gibi metalaşan bir çocuk figürünün oluşmasına neden olmaktadır. Medya’nın her alanında yer alan çocuk; masum, saf, temiz, melek gibi vb. ifadelerle bahsedilirken söz konusu suçla ilişkilendirildiğinde şeytan, cani, hayırsız, katil, hırsız gibi vb. ifadelerle doldurulan bir haber anlayışı ile hareket edilmektedir. Bu ibarelerin sıklıkla yer almasının bazı etkilerini görmemiz mümkündür. Örneğin; Ümit (2006:294) çalışmasında, hükümlü olan bir çocuğun bu konudaki gözleminin bir yansıması olan şu sözleri sarf ettiği: “Hâkimler haberleri izleye izleye hep tutukluyor, hep yatırıyor. Haberlerde bizi öyle gösteriyor ki ben bile korkuyom bizden, sanki cani,

eli kanlı terörist gibi” ifadesinin bir alıntısı yer almaktadır. Bu alıntıdan hareketle bir çocuğun görüşünün haberleri; sosyal yapı içindeki kesin yargıları olduğunu ve hakimlerin de bunlardan etkilenecek onu hükümlü olarak kabul ettiği ve üstelik abartma derecesiyle korkutan bir şey olarak gördüğünü gösterir. John Berger’in ‘Görme Biçimleri’ isimli kitabında geçtiği gibi: “Görme konuşmadan önce gelir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir” (2008:7).

Toplumda sürekli görme ve öğrenme halinde olan çocuklar olumlu ya da olumsuz bütün etkenlere maruz kalmaktadır. Bazen şahit olarak bazen de öğrendiği şekilde bir suça karışabilir ya da maruz kalabilmektedir. Gazete haberlerindeki sunumların çocukların hangi tarafta yer alacağını belirlenmesi; birtakım sınıflandırmaya ya da ötekileştirmeye meydan vermektedir. Gazetelerin kendi hükmü ile toplum yerine karar vermesi ve söz söylemesi kitle gücünü bir bakıma insanları etiketlemek için kullandığını göstermektedir. Normal şartlarda toplum içinde olan bu süreç medyanın toplumun sözcüsü olarak bu işlevi yerine getirmesi bir nevi nefret söylemi yaratmaktan öteye geçmemektedir.

Kitle iletişim araçlarını konu alan birçok araştırma bu sorun etrafında yapılan çalışmalara yön verilirken sıklıkla kullanılan etiketleme teorisi üzerinde durulmaktadır. Bu durum başta gazeteler olmak üzere diğer kitle iletişim araçlarında da görülen şiddet, suç ve nefret söylemleri etrafında olumsuzluklarını kendi içinde bir döngü oluşturduğunu gözler önüne sermektedir. Etiketleme teorisi suçu, sosyal hayatta etkileşimin bir sonucu olarak görmektedir. Bireylerin toplumda suç işlemesi üzerine etiketlenmiş olmalarının ana sebebidir. Etiketleme teorisi temelinde suçlu atfedilen bir çocuğun suçluluk kariyerine toplumun sapma ve suç eylemlerine gösterdiği genellikle negatif tepkilerle oluşan etiketlenmedir. Bu etiketleme çocuğun kabullenerek ileriki yaşamında suçlu kariyerine devam edebileceği yönünde olacağı savunulmaktadır. Suçlu kariyerinde yer aldığı müddette etiketlenme, dışlanma ve bireyin eleştirilen özelliklerinin destekler şekilde çalışmaktadır. Suçun içinde bulunduğu öne sürülen kişinin henüz zanlı olarak etiketlenmekte ve ceza adalet sisteminin soruşturma ve kovuşturma düzeyince etiketlenerek kayıtlara geçmektedir (Dönmezer, 1994: 356).

Etiketleme aşamasının yürütülmesinde kitle iletişim araçlarının da payı büyüktür. Yasalarla anlaşmazlığa düşenler, sokağa itilenler ya da madde bağımlısı olan çocukların kitle iletişim araçları vasıtasıyla toplumsal yapı için göz ardı edilemez bir tehlike olarak lanse edilmektedir. İçinde suç olan çocuklara yönelik haberler genellikle şiddet içeren haberler olarak gazetelerin üçüncü sayfalarında yer

verilmektedir. Başka bir ifadeyle, çocuklar suça itildiklerinde ya da herhangi bir olayın mağduru olduklarında gündemde yer bulabilmektedir (Cangöz, 2007:196).

Çocukların medyada yer alma biçimi oldukça hayatidir. Çünkü çocukluk döneminde yaşanmış, suçlu olarak isimlendirilmeyeceği ya da mağduru olduğu bir olaydan dolayı ona atfedilen damgalayıcı ifadeler, çocukların hayatlarının suiistimal edilmesine, toplumdaki ötekileştirilmesine ya da zarar görmesine neden olabilmektedir (Tosun, 2007:189). Erving Goffman "Stigma" (Damga) (1963) adlı kitabında toplumda damgalı bireylerin ötekileştirilmesinin sebepleriyle beraber açıklamaya çalışmaktadır. Goffman göre damga, duran bir özellik olmayıp bir ilişki türüdür. Damgalı birey, "ötekiyle" ilişkilerinde onu itibar yoksunu kılan ya da kılabilcek bir niteliğe sahip olmalıdır. Sahip olunan nitelik "damgaya" evrilen; bilgi veren bir hal ya da etkileşimde, bu niteliğin, karşımızda bulan kişiye ve kimliğine ilişkin öngörülerimizin benzememesidir. Goffman'a göre normal, damgalı ve somut bireyler değil bilakis birer bakış açısı olarak toplumsal olarak oluşturulur (Goffman, 2014:17-19;192).

Suç toplum içindeki sosyal etkileşimin bir olumsuz bir ürünüdür ve çocukların yer aldığı eylemdeki suç ve sapma barındıran eylemlerin güvenlik ve hukuk sisteminin dışında aile, arkadaşlar, öğretmenler, yakın çevresi tarafından da etiketlenmeleri bu tür davranışlara etki ederken suçlu bir kariyerin oluşmasına neden olmaktadır. Çocukların yakın çevresi tarafından salak, geri zekalı ve suçlu gibi yakıştırmalarla olumsuz etiketlenmelerine maruz bırakılması çocuğa zarardan başka bir şey kazandırmayacaktır (İçli, 2004:126).

Etiketleme teorisine göre, çocukların kopuk aile ilişkileri, akran zorbalığı, psikolojik sorunlar ve suçluluk öncesi öğrenme deneyimleri gibi birçok faktörden dolayı kanunları ihlal edebilir. Sebebi göz ardı edilerek, bireyin sapkın davranışı fark edilirse, suçlu çocuk bütün yaşamı sürecince kendisinin ardından gelecek olan olumsuz bir etikete maruz kalır (Siegel, vd., 2003:124).

Toplumu her konuda bilgilendiren kitle iletişim araçları haberler vasıtasıyla ulaşılamayan olay bilgisini hali hazırda topluma sunmaya ve bazı imgeleri dayatmaya devam etmektedir. Suçla ilişkili çocukların haberlerde yer alan fotoğrafları, olay görüntüsü, belli başlı suç aletlerinin eklenerek sunulması bilinçli olarak topluma etiketleme unsurunun sebebini gösterir biçimde vermektedir. Örneğin kanlı bir bıçak ya da silah unsurunun kurbanı dönük olarak verilmesi; haberdeki mağdura acımak için bir sebep verirken suçu işleyen çocuğa karşı bir olumsuz bir tepki oluşturmaktadır. Atılan haber başlığı ise kullanılan suç aletine yönelik bir ilişki içerecek şekilde

verilmeye çalışılmaktadır. Örneğin, bir bıçak ise unsur haberde “nasıl kıydın” yani “kestin” manasına gelecek şekilde farklı renkte verildiği görülürken bir diğer suç aletinde ise silahın özelliği 14'lük mermi alan ve suçlunun yaşına göre “14'lük dehşet” şeklinde düşünce tarzıyla bu şekilde kişiler ve suç unsurlarıyla sürekli bir ilişki kurularak olaylar haberleştirilmektedir. Bu süre zarfında haberlerde etiketlemeler hazır hale getirilerek kesinleşen suçlarda suçlu çocukları tanımlamalarını gerçekleştirmektedirler. Verilen suç unsurları ve aletleri bilişsel olarak hafızada yer ederken kullanılan başlıklar ve görseller eşliğinde tamamlanarak öğrenilmektedir.

Deneyimlemeden var olan bir bilginin öğrenilebileceği; günümüzde birçok sosyal platformlarda ayrıntılı olarak da tanıtım videolarında bahsedilirken yine birçok görüntüsel anlamda film, TV, video oyunları vb. zamanımızın büyük bir bölümünü işgal eden araçların işlevlerini bu yönde yansıttıkları suç araçlarına erişilince kullanım şeklinin bilindiği görülmektedir. Söz konusu benzerlik kullanımdan öte eylemlilik durumunun suç işleme oranına etkisi bir hayli yüksek olmasıdır. TÜİK'in çocukların suçla ilişkili raporunda bahsettiği gibi en çok yaralama olaylarının yaşanması ve mağdurlarından bunun içinde yer alması bu bilginin hali hazırda kullanımda olduğunu ve yaşça ufak çocuklarında suç işleme kapasitelerinin oluştuğunu göstermektedir.

Sosyal öğrenme teorisi temelinde kişinin gözlem ve çevresindekilerin davranışlarını taklit ederek dolaylı bir şekilde öğrenme biçimi olarak açıklanmaktadır. Bandura'nın kesinleştirdiği kuramsal çerçevede sosyal öğrenme araştırması, ilk olarak saldırgan davranışların taklit yoluyla öğrenilmesiyle gerçekleşir. Model olanlar bu şekilde yeni davranış kazanma ve değiştirme hususunda önemli bir kaynak olarak gösterilmektedir. Teoride yer alan davranış düzenleyen üç sistem sunulmaktadır (Bandura, 1977:190):

- Önceden kesinleştirilmiş uyarılar davranışın gerçekleşme anını ve sonucunu kararlı biçimde etkiler. Sosyal bağlam bu açıdan hayatidir.
- Geribildirimde davranışın yinelenmesi önemli bir etkiye sahiptir. Destek, deneyim ve gözlem davranışın ileride yinelenebilirliğini etkiler.
- Son düzenleyici olarak bilişsel işlevler yer almaktadır. Kişiler, tepki gösterebilecekleri durumlara yani düşmanca davranışların aracılığıyla harekete geçirilir ya da sinirlendirilir. Belleğe kazınan bu davranış öğrenme sürecinde etkili olmaktadır.

Başka bir açıdan; Bandura, öğrenme eyleminin sosyal çevrede gerçekleştiğini, bilakis çocukların etkili şekilde öğrenmesinin, çevresindeki davranışlarını gözlemlenmesi aracılığıyla tamamladığını ileri sürmektedir. Bu durumdaki öğrenme, sadece davranışsal değil ayrıca bilişsel bir öğrenme şeklidir. Davranış edinilmesi her zaman taklide dayalı değil, sonuçlara yönelik de öğrenilebilmektedir. Bu durum; çevre, birey ve davranışın etkileşimini göstermektedir (Yavuz, 2014:27). Sonuç odaklı olan intihar davranışı bile, gözlemlene-model alma-taklit süreci içinde öğrenilen bir davranış olarak görülmektedir. Bandura, taklit ve kazanım, içselleştirme etrafındaki bütün olguları “model alma” içerisinde açıklamaktadır (Duman, 2019:326; Varol, 2014:306). Bandura; modelin statüsünün öğrenme üzerinde etkili olduğunu da anlatmaktadır. Şöyle ki model, gözlemciden daha ileri bir dereceye sahipse üst düzey bir taklit davranışı olurken eğer kendisinden daha düşük bir derecede ise taklit davranışı gerçekleşmez. Fakat statüler eşit ise davranışın özellikle sonucunun olumlu veya olumsuz meydana gelişine göre taklit davranışı gerçekleştirir veya gerçekleştirmez (Bandura, 1994:13; Yavuz, 2014:28).

Bandura, bu durumu üç tür model ile açıklamaktadır (Bandura, 2006, s. 61):

- Canlı model; davranışı gerçekleştiren asıl bir bireydir.
- Sembolik model; herhangi bir kurgusal ortamda tarif edilen bir karakter ya da bireydir.
- Sözlü direktifler; canlı kişi ya da sembolik bir model gösterilmeden, eylemi yönlendirici olarak yapılan açıklamalardır.

Bandura, üç model arasında etkili olması bakımında özellikle medya yoluyla oluşturulan alandaki sembolik model olduğunu söylemektedir (Varol, 2014:306-307). Bu aşamada kitle iletişim araçlarının oluşturduğu sembolik modeller haber içindeki taklit edilebilecek yeni suçu, suçlu ve mağdur çocukları yaratabilecek şartlara zemin hazırlamaktadır.

Gazetelerde suçla ilişkili çocukların gösteriminde her ne kadar sansürlü olarak görselleri verilse de kullanılan suç aletlerinin sansürsüz verilmesi bazı olumsuz yönlerin öğrenilmesine neden olmaktadır. Bu açıdan haberin şiddeti ve suçu teşvik edici bir olayı; yaş, cinsiyet vb. unsurlar fark edilmeksizin söz konusu çocuk suçluda

olsa verilmesinin kamuyu aydınlatma görüşünün ardına saklanarak açıkça gazeteler çocuk hakları ve basın suçu işleniyor demek yanlış olmayacaktır.

1.4.3. Gazetelerin çocuk haberlerinde yaptığı etik ihlaller

Gazetelerin habercilik alanı itibariyle anayasal düzlemde elde ettikleri basın özgürlüğü ve hakları çerçevesinde geniş bir görüş açısı sunarken söz konusu bireyin temel hakları ve özgürlüğü olunca bu alan sınırlandırılır. Toplumu bilgilendirirken aynı zamanda kişi haklarını zedelemekten bir yayıncılık anlayışıyla hareket edilmesi gerekmektedir. Bunun için 'Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi' gazetecinin doğru davranış kurallarının bulunduğu bildiri yer almaktadır. Bildirgede yer alan bazı hususlara değinmek gerekirse "insan hakları odaklı habercilik ve gazetecinin davranış kuralları" şu şekilde verilmektedir.

Haberde mağdur ve ötekileştirilenler olarak kadın ve çocuklar konusunda dikkat edilmesi gereken maddelere bakıldığında;

- Çocuk: Suça itilmiş çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda 18 yaşından küçük olan suç faili ya da mağdurların kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapılmamalı, fotoğraf, görüntü ve çizim kullanılmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır. Çocuklarla ilgili haberlerde soruna dikkat çekmek, kamuoyunda yaratacağı etki ve yarar dikkate alınmalıdır.
- Kadın: Kadınlara karşı ayrımcılığa neden olacak, ruhsal ve bedensel açıdan kadını ötekileştirecek veya rencide edecek haberlere yer verilmemelidir (TGC,2019) biçiminde yer aldığı görülmektedir.

Toplumsal bir olay üzerinden çocuk ve kadın haklarını hatırlanarak gündemde tutulma çabası içinde şiddet unsuruyla verilen haberler toplumda şiddeti meşrulaştıran bir durum yaratmaktadır. Kadın ve çocukların temsilinde kişileri

korumak yerine onlar hakkındaki bütün bilgilere erişme isteğiyle hareket edilmektedir. Yukarıda yer alan maddelerin ihlal edildiği haberde kişilerle ilgili olarak bilgi ve görüntüler yayınlanarak basın suçu işlenmeye devam edilmektedir.

Örneğin; 18 yaşından küçük çocukların suçla ilişkili verilen haberlerde; yüzler sansürsüz, isimleri tam verilirken yine benzer haberlerde yüzler sansürlü, isimlerin baş harfleri verilmiş şekilde yer aldığı, kimi haberlerde ise genel kuralara uyulduğu halde bu sefer şiddet unsurlarını ön plana çıkartacak suç aletlerini ekleyerek fotoğraflarını vermektedir. Bu durum kadına yönelik şiddet haberlerinde de görsel ağırlıklı olarak sansürlü, sansürsüz ya da sonradan suç aletlerini eklemeleriyle sunulduğu haberlerde de görülmektedir.

Haber kaynaklarında etik konusunda da en fazla ihlal edilen durumlardan gizlilik ve kanıt itibarıyla görüntü, bilgi ve belge konusudur. Söz konusu maddeler;

- Fotoğraf ve görüntü: Fotoğraflarda yansıtılan gerçekliği deforme edecek ekleme, çıkarma, kolaj veya montaj yapılmamalıdır. Fotoğraf çekilemeyen özel durumlarda animasyon, illüstrasyon, montaj, canlandırma, dijital oynamalarla üretilmiş fotoğraf ve görsellerin bu niteliği ile güncel olup olmadığı okur/izleyicilerin rahatlıkla fark edebileceği şekilde belirtilmelidir. Kamusal kimliği olmayan kişilerin fotoğraf ve görüntüleri, etkinlik, olay, panel, konser gibi kamuya açık alandaki faaliyetler dışında kamu yararı ve haber değeri söz konusu olmadığı müddetçe izinsiz çekilmemelidir. Bu kişilerin dijital ortamlardaki fotoğrafları da izinsiz kullanılmamalıdır. Cesetleri yakın plan gösteren, kan ve şiddet unsurları içeren fotoğraflara yer verilmemelidir. Gizli kamera gibi teknolojik yöntemler sadece yayınlanmasında kamu yararı olan ve başka türlü elde edilemeyecek istisnai durumlarda kullanılmalıdır.
- Bilgi-Belge: Sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses veya görüntü, ancak doğrudan kamu yararı bulunması ve başka hiçbir şekilde elde edilmeyeceğine kesin kanaat getirilmesi halinde alınabilir (2019) şeklinde yer almaktadır.

Özellikle günümüzde ses ve görüntü üzerinden bilgi-belgelerin dijital ortamlarda çok hızlı şekilde yayılmakta ve bu durum artık kitlelere sunulmuş bir yargılama ortamı oluşturmaktadır. Örneğin; gizli çekilmiş bir görüntünün sosyal medya aracılığıyla yayılması ve doğruluğu kanıtlanmadan kitlelerce paylaşılıp haberleştirilmesi olayın farklı yönleri çekilmesine neden olmaktadır.

Habercilik anlayışında toplumu derinden etkileyebileceği en hassas durumlar kişilerin duygularına yönelik haberlerde yer almaktadır. Aşağıda yer alan maddeler insan hakları odaklı habercilik ve gazetecinin davranış içinde bir bakıma tüm maddelerle ilişkisi olan gazetecinin sınırını belirleyen duygusal bağlamda hakkaniyetle hareket edilmesi gereken noktalara değinilmektedir. Bu maddelere;

- “Sarsıcı durumlar: Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı ve araştırması insani olmalı ve gizliliklere uyularak duygu sömürsünden kaçınılmalıdır.
- Suçlu yakınları: Gazeteci, sanıkların ve suçluların akrabalarını, yakınlarını, olayla ilgileri olmadıkça veya olayın doğru anlaşılması için gereği bulunmadıkça teşhir etmemelidir.
- İntihar olayları: Gazeteci sadece kamuoyunu ilgilendiren politik ya da ünlü kişilerin intiharı ile kriminal öneme sahip intihar vakalarını haber yapabilir. Bu tür istisnai durumlarda bile intiharın yöntemine ilişkin özendirici ve öğretici ayrıntılara yer verilmemeli, intihara ilişkin fotoğraf ve görsel malzeme ile intihar mesajı kullanılmamalıdır” (TGC,2019) şeklinde yer verilmektedir.

Yukarıdaki maddelere bakıldığında sürekli ihlal edilen habercilik anlayışıyla olaylar sunulmaya devam edilmektedir. Örneğin; Cinayet ya da intihar haberlerinde belirsizlik varsa özellikle sürekli olarak genç kızların, ‘yedinci kattan zemine düştü’ başlığı ardından çevre kameralardan alınmış ‘düşme anı’ görüntüsünün işaretlerle ve sıralamalarla anlatılmasıyla olayın bir bütün halde verildiği görülmektedir.

Günümüzde habercilik alanında geniş yer bulanan nefret söylemi; siyasi amaçlara hizmet için kullanılan medyanın gücü toplumda bazı kesimleri hedef alan ayrıştırıcı ve yıkıcı etkileri olan kitlelere kin, nefret ve korku duyabilecekleri hedefleri göstererek onların ötekileştirilmesine, aşağılanmasına ve hatta can güvenliklerinin tehlikede olmasına bile neden olabilmektedir. Bu konuya istinaden Türkiye Gazeteciler Cemiyeti şu maddelere yer vermektedir;

- “Kimlik veya özel durum: Kamu yararı olmayan ve olayla doğrudan ilgisi bulunmayan bir insanın davranışı veya işlediği suç, onun ırkına, milliyetine, dinine, cinsiyetine, cinsel yönelimine, cinsiyet kimliğine, hastalığına veya fiziksel, zihinsel engelli olup olmamasına dayandırılmamalıdır.

- Haber ile yorum: Haber ile yorum ve görüş ayrımı açık yapılmalı, okurun ve izleyicinin neyin haber, neyin yorum olduğunu kolayca seçebilmesi sağlanmalıdır.
- Nefret Suçu: Gazeteci ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir gruba, kişilere veya mala karşı işlenen suçların karşısında yer alır. Gazeteci nefret söylemine maruz kalan kişilerin haklarının korunması noktasında dengeleyici ifadeler yer vermeli, toplum içinde yayılan bu tarz görüşleri kamuoyunun dikkatine sunma hedefiyle hareket etmelidir” (TGC, 2019).

Nefret suçu Avrupa ve Dünya’nın farklı bölgelerinde hızla yayılan ve özellikle aile kavramı üzerinden son zamanlarda LGBT gruplarına yönelik kitlesel bir karşı duruş biçimi olarak medyada sergilenmektedir. Bu karşı duruşun aile yapısının korunması adına başlatılmış olduğu savunulmaktadır. Çocukların LGBT’ li bireylere özendiği ve eğilimleri olduğu yönünde endişelerin bulunduğu ailelerin bunu ortak yaklaşımları olarak dile getirmektedir. Toplumun her kesimini yakından ilgilendiren ve gelecekte probleme dönüşebilecek aile yapısının korunmasında farkındalık yaratma çabası olduğu yönünde gazetelerde açıklamalar dile getirilmektedir. Yine de bazı gazeteler bu durumu farklı lanse etmek için çocukları ön planda göstererek ellerine tutuşturulan pankartlarla onları bizzat LGBT’ ye karşı harekete geçti algısı yaratarak ayrıca yer vermektedir. Çocukların barış ve kardeşlik kavramlarıyla; saf ve temiz şekilde anılması alışagelmış bir durum olarak kabul edilmektedir. Fakat çocukların siyasi yapılara hizmet amaçlı nefret söylemlerinde söz taşıyan baş aktör konumuna çıkarılması gazetecilik ilkelerine sığmayan ve kınan bir durumdur.

Örneğin; Yeni Şafak gazetesinin “Büyük Aile Yürüyüşü” hakkındaki haberi incelendiğinde yetişkinler arasında çoğunluğun ailelerin oluşturduğu genel fotoğraflama dışında özellikle çocukların belli bir alana toplatılmış, ellerine yetişkinlerin mesajları ve söylemlerinin taşındığı pankartların verildiği görülmektedir. Haber, yazı ve görüntü itibarıyla olayı seyrinden farklı bir yöne çekilme çabası bazı yönleriyle göze çarpmaktadır. Şöyle ki yürüyüşün ılımlı ve amacını belirten açıklamalar haberin en sonunda verilirken öncesinde nefret söylemini arttıran pankart sözlerine ve bazı yakıştırmalar göze çarpmaktadır. Bu kısımda çocukların da dahil edilmesi hem olayı hassaslaştırmakta hem de gazetecinin görevinden çok kişisel

yorumunu ve nefret söylemini iliştiirme çabası yatmaktadır. Şu iki başlık genel olarak haberin hangi yönde ilerleyeceğini göstermektedir:

Alt başlık: Yürüyüşün iptali için başvurdular!

“Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD), protestonun iptali için İstanbul Valiliği’ne başvuru yaptıklarını açıkladı. Dernek tarafından yapılan açıklamada, siyasi partilere mektup gönderildiği de belirtildi: Yaşanan hedef göstermeler, nefret söylemleri ve tüm bunları yaygınlaştırmak adına düzenlenen yürüyüşe karşı tüm siyasi partileri LGBTİ+’ larla dayanışmaya ve sürecin takipçisi olmaya çağırıyoruz.

Alt başlık: "Aileni ve neslini koru, sapkınlığa dur de"

Tüm engellemelere rağmen bugün LGBT lobisinin sapkınlık yayma çabalarına karşı İstanbul'da 150 sivil toplum kuruluşu Saraçhane'de bir araya geldi. "Aileni ve neslini koru, sapkınlığa dur de" sloganıyla düzenlenen mitinge yoğun katılım sağlandı. Etkinlik sebebiyle polis Saraçhane Parkı çevresinde güvenlik önlemi aldı" (www.yenişafak.com,2022). Bu iki alıntıdan da anlaşılacağı üzere LGBT lobisine bağlı derneklerin sözde engellemeye çalıştığı ki gerçekte "hedef göstermeler, nefret söylemleri ve tüm bunları yaygınlaştırmak adına" yapılacak bir yürüyüşün takibinin yapılması istemi yer alırken yine de haberdeki vurgu; 150 sivil toplum kuruluşunun LGBT lobisinin "sapkınlık yayma çabalarına karşı" toplandığı algısıyla sunulmaya çalışılmıştır. Devamında kullanılan fotoğrafta ise çocuklar yer almaktadır.

Şekil 1.3: Büyük aile yürüyüşü fotoğrafı (www.yenisafak.com, 2022)

Bu tür fotoğraf çekimleri toplumda kin ve nefretin artmasında çocukların kullanıldığının bariz göstergesidir. Henüz ergenliğin bile farkında olmayan çocukların; kime, niçin karşı olduğunu ve ne tür mesaj taşıdığının bilincinde değildir. Bu durum onları olumsuz da etkileyebilmektedir. Belki hayatında ilk defa cinsel bir yönelimin olabileceği ihtimalini düşünecek ya da bu konuyu merak edip irdelemek isteyecek; söz konusu çocuklar olunca ebeveynlerden önce cevaba hızlıca erişmek adına dijital ortamda istediği bilgiyi arayıp bulabildiğinin unutulmaması gerekmektedir. Bu durumda dijital ortam hususunda ailelerin ayrıca eğitimden geçirilmesi ve çocuklarının fiziksel ve ruhsal gelişmelerinin takipçisi olması gerekmektedir.

Topluma dair asıl görev ise gazetecilere düşmektedir. Nefret, kin ve korku algısı üzerinden habercilik anlayışının terk edilip eğitici ve yol gösterici bir tavırla aileler uyarılmalıdır. Üstüne düşen diğer görev ise toplumda her kesimin haklarını gözetmeli ve rencide edici, kışkırtıcı ya da ötekileştirici şekilde olaylara yaklaşılmalıdır.

İnsan hakları odaklı habercilik ve gazetecinin davranış kurallarının genel manada sınırların çizildiği uyulduğu takdirde basın suçu işlenemeyeceği aşikardır. Fakat yukarıda belirttiğimiz kurallar geçmişte olduğu gibi günümüzde de basın suçları içinde sıklıkla ihlal edilen alanlar olarak yer almaktadır. Özellikle çocuklara ve kadınlara yönelik haberlerde ağırlıklı olarak bu çizgi aşılrken gözden kaçırılan görsel açıdan sorunlar ve sansürlerin etkisiz kaldığı görülmektedir. Bir yaralama ya da cinayet suçu içerisinde dökülen kanın ya da insan yüzlerinin sansürlenmesi sadece kişilerin haklarını koruduğu doğrudur. Yine de şiddet unsurlarının (silah, bıçak, sopa vb.) sansürsüz ya da sonradan görselinin eklenmesi eylemin şiddet derecesini azaltmadığı gibi sansürlenmiş kişilerin azıllı bir katil ya da çok zor durumda kalan bir mağdur olarak korku durumu yaratılmaktadır. Toplumsal nefreti ve korkuyu bir arada veren haberler empoze ettiği şiddet olgusunu sosyal öğrenme çerçevesinde bireylere eylemi gerçekleştirmeden edinilen görsel aşinalık sunmaktadır. Bir suç aletinin herhangi bir insan üzerinde nasıl bir etki yaratacağını sansürlenmiş fotoğraflardan da anlaşılacağı gibi verilen bilginin ne tür bir işlem olduğunu bir ürün tanıtırcasına görsel olarak haberin pazarlanmasında kullanılmaktadır.

Son zamanlarda çocuklar arasında artan suç olaylarında kullanılan araçlar haberde en fazla yer alan içerikler olarak manşetlerde yer almaktadır. Çocuk hakları

bildirgesinde yer alan belirli maddelerde açıkça bir konuda değerlendirme söz konusu olduğunda çocukların haklarını özel olarak korunduğundan bahsedilmektedir. Bunlar;

- “Madde 3: Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.
- Madde 13: Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir. Bu hakkın kullanılması yalnızca: Başkasının haklarına ve itibarına saygı; Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.
- Madde 16: Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.
- Madde 36: Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.
- Madde 39: Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir” (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu,1989).

Maddeler incelendiğin çocuğun yararı için hareket edileceği, ifade özgürlüğü, haksız ve keyfi bir şekilde onur ve itibarını zedeleyici değerlendirmeden kaçınma, sömürü karşıtı bir tutum ve son olarak mağdur çocuğun desteklenmesi şeklinde bir özet çıkmaktadır. Yine de maddelerde belirtilen hakları fiziki olarak gerçekleştirilse bile özellikle madde 16’da belirtilen; “özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız

olarak saldırılamaz” ibaresi yasalarda çocuğun koruması eylemi; olumsuz yanlarının kitle iletişim araçları aracılığı görsel ve anlamsal boyutta suçlu ilan edilen ya da mağdur olan çocuğun haberin etkisinden koruyamamaktadır. Söz konusu haberin haklılık derecesi ön plana çıkarılarak ve kamuyu bilgilendirme çabası göz önüne alındığında çocuk kavramını yıktığını ve normal yetişkinler gibi haberleştirildiği görülmektedir. Kullanılan görseller her ne kadar sansürlü olarak verilse de kimi haberlerde ekstra olarak eklenen görseller ya da yakın çevresine ilişkin fotoğraflar çocuk hakkında yeterli derece de bilginin aktarılmasına sebebiyet vermektedir. Bu alenen basın suçu işlenerek gerçekleşmektedir. Kişilik haklarının ihlali sadece şahsın fotoğrafıyla bitmemekte onun yaşadığı çevre ve kişiler arasındaki bağları da habere dahil olmaktadır.

Haberi düzeltme hakkı bulunsa bile kişilerin özellikle bir çocuğun bu hakkı olduğu bilgisine sahip olmayabilir. Yine madde 39’da belirtilen ‘mağdur çocuk’ tanımlaması ayrıştırıcı bir tutuma meydan vermektedir. Suçlu çocuk olunca haklı gerekçeyle haber yapılırken mağdurda çocukta ise gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik tüm önlemlerin alınmasından bahsedilmektedir. Durum bu iken suçlu ilan edilen çocuk toplumda dışlanmak üzere kurban edilen medya malzemesi olarak görülmektedir. İnsan hakları odaklı habercilik kavramında “Suça itilmiş çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda 18 yaşından küçük olan suç faili ya da mağdurların kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapılmamalı, fotoğraf, görüntü ve çizim kullanılmamalıdır” doğru davranış biçimi olarak yer almaktadır. Bu alıntıyı bilen bir gazeteci haberi yazsa bile kullanılan görselin takibini yapmakla da hükümlüdür. Olayı her ne kadar doğru bir biçimde aktardığı düşünüldüğünde kullanılan görseller ve yeni eklemelerle yazı dilinden koparılan görsel, olumsuz bir iletiyi oluşturacaktır. Yeniden kurulan anlamsal bağ haberin olumsuzluk etkisini artıracak ve kişiler bundan zarar görecektir.

Gazetelerin işlediği basın suçlarında öncelikle kişilerin özel hayatlarının ihlali yer almaktadır. Çocuk haberlerin sunumunda suçlu ve mağdur ayrımının yapılırken kullanılan görsellerin kamu yararı adına erişime açık hale getirmesiyle başlayan bir hukuksuzluk hali gerçekleşmektedir. Söz konusu görsellerin ebeveynlerin izni olmaksızın çocukların görselleri ve sosyal hayatlarıyla ilgili eklemelerle birlikte ayrıntılara yer vermesiyle alenen işlenen bir suç unsuru kabul edilmektedir. Bu durum ebeveynlerin rızası dışında olduğu gibi çocuğun kariyerinde ve yaşamında birçok

olumsuzlukla karşılaşmasına neden olmaktadır. Haberin kamuya mal edilmesi aşamasında birçok kez bu ayrıntı göz ardı edilmektedir. Çocukların suçlu ya da mağdur olması onları olumsuzluklardan uzak tutmadığı gibi özel hayatlarının ihlali de sonrasındaki etiketlemelere maruz bırakılmaktadır. Bu durum Türk Ceza Kanunu'nun 134'ncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur" (TCK, 2004: 9001) şeklinde açıklamasında da belirtilmektedir.

Aynı şekilde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 12'nci maddesinde "Hiç kimsenin özel yaşamına, ailesine, evine ya da yazışmasına keyfi olarak karışamaz, onuruna ve adına saldırılamaz. Herkesin, bu gibi müdahale ya da saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı vardır" (İHD, 1999) belirtildiği üzere kişilerin özel hayatı yasalarla koruma altında tutulmaktadır.

Anayasanın 20'nci maddesinde "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz" (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982:3) bu durum belirtilmektedir. Söz konusu yasal düzenlemeler ve uluslararası sözleşmelerde yer alan özel hayatı koruyucu maddeler üzerinde durulsa da gazetelerin bunları görmezden gelmesi ve gereken takiplerin yapılmaması sonucunda özel hayatın ihlali gerçekleşmektedir.

Gazetelerin karıştığı bir diğer basın suçu ise şiddeti ve intiharı özendirici görsellerin montajla eklenmesi; çocukların yaşları dikkate alınmadan olayın sunumu dramatize etmek amaçlı kullanımıyla gerçekleşmektedir. Mağdur çocuk suç aletine dönük ya da ona ait bir eşyasıyla verilmesi her ne kadar çocuğun yüzü mozaiklense bile çevre sakinleri mağdur çocuğun kimliğini tespitini kolayca yapabilmektedir. Aynı şekilde suçlu ilan edilen çocuğun geçmiş yaşantısı ya da sosyal medyadaki şiddet içeren fotoğraflarının verilmesiyle başlayan sömürülen bir olumsuz yapı içinden seçilip kullanılmaktadır. Suçlu ya da suçla ilişkilendirilen çocuklar içinde bulundukları şiddet ve nefret söylemleri arasında görsel olarak kamu vicdanında olumsuz bir durum olarak kabul edilmektedir. Suç yaşının giderek düştüğü toplumlarda; bireysel silahlanmanın hızla arttığı ve aile içi şiddetin çeşitli olumsuzlukları tetiklediği bilinmektedir.

Toplumsal kılavuzu olan gazeteler bu olumsuzluğu suç ve korku ilişkisiyle daha da artırmaktadır. Toplumu kin ve nefrete sürükleyen haberler şiddetin yayılmasında, güvenlik ve adalet sistemindeki sorunların varlığını göstermektedir. Bu durum özellikle hukuk ve güvenlik alanında devletin işleyişinin gerekli derecede etkin olmadığına işaret etmektedir. Bu durumun bilincinde olan birçok basın kuruluşu azami şekilde değinmeye çalışsa da bazı olumsuz durumların farkına varılması için gündemde sıcak tutmak amacı ile yayınlamaktadır. Bunu yaparken de haberin toplum adına faydası olabileceği gibi topluma zarar verecek yönleri de verilmektedir. Bu sebeple yasal düzenlemeler ve mesleki bazı sorumluluklar göz önüne alınarak hareket edilmesi gereklidir.

Yasalar çerçevesinde bakıldığında kişilerle ilgili ayrıntılı olay bilgilerinin gizliliği ayrı bir öneme sahiptir. Özellikle cinsel saldırı, cinayet ve intihar gibi olaylar konusunda dikkat edilmelidir. Bununla ilgili Basın Kanunun 20'nci maddesinde "Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirilebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayınlayanlar birmilyar liradan yirmi milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda on milyar liradan az olamaz" (Basın Kanunu, 2004) yer alan şekliyle verilmektedir.

Türk Ceza Kanunda, özel hayat ve gizliliği hususunda; "Madde 134- (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır" yaptırımının nasıl olacağı belirtilmektedir (TCK, 2004:9001). Anayasanın 41'inci maddesinde; "Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır" (1982:13) biçimde çocukların yasal bir koruma altında olduğu vurgulanmaktadır. Medyanın ise çocuklara yaklaşımlarına yönelik Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin görev olarak sunduğu bilgilere bakıldığında bunlar;

- "Yaş, cinsiyet, sakatlık, ırk ya da etnik köken, dini inanç, sosyal ve ekonomik statü farkına bakılmaksızın medya içeriğinde çocuklar arasında ayrımcılığı önlemek ve onurlarının korunması konusunda gerekli duyarlılığı göstermek bütün medya çalışanlarının görevi olmalıdır.
- Özellikle suça karışan çocuklarla ilgili haberlerde sadece söz konusu olayın sonuçlarına değil, nedenlerine de yer verilmelidir. Bütün medya

profesyonelleri etiket ve sıfatlar yoluyla çocuklarla ilgili yaratılabilecek olumsuz kalıp yargılar konusunda duyarlı olmalıdır.

- Çocuğa yönelik şiddet hiçbir biçimde meşru gösterilmemelidir. Özendirici olabileceği göz önünde bulundurularak, çocuğa yönelik şiddet ve taciz haberlerinde bu eylemleri uygulayanların eyleme dair uzun açıklamalarına yer verilmemeli, bu açıklamalar mümkün olduğunca kısa tutularak ve eleştirilerek aktarılmalıdır.
- Haberciliğin, olumsuzluklara odaklanan yaygın anlayışının dışına çıkılarak, çocuklarla ilgili olumlu gelişmelere ve onların başarı öykülerine de yer verilmelidir.
- Çocukların yaşamında rol modeli olacak örneklerin daha çok temsil edilmesi için çaba gösterilmelidir” (TGC,2007) biçimindedir.

Bu görevler çocuğun temsili ve haklarını korunması açısından önemli bir yeri olsa da birçok gazete özellikle şiddet içerikli görselleri çocuklarla yayınlamakla üstüne düzen sorumluluğu yerine getirmedikleri görülmektedir. Bütünyle olayı eleştiren bir haber gerekli şartları yerine getirse bile görsel olarak bu titizliği göstermemektedir. Haberin etkisi arttırmak ve okuyucuyu görsel şiddetle cezbetme çabası içerisinde olan medya profesyonelleri haberin üretim sürecindeki bazı göz ardı edilen işlemleri olduğunu işaret etmektedir. Medya profesyonellerinin çocuklarla ilgili haber üretimi sırasında göz önünde bulundurulması gerekenler;

- “Gazete, dergi, radyo, televizyon ve interneti kullanarak, kamuoyuna bilgi ve görüşler sunan medya ortamında mesleki faaliyet gösterenler, yaptıkları iş ne olursa olsun, sonuçta ürettikleri içeriğin öncelikle çocuklara ulaştığının bilinciyle ve bunun gerektirdiği sorumlulukla hareket etmelidir.
- Medya içeriğinde yer alan herhangi bir materyalin çocuklar üzerinde yaratacağı etkiler gözetilerek içerikle ilgili gerekli bilgilendirme ve uyarılar yapılmalıdır. Görsel-işitsel medya içeriğinde yetişkinlere yönelik malzemenin yayın akışı, izleyici/dinleyici/okuyucuların arasında çocukların da olabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.
- Çocuklarla ilgili konularda haber ve yorum hazırlarken, doğruluk ve duyarlılık bakımından en yüksek mükemmellik standartlarına ulaşmaya çalışmak medya profesyonellerinin temel hedefi olmalıdır. Çocuklara yönelik hazırlanan içerikte onlara zararlı olabilecek unsurların yer almasını

engellemek için gereken özen gösterilmelidir. Herhangi bir medya içeriğinde söz konusu edilen ya da katkısı sağlanan çocuğun maddi ve manevi güvenliğinin sağlanması öncelikle medya kuruluşlarının ve profesyonellerin sorumluluğu kapsamındadır” (TGC,2007) biçiminde olması gerekmektedir.

Gazetelerin söz konusu sorumlulukların yerine tam getirmemesi, yasal düzenlemeler ve çocuk hakları çerçevesinde kuralların çiğnenmesi sonucunda basın suçlarında dikkat çeken suçlar olarak; özel hayatın gizliliğinin ihlali ve halkı şiddet ve nefret konusunda görsel olarak teşvik edici kusurların yayınlanması yatmaktadır. Bu durum caydırıcı cezaların yeterli olmasından ziyade denetiminden doğan kusurların yeterli baskıyı oluşturamamasından kaynaklı olabilmektedir. Bir basın suçu işlemiş olsa dahi şikâyet olmadığı taktirde sürekli olarak aynı benzer haberlerin aynı şekilde sunulmasının önü açılmış olacaktır. Özellikle çocuklar üzerinde gerçekleşen bu tür suç oluşturacak haberler birçok yönden yasal ihlalleri de beraberinde işlemektedir. Söz konusu bu ihlaller neticesinde üstüne suçlu ilan edilen çocuğun zamanla kendine etiketlenen sıfatla kariyerine devam etmesi gerecektir. Suçlu çocuğun kendisine tanınan yasal haklarını kullanamadığı gibi ebeveynlerinde bu durum karşısında sessiz kalması basın suçu işlense dahi çocuğun kendi gerçeği olarak kabul edilmesinden de kaynaklanmaktadır. Bu durumun basın suçu sayılmamasında gazetelerin temel savunma mekanizması olan basın özgürlüğünü; kamu yararı adına bilgiye erişmek biçiminde gerçekleştirmektedir.

Gazetelerin toplumsal her türlü konuda kamuyu bilgilendirme görevi söz konusudur. Ancak doğal afetlerde (sel, deprem, heyelan vb.) gazetelerin haber yaparken oldukça dikkatli davranması gerekmektedir. Bu gibi durumlarda gazeteler görevlerinin yalnızca kamuyu doğru bilgilendirmek ve eğitmek olduğunu unutmamalıdır. Fakat gazeteler doğal afetlerle ilgili haberleri yaparken olayın aktarılmasının dışına çıkarak olayda zarar gören kişiler üzerinden birtakım mesajlar aktarmaktadır. Bu mesajlar afet bölgesindeki aksaklıkların ya da yeterli önlemlerin alınmadığının ifade edilmesinin yanında aynı zamanda afetzedelerin mağduriyetlerinin üstüne gidilerek kamuoyunda öfke ve nefret dilinin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu tutumdaki haberlerin genel durumdan bahsetmek yerine olayı özele indirgeyerek toplumsal karmaşaya neden olabileceğini belirtmek gerekmektedir. Özellikle deprem haberlerinde afetzedelerin birtakım ajitasyon yöntemleriyle sağlık durumları, maddi ve manevi zararları üzerinden anlatımların

yapıldığı ve yine ajitasyon için araç olarak kullanılan bireylerin ilk olarak çocuklar olduğu görülmektedir. Afet haberciliği kavramı bu süreçte birtakım gazetecilik mesleği etik ilkelerinin gündeme gelmesine neden olmuştur. Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesinde meydana gelen ve dünyada da büyük bir yankı uyandıran deprem sonrasında yapılan haberler medyanın olaya ve depremzedelere yaklaşımının nasıl olması gerektiği konusunda tartışmaların yükselmesine neden olmuştur.

Buna istinaden 6-20 Şubat tarihleri arasında Medya Okuryazarlığı Araştırmaları Dergisi bünyesinde akademi, sivil toplum ve medyadaki tanınmış isimlerin değerlendirme ve katkılarıyla, “can güvenliği ve insan haysiyetini” odağına alan Afet Haberciliği Rehberi² hazırlanmıştır. Söz konusu rehber 43 maddeden oluşmaktadır. Bu rehber kolektif bir bilgi paylaşımının sonucunda ortaya çıkmıştır, rehber temelde 5 ana başlığı içermektedir. Söz konusu 5 ana başlık şunlardır; “İnfodemi ve Habercilik”, “Can Güvenliğini Korumak”, “İnsan Haysiyetini Koruyan İnsani Habercilik”, “Toplumsal Direnci Güçlendirmek” ve “Habercileri ve Haberciliği Güçlendirmek.” Bu başlıklar altında vurgulanan konular şöyle sıralanmaktadır;

“İnfodemi ve Habercilik: Afetlerde, yanlış bilginin yayılması can güvenliğini tehdit eder. Can güvenliği riskini azaltmanın yollarından biri de doğru ve güncel haberdur. Doğru ve güncel haberin en önemli kaynağı, kurumsallaşmış medyadır.

Can Güvenliğini Korumak: Doğru ve güncel haber afet bölgesinde hayat kurtarabilir. Sahte ve yanlış haber ölüme bile yol açabilir. Can güvenliğini riske atan yayıncılıktan uzak durulmalıdır. Arama kurtarma çalışmalarını zafiyete uğratacak her tür tutum ve davranıştan kaçınılmalıdır.

İnsan Haysiyetini Koruyan Habercilik: İnsan haysiyetini gözetmek öncelikli ve esastır. Habercilik için afetzedelerin hakları ihlal edilemez. Afetzedeleri incitecek görsellerin kullanımından kaçınılmalıdır.

Toplumsal Direnci Güçlendirmek: Doğru ve güncel haber toplumsal direnç için de büyük ihtiyaçtır. Duyumu haberleştirerek dolaşıma sokmak toplumsal barışa tehdittir. Afetzedeler arasında hiçbir şekilde ayırım yapılamaz.

² 43 maddelik olan Afet Haberciliği Rehberine; “https://medyaokuryazari.org/wp-content/uploads/2023/02/Afet_Haberciligi_Rehberi.pdf” internet sitesinden erişilebilmektedir.

Habercileri ve Haberciliği Güçlendirmek: Doğru ve güvenilir haber için öncelikle habercinin güçlü ve güvende olması gerekir. Kaliteli habercilik için habercilerin özlük hakları geliştirilmelidir. Haberciler, öncelikle halka ve gerçeklere karşı sorumludur. Daha kaliteli haber için afet bölgelerinde rotasyonlu çalışma uygulanmalıdır. Medya kuruluşlarında Teyit ve İnfodemi Editörlüğü kurulmalıdır” (www.medyakuryazari.org, 2023).

Afet haberciliğinde insan hayatının öneminin altı kesin şekilde çizilmektedir. Aynı zamanda haberde sunulan bilginin hayat kurtarabileceği bu yüzden doğru bilginin verilmesinin önemi de vurgulanmaktadır. Afet haberciliğinde de gazetecilik meslek ilkelerine ve etik hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle afetzedelerin fotoğraflarının kullanılması hususunda dikkati davranılması gerekmektedir. Nitekim bu bilgilendirme ve uyarılara rağmen depremde kurtarılanına ilişkin çok sayıda çocuk fotoğraf çekildiği, bu fotoğrafların detay fotoğraflar olduğu ve haberde sansürsüz olarak kullanıldığı görülmektedir. Dahası çocukların kişisel verilerinin de korunmaması da söz konusudur. Ayrıca bu çocukların ebeveynlerinin hayatta olmadığına bilgisi de haberde sunulmakta ve bu durumun kötü niyetli kişilerce kullanılabileceği konusu unutulmaktadır. Söz konusu haber olumlu bir haber bile olsa izinsiz bir biçimde çocukların fotoğrafları servis edilmemelidir. Çünkü bu durum deprem kuşağında yer alan bir ülkede çocukların enkaz altında kalma korkusunu tetikleyebilir, bu tür çocuk depremde haberlerine bütün çocuklar maruz kalmaktadır. Yine depremde çocukların ileriki zamanlarda hatırlamak istemeyeceği afet durumunu, haberler aracılığıyla hatırlatılması ya da bu haberlerin tekrar gündeme getirilmesi travmatik etkilere neden olabilir. Bir başka etik sorun ise hayatını kaybeden kişilerin, yakınlarının izni olmadan fotoğrafı ve kişisel bilgilerinin açık şekilde haber yapılmasıdır. Bu durum ölü beden mahremiyetini hiçe sayan bir etik ihlal olarak ortaya çıkmaktadır. Bu hususla ilgili olarak izinsiz şekilde haberleştirilmesine ya da kişisel verilerin kullanılmasına yönelik koruyucu yasal maddeler yer almaktadır. Bunlar; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) 'nda bu konuya ilişkin kişisel verilerin korunması yine telif haklarının korunmasına yönelik maddeler biçimindedir. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 5'inci maddesi 1'inci fıkrasında “Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez” (www.mevzuat.gov.tr, 2023) bilgisi yer almaktadır. Yani habere konu olacak kişinin kişisel verileri kanun tarafından güvence altına alınmıştır. Yine kişisel verilerin ve

hakların ihlal edilmemesi açısından kişinin görüntüsünün tasvir edildiği durumlarda dahi kanun kişiyi korumaktadır. Söze konusu olan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86'ncı maddesinde; "Eser mahiyetinde olmasalar bile, resim ve portreler tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüşse 19'uncu maddenin birinci fıkrasında sayılanların muvafakati olmadan tasvir edilenin ölümünden 10 yıl geçmedikçe, teşhir veya diğer suretlerle umuma arz edilemez" (www.mevzuat.gov.tr, 2023). Bu maddeyle kişilik haklarının korunduğu gibi kişinin görüntüsünün tasvirinin bile hak teşkil ettiği ve umuma açık hale getirilmesinin 10 yıllık bir zaman dilimi sonrasına yapılabileceği ifade edilmektedir. Yine ölen kişinin yakınlarını etkilediği için bilgilendirmeler kişisel veri içermektedir.³ "Kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Bu bağlamda sadece bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi onun kesin teşhisini sağlayan bilgiler değil, aynı zamanda kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin bilgiler de kişisel veridir" (www.kvkkhaber.net, 2023). Özellikle toplumda kamu yararı ve basın özgürlüğü çerçevesinde inşa edilen haberlerde depremzede ve hayatını kaybeden yakınlarının fotoğraflarının birlikte verildiği görülmektedir. Depremzedelerin kurtarıma anlarının yakın plan fotoğraflarından haberler yapıldığı ve afet nedeniyle savunmasız kalan ve can derdinde olan, acı çeken kişilerin tiraj kaygısı ile habere malzeme edildiği görülmektedir. Ayrıca yıkıntılar arasında yer alan fotoğraflar, el yazılı metinler, tablolar, özellikle çocuk kıyafetleri, oyuncakları, beşikler vb. kişilerin kimliklerine ilişkin geride kalan her türlü özel şey haberleştirilerek ajitasyon malzemesi olarak kullanılmaktadır. Bu biçimde inşa edilen haberlerde hiçbir etik kaygı taşınmadığı bir gerçektir.

1.4.4. Kamu yararı adına haber yapmak

Gazeteler, yayın hayatına dair yapmış olduğu faaliyetlerin çoğunu kamu adına yaptığından dolayı, olaylara erişmek ve olayların iç yüzünü göstermek için kamu yararı ilkesini gözetmelidirler. Gazetecinin bizzat kendisinin üstlendiği bu sorumluluk, bilgi alışverişinin yapılmasını mecburi kılmaktadır. Kaynağın ya da tanığın vermiş

³Ölen kişinin kişisel verisinin yakınlarını etkileyebileceğiyle ilgili ayrıntılı bilgi; <https://www.kvkkhaber.net/olen-kisinin-verileri-kisisel-veri-olarak-kabul-edilmez> internet adresinden erişilebilmektedir.

olduğu belgelerin gizliliği, haberin doğruluğunu kanıtlamak ve kamuoyunu oluşturabilmek için önemlidir. Gazeteci haberi yaparken belirlenmiş yasal çerçevelerle, sınırlı bir alanda ve belirli görev ölçütleriyle, olayı nasıl haberleştireceğine karar vermektedir. Bu durumda haberi hazırlayan ve olayı etkili bir şekilde yansıtabilecek olan gazetecilerin sorumlu olduğu ‘temel görevleri’ bulunmaktadır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, ‘Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesinde’ yer alan ‘Gazetecinin temel görevleri’ başlığı altında açıklamaktadır. Bunlar;

- “Gazeteci; halkın bilgi edinme hakkı uyarınca, haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüğünü kullanırken kendi açısından sonuçları ne olursa olsun, gerçekleri çarpıtmadan aktarmak zorundadır.
- Gazeteci, ulusal ve uluslararası politikalar hakkında yayın yaparken öncelikle halkın haber alma hakkı, mesleğin temel ilkeleri ve özgürlükçü demokrasi ölçütlerini göz önünde bulundurur.
- Gazeteci, mağdurun, güçsüzün, yoksulun, ötekileştirilenin ve “sesini duyuramayanların” sesi olmakla yükümlüdür” (2019).

Bu maddelerden hareketle gazetecinin; halkın tarafında durması gerektiği, halkın bilgi edinme hakkı uyarınca verilen bilgide gerçekleri tarafsız vermekle ve yine ötekileştirilmiş olanların sesi olmakla yükümlü olduğu anlaşılmaktadır. Temel görevini yerine getirmekte olan gazeteci bazı konuları göz önünde bulundurmaktadır;

- “Gazeteci; başta barış, demokrasi, hukukun üstünlüğü laiklik ve insan hakları olmak üzere; insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur.
- Gazeteci; milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, dil, din, mezhep, inanç, inançsızlık, sınıf, dünya görüşü ayrımcılığı yapmadan tüm uluslar, halklar ve bireylerin haklarını tanır, saygı gösterir.
- Gazeteci; insanlar, uluslar ve toplumlar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır.
- Gazeteci; bireylerin, toplumların ve ulusların kültürel değerlerini, inançlarını veya inançsızlığını saldırı konusu haline getiremez, küçümseyemez, alay edemez.
- Gazeteci; şiddeti haklı gösterici, özendirici ve savaşı kışkırtıcı yayın yapamaz” (TGC, 2019).

Yukarıdaki maddelerden anlaşılacağı üzere gazetecinin demokrasiden yana yapıcı yönüne vurgu yaparken ayrıca insanlık adına gazetecinin en iyi duruşunun; alaydan, nefretten ve ırkçılıktan uzakta şiddeti özendirmeyen bir bakış açısına sahip olması gerektiği dile getirilmektedir. Gazetecinin bağlayıcı unsurlardan belki de en önemlisi bilginin aktarımı ve erişim şeklidir. Bununla ilgili olarak aşağıdaki maddeler öne çıkmaktadır. Bunlar;

- “Gazeteci, kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayınlamaz; kaynak açık olmadığına, yayınlamaya karar verdiği durumlarda da kamuoyuna gerekli uyarılarda bulunur.
- Gazeteci; bilgiyi yok edemez, görmezlikten gelemmez, metinler ve belgeleri değiştiremez.
- Gazeteci; halkın haber alma hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için izin verilmedikçe kimsenin özel yaşamın gizliliğini ihlal edemez.
- Gazeteci, yayınlarıyla ilgili her yanlış en kısa sürede düzeltmekle ve gerektiğinde özür dilemekle yükümlüdür.
- Gazeteci cevap hakkına, kötüye kullanılmaması ve kabul edilebilir biçimde yapılması kaydıyla saygılı olmalıdır.
- Gazeteci, bilgiye erişim faaliyeti sırasında ve sosyal medyada kimlik gizleme gibi yanıltıcı yöntemler kullanamaz” (TGC, 2019).

Bilginin kaynağı gizli tutulması kamuoyunda açıklama yaparken üstünde durulması gereken bir durum iken bilgiye erişim biçimi ve özel hayatın ihlaliyle elde edilen bilgi yanıltıcı ve kötüye kullanımı olmaması gerekmektedir. Özellikle şu son üç madde gazeteciler için yapılmaması ve uyulması gereken durumları özetlemektedir. Bunlar;

- Gazeteci, bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi menfaat sağlayamaz; çıkar çatışması yaratmaktan kaçınır. Gazeteci, konumu ne olursa olsun haber kaynağı olarak kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür.
- Gazeteci; mesleğini, reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan, reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.
- Gazeteci hangi konuda olursa olsun, elde ettiği bilgi ve belgeleri kendi yararına kullanamaz (TGC, 2019) şeklinde sıralanmaktadır.

Gazetecinin dikkat etmesi gereken yukarıda verilen bu üç madde öncesinde verilen sorumlu olduğu maddelerin korunmasında ve ihlal edilmesinde gazetecinin tutumuna bağlıdır. Yukarıda yer alan görevlere bakıldığında, gazetecilerin toplum adına sorumluluklarının olduğu ve bilgiye erişimde bir gerekliliklerinin olduğu açıktır. Gazeteci bu bilinçle haber yaparken belirlenen şartlar içerisinde gazetelik kimliğinden ayrılmadan, sorumluluklarını ve sınırlılıklarını iyi belirlemelidir. Bu doğrultuda gazetecinin tutumu net olmakla beraber haberin etkisini kaybetmeden olay bilgisinin aktarılması oldukça önemlidir. Haberinde verilen olayın yeni yaşanması ve ayrıntılarının fazla olması okuyucunun habere ilgi duymasını sağlayabilir. Nitekim gerekli ayrıntılarla donatılmış bir haber metni okuyucunun gözünde, olayın canlı bir sunumu gibidir. Okuyucu haberi her açıdan değerlendirirken, konu hakkında yeterli bilgi edinmektedir. Öte yandan haberin sunumu, haberde yer alan bireylerin özel hayatlarının gizliliğinin ihlaline neden olabilir. Bu durum, haberde yer alan bireyleri mağdur edebilir. Haber kimi durumlarda, gerçeği ortaya çıkarmak yerine farklı ithamlarla suçlamalarda bulunabilir. Gazeteler ise kamunun haber alma hakkı üzerinden somut bir yol olarak kişilerin özel hayatlarının ifşa edilmesini suç olarak değil, kamu yararı adına yapılan bir sorumluluk olarak görebilmektedir. Özgür basın bu doğrultuda bilgiye erişimde ve haber içeriğinde, kamu yararı dengesini iyi kurması gerekmektedir.

“Medya açısından, kamu yararının nerede başlayacağı ve nerede sonlanacağı sınırları belli değildir. Medyanın kamu yararına işlevsel olması için özgür olması gerekir. Özgür basın ancak kamu yararına yayın yapabilir. Haberi oluşturan en temel unsur kamu yararıdır. Eğer haberin hazırlanmasında ve sunulmasında halkın haber alma ve bilgi edinme hakkına meşruiyet kazandıran “kamu yararı” gözetilmemişse ve bunun yerine ticari kaygılar, öznel ve konjonktürel etkiler ön plana çıkmışsa, haberin temel ögesi olan “kamu yararı” yok sayılmış olacaktır. Habere konu olan bazı olaylarda, kişilik haklarına saldırıda bulunulmuş olsa bile, kişinin hakları feda edilebilir. Yani kamu yararı, kişilik haklarından daha üstün tutulabilir. Bu seçim açısından en önemli koşul, haberin verilmesinde bir kamu yararı bulunup bulunmadığı noktasıdır” (Özer, 2020:77).

Aynı şekilde Anayasanın 39’uncu maddesinde yer alan ispat hakkı, kamu yararı adına desteklenen fiilin doğru olup olmadığının kanıtlanmasına yönelik açıklama yer almaktadır. Söz konusu; “Madde 39 – Kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan

isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikayetçinin ispata razı olmasına bağlıdır” (1982:13) biçiminde verilmektedir.

Bu durum Türk Ceza Kanun’un “Şerefe Karşı Suçlar” başlığı içinde yer alan 127’nci maddesinde isnadın ispatı;

“(1) İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hallerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikayetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.

(2) İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi halinde, cezaya hükmedilir” (TCK, 2004: 8999) şeklinde açıklanmaktadır.

Maddelerden de anlaşılacağı üzere, suçlama içeren fiilin doğruluğunun kanıtlanması aşamasında kamu yararı gözetilse bile, geçerli kılmak için ispat edilmiş bir fiil olması gerekmektedir. Kesinleşmiş suçtan ötürü kişiye yapılan hakaret kabul edilmemekle beraber, hakaret eden kişiye de ceza verilebilmektedir. Haberde somut veriler üzerinden kamu yararı adına oluşturulup yayılan olumsuzluklar, hakaret ve nefret söylemi bağlamında, bir suç unsuru olarak değerlendirmektedir. Buradaki dengeyi sağlayan yasal düzenlemeler, kişisel hakları ihmal etmeden, kamu yararı ve ifade özgürlüğünü kişisel haklardan öncelemektedir. Tam da bu noktada, anayasadaki “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” adlı başlık içinde yer alan şu maddeye değinmek yerinde olacaktır:

“Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının

yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle, bu fıkraya “Bu hürriyetlerin kullanılması,” ibaresinden sonra gelmek üzere “millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması,” ibaresi eklenmiştir. (Mülga fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.) Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşüncayı açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz. (Ek fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.) Düşüncayı açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir” (1982:9).

Haber alma hakkı birçok durumda yasal bir özgürlük olarak karşımıza çıksa da kamu yararı için bilgiye erişmek ve haberi yayımlamak, herkes için olumlu sonuçlar doğurmayabilir. Söz konusu bir cinayet ya da şiddet haberi olunca yazılı ve görsel bilgi yanında; anlatım biçimi ve olayı farklı açılardan yansıtmak gayreti yıkıcı etkiler yaratabilmektedir. Bu noktada, Erkan Yüksel 2006 yılında kaleme aldığı bir köşe yazısında şöyle der:

“Medyada şiddet konusu gündeme gelince, Eskişehir basınına hayatını adanmış değerli ağabeyimiz, deneyimli gazeteci Önder Baloğlu’nun o zamanlar bize anlattığı bir anısını hatırladım. Hatırladıklarımda ‘yanlışlık’ olmasın diye gidip kendisini ziyaret ettim. Tekrar o anıyı sordum... ‘Hiç unutmayacağım bir olay’ diye söze girdi. ‘1980’li yılların başlarıydı. 1984-85 olabilir. Ben de 34-35 yaşlarındaydım. Sakarya gazetesinin iki yıllık genel yayın yönetmeniydim. Eskişehir’de bir vatandaş intihar etmişti. Adliye muhabiri arkadaşımız bir fotoğraf getirdi. Tecrübesizliğin bize verdiği bir heyecanla o fotoğrafı birinci sayfaya kocaman attık. Aradan bir hafta bile geçmedi. Kırka’ da 17-18 yaşlarında bir çocuk kendini astı. Ve ayaklarının dibinde de bizim gazetenin sayfası ve o yayınladığımız fotoğraf duruyordu. O gazetede fotoğrafı baka baka aynı yöntemle intihar etmişti. Örnek almıştı... O günden bugüne böyle bir fotoğrafı asla gazetede kullanmadım. Zaten o zamanki savcı; hiç unutmam, ‘Gördün mü hatanı?’ dedi. ‘Evet’ dedim. Beni uyardı. Unutmayacağım bir tecrübe oldu” Özer, 2020:74-75).

Bu anıda anlatıldığı üzere bir intihar haberinin açık bir şekilde verilmesi, intihar etme fikrini besleyebilmekte ve bireyleri olumsuz etkileyebilmektedir. Burada haberin,

kamu yararı adına bilgiye erişme ve bilgiyi aktarma özgürlüğünü önceleyen temel hak olarak önemli olduğu ancak bu önemlilik karşısında neyin kamu yararına olacağı ya da neyin olumsuz sonuçlar doğurabileceğini düşünmek gerekmektedir. Bu durumda; etik kurallar çerçevesinde haber sunulurken, kamu yararı adına sansür; olayın içeriğindeki kimi olumsuzlukları gizleyecek şekillerde kullanılmalıdır. Gazeteci haberi yazarken, bireylere olumsuz tesir eden yapıdaki yazılı ve görsel bilgileri kullanmamalıdır. Zira her yaştan kişinin bu bilgi kaynağına erişebileceği unutulmamalıdır. Burada gazetecinin topluma karşı sorumluluğu değerini ve anlamını bulmaktadır. Gazeteci toplumun bir bireyi olarak, içine doğduğu kültürü iyi analiz edebilmeli ve üreteceği haberin toplumda herhangi bir olumsuzluğa neden olmayacağına, haber üretim aşamasında karar vermelidir. Böylece haberin olumsuz etkileri asgari seviyeye inebilir.

1.4.5. Sansürün mesleki etik anlayışının dışında tutulması

Kitle iletişim araçları kullanılan araçlar bakımından farklı teknolojik cihazlara ya da basım araçlarını kapsamaktadır. Ancak bunların temel kullanım amacı, elde edilecek bilgiyi toplamak ve anlamsal bir yapı oluşturmaktır. Teknik amaçlı kullanılan cihazlar, belge niteliği taşıyacak bilginin, gerekli alt yapısını karşılamaktadır. Basında yer alan bilginin doğruluğunu teyit edecek belge ya da kaynaklara ihtiyaç vardır. Bu yüzden, araç gereçlerin kullanımı bir hayli önemlidir. Kitle iletişim araçlarından biri olan gazetelerde baskı ve baskı öncesi haberlerin belli bir önem sırası bulunmaktadır. Haberin geçerli bir yayımlanma kriterine uygun olması onun basılma ihtimalini arttırmaktadır. Söz konusu kriterlerin başında yasal çerçevelere uygunluk ve haberin doğruluğu bulunmaktadır. Haber yasal düzenlemelere uygun olsa bile, içerik olarak doğruluğu kanıtlanmamış olan bilginin suçlayıcı bir üslupla yansıtılması, haberin faillerini ve muhataplarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durumda suçlanan bireyler ya da yakınları yapılan yanlışlığın düzeltilmesini talep edebilme hakkına sahiptir. Haberde olay bilgisinin eksik veya yanlış kullanılmasına ilişkin örneği;

24 Aralık 2021 tarihinde 'www.şikayetvar.com' adresi üzerinden oluşturulan şikâyetle 'Necati' isimli hesabın sahibi, Sabah gazetesinin ailesiyle ilgili yaptığı haberde yanlışlık olduğunu ve olayın çarpıtıldığını dile getirmiştir. Söz konusu Sabah gazetesinde yer alan Yanık'ın haberi şu şekildedir;

Haber başlığı: "Sahte içki kabusu sürüyor! Acı haber bu kez Konya'dan geldi

Haberin spotu: Konya'nın Bozkır ilçesinde birlikte sahte alkol alan 3 arkadaştan Hayrettin Kalay (53) ve Muammer Turgut (45) hayatını kaybetti.

Haber metni: Konya'nın Bozkır ilçesine bağlı Dere Mahallesinde Hayrettin Kalay, Muammer Turgut ve Mustafa Kümük (59) birlikte sahte alkol aldı. Alkolü aldıktan sonra fenalaşan Hayrettin Kalay olay yerinde hayatını kaybetti. Alkol zehirlenmesi sonucu durumları kötüleşen Muammer Turgut ve Mustafa Kümük ise ambulanslarla Konya Şehir Hastanesine kaldırıldı. Muammer Turgut'ta burada yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak hayatını kaybetti "(Yanık, 2021).

Şekil 1.4: Sabah gazetesinin haberi (www.sabah.com, 2021)

Şikayet: "Konya'da sahte içki haberinde bahsi geçen m*** ün oğluyum ben siz asılsız haber yapıyorsunuz 1. Babam vefat edenlerden 1 hafta önce hastaneye kaldırıldı 2. si babam hiçbir şekilde alkol almadı 3. H*** evinde ölü bulundu. Biz burada hastane ile uğraşırken sizin asılsız haberlerinizle, bilmeden yazıp ettiğiniz haberlerinizle mi uğraşacağız? Gerekli yerlere başvurup dava açacağım size. Bir de

isim soy isim açık paylaşım yapıyorsunuz” (www.şikayetvar.com, 2021) şeklinde açıkça şikâyetini dile getirmiştir.

Şikayetten de anlaşılacağı üzere haberde doğru bilginin verilmesi titizlik gerektiren bir iş olduğu, sonuçlarının bilinmeden olay bilgisinin verilmesi çeşitli yanlış anlaşılmalara yol açtığına mağdur yakınlarının şikayetleri bu durumun kanıtıdır. Haberin yapılış amacı itibariyle olay bilgisinin verilmesi bir yana doğruluğu kesin olmak zorundadır. Çünkü verilen bilgi haberdeki kişileri etkilediği kadar yakın çevresinin de bu olaydan etkilenmesine neden olmaktadır.

Haberde yapılan bilgi yanlışlığı haberin içeriğinin yanıltıcı şekilde sunulmasına ve kamu yararından çıkmasına yol açmaktadır. Bu durumun diğer etkisi ise kişiye ve yakın çevresine yönelik olumsuz görüşlerin yayılmasına hatta haberin kişilerin şerefine, itibarına ve onuruna yönelik hakaret kapsamında suç olarak dahil edilmesine neden olmaktadır. Özellikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun Şeref Karşı Suçlarına ilişkin başlığı içinde yer alan hakaret suçuyla ilgili olarak, 125’inci maddeye göre; “(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır” (2004) biçiminde açıklanmıştır.

Yapılan şikayetin içeriğinden de anlaşılacağı üzere olayla alakalı olmadığı farklı zamanlarda farklı mekanlarda gerçekleştiği aşıkardır. Üstelik vefat eden kişinin olayla alakalı olmasa bile yanlış bilgi üzerinden haberde yer verildiği, mağdurlara yönelik kanıtların olduğu göstergesi söz konusu kişileri de kapsayacak şekilde verilmesiyle bu mağduriyetleri katlayarak arttırmaktadır. Şöyle ki bahsi geçen haberin devamındaki suç ayrıntılarında anlamsal bakımdan da sorunlar görülmektedir.

Haberin Alt başlığı: “3 Kişi Gözaltına Alındı

Olayla ilgili soruşturmayı yürüten Konya İl Jandarma Komutanlığı KOM Şube Müdürlüğü ekipleri, kısa süre içerisinde sahte içkiyi üretilip, piyasaya sürdükleri tespit edilen Mustafa Y. (53), Mehmet B. (51) ve Hüseyin Ç. (59) gözaltına aldı. Ekipler 3 şüpheli ile birlikte mağdurların evlerinde arama gerçekleştirdi. Aramalarda, 10 litre sahte rakı, 6 litre sahte viski, cam şişe içerisinde anason yağı, çok sayıda alkol doldurulmasında kullanılan boş damacanalara ve pet şişeler, yine alkol yapımında kullanılan enjektör ve damlama aparatı ele geçirildi. Haklarında 'taksirle adam

öldürme ve yaralama' suçundan işlem yapılan şüphelilerin işlemlerinin sürdüğü belirtildi" (Yanık, 2021).

3 KİŞİ GÖZALTINA ALINDI

Olayla ilgili soruşturmayı yürüten Konya İl Jandarma Komutanlığı KOM Şube Müdürlüğü ekipleri, kısa süre içerisinde sahte içkiyi üretip, piyasaya sürdükleri tespit edilen Mustafa Y. (53), Mehmet B. (51) ve Hüseyin Ç.'yi (59) gözaltına aldı. Ekipler 3 şüpheli ile birlikte mağdurların evlerinde arama gerçekleştirdi.

Aramalarda, 10 litre sahte rakı, 6 litre sahte viski, cam şişe içerisinde anason yağı, çok sayıda alkol doldurulmasında kullanılan boş damacınalar ve pet şişeler, yine alkol yapımında kullanılan enjektör ve damlama aparatı ele geçirildi. Haklarında 'taksirle adam öldürme ve yaralama' suçundan işlem yapılan şüphelilerin işlemlerinin sürdüğü belirtildi.

Şekil 1.5: Şüpheli ve mağdurların evlerinde yapılan aramalarda bulunanlar (www.sabah.com, 2021)

Suçlu işleyen ile mağdurların evlerinde yapılan aramalarla ilgili bir durum yanlış anlatılmaktadır. Haberin devamında şöyle ki; "Ekipler 3 şüpheli ile birlikte mağdurların evlerinde arama gerçekleştirdi. Aramalarda, 10 litre sahte rakı, 6 litre sahte viski, cam şişe içerisinde anason yağı, çok sayıda alkol doldurulmasında kullanılan boş damacınalar ve pet şişeler, yine alkol yapımında kullanılan enjektör ve damlama aparatı ele geçirildi" (Yanık, 2021) biçiminde mağdurların ortak deliller bütününe sahip olduğu anlatılmaktadır. Alıntıda da görüldüğü üzere, "Ekipler 3 şüpheli ile birlikte..." sözcük grubu, eylemin ortak bir şekilde yapıldığı anlamını verirken; suçlu sanki mağdurlarmış gibi... "mağdurların evlerinde arama gerçekleştirdi. "biçiminde devam etmektedir. Yine aramalardaki ele geçirilen kanıtlar mağdurlara ait malzemeler olarak lanse edilmektedir. Haberde, kullanılan malzeme, araç ve gereçler, mağdura aitmiş gibi yansıtılmıştır. Nitekim yeterince araştırılmadan yapılan haberde kurulan yanlış ya da eksik anlam oluşturacak cümle yapıları, haberi gerçeklik ve doğruluk ilkesinden uzaklaştırmıştır. Bu durumda gazeteci anlatım bozukluğu doğuracak yargılardan kaçınıp, mağdur-fail-suçlu ayrımını nesnel bir üslupla yapmalıdır. Haberde ele

geçirilen kanıtlar şeklinde verilen fotoğraf ise mağdura aitmiş gibi yansıtılmıştır. Böylece haberin içeriği, nesnellikten uzaklaşmış ve okuyucuya eksik ve yanlış bilgi aktarımına neden olmuştur. Haberde olay bilgisinin teyidi kadar, resmi işlemlerin devamında oluşan süreçte kanıtların sunumu ve kişilerle ilişkisinin sunumu da oldukça önemlidir. Haberde doğruluk derecesi kamu yararı adına hizmette, birinci kriteri oluşturmaktadır. Öte yandan, kamuyu yanıltmanın da mağdurların sayısını arttırabileceği ve olayın yanlış anlaşılmasına neden olabileceği unutulmamalıdır. Bu tür yanlış anlaşılmaların sıklıkla yaşanmaması için basın ve yayımla ilgili hükümlere yönelik düzeltme ve cevap hakkına açıkça anayasada yer verilmiştir.

Anayasanın ikinci bölümdeki ‘Basın ve yayımla ilgili hükümler’ kısmında bulunan ‘Düzeltilme ve cevap hakkı’ şu şekilde açıklanmaktadır;”32 Madde-Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,1982).

Bu anayasal hak bazı etik sorunların önüne geçerken ayrıca mağdur tarafın, düzeltme hakkının kullanamaması mesleki açıdan etik kuralların çiğnenmesinin de önü açmaktadır. Haklılık gerekçesi olsa dahi, kişilerin işlemiş olduğu suçlar ya da mağduriyetlerin yakınlarını etkilemesine izin verilmemelidir. Haberin içerdiği bilginin kesinliği açısından, herhangi bir kuşku yaratmaması gerekmektedir. Her meslekte olduğu gibi gazetecilik mesleğinde de belli bir düzen ve sınırlılık dâhilinde kuralları bulunmaktadır. Özellikle toplumla ilgili bir işle uğraşıyorsa, kurallara büyük bir titizlikle riayet edilmelidir. Zira meslek etik kurallarının ihlali, toplumsal alanda olumsuzluklar yaratabilir ve toplumun bireylerini maddi, manevi zarara uğratabilir. Bu yüzden gazeteci, yazacağı haberde çalıştığı kuruma karşı olan sorumluluğunun yanında topluma karşı da sorumlu olduğu bilincini etik bir kural olarak benimsemelidir. Özet olarak gazeteci kurumunun çıkarlarına paralel hareket ederken, kamusal çıkarları göz ardı etmemelidir.

“Yasal düzenlemelerin toplumsal temelde oluşacak bazı kötüye kullanımları önlemesi beklenmektedir. Ancak yasaların aşırı kısıtlaması ile karşı karşıya kalan basın ya da kitle iletişim araçları toplumsal görevlerini yerine getiremezler. Yalnızca o ülkedeki rejimin propaganda malzemesi ve aracı görevini görürler. Hitler Almanya’sı, Mussolini İtalya’sı veya Lenin’in Sovyetler Birliği bu söylediklerimizin örneklerini

oluşturmaktadırlar. O dönemde bu ülkelerde, kuşkusuz, yasalar tam ve kesin olarak uygulanmaktaydılar. Ancak bir ülkenin yasalara bağlı kalınarak yönetilmesi ile, hukukun temel ilkelerine uygun olarak yönetilmesi farklıdır. Öyleyse yasalardan güç alan bir denetim mekanizması, her zaman hukukun üstün tutulduğu anlamına gelmemektedir. Basının ve buna bağlı olarak gazetecilerin çalışma ilkelerini oluşturma savı ile ortaya konulan ilkelerin yasalara dayanan cezai yaptırımlara bağlanmaları, o ülkede basın sınırlarına girmesi ile sonuçlanır. Oysa ahlak ilkeleri de göz önünde bulundurulduğunda saptanıldığı gibi, ahlak her şeyden önce özgür iradenin seçeceği tutum ve davranış bilimlerinin varlığı ile ortaya çıkmaktadır” (Özgen,2002:56).

Mesleki etik anlayış bu düzlemde gerekli olan işleyişin sağlanmasında, kişilerin davranışları ve bilinçli kararlarını etkilemektedir. Yasalarda kesin kurallar, meslek etiğinde ise vicdani sorumluluk bulunmaktadır. Gazetecilikte profesyonellik gerektiren düşünme ve eylem biçiminde etik anlayışın hâkim olması; toplum yararının kişisel çıkarlardan üstün tutulmasını gerektirmektedir. Bilhassa toplumsal yapıyla ilişki içinde olan gazetecilik mesleğindeki etik anlayış, kamu yararı adına önemli bir yere sahiptir. İnsanlara bilgi aktarma görevini medya üstlenmektedir. Medya tarafında aktarılan bilginin bütün mevcut ayrıntılarına ek olarak bu bilginin mesuliyeti kabul etmesi beklenmektedir. Yeniden inşa ettiği haberin yaratacağı zararlı sonuçları karşısında kaygı duymayan gazeteciler, ahlak dışı bireyler olmakla atfedilmektedir. Basın mensuplarının, çalışmalarında kendileri için de faydalı olan demokratik süreci desteklemeleri ve haber yaparken de aynı sorumluluklarını taşımaları gerektiğini bilen bireylerdir (Cohen, 2002:127).

Haberin içeriğini abartılması ya da magazinsel sunuma benzer haberin anlatı yapısı içinde etik bakımdan sorunlara neden olabileceği dile getiren Soygüder’ e göre; “Etik ilkeler bir gazetecinin özümsemesi gereken çalışma anında bunu bir refleks olarak yaşaması gereken ilkelere. Gazeteci, haber fotoğrafçısı, editör ve fotoğraf editörü daima ‘ben olsaydım ne yapardım?’ Sorusunu kendisine yönelterek, gazetelerdeki haberleri eleştirel gözle okumalı; etik ilkeye aykırı bir haberi ve fotoğrafını gördüğünde bunu fark edebilmeli ve hatta karşı çıkabilmelidir” (2013:1671). Fakat günümüzde maddi kazancın ahlaki değerle çatıştığı bir düzen içerisinde etik değerlerin takibini yapmaları kolay olmamaktadır.

Medyanın yüksek sorumluluk bilincine ulaşması bireysel olarak ahlaki tutumu sürdürdükçe gerçekleşmektedir. Yine de “...mesleki açıdan, etik değerlerin belirlenmesi kadar, meslek çalışanlarının bu kurallara uyup uymamalarını denetleyen

koşulların da ortaya konulması önem arz etmektedir. Mesleki etkinliğini sürdüren bir gazetecinin, basın ahlakı bakımından düşünüldüğünde, hür iradesinin gösterdiği yolda hareket etmesi onun tutum ve davranışlarını ahlaki açıdan değerli ya da değersiz kılmaktadır “(Özgen,2002:56). Öyle ki gazeteci, ahlaki olarak karar verirken vicdani hükümlülüğünü kendi iradesiyle gerçekleştirmelidir. Sadece mesleki sorumluluğunun yarattığı vicdani his değil, aynı zamanda bir insan olarak da tutumunun ne şekilde değerli olacağına karar vermelidir. Haberi, takla attırarak sunmak, gazetecilik sorumluluğu değil, ticari bir kaygı yaratan pasif bir aktarma biçimidir. Bu süreçte haberi yapan kişinin kaynak gösteriminde neye dayanak göstereceği çelişkili anlatımdan öteye geçmeyecektir. Çoğunlukla bu tür tutumla hareket edilmesi, birtakım etik sorunlar yaratırken; en fazla doğruluk ve objektiflik üzerinden eleştiriler almaktadır. Bu durumun en temel olumsuz etkisi medyaya olan güvenin sarsılmasıdır. Yanı sıra, haber alma hakkı üzerinden suistimal edilen özel hayatın gizliliğinin ihlali gibi sorunların oluşmasına da yol açar.

Herhangi bir etik soruna yer vermemek adına çözüm olabilecek basın örgütleri ve kuruluşlar içerik bakımından benzer mesleki ilkelere sahiptirler. Bunlar arasında, Basın Konseyi’ne ait “Basın Meslek İlkeleri”, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’ne ait “Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi”, Ekonomi Muhabirleri Derneği’ne ait “Etik İlkeleri” bulunmaktadır. Ayrıca Demirören Medya Grubu’nun ilan etmiş olduğu, “Demirören Grubu Yazılı Basın Yayın İlkeleri” gibi basın kuruluşlarının bünyesinde çalışanların uymakla yükümlü olduğu etik ilkeleri de yer almaktadır. Sözü geçen meslek kuruluşlarının birbirine yakın etik ilkeleri özetlendiğinde aşağıdaki şekilde ortak noktaları bulunmaktadır;

- Yayınlarda kimsenin etnik kimliği, inancı ya da fiziksel durumu sebebiyle dışlanamaz, kınanamaz, alay edilemez.
- Fikirleri, vicdanı ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı haberler yapılamaz.
- Kamusal alanda yapılan gazetecilik mesleği kamunun haber alma ve gerçekleri bilme hakkını gözetenerek hareket eder.
- Kişi ya da kuruluşları, eleştirirken haberde eleştiri düzeyi aşılmamalıdır.
- Özel hayata yönelik haberlerde, kamu yararı yoksa haberleştirilemez.
- Gazetecilik olanakları içinde doğruluğu kanıtlanmamış haberler yayınlanamaz.
- Kamu yararı zorunluluk gerektirmedikçe kayıt dışı bilgilerin gizli kalması şartıyla verildiğinde yayınlanamaz.

- Bir basına ait haberlerin yayın süreci tamamlanmadan başka basın organı tarafından kendisinin gibi yaparak ve intihal benzeri yayın yapamaz.
- Yasalca suç sayılsa bile suç kanıtlanmadıkça kimseye suç atfedilemez.
- Gazeteci, kaynaklarının gizliliğini korur ve kamuoyuna gerekli olursa açıklar.
- Gazeteci mesleğini suistimal edecek davranışlardan ve oluşumlardan sakınır.
- Gazeteci insani değerlere zarar verecek yayınlar yapamaz.
- Verilen ilan ve reklam özelliğindeki içeriklerin doğru şekilde vermelidir.
- Basın organları cevap ve tekzip hakkını gözetmeli ve saygı duymalıdır. (Basın Konseyi,2022; TGC,2022; EMD,2022; Demirören Medya Grubu,2018)

Söz konusu bu ilkeler ortak noktaları bu çerçevede benzerlik gösterse de ‘Demirören Grubu Yazılı Basın Yayın İlkeleri’nde yer alan 2’nci maddesi gazetecilerin siyasi tutumuna dikkat çekmektedir. Söz konusu madde şu şekildedir:

“2) Gazeteci, mesleki çalışmalarını her türlü çıkar ve nüfuz ilişkisinin dışında tutar; gazetenin ya da gazetecinin itibarını sarsacak türden bir faaliyet ve organizasyon içinde olamaz, herhangi bir profesyonel spor kulübünde ve herhangi bir siyasi partide aktif görev alamaz.

a) Gazete ve dergilerin çalışanları, seçim öncesinde oylarının rengini açıklayarak okuru yönlendiremez, gazeteyi siyasi açıdan bağlayacak tavır takınamaz.

b) Dışarıdan katkıda bulunanlar, yazdıkları konularda maddi çıkar ya da aidiyet ilişkisi içinde bulundukları kişi ya da kuruluşlar hakkında okuru bilgilendirir” (Demirören Medya Grubu, 2018).

Bu maddede yer alan “Gazeteci, mesleki çalışmalarını her türlü çıkar ve nüfuz ilişkisinin dışında tutar” kısmında olması gereken bir ilke olarak göze çarparken devamında sıralanan ‘a ve b’ kısıtlamaları özel bir isteğin göstergesi niteliğindedir. Öncelikle gazetecinin siyasi görüşünün mesleki bakımdan haberde bir yönlendirici unsur oluşturmamalıdır. Bu genel manada siyasi bağ üzerinden iktidarla medya grubunu ters düşecek biçimde hareket edilmemesi hususunda bir uyarı niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle seçim zamanlarında gazete ve dergi çalışanlarının siyasi görüşlerini yani kimin seçilmesi gerektiğine dair oylarının rengini açıklamamalarını ve yönlendirme yapmamalarını şeklinde kesinlik belirtmektedir. Asıl ana problem ise gazeteci, “gazeteyi siyasi açıdan bağlayacak tavır takınamaz” vurgusu genel manada 2’nci maddenin iktidara gelecek olanla muhalefet olarak

kalacak arasındaki geçişi ılımlı şekilde tamamlama sürecini işaret etmektedir. Buradaki temel sorun bu süreçte kamu yararı adına yapılan haberlerin gazete çıkarlarına ters düşecek diye siyasi görüşten uzak, eleştiriden uzak sorunsuz bir alan tercih edilmesidir.

Gazetecilik mesleğine yakışan ise ahlaki olarak bireylerin kişisel haklarını gözetip, kamu adına faydalı bir tutumla haber üretme üzerine kurulu etik sorumlulukların bütününe yeri getirmektir. Bu tutum internet ortamındaki basın içerikleri de basın etik kuralları içinde değerlendirilir ve aynı sorumlulukların geçerli olduğu genel kabullere tabidir.

Gazeteciler, gerçekleri kamuoyuna sunma görevini üstlenmektedir. Bu görev, gazeteciyi topluma karşı sorumlu kılar. Bir olay ya da durumun yayımlanıp yayımlanmayacağı konusunda gerçekliği oldukça önemlidir. Bu noktada haberi yayıma hazırlayan karar merci, etik bir üslupla kamu yararı bağlamında doğruluk ilkesine paralel hareket etmelidir. Gazetecinin oluşturacağı haber ise çeşidine ve önem sırasına göre değişkenlik gösterebilir. Bu durum doğal süreç olarak işlemektedir.

“Hopkinson'a göre, gazetecinin gerçeklere karşı sorumluluğuyla ülkesine karşı sorumluluğu arasında hassas bir çizgi vardır. Ülke ölüm kalım tehlikesi içindeyken halka moral vermek ve ulusun devamlılığını sağlamak yanında "dış gerçeklik" ikinci planda gelir. Ama bu çizgiyi kim belirleyecek? Kamuya nelerin anlatılıp nelerin anlatılmayacağına kim karar verecek? Gerçeklerin hangi durumda çarpıtılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığına nasıl karar verilecek? Hopkinson'a göre karar "sorumluluk sahibi birkaç kişinin" elindedir” (Belsey ve Chadwick,2011:205). Öyle ki karar merkezi kendi içinde otosansürü oluşturarak, kamu adına bilgiye yön vermektedir. Ancak karar vericilerin dâhil olmasıyla süzgeçten geçen bilgi aktarımı, kamuoyu oluşmasında olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Böylece sorunlar görmezden edilmekte ve kamunun beklentilerinin karşılanmadığı ‘medyanın sessize alınması’ durumu ortaya çıkmaktadır. Gazetecinin ise çeşitli nedenlerden dolayı eleştirilerini haberine yansıtamaması gibi çevresel ve mesleki kaygıları bulunmaktadır. Öte yandan gazeteci, mesleki kariyerinin sonlandırılması, gerekli desteğin ve iş garantisinin verilmemesi, medya grupları arasındaki anlaşmalar gereği iş hukukun başlamadan reddedilmesi, siyasi baskıların her alanda gazeteciyi engelleme çabası gibi kaygılarla gazeteci çıkmazda bırakılmaktadır.

Etik kurallar gazetecilerin şahsi menfaatlerini engelleyici birtakım kuralları içermektedir. Ancak etik kurallara rağmen, medya gruplarının iktidar çatışması eşliğinde, gazetecilik mesleğinin görev itibarıyla sansüre uğratılarak sindirildiği gözlerden ve dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu noktada Türkiye Gazeteciler Cemiyeti eski Başkanı Nezih Demirkent'in 'Medya medya' isimli kitabındaki şu tespitine kulak vermek yerinde olacaktır: "Sermayenin sansürü öylesine tehlikeli hale gelmektedir ki okuyucu artık sadece tüketici olarak görülmekte, yayıncı da pazarlamacılık yapmaktadır. Bizler daha çok iş adamı olan patronların istediği ürünü yapmakta, bunu pazarlamaya kalkışmaktayız. Limon satanla aramızda bir fark kalmamış gibi otomobil satışlarını savunuyor, beyaz eşya satıcıları haline gelebiliyor veya gayrimenkul komisyonculuğu yaptığımızı fark etmiyoruz. Bu arada yayıncılık yapıyoruz diye de bazı göstermelik haberler veriyoruz" (1995:21).

Ayrıca medyanın gücü, ticari ve siyasi faaliyetlerde olumsuzlukları katlamak için yandaş gazetecilere verilen hedef kişilere yönelik iftiralar atılmaktadır. Bilhassa kişinin siyasi çevresi ve sorumluluklarıyla ilişkili olumsuzluklar haberleştirilmekte ve olumsuzluğu şahsın siyasi kimliğine yönelik kamuoyunun gözünden düşürme amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin; X partiye ait belediyenin kaybettiği ilçe yönetimini tekrar kazanmak için ilçe yönetiminde olan Y partisinin hizmetlerini olumsuzluklarla gündeme getirmektedir. Y partisinin sözde aksaklıklarını ya da sorumsuzluklarını 'çevresel atıkları' olarak göstermektedir. Bu o anki olumsuzluk üzerinden medya aracılığıyla kendine pay çıkarma çabası ve buna alet olan medya organlarının haberlerde yer vermesi gösterilebilir. Olayın devamında ise aynı şekilde iftiraya uğrayan Y partisine ait yönetimin farklı zamanlarda kamera kayıtları ve video kanıtları sunması suçluları ifşa etmesiyle kendisinin haklı olduğunu göstermektedir. Öne sürdüğü iddiaların gerçekliğini kanıtlamadan sunan X partisi kişisine karşı kamunun gözünden düşürmek adına 'medyanın gücünü' kullanması alışagelmış bir durum yaratmaktadır. Her iki medya organı da bu tür siyasi amaç uğruna sözde kamu yararı için haber yaptığı düşünüldüğünde doğruluk payı hangi durumlarda geçerli olacağını tarafsız gözlemden çok kanıt ağırlıklı olarak hareket edilmesiyle gerçekleşmektedir. Her ne kadar etik kurallarla çizilmiş bir sınırlılık bulunsa da birçok gazete bu kuralları göz ardı ederek ya da suistimal ederek haberleri vermeye devam etmektedir. Bu durum insanları haberin ve bilginin doğruluğundan kuşku duymasına ve güvensizlik hissiyle birçok kaynaktan bunun doğrulama sürecine girmekte olduğu bilinmektedir. Günümüzde sanal ortamda artan bilgi kirliliğinden dolayı bilgiyi doğrulamak bir

ihtiyaca dönüşmüştür. Bilginin yayılmasında gerekli kitleyi ve ortamı sağlayan sanal ortam içinde kaynağı belirsiz birçok bilgi de yer almaktadır. Aynı bilginin farklı versiyonlarını edinilebildiği ve yanlışlığa kaynaklık etmemenin olumsuz yönlerini içere bilmektedir. Bu durum da güvenilir haber ya da bilginin erişiminde farklı kaynakların değerlendirilip olası bir doğru yanıt aramak en temel yaklaşım şekli olmaktadır. Nitekim bu tür kanıta dayalı ya da doğruluğu neticesinde kuşkuda bırakan iddialı haberlerin ve bilginin teyidini veya doğruluğunu araştıran sanal platformlar oluşturulmaktadır. Türkiye’de bu işlevi gerçekleştiren başlıca web siteleri de bulunmaktadır. Bunlar; www.yalansavar.org, www.malumatfurus.org, www.evrimagaci.org, www.dogrulukpayi.com, www.teyit.org, www.gununyalanlari.com, www.factcheck.tr, www.dogrula.org şeklide sıralanmaktadır.

Platform web sitesi	Kuruluş tarihi	Merkezi	doğruluk kontrolü görevi	Başkanı/ Direktörü	Beyan Edilen Ekip Büyüklüğü*	Finansman Planı (2019)	IFCN üyesi
YalanSavar.org	2009	San Francisco, CA	bilimsel doğruluk kontrolü, sözdebilim gürütme	Dr. İşıl Arıcan	11	Kendi kendini finanse ediyor, reklam almıyor	No
MalumatFurus.org	2009	İstanbul	gazete köşe yazarları doğruluk kontrolü	Belirtilmemiş	6	Kendi kendini finanse ediyor, reklam almıyor	No
EvrimAgaaci.org	2010	Lubbock, TX	bilimsel doğruluk kontrolü, sözdebilim gürütme	Çağrı Mert Bakırcı-Taylor	32	- Kitle fonlaması (Patreon) - Ürün Satışları (Agora Bilim Pazarı) - Google Reklamı - Sponsorlu içerik	No
DogrulukPayi.com	2014	İstanbul	siyasi beyanat doğrulaması	Batuhan Ersun	11	- Özel Bağışlar - National Endowment for Democracy - Poynter Gazetecilik Enstitüsü - İsveç Başkonsolosluğu, İstanbul - Almanya Büyükelçiliği, Ankara - Geçmiş yatırımlardan gelirler - Kitle fonlaması (Patreon)	Yes
Teyit.org	2015	İstanbul	haber iddialarını gürütme	Mehmet Atakan Foça	28	- Heinrich Böll Stiftung - ABD Büyükelçiliği, Ankara - Facebook - Avrupa İklim Vakfı - Media for Democracy - Kitle Fonlaması (Patreon)	Yes
gununyalanlari.com	2015	İstanbul	haber iddialarını gürütme	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	- Boğaziçi Küresel İlişkiler Merkezi (hükümet yanlısı destekli)	No
FactCheck.TR	2015	İstanbul	haber iddialarını gürütme	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	- Boğaziçi Küresel İlişkiler Merkezi (hükümet yanlısı destekli)	No
Dogrula.org	2017	Belirtilmemiş	haber iddialarını gürütme	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	No

Şekil 1.6: “Tablo-1: Türkiye’deki başlıca doğruluk kontrol platformlarına genel bakış” (Ünver, 2020:5).

Beyan edilen ekip büyüklüğünde yer alan kişilerin sayısı için; “Listede çekirdek ekibe ek olarak beyan edilen (ücret almayanlar dahil) gönüllüler de yer almaktadır”

(Ünver, 2020:5) dipnotta verilen bu bilgiden hareketle; haberde doğruluğu savunan gönüllü insanların varlığının da bu işleyişe katkı sağladıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Her haberin doğruluğunun kanıtlanması olumlu yönleri olduğu kadar haberin getireceği olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Özellikle şiddet içerikli haberlerde olayın doğruluğunu kanıtlamak için kullanılan görsellerin verilmesiyle bazı olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu durum bilhassa sansür konusunda ve kişilerin özel hayatlarına dair bilgilere yönelik; fotoğrafları, suça karışmışsa kanlı suç aletlerini ya da yakın çevresinin olaya dahil edilmiş olan çocuk ya da kadın figürünü öne çıkarmaktadır.

Örneğin; Sokak ortasında tartıştığı eşini bıçaklayan koca bir bakıma babanın ayaktaki görüntüsü, yerde kanlar içinde yatan eş yani anne ve fotoğraf kadrajının odak yerinden uzak mesafede tanık olan üniformalı çocuğun donuk halinin yer aldığı fotoğrafın kullanılması. Özellikle olay fotoğraflarında bu tür ayrıntılar çekim esnasında geniş açı çekilerek olayın gerçekleştiği özel alandan çok olayının duygudan uzak tarafsız görünmesi sağlanması gerekirken bu tür geniş açı çekimlerde kişi sayısının artması olaya dahil olan olmayan kişileri de içine almaktadır. Söz konusu çocuk imgesi fotoğrafın geniş açı çekimiyle ya da farklı bir açıdan çocuğu kadrajın içine dahil edilerek ailesel bir durumu ve travmatik bir şekilde verilmesine neden olmaktadır. Bazı benzer durumdaki olumsuz haberlerde de çocuk o an orda olmasa dahi olay yerine ulaştığı andaki fotoğrafı çeşitli bölgelerinden fotoğraf düzenleme programlarıyla kırpılarak yeniden olay fotoğrafına eklenmesiyle algısal olarak olay yerinde ve müdahale etmek isterken izleminin verildiği görülmektedir.

Duyguyu artıran eklemeler aynı zamanda nefret, kin ve şiddete meyil eden duyguları da tetiklemektedir. Sansürün sadece kanlı ya da şiddete uğrayan kişinin vücuduna yönelik uygulanması değil yakın çevresine ait fotoğraflara ya da sonradan eklenen şiddet imgelerine de uygulanmalıdır. Şiddeti artıracak bir diğer unsur olaya dair bilgiye ek olarak fotoğrafa eklenen; silah, bıçak, sopa, çekiç vb. suç araçlarının sıklıkla kullanılması alenen şiddeti özendirici ve öğretici bir araç bilgisi verilmektedir. Bu durum sürekli olarak görsel olarak işlenirken özellikle çocuklara yönelik haberlerde bu durum ayrı bir öneme sahiptir. Çocuklar çevresini kuşatan bilgi dünyasında sürekli olarak öğrenme ve keşfetme durumu içinde bulunmaları hayatı ve insanları olumlu yanları kadar söz konusu olumsuz deneyimleri de öğrenmektedir. Haberlerin bilginin doğruluğu ve aktarımında toplumda sıklıkla kişilerarası tüketilen temel bilgi kaynağı

olduğu düşüncesi herkesçe kabul edilmektedir. Gazetede yazdıysa doğrudur mantığı toplumda kemikleşmiş durumdadır. Aynı görüşle yetişen çocukların çevresel etkilerden etkilenecek haberin gerçekliğini sorgusuz sualsiz kabul etmesine neden olmaktadır. Gazetelerin sıklıkla sansüre ek farklı açılardan duyguyu yansıtmaya çabası şiddeti ve suç ilişkisini özendirici bir durum yaratmaktadır. Etik anlamda bu durum kabul edilemezken gözden kaçan birçok haber örneğiyle özellikle çocukların bu tür haberler içinde yer alması durumuyla karşı karşıya kalınmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde 'Semiyotik İnceleme' anlatılmaktadır. 'Semiyotik inceleme' başlığı altında yer alan açıklayıcı dört başlık bulunmaktadır. Bunlar; 'Semiyotik İnceleme Tanımı', 'Semiyotik İnceleme ve Kuramcıları', 'Semiyotik Türleri ve Kullanılan Temel Kavramlar', 'Semiyotik İnceleme ve Haber İlişkisi' olarak belirlenmiştir. Semiyotik İnceleme ve Kuramcıları başlığı içinde yer alan alt başlıklar ise; 'Ferdinand De Saussure'in yaklaşımı', 'Charles Sanders Peirce'ün yaklaşımı', 'Roland Barthes'ın yaklaşımı', 'Umberto Eco'un yaklaşımı', 'Algirdas Julien Greimas'ın yaklaşımı' şeklindedir. 'Semiyotik Türleri ve Kullanılan Temel Kavramlar' ise kendi içinde iki alt başlık oluşturmaktadır. Bunlardan biri olan 'Semiyotik türleri' başlığı içinde; 'Belirti (Indice)', 'Simge (Symbole)', 'Görüntüsel gösterge (Icône) bulunmaktadır. İkinci başlık ise 'Kullanılan temel kavramlar' olarak yer almaktadır. Bu başlık ise; 'Metin', 'Kodlar', 'Dizge', 'Anlamlandırma' alt başlıklarından oluşmaktadır.

SEMİYOTİK İNCELEME

Bu bölümde semiyotik incelemenin tanımı, semiyotik yaklaşımın kuramcıları, semiyotik bilimin türleri ve kavramları üzerinden kısa açıklamalara yer verilmiştir. Yani sıra, semiyotik inceleme ve haber ilişkisi bağlamında açıklamalara da değinilmiştir.

2.1. Semiyotik İnceleme Tanımı

Semiyotik ya da göstergebilim kavramı, farklı dillerde farklı isimlerle kullanılmaktadır. Eski Yunanca’ da “Semion” adıyla bilinen kavram, Türkçe kullanımıyla göstergebilimdir. Avrupa dillerine bakıldığında ise Almanca’ da “Semiotik”, Fransızca’ da “Semiotique-Semiologie”, İngilizce’ de ise “Semiotics” terimleriyle kullanıldığı görülmektedir. Yanı sıra, Yunanca’ da daha çok tıp dilinde kullanıldığı bilinmektedir. Şöyle ki “mide ağrısı” benzeri bir semeion, rahatsızlığın tanımı değil, belirtisidir. Semeion kavramını, Hippokrates (İ.Ö. 460-370), Galenos (İ.Ö. 139-199) gibi hekimlerin çeşitli rahatsızlıklara tanı koymak adına kullandığı yönünde bilgiler de mevcuttur. Günümüzde tıp fakültelerinde bu kavram “semioloji” isimli hastalık belirtilerini çözmeyi ve anlamayı öğreten bir ders olarak öğrencilere verilmektedir. İngiliz John Locke ve Amerikalı Charles Sanders Peirce gibi düşünürler “semeiotik” kavramını kullanmıştır. Yine semeiotik terimini 20. yüzyıl dilbilimin kurucusu olarak bilinen İsviçreli dilbilimci Ferdinand De Saussure, göstergeler bilimi içinde kullanılmıştır. 1969 yılında alınan ortak kararla Uluslararası Göstergebilim Araştırmaları Birliği (IASS) uluslararası araştırmalarda “semiotics” kavramının kullanılması yönündeki kararı resmileştirmiştir. 1960 yılı itibarıyla Türkiye’de bu kavram, belirtibilim, imbilim şeklinde kullanılmaktadır. Zaman içinde ise “göstergebilim” olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır (Akerson,1987:27-28).

Semiyoloji ve semiyotik terimleriyle ilgili farklı açıklamalar mevcuttur. Semiyoloji, bireyler arasındaki ve kitle iletişim aşamasında aktarılan dilsel ya da görsel gösterge dizgelerinin açıklandığı bir çözümleme metodudur (Bignell, 2002:5-6). Farklı bir tanımda ise semiyoloji, iletişimde kullanılan bütün araçları, göstergeleri gözlemleyen, aralarındaki ilişkileri gözden geçiren, türlerini belirlemeye yarayan ilimdir (Uluyağcı, 2007:223). Göstergebilim diğer adıyla semiyoloji, kendini meydana getiren gösterge ve bilim kavramlarının bir araya gelmesinden farklı bir boyut oluşturmaktadır. Göstergebilim göstergeden ziyade manayla, tanımlamayla, anlamın yeniden oluşturulmasıyla ilgilenen bir yöntem olarak yer almaktadır (Rifat, 2007:29). Semiyoloji, amaç olarak sosyal psikoloji ve genel psikolojiyi vurgulayarak imgelerin neyden meydana geldiğini kavramaktır (Kecheng, 2000:13). Semiyoloji, mana tamlamalarının veya gösterge dizgelerinin farklı bir ifade şeklinde göstergelerin seçici kuralları içinde kurulan ilişkileri, onların işleyiş yasalarını belirlemesinde inceleme

metodu olarak oluşturur ve göstergeler arasındaki bağı tasvirleyerek açıklamaya çalışır (Aktulum, 2004:2).

Semiyoloji alanında geliştirilmiş çoğu anlam modelleri genel olarak benzer yapılarla oluşturulmaktadır. Bu modellere bakıldığında, ortak üç öge görülmektedir. Bunlar, gösterge, göstergenin göndermesini yaptığı şey ve göstergenin kullanıcılarıdır (Çebi, 2007:98). Seel'e göre semiyotik kavramı, eski Yunanca' da "semion" sözcüğüyle benzerlik taşıyan işaret (sign) ve gösterge manasını karşılamaktadır (1999:2).

Birçok yazar belirtke, belirti, görüntüsel gösterge, simge, alegori terimlerinin birkaçını gösterge kavramıyla eşdeğer, bazı kavramları da benzer manada bir terim olarak kullanmayı tercih etmektedir. Belirtke ve belirti, tinsel tasarımdan uzak bir yapıyla öğelerin bütünlüğünü meydana getirmektedir. Simge ve gösterge terimleri ise tinsel tasarımdan eksik değildir (Barthes, 2005:44-46).

Saussure 'a göre gösterge, başlangıçta, bir temsil etme, yerine geçmeyi mümkün kılar. Gösterge, bir terimle onun dışavurumu şeklinde meydana gelir (Akerson, 2005:93).

Pierce 'e göre gösterge, bir diğer şeyin yerini dolduracak özellikte olan kendisinden başka bir şeyi gösteren herhangi bir nesne, olgu veya varlıktır (Günay, 2002:181). Diğer bir ifadeyle gösterge bir uyarıcıdır. İnsan zihninde canlanan imgenin, başka bir uyarıcının imgesiyle bağlantı kurmasıdır. Gösterge, işlevsel bir iletişim boyunca bu ikinci imgeyi oluşturmaktadır (Guiraud, 1994:39). Simgelerin bir teorisi olarak semiyotik, seçilen şeyleri temsil etmek için aracı olan simgeleri aramaktadır. Örneğin, kırmızı renkteki ışık tehlikeyi göstermek ve tehlikenin anlamını tanımlamak için çoğunlukla uyarı olarak algılanmaktadır (Seel, 1999:2). Pierce, enformasyonun, kavramanın, kanaatlerin insanın özündeki göstergeler (semiotic) olduğundan bahsetmektedir. Bu durum, kapsamlı bir gerçek olarak kabul edilirken, diğer yandan göstergeler, fikirler, gerçekte diğer göstergelere gönderme yapar ya da diğer göstergelerden meydana gelir (Akerson, 2005:62).

Semiyotikler (göstergeler) doğal ve yapay olarak ikiye ayrılmaktadır. Rahatsızlık belirtileri, semptomlar, bulut ve yağmur ilişkisi doğal semiyotik; görüntüsel gösterge, belirtke ve imgeler yapay semiyotik olarak yer almaktadır. Yapay

semiyotiklerde kendi arasında yansıtan (görüntüsel) ve saymaca (belirtke ve simge) olarak sınıflandırılmaktadır (Günay, 2002:182).

Pierce ise göstergeleri çeşitlerine göre üç temel sınıf içinde bir araya getirmiş ve 66 çeşit gösterge türünün olduğunu kesinleştirmiştir (Akerson, 2005:68). Göstergeleri herhangi bir türü olmaksızın tanımanın temel gayesi, bireyin bireylerle ve bireyin doğayla olan mevcut iletişimini ve etkileşimini gerçekleştirmektir. Semiyoloji ve semiyotik, işaret bilimini tanımlamakta ve toplumdaki işaret işleyişlerini içermektedir. Başka bir ifadeyle, bu iki terim Kızılderililer' in dumanla iletişim kurmaları, modadan, edebiyattan, sayısal formüllerinden, mimariden, resimden, dizelere kadar uzanan yelpazede, bütün kültür olgularını kaplayan engin bir sahaya hâkimdir (Uluyağcı, 2007:223). Fakat literatürde geçen semiyoloji ve semiyotik terimlerinin farklarının tam olarak açıklanamamasına rağmen, semiyoloji teriminin en fazla Avrupalılar semiyotik teriminin ise İngiliz konuşmacılar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Semiyotik teriminin farklı araştırmalarda, semiyoloji terimine göre epey sık tekrarlanması, iki terim arasındaki farklılığı ortaya koyar (Hawkes, 1997:124; Bignell, 2002:1-2).

Amerikalı dilbilimci olan Charles William Morris, Göstergeler Kuramının Temelleri (Foundations of the Theory of Signs, 1938) ve Göstergeler, Dil ve Davranış (Signs, Language and Behavior, 1946) isimli eserlerinde, tüm göstergelerin yaygın bir kuram meydana getirmeye çalıştığında bahsetmektedir. Bu kuramdaki söz dizim (syntactics ya da syntax), göstergelerin birleşim kaideleri ve diğer göstergelerle bağları; anlambilim (semantics), göstergeyle açıkladığı şey arasındaki bağ; edimbilim (pragmatics), göstergeyle kullanıcı arasındaki bağ olduğunu belirtmektedir (Kecheng, 2000:13). Ek olarak Morris (1938) semiyotiği bilhassa, simge bilimi olarak kullanmakta ve saf göstergebilim (pure semiotics), tanımlayıcı göstergebilim (descriptive semiotics), uygulamalı göstergebilim (applied semiotics) olmak üzere üç çeşit göstergebilimden bahseder (Aktulum, 2004:5). Bütün bu tanımlamalar ışığında denilebilir ki göstergeler, genel işleyiş şemasında farklılaşmamaktadır.

2.2. Semiyotik İnceleme ve Kuramcıları

Semiyotik ya da semiyoloji biliminin kökeni Eski Yunan ve Antik Çağlardan günümüze kadar uzanmaktadır. Semiyotik inceleme diğer adıyla göstergebilim, birçok dilde farklı isimlendirilmekle birlikte bu kavramın bilimsel, dilsel ve görsel alanda temsil eden kuramcılarının yaklaşımları bu alanın gelişmesinde büyük bir katkı sağlamıştır. Bu bölümde semiyotik inceleme ile ilgili temel açıklamaları yapan kuramcılarının yaklaşımlarına değinilmiştir.

2.2.1. Ferdinand De Saussure'in yaklaşımı

Cenevre'de 1857 yılında dünyaya gelen Ferdinand De Saussure eğitimi Almanya'da tamamlar ve Paris'te ders verdikten sonra Cenevre'ye dönüş yapar. "Genel Dilbilim Dersleri" notları Saussure'in ölümünden sonra öğrencileri tarafından bir kitapta bir araya getirilir. Ferdinand de Saussure dilbilimci olup, dili göstergelerden meydana gelen dizgeler bütünü şeklinde tanımlar (Akerson, 1987:28).

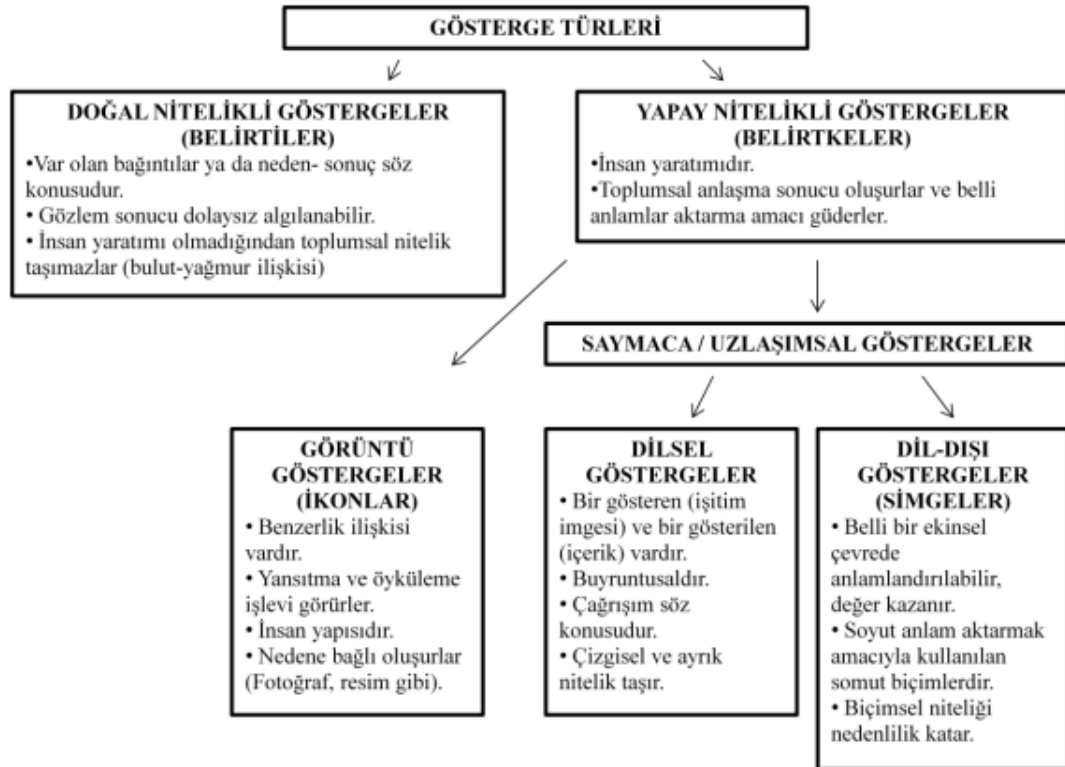
Bu bilgiler ışığında Saussure'un gösterge ve göstergebilim hakkındaki şu görüşlerine değinmek yerinde olacaktır:

"Dil kavramlar belirten bir göstergeler dizgesidir. Bu özelliğiyle yazıyla, sağır-dilsiz alfabesiyle, simgesel törenlerle, incelik belirten davranış biçimleriyle, askerlerin kullandıkları işaretlerle vb. karşılaştırılabilir. Yalnız dil, bu dizgelerin en önemlisidir. Demek ki göstergelerin toplum içindeki yaşamını inceleyecek bir bilim tasarlanabilir. Bu bilim toplumsal ruhbilimin, dolayısıyla genel ruhbilimin bir bölümünü oluşturacaktır. Biz bu bilimi göstergebilim (Fransızca Se'miologie; 'gösterge' anlamında ki Yunanca Semeion'dan) olarak adlandıracacağız. Göstergebilim bize göstergenin ne gibi özellikler içerdiğini, hangi yasalara bağlı olduğunu öğretecektir..." (Saussure, 1982:33-34).

Şekil 2.7: Ferdinand De Saussure’ a göre gösterge şeması (Parsa ve Parsa, 2002)

“Saussure’ a göre; her gösterge görüntü, nesne ve ses “gösteren” (göstergenin fiziksel boyutu) ile temsil ettiği kavram yani ‘gösterilenden (göstergenin kavramsal boyutu) oluşur. Göstergebilimde ‘gösterge’, sözcük, görüntü ya da anlam üreten herhangi bir şey olabilir” (Parsa ve Parsa 2002:8).

Şekil 2.8: F. De Saussure’ ye göre gösterge türleri (Küçükdoğan, 2011:164)

Dilbilimci olan Saussure, göstergeleri doğal ve yapay olarak ikiye ayırmaktadır. Ayrıca, yapay gösterge özelliğinde olan dilsel göstergelerin belirli özellikleri olduğunu

vurgulamaktadır. Bu bağlamda Saussure’a göre dilsel göstergeler şu özelliklere sahiptir:

- Uzlaşımsallık (toplumsallık) niteliğe sahiptir. (Toplumda belirli anlaşmaların neticesinde, tamamen rastlantısal bir şekilde oluşan göstergelerdir. Doğal olmamakla birlikte gösteren ve gösterilen arasında sebepli bir bağ yoktur.)
- Buyruntusal (itibari ve sebepsiz) nitelikleri vardır (Gösteren ile gösterilen arasındaki bağ çağrışımsaldır. Doğal veya mantıksal herhangi bir bağı yoktur. Bir tek benzer dili kullanan insanlar arasında anlaşmadan meydana gelen rastlantısal bir bağ söz konusudur. Gösteren ile gösterilen arasında oluşan bağ simgesel kökenli değildir.)
- İkincil nedenlilik özelliği vardır (Dil göstergesi ilkece sebepsiz, çözümlenemez olmakla birlikte bazı göstergeler dilde yer alan başka öğelerle açıklanabilir. Örneğin “Ev” anlam birimi nedensizdir; ev’ e gelen “-cil” son eki (biçim birim) de nedensizdir. Evcil kelime birimi ise açıklanabilir özelliktedir. Bu sebeple kelime dilde ikincil nedenlilik niteliği içeren bir gösterge sayılır. Türevler, bileşik yapımlar biçimbilimsel açıdan ikincil nedenlilik gösteren açıklanabilir öğelerdir.)
- Çizgisellik ve ayrıklık (kesintililik) niteliği vardır (Göstergeleri meydana getiren birimler, ses ve anlam birimler, kesintili ve ayrık özellik taşımaktadır. Kesintililik veya ayrıklık, bağlam yahut farklı şartlarda meydana gelen değişikliklerden etkilenmeyen, aynı öğelerle karıştırılmayan, onların dışında kalan hudutlarını belirleyen, derecelenmesi bulunmayan öğelerin niteliğidir. “Ev” ses birimini söz zincirinden meydana gelen ‘e’ ve ‘v’ nin birleşmesiyle meydana gelir. “e” ve “v” ses birimleri ayrılmış, ayırıcı özelliği olan birimler olarak peş peşe dâhil edilerek çizgisel düzlemde bütünleştirilir. Gösterenler de kendilerini oluşturan ses biçimleri de söylemde kendilerini takip eder, bu şekilde kendi ses zincirini oluşturur.)

e+v+e g+i+t+t+i+k> “eve” + “gittik”

- Ardışıklık niteliğine sahiptir (Ayırıcı niteliği olan birimler peş peşe eklenerek şekilde çizgisel düzlemde bir araya gelirken, söylemde kendilerini takip eder ve bu şekilde söz zinciri yaratılır.) (Küçükerdoğan, 2011:158-159).

F. De Saussure anlam kavramı terimi yerine de değer (Fr. Valeur) terimini tercih etmektedir. F. De Saussure'ün vefatının ardından gösterge konusu üzerine birçok kez durulmuş, Saussure'ün bu kuramı üzerine olumlu olumsuz eleştiriler yapılmıştır. Fakat belirtmek gerekir ki bir dilde sözcük olarak adlandırılan göstergenin hayattaki nesnelerle ilişkisi, insan zihnindeki ses imgesiyle olan bağı ve öteki göstergelerle olan sıkı ilişkilerinin dildeki değerleri günümüzde birçok kişi tarafından kabul edilmiştir. Gösterge kavramı da çok sayıda bilim insanı tarafından kullanılmaktadır. F. De Saussure'a göre, insan zihninde yer alan göstergeler çeşitli çağrışımların merkezidir ve dört farklı yönden başka göstergelerin çağrışımına neden olur. Örnek vermek gerekirse; F. De Saussure'a göre, 'sergi' kelimesi insan zihninde:

1. Benzer kökten oluşan öğelerin: sermek, seriyorum, serilmek, sergen vb.
2. Anlamca yakınlığı olan öğelerin: galeri, fuar, kermes vb.
3. Biçim bakımından eşlik gösterenlerin: sevgi, bilgi, delgi vb.
4. Ses imgesi bakımından benzerliği olan, sesçe yakın öğelerin: dergi, yergi vb. gibi çağrışımlara neden olması, F. De Saussure tarafından öne sürülmüştür" (Aksan, 2006:36-37).

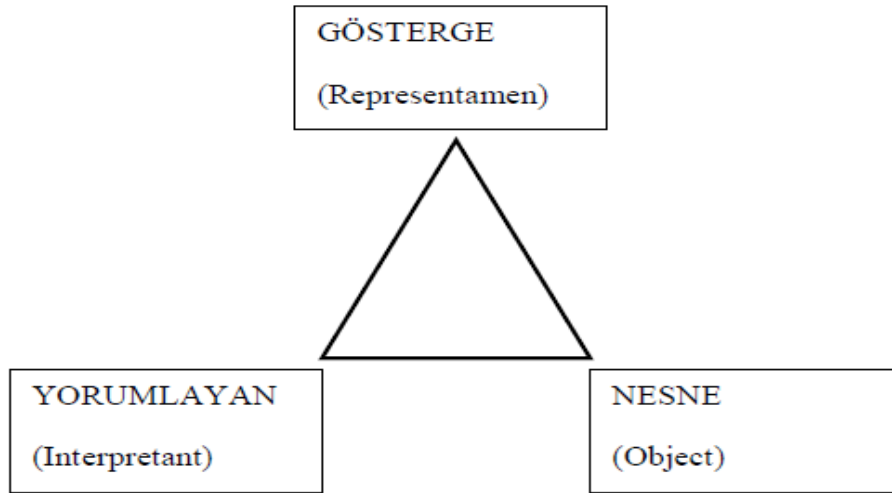
Göstergenin fiziksel boyutu şeklinde tarif edilebilen gösterenle gösterenlerin meydana getirdiği mesaj içeriğinin formuyla, gösterilenin bağlanması sonucu göstergeler ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle gösteren somut, gösterilen ise soyuttur (Küçükdoğan, 2011:158).

2.2.2. Charles Sanders Peirce'ün yaklaşımı

Charles Sanders Peirce'e göre mantık, göstergebilimin diğer ismidir. "Üstüne eğildiği her konuyu, bu bilgin, bir göstergebilim olgusu olarak görmüş, matematiksel uslamlamadaki kesinliğe yaklaşan biçimsel bir gösterge kuramı tasarlamıştır. Ona göre, «gösterge, herhangi bir kimse için herhangi bir ölçüde ve herhangi bir amaçla, herhangi bir şeyin yerini tutan herhangi bir şeydir... Gösterge, herhangi bir kimseye seslenir. Başka deyişle, bir kimsenin zihninde kendisiyle eşdeğerde ya da gelişkin bir

gösterge yaratır. Bu yaratılan göstergeye Peirce, birinci göstergenin yorumlayıcı adını verir. Öte yandan, gösterge herhangi bir şeyin yerini tutar. Göstergenin yerini tuttuğu şey, göstergenin nesnesidir», «gösterge, nesnesinin yerini, belirli bir alana dayanarak tutar»: «gösterge alanı» (Barthes, 1979:10-11).

Peirce göstergeleri üç maddede sınıflandırır. Bunlar; nesneleri bakımından varlıksal bağlantı, benzerlik veya saymacalık içermeleri bakımından belirti ve görüntü ile simgelerdir. Dili ise simgesel olandır. Göstergebilimin özgür bir bilime dönüşmesini etki eden ABD’li felsefeci, mantıkçı ve matematikçi Charles Sanders Peirce, dilsel ve dil dışı göstergelerle ilgili bir kuram geliştirmiş ve bu kuramı, ‘semiotic’ olarak tanımlamıştır. Charles Sanders Peirce’a göre, göstergelerin biçimsel öğretisi olarak göstergebilim, mantığın bir başka isimlendirilmesidir (Rifat, 1992: 20). Yine düşünöre göre, “Bir gösterge (Sign) ya da representamen, bir kişi için, herhangi bir şeyin yerini, herhangi bir bakımdan ya da herhangi bir sıfatla tutan bir şeydir. Birine yöneliktir, bir başka deyişle bu kişinin zihninde eşdeğerli bir gösterge ya da belki daha gelişmiş bir gösterge tanımı sunar. Bu gösterge, birinci göstergenin yorumlayıcı (İnterprétant) olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu gösterge, nesnenin yerini tutar” (Peirce, 1978:121).

Şekil 2.9: Peirce’e göre gösterge şeması (Elden vd. 2005)

Üçgenin her bir kenarı, diğer ikisiyle yakından bağlantılıdır ve her kenar, birbirleriyle olan ilişkisiyle anlaşılabilir (Dinçer, 2006:36). Representamen, gösterge anlamında kullanılmaktadır. Özetle, gösterge (representamen), yorumlayan ve nesne

terimleri Peirce'ün öne sürdüğü sınıflandırmanın temelini oluşturan bileşenlerdir. Düşünür, göstergelerin sınıflandırmasını görüntüsel gösterge, belirti ve simge olmak üzere üç başlık altında yapar. Peirce'a göre görüntüsel gösterge: gösterdiği şeyi dolaysız vekalet ederek, canlandırır. Belirti, nesnesi ortadan kaldırıldığında kendisinin gösterge özelliğini hemen kaybeden olan fakat yorumlayan olmadığı için bu niteliğini koruyan göstergedir. Belirti, iki öge içinde olan gerçek bir çağrışmadan gelir. Duman görüntüsünün yanan ateşi çağrıştırması, belirtiye örnek olarak verilebilir. Simge ise yorumlayan olmasaydı, kendisini gösterge yapan niteliği kaybedecek olan göstergedir. Simge, insanlar arasında anlaşmaya dayanan bir gösterge olarak tanımlanır. Söz gelimi terazinin figür olarak eşitliği yani adaleti temsil etmesi simgesel göstergeye örnektir. Peirce, mantıksal kökenli bir göstergebilimin temelini oluşturmuş, Saussure ise toplumsal ile ruhsal olanı tek kuram içinde birleştirmeye çalışmış ve göstergebiliminden, ilerleyen zamanlarda, kurulması gereken bir bilim dalı olarak bahsetmiştir (Rifat, 1992:21–23). Peirce, mantıkla göstergebilimin aynı olduğunu ve her ikisinin de soyutlama ve simgeleme eylemlerini araştırdığını savunur. Diğer bir deyişle, göstergelerin mantıksal fonksiyonları önemli olmakla birlikte, gösterge aşama sistemi (gösteren ve gösterilen) Peirce'da üçlü bir sınıflandırmayla açıklanmaktadır. Bu bağlamda Saussure'de iki temel başlığa ayrılan göstergeler, Peirce'da 66 başlıkta toplanmaktadır.

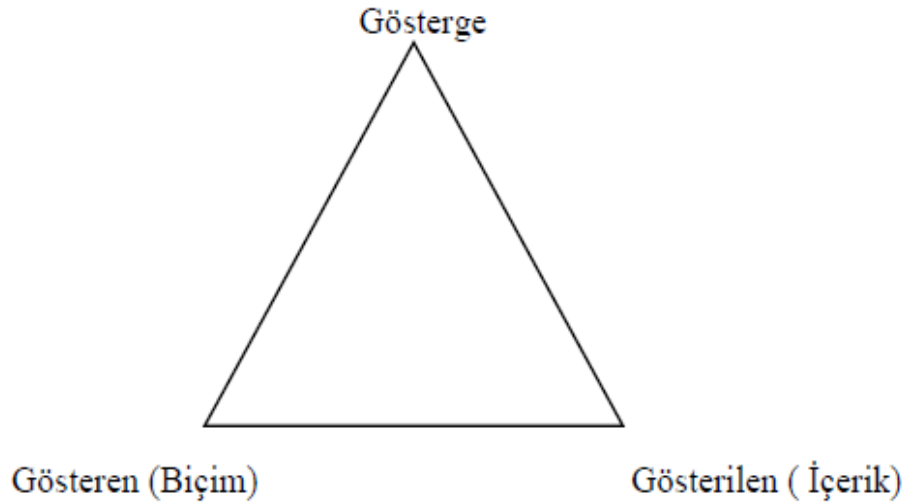
2.2.3. Roland Barthes'ın yaklaşımı

Roland Barthes'a göre; gösterge, kendisinin onun yerinde olmadığı halde tanımlanan şeyi çağrıştıran iletişimde bulunan araçtır. Gösterenin biçim ve içerikten meydana gelen iki temel bileşeni bulunmaktadır; "gösteren" biçim, "gösterilen" ise içeriğin karşılığıdır (Elden, Ulukök, Yeygel, 2008:472). Barthes, "Çağdaş Söylenceler" adlı çalışmasında göstergeyi şöyle açıklamaktadır:

"Göstergebilimin iki terim, bir gösterenle bir gösterilen arasında bir bağıntı varsaydığını anımsatacağım. Bu farklı türden nesneleri kapsar, bunun için de bir eşitlik değil bir denklik söz konusudur. Burada bana yalnızca gösterenin gösterileni belirttiğini söyleyen genel dilbilimin tersine, her türlü göstergesel dizgede iki değil, üç farklı terim karşısında bulunduğumu göz önüne almam gerekir, çünkü kavradığım şey,

artarda gelen birer terim değil, kendilerini birleştiren bağıntıdır; demek ki gösteren, gösterilen, bir de bu iki terimin çağrışımsal toplamı olan gösterge vardır. Bir gül demetini alalım; ona tutkumu anlattırıyorum. Burada bir gösteren, bir gösterilen, bir de güller ve tutkum yok mudur?” (1990: 158).

Barthes, görüntü çözümleme yönteminin gelişme aşamasında, ikili karşıtlıklarla anlama varılacağına altını çizer ve göstergebilimin ilkelerini dört maddede özetler: Dil/söz, gösteren/gösterilen, dizim/dizi ve düz anlam/yan anlam. Barthes’a göre, “düz anlam neyin anlamlandırıldığı, yan anlam ise nasıl anlamlandırıldığıdır.” Yan anlam, gösterenin, bireylerin duygularıyla, heyecanlarıyla veya kültürel değerleriyle bir araya geldiğinde oluşan etkileşimi tasvir etmektedir (Küçükdoğan, 2005: 68). Düşünün, gösterge şemasının ayrıntıları aşağıdaki şekilde gibidir:

Şekil 2.10: Roland Barthes'a göre gösterge şeması

Nesne ve görüntüler belirli bir anlama sahiptir. Şöyle ki her nesne bir göstergeye sahiptir. Nesneyi çağrıştıran ve ikamesi olan bir şey mutlaka mevcuttur. Nesneyi simgeleyen şeyi doğru biçimde kullanmak, onu tanımlamayı kolaylaştırır. Bu bağlamda, herhangi bir nesneyi söz ya da bir el kol işaretiyle anlatmak mümkündür. Barthes, göstergebilime gerçek manada, yenilikler ve farklı bir bakış açıları kazandırmıştır. Barthes, reklam mitlerinin yer aldığı popüler kültür metinlerini, burjuva

değerlerinin temsilinde gösterge simgesi biçiminde görmektedir (Dağtaş, 2009:59). Bu çerçevede, Roland Barthes' in analiz yöntemini;

- Dilsel İleti (Kurgusal çözümleme),
- Şifrelenmemiş Görüntüsel İleti (Düz anlam)
- Şifrelenmiş Görüntüsel İleti (Yan anlam) biçiminde yer almaktadır.

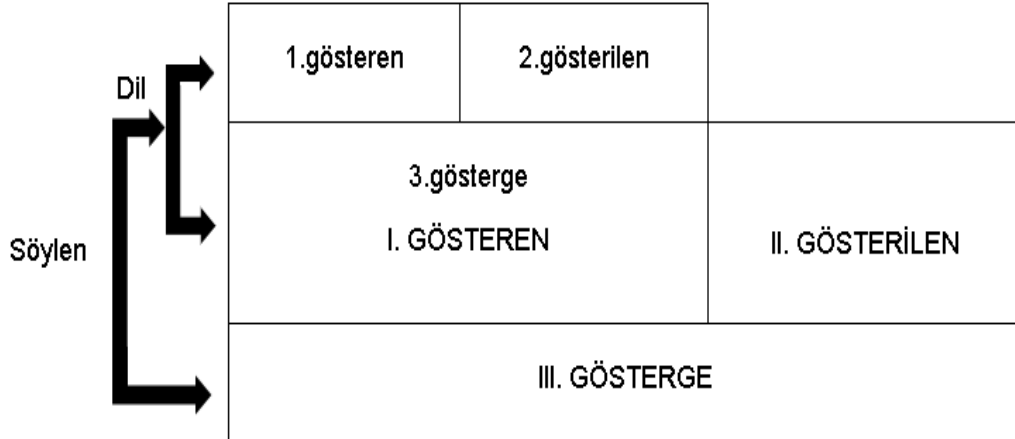
Göstergeler ilk olarak kurgu, hazırlanış veya sunum şeklinde çözümlenirken, ardından düz anlam yani, ilk olarak akla gelen anlam ve yan anlam bağlamında analiz edilir. Düz anlamın metnin ilk akla gelen anlamına karşılık gelmektedir. Yan anlam ise metnin örtük veya ideolojik anlamlarının ortaya çıkarıldığı çözümleme alanına karşılık gelir. Diğer bir deyişle yan anlam, göstergelerin politik göndermelerinin açığa çıkarılmasıyla ilgilenir. Yanı sıra yan anlam, bir göstergenin içine gizlenen kodların deşifre eder. Barthes çalışmalarında genel olarak, anlam ve anlamlandırma konularına odaklanmaktadır. Araştırmalarında mit kavramını irdeleyen Barthes, miti incelerken üç boyutlu bir görüngünün varlığından bahseder. Bunlar gösteren, gösterilen ve gösterge biçimindedir. Barthes miti, semiyolojik sistemin ikincil aşamasına koyar. Mit ideolojik anlamı barındıran yan anlam içindedir. İlk sistemdeki gösterge, ikinci sistemin göstereni haline gelir. Barthes, birincil semiyolojik sisteme dilin objesi, ikinci sisteme ise mit adını vermektedir (Elden, Ulukök ve Yeygel, 2005: 484-485).

Barthes (1993: 166)'a göre, her bir reklam, tanıtılan ürünü söyler (düz anlam) fakat başka bir şeyi açıklamaya çabalar (yan anlam) ve kendi içinde ifade bütünlüğü sergiler. Reklamlar, her ne şekilde kapalı bir anlatım tercih etmezse de amacına yönelik bir dizge oluşturarak göstergelerini açığa çıkarmazlar. Çözümleme aşamasında, yorumlanması gereken şeyler göstergelerin anlamlarıdır. Göstergelerin düz anlamlarıyla somut olarak belirlenmesi anlamsal biçimini ortaya çıkarmasını karşılamayacaktır; yine çağrışımsal düzeye sahip olan yan anlamlar, göstergelerin bünyesinde çok sayıda içeriği barındırdığını gösterir (Çamdereli, 2006: 85).

Düz ve yan anlam çözümlenmesinde 'mit' kavramı, Barthes ile yer bulmuştur. Düz anlam, anlamlandırma bakımından birinci aşamasıdır ve kesin anlama gönderme yapar. Yan anlam ise kültürel değerleri ortaya çıkarır. Nitekim öznedir ve ideolojik bakış açıları içerir. Yan anlam, mit ve çağrışım ölçülerine de sahiplik yapmaktadır. Yan anlam, öznel değerlendirmeler, duygu ve düşünceler, sosyo-kültürel değerler

içerir. Barthes, günümüz kapitalist toplumlarında mitlerinin çözümlemesi ile uğraşır. Bu mitler, kapitalist sistem içindeki geleneksel değerleri yeniden üretir ve korur. Yani temel ihtiyaçların giderilmesi (yeme, içme, dinlenme vb.), gezmek, reklam gibi gösterge dizgeleri 'mit' olarak isimlendirilmektedir. Mitlerde, çok sayıda yan anlam yer almaktadır. Genel olarak bilimsel göstergede bir düz anlam mutlaka bulunmaktadır ve bu düz anlamdan yan anlama doğru bir yöneliş yer almaktadır. Bu durum düz anlamın göstergesi, yan anlamın göstereni olarak yansımaktadır. Göstergebiliminde mitler ikincil ya da örtük anlama karşılık gelir. İlk dizgedeki gösterge, ikinci dizgedeki mitin göstereni biçimine dönüşür. Zamanla toplumlardaki gelişmelerle birlikte mitlerde de farklılaşma gerçekleşebilir. Örneğin, kadın haklarının yaygınlaşması ve kabul görmesi sonucunda sosyal alanda ve iş hayatında kadının aktif bir görev üstlenmesiyle başarılı kadın miti üzerinde durulmaktadır. Barthes mitleri içinde bulunduğumuz kültürün göstergebilimsel bir olgusu biçiminde ele almaktadır (Yengin, 2012:15-16).

"Düz anlam, anlamın birinci düzeyidir ve bu düzeyde gösteren ile gösterilen birleşerek göstergeyi oluşturur. Yan anlam ise anlamın ikinci düzeyidir; burada düz anlamı oluşturan gösterge başka bir göstergenin göstereni haline gelir, tekrar bir gösterilenle birleşir ve farklı bir gösterge oluşur" (Çam, 2015:297).

Şekil 2.11: Barthes'ın söylen şeması (Barthes,1998:184)

Kısacası, Barthes ilk akla gelen anlam olan düz anlamı, gösterge olan sözcüğün ilk anlamı olarak tanımlamaktadır. Örneğin: 'G-ü-l' göstereniyle 'gül' gösterileninin birleşiminden meydana gelen dilsel göstergenin düz anlamı bitki ve

çiçek ismi olarak gülü karşılamaktadır. Barthes'ın anlamın ikinci düzeyi olarak adlandırdığı yan anlam düzeyinde ise 'gül' göstergesi bir başka gösterilenin göstereni biçimine dönüşür. Böylece, zihinde farklı bir canlandırmayla birlikte meydana gelen 'gül' göstergesi, bu ikinci anlam düzeyinde, aşkı ve sevgiyi veyahut kültürel algı içinde başka anlamlara karşılık gelir.

2.2.4. Umberto Eco'un yaklaşımı

Umberto Eco göstergebilimi, doğal sürecinde oluşan iletişim dizgelerinden yapısı gereği çözümlemesi karmaşık olan kültürel dizgelere dayanan geniş bir alan olarak tanımlar. "Göstergebilim, tüm kültürel olguları (yani toplumsal uzlaşmalara dayanarak birbirleriyle ilişki kuran insanların söz konusu olduğu durumları) iletişim süreçleri sayar ve inceler" (Erkman, 1987: 31).

Bir kelime veya görüntü biçiminde önümüze çıkarılan göstergeler, iletiyi aktarma niteliğine sahiptirler. Bu ileti, iletişim amaçlı, uyarı nitelikli veya bir sanatsal içerik şeklinde olabilir. Benzer gösterge, tanımlanan bağlama göre farklı biçimlerde yorumlanabilmektedir. Başka bir açıdan bakıldığında, "Göstergebilim bu durumda, bir bilgi, temel birimi 'gösterge' olan bir ilişkiler dizgesi olarak dünyayı algılama biçimidir yani göstergebilim, gösterimin doğasını araştırır. Eco'nun da belirttiği gibi, gösterge 'yalan'dır; başka bir şeyin yerine duran bir şeydir" (Gottdiener, 2005:15).

Eco, göstergenin algılama aşamasının, temel birim ve göstergebilimsel en küçük birimi olduğunu dile getirmektedir. Göstergelerin birtakım bilgiler aktardığı ancak yanıltıcı bilgiler de aktarabileceklerini belirten Eco, 'A Theory of Semiotics' isimli eserinde, "göstergebilimin ilkece yalan söyleyebilmek amacıyla her şeyi inceleyen bir bilim" olduğunu belirtmektedir. Yanı sıra düşünür, metinlerin okunması aşamasında üç farklı niyetin (intentio) bulunduğu bahseder: Bunlar, okurun niyeti, metnin niyeti ve son olarak yazarın niyetidir. Bu açıdan bakıldığında; bir sanat eserinin bütünsel üretim bakımından tamamlanmış, hesaplanmış ve kapalı olmasının aksine, yoruma açık olması ve bu yorumların eserin göz ardı edilemeyen özgünlüğünü değiştiremeyeceğini, modern eserlerin niteliklerini yorumcunun kullanabileceği, birden çok bakış açısının olduğu söylenebilir. Bu yüzden, bir metin daima açık bir

eserdir ve söz konusu metnin okuru, sonu olmayan yorumlar yapabilir ve farklı varsayımlarda bulunabilir. (Küçükdoğan, 2011: 168).

“Eco’yu yapışökümcü gelenekten ayıran en önemli düşüncesi ise göstergelerin bütün yan anlamlarının yalnızca özgün bir anlam alanı içerisindeki başka göstergelerle olan özel ilişkisi içinde anlaşılabilceğinde ısrar etmesidir” (Gottdiener, 2005:44). Bu durumda göstergelerin yorumlanması bağlamla ilişkilidir. Söz konusu bağlamlar özgün kodlarla donatılır. Kodların ve bağlamların bir araya gelmesiyle de göstergeanın anlamsal alanı oluşmaktadır.

2.2.5. Algirdas Julien Greimas’ın yaklaşımı

Litvanya asıllı Fransız göstergebilimcisi ve Paris Göstergebilim Okulu’nun önde gelenleri arasında yer alan Algirdas Julien Greimas, göstergebilimi; kendisinin geliştirdiği metotları ve analiz örneklerinden alınacak bilgileri farklı insan bilimlerinin hizmetine sunan yöntembilimsel bir yaklaşım olarak görmektedir. Düşünür kimi zaman, belli çalışma alanlarını doğrudan ele alır ve yeni metotlar için araştıran dallar (sözelimi, yazılı ve sözlü yazın) üzerine tekrardan eğilmeye çalışır. Bazen ise yeni elde edilen bilgi alanları yaratma çabasındadır (sözelimi, oyunlar, çizgi resimler, reklam gibi alanlarda). Bunun dışında, oluşturulmuş metot ya da kuramlarla karşılaştığında, bilim kuramsal karşıtlıklara, kendi özündeki ideolojik farklılaşma ve dağılma intibası vermesi açısından, çarpıcı bir eşitsizlik unsurunun bulunmaması şaşırtıcı değildir. Bu yüzden, gelişme ve yayılma aşamasında, derinleşen bir göstergebilimden ziyade, bir göstergebilimsel öneriden bahsetmek gerekmektedir (Rifat, 2008:192-193).

A. J. Greimas, 1966 yılında yayın hayatına kazandırdığı *Semantique structurale* (Yapısal Anlambilim) adlı eseriyle, her çeşit anlamlama dizgesinin incelemesini öneren bir anlambilim yöntemine yer vermiştir. “Her tür anlamlı bütünün incelenmesine yönelik genel bir göstergebilim yöntemi tasarlayan A. J. Greimas, çevresinde oluşturduğu çalışma grubuyla birlikte geliştirdiği çözümleme yöntemini yazınsal (anlatı, şiir, tiyatro), yazınsal olmayan (dinsel söylem, hukuk, siyaset, bilim, reklam dili), görsel sanatlar gibi değişik dizgelere uygulamıştır. İnsanın yarattığı, anlam taşıyan yapıların hem değişmeyen evrensel özelliklerini, yani temel yapıları,

hem de kişiden kişiye, toplumdan topluma değişen özelliklerini, yüzey yapıları ortaya koymaya çalışmıştır” (Kıran,2006:324). Yaşamdaki anlam evrenini incelemeyi ve tekrardan anlam kazandırmayı amaç edinen ve buna istinaden insan-insan, insan-dünya aralarındaki mevcut ilişkilerini inceleyen A. J. Greimas göstergebiliminin en özgün yanı, kavramsal ve biçimsel açıdan bir üstdil meydana getirmesidir.

“Bir göstergeler dizgesindeki anlamsal ayrılıkların yeniden üretilmesini ve kavranmasını öneren bu üstdil, varsayımsal-tümdengelimli (hipotetiko-dedüktif) bir yaklaşımla kurulmuştur. Bu yaklaşımın temeline yerleştirilen üstdil, yani göstergebilim kuramı, oluşum açısından birbirini içeren, birbirini tanımlayan ve birbirini denetleyen üç ayrı düzeyi içerir:

1.Betimsel düzey: Çeşitli kavram (öge, birim, ulam [kategori], sınıf vb.) ve işlemlerin (belirleme, kesitleme, değiştirme, vb.) kullanıldığı ve incelenecek gösterge dizgesinin (anlamalı bütün de diyebiliriz) betimlendiği düzeydir. Böylece, inceleme konusu (konudil) bir dil aracılığıyla bir başka düzeye (üstdil) aktarılır;

2.Yöntembilimsel düzey: Betimsel düzeyde kullanılan kavram ve işlemlerin hem gözden geçirildiği hem de aralarında bir tutarlılığın sağlanmasına çalışıldığı aşamadır. Betimleyici dilin uygulanması sırasında kavramlar arasında çıkabilecek aksaklıklar da bu düzeyin yöntemsel denetimi sonucunda giderilir;

3.Bilimkuramsal düzey: Varsayımsal-tümdengelimli göstergebilim kuramının kalkış noktasıdır. Hem yöntembilimsel hem de betimsel düzey bu kalkış noktasında temellenir. Peki nedir bu bilimkuramsal düzey? Göstergebilim kuramı bazı kanıtlanmamış kavramları ortaya atmakla işe başlar ve bu kavramları, oluşturulacak kuramın temel ilkesi, ön dayanağı olarak görür. Daha teknik bir anlatımla belirtecek olursak, göstergebilim kuramının temelinde belitlerden (aksiyomlar) oluşan tutarlı bir dizgenin, belitsel dizgenin (aksiyomatik) varlığı söz konusudur. Kendisi kanıtlanmayan ama diğer kavramların kanıtlanması için referans alınan bu belitsel dizgedeki kavramların (belitlerin) en aza indirgenmesi gerekir. Böylece kalkışta kanıtlanmamış belli sayıdaki kavramın karşılıklı tanımlanması yoluyla tutarlı bir kavramlar bütünü, açı oluşturulur” (Rifat,1998:178-177).

"Göstergebilimin dayandığı belitler arasında özellikle bağıntı (ya da ilişki) kavramı önemli bir yer tutar. Zira göstergebilim, anlamların eklemlenmesini araştırmaya yönelirken 'anlam, bağıntıdan, ayrılıktan doğal' ilkesini kalkış noktası olarak belirlemiştir. Bağıntı kanıtlanmamış bir kavramdır ama bu kavramdan kalkılarak oluşturulacak tutarlı bir bütün içinde bağıntı kavramı da bir değer kazanmış olur. Göstergebilimin bağıntı kavramını temel ilke olarak benimsemesi sonucu, bağıntının ancak öğeler arasında (özdeşlik/başkalık) kurulabileceği görüşü de kendiliğinden ortaya çıkar; bu öğelerin karşılıklı tanımlanmasıyla da yapı (anlamlamanın temel yapısı) diye adlandırılan kavram oluşur. Yapıyı kuran bağıntı türleri de mantıksal olarak saptanır: Karşıtlık, çelişiklik, içirme (ya da tümleme), vb. bağıntıları" (Rifat,1986:15).

Nitekim, "Her şey bir göstergeler evreninde yaşadığımızı gösterir bize, özgül nitelikleri, özgül işlevleri ne olursa olsun, insan evreninde yer alan her nesnenin, her olgunun aynı zamanda bir gösterge niteliği taşıdığını, bir göstergeler dizgesine katıldığı söylenebilir. Bu bakımdan, Greimas'la birlikte, göstergebilim sorununun 'insan için dünyanın ve insanın anlamı sorunu' olduğunu kesinlemek yanlış olmaz" (Yücel, 2008:128).

Söz konusu üç düzeyin kendi içinde denetleme ve bağlantılı bir şekilde birleşiminden oluşan A. J. Greimas göstergebilimi, sadece bildirişimi (iletişimi) sunan düz gösterge dizgelerini değil, amaçlı olan bir bildiri (ileti) vermeyen yine de anlamsal katmanlardan meydana gelen tüm gösterge dizgelerini analiz edebilecek bir kuramdır. Dahası, istikrarlı gelişen bir bilimsel tasarı olarak da düşünülebilir. Bu tasarıdaki herhangi bir anlamlı bütün (yazınsal veya bilimsel bir metin, bir tablo, bir mimarlık yapısı, bir tiyatro oyunu, bir şarkı, bir film veya insanlara yön veren tutkuları) herhangi bir anlamsal süzgeçten geçerek oluşup, bir üstdil ile birlikte tekrardan yapılandırılır. Bu yüzden, bir gösterge dizgesindeki anlamdan ziyade, anlamın eklemleniş biçimine ve anlam üretim süreçlerine (anamlama süreçleri) odaklanılmaktadır.

2.3. Semiyotik Türleri ve Kullanılan Temel Kavramlar

Bu bölümde semiyotik türleri ve temel kavramlarının açıklamalarına kısaca değinilmiştir.

2.3.1. Semiyotik türleri

Farklı dil-dışı bildirişim sistemleri mevcuttur. “Bunlar görme, dokunma, işitme, hatta koku alma duyularıyla ilgilidir ve hepsinin ortak noktası insan dilinin seslerini kullanmamalarıdır. Üstelik bu sistemler bütün mesajları da açıklayamazlar, zira bu sistemler çok özel gereksinimleri dile getiren sınırlı olanaklara sahip araçlardır. Bu dil-dışı bildirişim sistemlerine örnek olarak belirtiler, belirtkeler, simge ve ikonlar gösterebilir. Günümüzde, göstergelerin çok değişik sınıflandırma örneklerine rastlanılır. Ancak, temelde şu üç temel gösterge sınıfından söz edilir: görüntüsel göstergeler, yani ikonlar, belirtiler ve asıl göstergeler. Bütün göstergeler, bir gösterenle (signifiant), gösterilen (signifie), bir başka deyişle, bir biçim (forme) ile bir anlamdan (sens) oluşurlar. Yine de gösteren ile gösterilen arasındaki ilişkiler, bu üç tür göstergenin her birinde farklıdır” (Kıran,1996:107-108). Semiyotiklerin sınıflandırılması aşamasında farklı sınıflandırmalara rastlansa da genel itibariyle üç temel gösterge sınıfından bahsedilmektedir. Bunlar; belirti (indice), simge (symbole) ve görüntüsel gösterge (icone)’dir.

2.3.1.1. Belirti (Indice)

Belirtide, gösterenle gösterilen arasında sebepli bir ilişki bulunmaktadır. Sözelimi, “duman ateşin, yerdeki su birikintisi biraz önce yağmur yağmış olduğunun, evdeki yanık yemek kokusu yemeğin ateşte unutulup yanmış olduğunun belirtisidir. Belirtinin oluşumunda, temelde bir şey aktarıma niyeti yoktur. Doğa, insanlar uzaktan dumanı görüp de bir yerde ateş yandığını anlasınlar diye ateşe dumanı eklememiştir. Benzer şekilde, hırsızın girdiği evde bazı izler bırakması da kendini belli etme, bir bildiri yollama, iletişim amacı taşımaz. Zira bu izler, sonunda yakalanmasına yol açabilir, oysa hırsız yakalanmak istemez. Yine de insan bu belirtileri gerideki nesneye bağlamayı ve bunlardan söz konusu nesne hakkında bir bilgi edinmeyi öğrendiği anda, bu belirtiler, nesnenin göstergesi olurlar; o durumun yerine geçerler.

Özetlersek: a) Bu belirtilerin gösterge kapsamına girmesi için, bunları algılayan kişinin, neyin göstergesi olduklarını öğrenmiş olması gereklidir; b) Bu göstergeler nedenlidir (nesneleriyle aralarında organik neden-sonuç ilişkisi vardır); c) İletişim niyetiyle üretilmemişlerdir. Bir göstergenin belirti sayılabilmesi için bu üç niteliğin bir arada bulunması gerekir” (Erkman,1987:46-47).

Belirti, belli bir gösterme mekanizmasına göre tanımlanır. Duman ateşin belirtisidir. Belirti, dış gerçeklik ile bir bitişiklik ilişkisi kurar; bu ilişki belirtiyle, işaret ettiği olay arasındaki bağlantının insanlar tarafından kurulmadığını, bunun deneysel bir olgu olduğunu anlatır. Bu durumda belirtinin özellikleri nelerdir? Belirti, doğal, istem-dışı ya da amacı olmayan bir olgudur. Örneğin, duman ve koku bu saydığımız üç özelliğe sahiptir. Yine de bize algılanması hemen mümkün olmayan bir başka olgu ya da olay hakkında bir şeyler anlatmak isterler. Kısacası, belirti ancak onu yorumlamasını bilen kimseye bir şeyler anlatan doğal bir göstergedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, mesaj genellikle istem dışıdır, yani mesajın hiçbir bildirişim amacı yoktur. 39'u gösteren derecenin, sararmış bir yaprağın, denizdeki bir yağ tabakasının vs. kuşkusuz bir anlamı vardır. Ancak bu öğelere anlamı birey yükler. Zira bunlar sadece bir bilgi taşırlar ve ilk amacı bildirişim olmadığı için istem-dışı bildirişim araçları ya da belirti diye adlandırılırlar. Belirtide, gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki nedenlidir: Duman aslında ateş demektir, çünkü ateş genellikle dumanın nedenidir. Belirtiler doğal göstergelerdir ve bu göstergeler olaylar arasında doğada bulunan ilişkilere dayanır: bulut-yağmur gibi. Sahip olan bilgi, teknik ve bilim doğal ilişkilerin bilincine varmayı kolaylaştırır. Bu ilişkiler bireyin zihninde birbirlerini çağrıştırdıkları ölçüde bir gösterge değeri kazanır. En sık görülen belirti örnekleri hastalık semptomları, izler, markalar ve damgalardır (Kıran,1996:108-109).

2.3.1.2. Simge (Symbole)

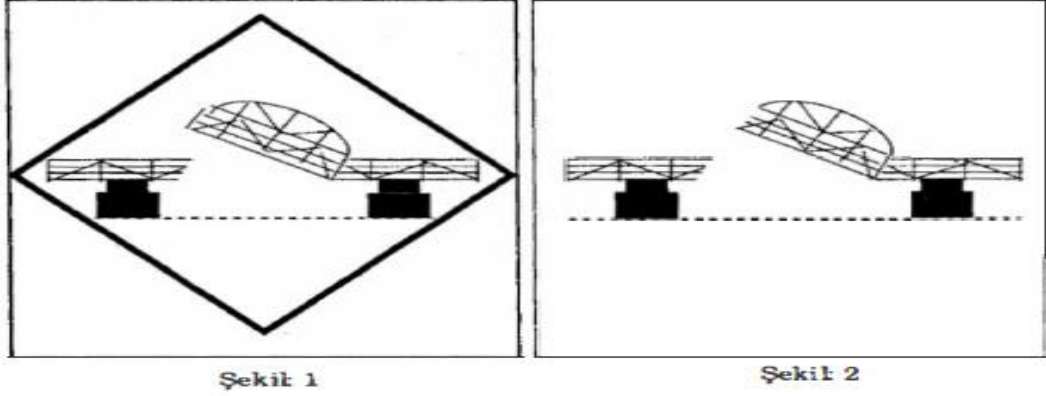
Simge, benzerlik ve uzlaşma bağı içerisinde soyut ve sayılamayan bir gösterilene gönderme yapan, görsel bir biçim olarak kabul edilmektedir. “Örneğin bir çocuk bir güvercin resmi çizmiş olsun, bunu sadece bir güvercin resmi çizmek amacıyla yaptıysa bu bir ikondur, ama aynı güvercin resmi Birleşmiş Milletler binası duvarına kazınmış ise bu bir simgedir. Çünkü bir uzlaşma uyarınca, görsel

gösterilenin normal olarak temsil ettiği şeyden başka bir şeyi belirtmek için çizilmiş ya da kazınmıştır. Birleşmiş Milletler binasının duvarına çizilen ya da kazınan güvercin barışı temsil eder. O zaman, daha geniş bir anlamda ele alınırsa, anlamı benzerlik ve bir uzlaşma ilişkisi içerisinde kültürel ve toplumsal bir değere sahip, sayılamayan soyut bir gerçeklikle özdeşleşen her biçim, bir simgedir. Bu noktadan hareketle denilebilir ki güvercin barışın, terazi adaletin, kalp aşkın, kum saati zamanın simgesidir. Simge toplumsal ve kültürel bir değer taşıdığı için, bir toplumda simge olan şeyin, bir başka toplumda simge olmaması da mümkündür. Kırmızı renk, batı toplumlarında aşkın simgesi olabilir, ama İrlanda'da savaşı, Eski Gol'de bilimi, Romalılarda fethi, Amerikan Kızılderilileri için tutku ve isteği, Japonlarda ise mutluluk ve içtenliği temsil eder.” (Kıran,1996:110-111).

Simge sebepsiz ve amaçlıdır. Simgelerde biçim ile içerik içinde bağ, gerekçeli değil, uzlaşmaya dayalıdır. “Simgeler, iletişim niyetiyle üretilir ve kullanılırlar. Bir dilin sözcükleri simge sınıfına girer” (Erkman,1987:47).

2.3.1.3. Görüntüsel gösterge (Icane)

Görüntüsel göstergede (İkon), gösteren ve gösterilen arasında benzerlik vardır; çizilen bir portre, portresi yapılan bir insanı nedensiz bir uzlaşımın aksine, onun benzerlik bağını sergiler ya da anlatır. “Örneğin Saussure'ün portresi bir görüntüdür, yani bir ikondur. Kısacası, gerçeği doğrudan doğruya aktaran bütün biçimler ikondur. İkon, bilgi ya da mesajları, dili kullanmadan aktaran en basit araçtır. Burada, Ortodoks (Bizans ve Rus) kiliselerinde olduğu gibi, ağaç panolara çizilmiş dinsel bir resim söz konusu değildir. İkon, daha ziyade, bir benzerlik ilişkisi içerisinde bir gösterilene (anlam) göndermede bulunan görsel bir biçimdir. İkonun en tipik örneği, portrelerdir. Aynı şekilde, resimler, şemalar, resimli romanlar ikon olarak kabul edilebilir. Belirtilerin aksine, ikonlar insanlar tarafından bilinçli bir şekilde üretilir. Amerikalı filozof C. S. Peirce'e göre, sembol ile ikon arasındaki ayrım göstergenin dış gerçeklik, yani nesne ile kurduğu ilişkinin türüne bağlıdır. Yukarıda belirtildiği gibi, simge belli bir toplumda iki öge arasında sürekliliğini koruyan uzlaşım sal ya da raslantısal -nedensiz- bir belirtkedir. Böylece, bazı uygarlıklarda terazi adaletin simgesi, yılan ve kedi tıbbın simgesi olmuştur.

Şekil 2.12: Görüntüsel gösterge ayrımı (Kıran,1996:112).

Bir akarsu üstündeki açılıp kapanan bir köprüyü temsil eden 1. şekil bir ikon değildir. Ancak aynı şekil herhangi bir kimse tarafından sadece vakit geçirmek amacıyla çizilirse o zaman 2. şekil bir ikon olur. 1. şekilde "köprü" sadece basit bir gösterilen kavramından daha öteye giden kodlandırılmış bir sisteme, yani trafik işaretleri sistemine aittir. Bu durumda, bu bir belirtkedir ve bu belirtkede ikona ait bir özellik vardır. Ancak görsel gösterenin tümü zorunlu olarak uzlaşımalsal bir belirtke olarak kalır. Özce, ikon, nesnenin açıklamak istediği aynı özellikleri gösteren dış gerçeklikle, yani nesneyle benzerlik (ressemblance) ilişkisi içinde bulunan bir göstergedir. Örneğin, bir sandalye resmi, temsil ettiği sandalyeye göre bir ikondur. İkon, gösterge ile nesne arasındaki doğal, geometrik ya da işlevsel bir benzerliğe sahiptir. İkonun nedenli (motive) bir gösterge olduğu söylenebilir ve bu nedenli oluş, ikonun biçiminin raslantısal olmadığını gösterir: kırmızı renk için bir kan lekesi, siyah renk için bir siyah mürekkep lekesi... gibi" (Kıran,1996:111-113).

"Görüntüsel gösterge, nesnesine benzemesi açısından nedenlidir. Niyetlidir, yani iletişim amacıyla üretilmiştir. Fotoğraf tam anlamıyla bir görüntüsel göstergedir. Benzer biçimde, yalınlaştırılmış (ya da soyutlanmış) bir plan çizimi de görüntüsel gösterge sayılır. Planla, yapılacak bina arasındaki benzerlik, fotoğraftaki gibi birebir bir kopya değildir, ama plan, nesnesinin (binanın) niteliklerini ve bu nitelikler arasındaki ilişkileri yansıtır. Ne var ki bu nokta tartışmalıdır. Fotoğraf, bir bakıma, tam anlamıyla birebir bir kopya sayılmayabilir. Fotoğrafı çekilen nesne üç boyutlu olabilir, oysa fotoğraf iki boyutludur. İki boyutlu bir göstergeye bakıp, bunun üç boyutlu bir

nesneye gönderme yaptığını anlamak da bir tür öğrenmeyi gerektirir. Fotoğrafla konusu arasındaki birebir ilişki bu boyut sorunu kapsamında bozulmaktadır” (Erkman,1987:47).

2.3.2. Kullanılan temel kavramlar

Semiyotikte gösterge kavramı haricinde, semiyotik analizlerde önemli yeri olan ve işleyişin anlaşılması için bilinmesi gereken temel kavramlar bulunmaktadır. Bu temel kavramlar; metin, kodlar, dizge ve anlamlandırma. Bu bölümde bu kavramlara kısaca değinilmiştir.

2.3.2.1. Metin

Belirlenen bir şey üzerinde semiyolojik analiz yapılabilecek, işitsel, yazısal ve görüntüsel bütün gereçler metin olarak kabul edilmektedir. Yazılı ve sözlü metinlerin yanı sıra, görüntüsel metinler de mevcuttur. Görüntüsel metinlerin değerlendirilmesi için sözel dil yerine görsel dilin kullanılması, ikonik imgelerin daha basit ve kesin bir şekilde anlaşılmasını mümkün kılmaktadır. Böylesi bir zeminde, sözel dilin görüntüsel göstergeleri tanımlamada ve bilgi iletiminde yetersiz kaldığı görülmektedir (Saint-Martin,1992:50-53). “Metinde mesajlar dizimsel ve dizisel olmak üzere iki eksenle düzenlenmektedir” (Parsa ve Parsa,2002:21).

Dizi: Birbiriyle yer değişecek göstergeler arasındaki bağ dizi ilişkisi olarak tanımlanmaktadır (Elden vd., 2005: 477). Örneğin; Bir kitaplıktaki kitaplar, dizi ilkesi içerisinde yer almaktadır.

Dizim: Dizilerden seçilmiş parçaların birleştirilerek akla yatkın bir bütünlük oluşturması olarak açıklanmaktadır. Yukarıdaki örnekten hareketle, kitaplıktaki kitaplardan bir kombinasyon yapılarak, kitapların okunması bir dizim işlemi olarak ifade edildiği söylenebilir.

Eş Zamanlılık / Art Zamanlılık: Bir göstergeler dizimindeki dizilerin ardı sıra ya da birlikte hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir tanıtım filminin kurgulanışı esnasında, film karelerin arka arkaya dizilmesi art zamanlılığı ifade ederken, görüntüde tüm karakterlerin ve/veya ürünlerin aynı anda film karesinde görülmesi ise eş zamanlılığı ifade etmektedir.

2.3.2.2. Kodlar

İletinin üretildiği dile kod denir. Bu kodlar, ilk olarak karşılıklı anlaşmayı sağlamak için gereklidir. Anlamlandırma sürecinde, ileti, kaynaktan hedef kitleye aktarılırken, alıcı ile benzer kodu paylaşması önemlidir. Zira alıcının iletiyi çözümlemesi için benzer koda sahip olmaması durumunda ileti, hedefe beklenen şekilde aktarılamaz ve anlamsız bir durum ortaya çıkar (Kıran, 2006:81-90).

Berger'e göre: "kodlar, verili bir toplum ve kültür içinde öğrendiğimiz oldukça karmaşık çağrışımlar kalıplarıdır. Usumuzdaki bu kodlar, ya da "gizli kapılar" iletişim araçlarında bulunan göstergeleri ve simgeleri yorumlama tarzımızı ve yaşam biçimimizi etkiler" (1993: s.y.). Fiske, (2003:92) kod sözcüğünü anlamlandırma sürecini açıklamak için kullanmaktadır. Fiske' ye göre, bütün kodlar anlam barınmaktadır ve kodlar aracılığıyla kültürü hareketli tutan etkileşim içinde bulunmaktadır. Bütün bu kodlar açıklanabilir bir toplumsal ya da iletişimsel işlevi meydana getirmekle birlikte, medya ve iletişim araçlarıyla da aktarılabilmektedir. Kodlar yalnızca verileri kavramaya yarayan sistemler olmayıp, aynı zamanda iletişimsel ve toplumsal işlevleri de yerine getiren bir unsura karşılık gelmektedir. Bu işlevleri sıraladığımızda, sunumsal ve temsili olmak üzere iki kod türü üzerinde durulmaktadır. Sunumsal kodlar, belirtisel olmakla birlikte kendilerini ve kodlandıkları şeyi temsilen bulunmaktadır. Temsili kodlar ise "metinleri, yani bağımsız bir varoluşa sahip iletileri üretmek için kullanılmaktadır. Böylece metin, kendisinden ve kodlayıcısından başka bir şeyi temsil eder" (Fiske, 2003: 94).

Gökçe'ye göre, kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesiyle kodlar, daha karmaşık bir hal almıştır (1993:20).

Medya araçlarında geniş kapsamlı olarak kullanılan kodlar ise Parsa ve Parsa göre şöyle sıralanmaktadır:

- “Sosyal kodlar: Konuşulan dil kodları, beden kodları, ticari kodlar ve davranış kodları.
- Metinsel kodlar: Bilimsel kodlar, estetik kodlar, tür-içerik ve retorik kodlar, kitle iletişim kodları
- Yorumlama Kodları: Algısal kodlar, ideolojik kodlar.
- Teknik Kodlar: Kanal kodları, yapım kodları, çekim kodları “(2002:38–39).

“Kodlar bir toplum ve kültür içinde öğrenilen, toplum tarafından kabul edilmiş kuralları açıklayan, düzenlenmiş işaretlerden oluşan karmaşık sistemlerdir. Toplumdaki bireylerce kabul edilen veya uzlaşım sal olan kurallardan çıkarılan tüm görünümüleri kodlanmış öğeler olarak nitelemek mümkündür. Toplum içindeki yaşamın tüm anlarında, yapılan her şeyin ya da kozmetikten otomobile kadar tüm sanayi ürünleri reklamlarının temelinde kodlar bulunmaktadır. Giyim tarzı, duruş, bakış, jestler, renkler, aydınlatma gibi her bir unsur kod olabilir. Kodlar anlamı oluşturup taşır ve kodların birimleri göstergelerdir. Bu kodlar toplumsal olarak üretilirler ve toplumsal geçmişe ya da kullanıcıları arasında uzlaşmaya dayanırlar” (Tekvar, 2006:22).

Kodların genel özellikleri yapılan bir araştırma sonucuna göre;

- “Kodlar tutarlıdır
- Kodlar kültür oluşturuçulardır
- Kodların “saklı ve örtük” olma özelliği vardır
- Kodlar kültüre göre belirgindir ve değişebilirler, ancak o kültür için anlaşılır niteliktedirler
- Kodlar anlaşılır olmalıdırlar
- Kodlar vazgeçilmezdir” (Küçükertoğan,2009:184) şeklinde sıralanmaktadır.

2.3.2.3. Dizge

Bir semiyotikte, göstereni ve gösterileni kavramak için öncelikle göstergenin içinde bulunduğu dizge incelenmelidir. Saussure'e göre göstergenin değeri, bulunduğu dizgedeki yeriyle açıklanabilir. Bir dizgenin birimleri içindeki, "içerme, dışlama, karşıtlık ve bir arada bulunma" bağlarından bütün dizgelerin genel niteliği olarak söz edilirken, dizgenin kuralları veya yapısal nitelikleri ise o dizgeye özgü özellikleri olarak açıklanabilmektedir. Bu çerçevede, dizge çeşitlerini şöyle özetlemek mümkündür:

- Sesbirimlerini inceleyen ses dizgesi: Sesbilim (fonoloji), Sesbilgisi (fonetik) ve Sesebilim,
- Sözcüklerin anlamlarını inceleyen anlam dizgesi: Anlambilim (semantik),
- Tümceleri inceleyen dizge: Sözdizim (sentaks),
- Tümcenin kullanıldığı bağlamı inceleyen dizge: Edimbilim (pragmatik) olarak adlandırılmaktadır (Erkman, 1987: 42).

Yüksel'e göre: "Tüm dizgelerde bulunan ortak özellik ve göstergelime bağlanmalarındaki ölçüt, bu dizgelerin anlamlama özelliği ya da göstergelerden oluşmalarıdır. Şimdi bu dizgelerin ayırıcı özelliklerini belirleyelim. Bir gösterge dizgesi şu özelliklerle belirlenir: 1 etkilme biçimi; 2 geçerlik alanı; 3 göstergelerin öz niteliği ve sayısı; 4 işleyiş biçimi. Bu özelliklerin her biri çeşitli türler içerir: Etkileme biçimi, dizgenin etki yapma biçimi (görme, işitme vb.). Geçerlik alanı, dizgenin kendini kabul ettirdiği ve belirlenmesi ve uyulması gereken alandır. Göstergelerin öz niteliği ve sayısı anılan özelliklere bağlıdır. İşleyiş biçimi, göstergeleri birbirlerine bağlayan ve göstergelere ayırıcı işlev veren bağıntıdır. Bu tanımları çok yalın bir dizgeye uyarlayalım: araç ulaşımını düzenleyen ışık dizgesi; etkilme biçimi, genellikle gündüz ve açık havada olmak üzere, görseldir; geçerlik alanı araçların yollarda dolaşımıdır. Göstergelerini yeşil/kırmızı (kimi zamanda, yalnızca bir geçiş sağlayan ve bir ara evre olan sarı rengi de içeren) renk karşıtlığı, bir başka deyişle ikili bir dizge oluşturur. İşleyiş biçimi yol açık, yol kapalı biçimindeki uyarılardır. Dur anlamına gelen yeşil/kırmızı arasındaki bir anlaşma (hiçbir zaman eşanlılık söz konusu değildir) bağıntısıdır. Bu dizge, söz konusu dört koşuldan yalnızca birinde yaygınlaştırılabilir ya da başka alanlara kaydırılabilir: geçerlik alanında. Bu dizge, aynı renk karşıtlığını,

aynı anlamda sürdürmek koşuluyla, nehir ulaşımına, kanal ulaşım göstergelerine, uçak pistlerine, vb. uygulanabilir” (2005:19-20).

2.3.2.4. Anlamlandırma

Göstergeler, aktardığı iletilerin zihinsel akıştan geçirilmesiyle birlikte, belirli anlam çıkarımlarına tekabül eder. Bu açıdan anlamlandırma, gösteren ile gösterilen ilişkisi ya da biçim ile içerik ilişkisinin doğal işleyişi olarak tanımlanabilmektedir. Roland Barthes’e göre anlamlandırmanın iki düzeyi bulunmaktadır (Küçükdoğan, 2009: 173). Bunlar düz anlam ve yan anlamdır: Düz anlam: Herhangi bir metnin, görselin, karakterin veya nesnenin ilettiği ilk anlamdır. Söz gelimi reklam afişinde kullanılan siyah çantanın ilk ve düz anlamı, siyah rengi taşıyan bir çantadır. Fiske’ye göre: “Anlamlandırmanın birinci düzeyi, Saussure’un üzerinde çalıştığı düzeydir. Bu düzey, göstergenin göstereni ve gösterileni arasındaki ilişkiyi ve göstergenin dışsal gerçeklikteki göndergesiyle ilişkisini betimler. Barthes, bu düzeyi düz anlam olarak adlandırır. Düz anlam, göstergenin ortak duyusal, aşikâr anlamına gönderme yapar. Bir sokak manzarası fotoğrafı belirli bir sokağı gösterir; "sokak" sözcüğü binalar arasında uzanan bir şehir yolunu anlatır. Ama ben aynı sokağı önemli derecede farklı biçimlerde fotoğraflayabilirim. Renkli bir film kullanabilir, donuk bir gün ışığı seçebilir, yumuşak bir odak ayarı yapabilir ve sokağı çocuklar için mutlu, sıcak, şefkat dolu bir oyun alanı haline getirebilirim. Ya da siyah beyaz bir film, sert odak, ayar, güçlü kontrastlar kullanabilir ve aynı sokağı oyun oynayan çocuklar için soğuk, zalim, barınılamaz ve yıkıcı bir mekân haline getirebilirim. Bu iki fotoğraf, aynı anda ve birbirine yalnızca birkaç santimetre uzaklıkta iki fotoğraf makinesi tarafından çekilmiş olabilir. Bu iki fotoğrafın düz anlamsal anlamı aynı olacaktır. Farklılığı yaratan yan anlamlandır” (2003:116).

Yan anlam: Akla ilk gelen anlamıyla ilişkili olarak ilerleyen süreçte ortaya çıkan farklı anlamlara denir. Göstergeye gerçek anlamı ötesinde, ancak gerçek anlamıyla az çok yakınlık gösteren yeni anlamlar verilmesi, yan anlam olarak adlandırılmaktadır. Yan anlamlar, değişik okuma şekillerine ve her bireyin içindeki sosyal yapısına ya da kendi alt yapısına göre farklı biçimlerde algılanıp yorumlanabilir (Tolun,2005:112).

John Fiske'ye göre yananlam, "Barthes'ın ikinci anlamlandırma düzeyinde göstergelerin işlediği üç yoldan birisini betimlemek için kullandığı bir terimdir. Yananlam, göstergenin, kullanıcıların duygularıyla ya da heyecanlarıyla ve kültürel değerleriyle buluştuğunda meydana gelen etkileşimi betimlemektedir. Bu, anlamların öznelliğe ya da en azından öznelerarasılığa doğru kaydığı andır: bu anda yorum, yorumlayıcıdan etkilendiği kadar nesne ya da göstergeden de etkilenir. Barthes'e göre, yananlamdaki en önemli etmen, ilk düzeydeki gösterendir. İlk-düzyen göstereni yananlamın göstergesidir. Bizim hayali fotoğraflarımız aynı sokağın fotoğraflarıdır; aralarındaki farklılık, fotoğrafın biçiminde, görünümünde, yani gösterende yatmaktadır. Barthes (1977) yananlam ve düzanlam arasındaki farklılığın en azından fotoğrafçılıkta belirgin olduğunu ileri sürer. Düz- anlam, fotoğraf makinesinin doğrultulduğu nesnenin film üzerinde mekanik bir yeniden üretimidir. Yananlam ise bu sürecin insani boyutudur: çerçeve içine neyin dâhil edileceğinin, odağın, ışığın, kamera açısının, filmin kalitesinin ve benzerlerinin seçimidir. Kısaca, düzanlam, neyin fotoğraflandığıdır; yananlam ise nasıl fotoğraflandığıdır" (2003:116-117).

Mit: Kùltürler içerisinde, nesilden nesle aktarılan ve o kùltürün üyeleri tarafından ortak anlam ifadeleri yüklenen, masalsı olay, kişi veya nesnelerdir. Günümüzde mitler, kapitalist toplumun yaptıklarını meşrulaştırmak adına düzenlenmiş kurgular olarak tanımlanabilmektedir (Dağtaş, 2003: 91).

"Göstergelerin ikinci düzeyde işleyişine ilişkin olarak Barthes'ın ortaya koyduğu üç yoldan ikincisi mittir. Barthes'ın (1973) bu terimi kullanmamış olmasını tercih ederdim, çünkü terim normalde yanlış fikirlere gönderme yapmaktadır: "...olduğu bir mittir" ya da "İngiltere'nin hala büyük bir dünya gücü olduğu miti." Bu normal kullanım, inanmayanların sözcüğü kullanımıdır. Barthes bu terimi bir inanan olarak özgün anlamında kullanır. Mit bir kùltürün, gerçekliğin ya da doğanın bazı görünümelerini açıklamasını ya da anlamasını sağlayan bir öyküdür. İlkel mitler yaşam ve ölüm, insan ve tanrılar, iyi ve kötü hakkındadır. Bizim sofistike mitlerimiz ise erillik ve dişillik, aile, başarı, İngiliz polisi, bilim hakkındadırlar. Barthes'a göre, bir mit, bir şey üzerinde düşünme, onu kavramlaştırma ya da anlamamanın kültürel yoludur. Barthes miti, birbirileriyle ilişkili kavramlar zinciri olarak düşünür. Dolayısıyla İngiliz polisine ilişkin geleneksel mit, dostça davranma, güven verme, metanet, hoşgörü ve silah taşıyamama kavramlarını içermektedir. Küçük bir kızın kafasını hafifçe okşayan şişman, sevecen polis fotoğrafı klişesi, anlamın ikinci düzeyine, yani polis ile ilgili mitin

kültürde yaygın olduğu olgusuna dayanır: fotoğraftan önce de vardır, fotoğraf miti oluşturan kavramlar zincirini harekete geçirir. Eğer yananlam gösterenin ikinci düzeydeki anlamı ise mit de gösterilenin ikinci düzeydeki anlamıdır” (Fiske,2003:118-119).

Simge: Bir nesneye, uzlaşım ve kullanım aracılığıyla farklı bir nesneyle yer değiştirmesini olası kılan bir anlam verildiğinde söz konusu nesne simge durumuna gelir. Örneğin para, gücün ve zenginliğin simgesi sayılır. Ancak, simgelerde de anlam değişikliği olabilmektedir. Bir reklam içeriğinde zenginliğin simgesi değerli bir pırlantanın yanına bir sigara eklendiğinde, sigaranın da pırlanta gibi pahalı ve zenginlik ifadesi biçiminde algılanmasına neden olmaktadır (Williamson, 2001:31).

“Barthes (1977) bu düzeydeki anlamlandırmanın bir üçüncü yoluna daha göndermede bulunur. Bu yolu simgesel olarak nitelendirir. Bir nesne, uzlaşım ve kullanım aracılığıyla, başka bir şeyin yerine geçmesini mümkün kılan bir anlam kazandığında simge haline gelir. Rolls-Royce zenginlik simgesidir ve bir oyunda Rolls'unu satmak zorunda kalan bir adam göstergesi, o kişinin işindeki başarısızlığın ve servetini yitirmesinin bir simgesi olabilir. Barthes simgesel bir sahne olarak, Ivan the Terrible (Korkunç Ivan) daki genç Çar'ın altın paralar içinde vaftiz edilmesi örneğini verir. Burada altın zenginliğin, gücün ve statünün bir simgesidir. Barthes'ın simgelere ilişkin düşünceleri, yananlam ve mitlere kıyasla, daha az sistemli biçimde tezahür eder. Bu yüzden de daha az doyurucudurlar. Bu noktada, simgelerle ilgili Peirce'ın terimleri daha geniş kapsamlıdır. Rolls-Royce zenginliğin bir belirtsel göstergesi ve sahibinin toplumsal konumunun bir simgesidir (Barthes'ın değil Peirce'ın kullanımıyla). Altın, zenginliğin bir belirtsel göstergesi ve gücün simgesidir. Belki de anlamlandırma edimi (semiosis) boyutlarını betimlemek için Saussure'cu dilbilim geleneğini tümüyle terk ederek yaygın olarak kullanılan iki kavrama yönelmek yararlı olabilir. Bu kavramlar, eğritileme ve düzdeğişmecedir. Jakobson (Jakobson ve Halle, 1956) bu iki kavramın, iletilerin göndergesel işlevlerini yerine getirdiği temel yollarla belirlediğine inanır” (Fiske, 2003:123).

Metafor: “Eğritileme” olarak da isimlendirilen metafor kavramı, geçmişten günümüze, özellikle konuşmacı ve yazarların, konuşmalarını ve kompozisyonlarını daha etkili ve güzel kılmak adına kullandıkları sözbilimsel bir strateji olarak tanımlanabilir (Danesi, 2004:116).

Tanımlanamayan, soyut bir şeyi, açıklanabilen somut bir nesne, ses ya da görüntü biçiminde açıklanmasıdır. Sevgi ya da aşkın göstergesi olarak kabul edilen “kırmızı bir kalp” veya “özgürlüğü” çağrıştıran beyaz bir güvercin ile anlatılabilmektedir. Burada sevgi, aşk ve özgürlük soyut iken, kırmızı kalp ve beyaz güvercin somuttur. Soyut bir durum başka nesneyle özdeşleştirilerek somut bir şekilde anlatılmaktadır. Pazarlamada ve reklam uygulamalarında da çeşitli metaforlar yer almaktadır. Bunlar; Kap, Denge, Değişim, Kontrol, Yolculuk, Bağlantı ve Bağ vb. gibi metaforlardır. (Zaltman ve Zaltman, 2008).

Sözlük anlamı:	Gemi su içinde	<i>hareket etti.</i>
Eğretilemesi:	Gemi suyu	<i>yarıp geçti.</i>
		<i>dograyıp geçti.</i>
		<i>kesip geçti.</i>
		<i>parçalayıp geçti.</i>
		<i>ayırıp geçti.</i>

paradigmasal seçim

Burada yapılan, eğretilemesi yer değiştirmedir:

Anlam:	Gemi	suda	<i>hareket etti</i>
	↑	↑	↑
Araç :	Saban demiri	toprağı	<i>yarıp geçti</i>

Şekil 2.13: Eğretileme örneği (Fiske,2003:124)

Fiske' ye göre: “Eğer bir geminin dalgaları yarıp geçtiğini söylersek, bir eğretileme kullanıyoruz demektir. Burada saban demirinin hareketini, bir geminin baş tarafının hareketinin yerine geçecek biçimde kullanıyoruz. Yaptığımız şey, bilinmeyen bir şeyi bilinen bir şey açısından ifade etmektir (eğretileme, saban demirinin hareketinin bilindiğini, gemininkinin ise bilinmediğini varsaymaktadır). Bilinmeyenlerin "anlamı" bilinenlerin "araçları" aracılığıyla ortaya konmaktadır. Burada değinilmesi gereken bir diğer şey ise eğretilemenin benzerlik ve farklılığı eşanlı olarak kullanmasıdır. Böylece eğretilemenin paradigmasal olarak çalıştığı söylenebilir. Nitekim aracın ve anlamın aynı paradigmaya yerleştirilebilmeleri için yeterli benzerliğe sahip olmaları ve aynı zamanda gerekli karşılaştırmayı yapabilmek için de yeterli farklılığa sahip olmaları gerekmektedir. Bunlar bir paradigma içinde ayırt edici

özellikleri olan birimlerdir. Zira fiiller paradigması içindeki "yarıp geçme" eğretilmesinin anlamı "ayırmaktır". Böylece eğretilme şu şekilde işler:

- Yarıp geçmenin hareket etme fiiliyle eğretilemesel yer değiştirmesi.

- Aracın diğer özellikleri çağrışımsal olarak yer değiştirdiğinde yapılan bağlantılı yer değiştirmeler. Saban demirinin güçlülüğü, dayanılmaz ağırlığı gibi özellikleri gemi ile yer değiştirmiştir; benzer biçimde toprağın özellikleri de su ile yer değiştirmiştir" (2003:123-124).

Metonomi: Bir bütünün kavranması için, benzeşim aracılığıyla bir parçasından hareketle öngörülmesi veya söylenmek istenen ile alakalı bir ögenin kullanılması (Danesi, 2004:130) olarak tanımlanmaktadır. Örneğin; bir arabanın motorunun görüldüğü bir tanıtım ilanında, reklamdaki ürün ya da markanın bir araca ait olduğunun düşünülmesi bütünün kavranmasında kullanılmaktadır.

Fiske' ye göre:" Eğer eğretilme, nitelikleri bir gerçeklik düzleminden diğerine yer değiştirerek işliyorsa, düzdeğişmece de aynı düzlemdeki anlamları birbirleriyle ilişkilendirerek işler. Düzdeğişmecenin temel tanımı, bir parçanın bütünü temsil etmesini sağlamaktır. "Avrupa'nın taçlı kralları" denildiğinde bir düzdeğişmece kullanılmıştır. Jakobson'a göre, düzdeğişmeceler romanın, eğretilmeler ise şiirin temel araçlarıdır. Gerçekliğin temsil edilmesi kaçınılmaz olarak düzdeğişmeceyi gerektirir: gerçekliğin bir parçası, bütünü temsil etmesi için seçilir. Televizyondaki aksiyon dizilerinin kentsel mekanları düzdeğişmecelerdir. Fotoğraflanan sokak, sokağın kendisini temsil etmekten çok, belirli bir tür kent yaşamını, kenar mahallelerdeki sefaleti, şehir banliyölerindeki namusluluğu veya şehir merkezindeki karmaşıklığı anlatan bir düzdeğişmecedir. Açıkçası düzdeğişmecenin seçimi çok önemlidir. Zira gerçekliğin bilinmeyen, geri kalanı bu seçimden yola çıkılarak, zihinde inşa edilir. The Editors (Editörler) isimli güncel bir televizyon programında grev gözcülerinin oluşturdukları hatta ilişkin iki çekim gösterilmiştir. İlk çekimde düzenli bir grup insan fabrikanın dışında bekler ve grev gözcülerinden iki kişi bir kamyon sürücüsü ile konuşur; ikinci çekimde ise bir grup işçi polisle çatışır. Burada ilginç olan ise her iki çekimin de aynı grevi konu alması ve aynı güne ait olmasıdır. Tabi ki o gece haberlerde ikinci çekim gösterildi. Düzdeğişmecenin seçimi, olayla ilgili inşa edeceğimiz fotoğrafın geri kalanını belirlemektedir; işçi sendikaları haberlerde verilen düzdeğişmecelerin izleyicileri, etkinlikleriyle ilgili olarak oldukça tek yanlı ve eksik bir

fotoğraf inşa etmeye ittiğinden yakınmaktadırlar. James Monaco (1977) düzdeğişmecelerin filmlerde nasıl kullanıldığını göstermektedir. Örneğin, bir yastık üzerindeki kâğıt para yığınının yanında yatan gözü yaşlı bir kadını gösteren bir film karesi fahişeliğin düzdeğişmecesidir: erkek bir jesti ya da duruşu, açığa vurulan duygunun bir düzdeğişmecesini olarak görür” (2003:127-128).

2.4. Semiyotik İnceleme ve Haber İlişkisi

Gazetelerin haber konularını işleyişi ve ideolojileri bakımından farklılık göstermesi, elde edilen bilgilerin, gazeteciliğin temel gerekliliklerinden dolayı farklı servis edilmesine neden olmaktadır. Gazetelerin farklılaştığı temel noktada, rekabet ortamının ve okuyucu kitlesinin değişkenlik gösterdiği basın hayatında temel kaynak olan ‘dil’ bulunmaktadır. Dil, gazetelerin oluşturduğu haber söylemlerinde kullanılan bir araçtır. Ayrıca haberi yeniden oluşturan, okuru yönlendiren ve bilgi veren bir özelliğe sahiptir. Dilin bu işlevleriyle birlikte hareket eden diğer öğeleri ise kullanılan fotoğraflar ve görsel tasarımlardır. Dilin düşünceleri aktarma esnasında dizgeye bağlı olarak kullandığı şeyler, bir bilgiyi yansıtmaya çabasının tezahürüdür. Bu sebepten dolayı dilsel ve görsel olarak her göstergenin anlam yapısını analiz eden semiyotik, gazete haberlerindeki anlamsal yapının analizini kolaylaştırmaktadır. Haberlerin sahip olduğu düz anlam ve yan anlamlara açıklık getirme, semiyotik yöntemle yapılabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, göstergelerin anlam alanının dili aşmasında Roland Barthes’ın katkısı önemlidir. Göstergebilimin dil ile olan ilişkisine gösterilen ve gösteren, dizim ve dizge, düz anlam ve yan anlam olarak açıklık getiren Barthes, çalışmalarında dil dışı unsurları da tartışmıştır (Storey, 2000:103).

Semiyotik araştırma alanını genişleterek dilin ötesine taşıyan Barthes’a göre, “Birçok göstergebilimsel dizge (nesneler, davranışlar, görüntüler) varlığı anlamlamada yer almayan bir anlatım tözü içerir. Çoğu kez bunlar, toplumun belli bir anlam aktarma, anlamlama işleviyle donatıldığı kullanım nesneleridir” (1979: 33).

“Medya metinleri olan haber, film, dizi programları gibi bir medya ürünü/çıkışı olan reklam metinleri de birer ‘göstergebilimsel dizge’dir ve belli bir anlatı’yla donanmışlardır” (Tuncer,2020:76). “Medya, olaylardan hareketle bir anlatı oluşturur. Bu anlatı daha çok çarpıtılmış bir imgedir” (Sığircı, 2014:155). “Göstergebilim,

gündelik yaşamda türlü şekillerde (görüntü, ses, yazı, vb.) ve bir bütün olarak gündelik hayatta karşılaşılan metinleri (bir reklam metni, bir müzik yapıtı, bir fotoğraf, bir gazete yazısı, bir film, bir heykel, bir tiyatro ya da pandomim gösterisi, vb.) anlam içeren birer göstergesel dizge olarak kabul eder ve inceler “(Tuncer,2020:76).

“Göstergebilimsel tekniği gazetelerin haber sunumlarına uyarlamak gerekirse; bir haberin metni, yani haber yazısından, haberin dilsel metnine eşlik eden şekil ve resimler, haberin gazetede ve sayfadaki yeri, o haberin anlam alanına ve derinliğine önemli katkılar sağlayan özelliklerdir. Bu aşamada, göstergebilimsel açıdan metnin tanımlanması gerekmektedir. Göstergebilim açısından bir haberin metnini sadece haberi konu edinen yazı değil, tüm diğer şekiller, resimler, görsel tasarımlar oluşturur. Yazılı kısım metnin sadece bir kısmını teşkil eder. Elbette ki bir haberin en önemli unsuru o haberin dilidir. Bu sebeple, bir haber metninde ve özellikle de haber başlığında kullanılan dilin titiz bir şekilde belirlenmiş bir tasarımı vardır. Ayrıca seçilen ve dilsel tasarım içinde yerine karar verilen sözcüklerin doğrudan veya dolaylı anlamları ile okuyucuya aktarılacak istenen anlam ve duygu arasında güçlü ve doğrusal bir ilişki vardır. Nitekim sözcükler tek ve yalın bir anlama sahip değildir. Sözcüklerin zaman açısından dikey, kullanım yaygınlığı açısından yatay durumu, sözcüğün çok boyutlu bir anlam zenginliği kazanmasını sağlar. Sözcük tarihsel ve kültürel mirasın zenginliği ile bağlamına göre değişen esas ve yan anlamlar kazanır. Bu sebeple bir ifadenin anlamı, o ifadedeki sözcüklerin esas ve yan anlamlarına göre değişiklik gösterir. Sözcüklerdeki bağlama göre değişen anlam esnekliği haber metinleri için önemli bir imkandır” (Vatandaş, 2021:1065).

Bu bağlamda semiyotik haber ilişkisi, dilsel anlam kadar görsel sunumların da analiz edilmesi bakımından önemlidir. İyi bir okuyucu haberi değerlendirirken farkında olmasa bile, haberin gerçeklik ile yan anlam ilişkisinin anlayabilir ve değerlendirmesini eleştirel olarak dile getirebilir. Örnek olarak, düşük ücret alan emekli bir kişinin gazetede ‘enflasyon’ kelimesini okumasıyla, deneyimlerinin vermiş olduğu yönelimle kimi temel ihtiyaç ürünlerine hassasiyet göstermesi ve hatta gidip onları satın alması verilebilir. Bu durum ‘enflasyon eşittir tedbir almak’ anlamının zihinsel algıda nüfuz etmiş bir eylemlilik durumuna karşılık gelir. Burada birey, dilsel okumasının farkında olmazsa bile, bireyin geçmiş deneyimleri algısını ve tutumunu şekillendirir. Aslında her okuyucu zincirleme olaylar bütünü üzerinden haberleri değerlendirdikleri için farkında olmadan yeni yan anlamlara maruz kalarak haberin etkisine kapılmaktadır.

Haberde kullanılan her ögenin (yazı, görsel, işaret, renk vb.) dil yapısına hizmet ettiği ve duyu organlarına bilgi sunması bakımından çok yönlü değerlendirme içeren algıyı etkileyen bir düzen içerisinde bulunduğu birçok araştırma metninde geçmektedir. Bu yüzden haberleri bütünüyle okumanın semiyotikle gerçekleşeceği ve gösterilenden çok asıl bilinmesi gerekenin sonuçlarla olan ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölüm de “Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi” yapılmaktadır. Bu bölüm iki başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar; Araştırmanın Metodolojisi ve Analitik Çerçeve olup kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmaktadırlar. Araştırmanın metodolojisi başlığı beş alt başlıktan oluşmaktadır bu başlıklar ise şöyledir; Araştırmanın Konusu, Araştırmanın Amacı, Araştırmanın Önemi, Araştırmanın Yöntemi, Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları. Analitik Çerçeve başlığı altında ise 8 alt başlık yer almaktadır. Bu başlıklar ise şöyle sıralanmaktadır; Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi, Çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin haberlerin semiyotik incelemesi, Dizi setindeki silahlı sahnelerden etkilenen çocukların konu edinildiği haberlerin semiyotik incelemesi, Olayda ölen ya da mağdur olan çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi, Çocukların ölümüne yol açan “şıringa çikolata” haberlerinin semiyotik incelemesi, Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi, Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak çocukların mağdur edildiği haberlerin semiyotik incelemesi, Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alış biçiminin semiyotik incelemesi.

SUÇLA İLİŞKİLENDİRİLEN ÇOCUKLARIN SUÇ ARAÇLARIYLA BİRLİKTE GAZETELERDE YER ALAN GÖRSELLERİNİN SEMİYOTİK İNCELEMESİ

Çocuklar medya tarafından olumsuz haberlerin inşa edilmesi aşamasında birer baş aktör olarak kullanılmaktadır. Bu durum ise bazı etik ihlallerin doğmasının neden olmaktadır. Medyada çocukların temsili çoğunlukla olumsuzluklar temel alınarak inşa edilmektedir. Tezin bu bölümünde “Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi” yapılmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın metodolojisi ve analitik çerçevesi bu bölümde sunulmaktadır. Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları ifade edilmektedir. Ayrıca tezin bu bölümünde analitik çerçevenin sınırları çizilerek araştırma için bazı alt başlıklar oluşturulmuştur. Bu alt başlıklar ise şöyledir;

- Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin haberlerin semiyotik incelemesi,
- Dizi setindeki silahlı sahnelerden etkilenen çocukların konu edinildiği haberlerin semiyotik incelemesi,
- Olayda ölen ya da mağdur olan çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Çocukların ölümüne yol açan “şırınga çikolata” haberlerinin semiyotik incelemesi,
- Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak çocukların mağdur edildiği haberlerin semiyotik incelemesi,
- Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alış biçiminin semiyotik incelemesi.

3.1. Araştırmanın Metodolojisi

Tezin bu bölümünde suçla ilişkilendirilen çocukların suç araçlarıyla birlikte gazetelerde yer alan görsellerinin semiyotik incelemesi yapılmaktadır. Araştırmada Türkiye'deki 42 ulusal gazetenin 01 Eylül 2017- 01 Ocak 2023 tarihleri arasındaki basılı ve dijital versiyonlarının manşetleri taranarak 73.743 gazete sayfası incelenmiştir. Araştırmada 314 tane haberde çocuk, suç ve şiddet konusunun işlendiği tespit edilmiştir. Daha sonra bu haberler ikinci bir seçme işleminden geçirilmiş, çocuk ve şiddet konusu içeren ve aynı zamanda gazetecilik meslek ilkelerine aykırı haberler seçilerek analiz için uygun görülmüştür. Sonuç olarak; araştırmada çocuk, şiddet ve suç konusunun işlendiği ve çocukların çeşitli nedenlerle mağdur edildiği haber sayısının 90 olduğu tespit edilmiştir. Biraz daha detaylandırılacak olursa; çocuk, suç, şiddet, suç aleti, olay yeri, suç aletine erişim, olayın işleniş biçimi, ebeveyn tutumları, toplumsal çevrenin tutumu, konuya ilişkin uzmanların tutumu, olaya tanıklık eden kişilerin haberde işleniş biçimi, mağdur olan ya da öldürülen kişilerin veyahut suç olayına karışan kişilerin haberde ele alınış biçimi, haber dili ve mizanpaj tekniği gibi konulara varıncaya kadar detaylı bir çerçevede haberler semiyotik inceleme yöntemi ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Haberler yukarıda da ifade edildiği gibi çeşitli kategorilere ayrılarak daha sistematik bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın konusu

Kitle iletişim araçlarından birisi olan gazeteler toplumsal yaşam içerisinde meydana gelen olaylar hakkında kitleyi bilgilendirir ve kamuoyunun oluşmasında önemli bir rol oynar. Özellikle yazılı ve görsel bilgiyi kullanan basılı gazetelerin elektronik ortama aktarılmasıyla birlikte okuyucu kitlesi de artmıştır. Dolayısıyla bilginin yayılımı ve kamuoyunun oluşumu daha da hız kazanmıştır. Her ne kadar haberlerin sunulma ortamları farklılık gösterse de içerik olarak ilgi çekici olan konular her dönem benzerlik göstermektedir. Bilhassa toplumda yaşanan suçlarla ilgili haberlerin alışılmışın dışında ya da ilgi çekici bir biçimde meydana gelmesi okuyucuyu

etkisi altına almaktadır. Bunun dışında birçok olayda olduğu gibi gazetecilerin haberleri olayları dışında mizanpaj ve haber dilini manipüle ederek yeniden inşa etmesiyle de okuyucuyu ayrıca cezbetmektedir. Bu açıdan sıra dışı olay bilgisinin yanında öğrenme isteğini tetikleyen haberler genel olarak cinayet, intihar ve yaralama haberlerinden oluşmaktadır. Son zamanlarda ise artan çocuk suç oranlarıyla birlikte özellikle yaşları küçük çocukların çoğu kez gazete manşetlerinde suçla ilişkilendirilmiş şekilde verildiği görülmektedir. Çocukların suçlu ya da mağdur sıfatıyla verilmesi bir yana kullanılan görsellerinde görülen suç araçları; tanıtıcı ve öğretici bir şekilde sunulmakta ve birçok olumsuzluğa yol açmaktadır. Bu tür haberlerin çocuklar tarafından da okunup yorumlanacak düzeyde olması ve gerek kullanılan görseller gerekse şiddet unsurlarına yönelik içeriklere maruz kalma oranının şiddeti öğrenmeyi pekiştiriyor olması riskli bir durum yaratmaktadır. Bu çalışmada, suçla ilişkilendirilen çocukların temel olarak yazılı basında ne şekilde yer aldığı, nasıl temsil edildikleri araştırılmaktadır. Ayrıca haberler, suç unsuru ve şiddet bağlamında değerlendirilmektedir.

3.1.2. Araştırmanın amacı

Şiddet ve suç toplumunda yaş, cinsiyet, ırk vb. özellikler fark etmeksizin her kesimi etkileyen bir sorundur. Çocuk suçluların ve mağdurlarının yer aldığı haberlerin sıklıkla manşete taşındığı görülürken, şiddette yönelik görsel imgelerden de vazgeçilmediği görülmektedir. Araştırmada çocukların karıştıkları suç ve şiddet olaylarını tespit etmek ve bunların konularının ne olduğunu ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu amaç aslında başka bir temel amaç için ön bir amaçtır o da gazetelerin suç haberlerini inşa ederken kullandığı haber dilini ve mizanpaj tekniklerini, suç araçları ve olaya konu olan karakterlerin sunumunu, suç haberlerinin manşetten verilip verilmediğini, suçlular ve suç araçlarının görsellerinin sunumunun nasıl olduğunu tespit etmektir. Bu tespit ise bir başka amaçla da ilişkilidir o da gazetelerin suç ve şiddet eğiliminin gelişmesinde teşvik edici olup olmadığını ortaya koyma ve bir tahminde bulunma amacıdır. Yani aynı zamanda bu araştırma gazetelerde yer alan suçla ilişkilendirilen çocukların, suç araçlarıyla birlikte kendi görsellerinin de verilmesinin şiddetin diğer çocuklar tarafından da öğrenilebilir bir yanının olup olmadığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Zira gazeteler suç

haberlerini aleni şekilde sunmakta, fakat şiddetin önlenmesine yönelik uzman görüşlerine kısıtlı olarak yer vermektedirler. Ayrıca araştırma haberlerde çocukların suçlu ya da mağdur olarak nasıl sınıflandırıldığı ve sunulduğunu ortaya koymayı da hedeflemektedir.

Araştırmanın amacına, önemine, kapsamına ve yöntemine bağlı olarak aşağıdaki sorular oluşturulmuştur ve bu sorulara cevaplar aranmıştır.

-AS1: Suç ve çocukla ilişkili haberler söz konusu olduğunda gazeteler haber diline ve haber mizanpaj biçimine dikkat etmekte midir?

- AS2: Suç konulu haberlerde gazeteciler haber metninde suç aletine, yöntemin ve suçun işleniş biçimine yer verirken benzer suçların işlenmesinde öğretici olmaktan kaçınmakta mıdır?

- AS3: Gazeteler suç, cinayet, şiddet vb. konulu olayların tekrarlanmaması için haberlerde kamuyu eğitmekte ve uzman görüşlerine yer vererek toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında rol oynamakta mıdır?

- AS4: Gazeteciler, suç, cinayet, şiddet gibi konulu haberlerde tiraj ya da tıklanma kaygısına kapılarak mesleki etik ilkelerini terk etmemekte midir?

- AS5: Gazete haberlerinde suç, cinayet, şiddet vb. konulu haberlere konu olan çocuklar hem mağdur damgası ile hem de suçlu damgası ile haber içerisinde yeniden inşa edilmekte midir?

- AS6: Gazetelerde yer alan suç, cinayet, şiddet gibi konulu haberlerin konuları çoğunlukla birbirine benzemektedir midir?

- AS7: Televizyon dizileri çocukları etkilemektedir ve suç, cinayet, şiddet gibi olayların ortaya çıkmasına neden olmakta mıdır?

- AS8: Haberlerde yer alan akran zorbalığına ilişkin olaylar şiddetin öğrenilebilir bir yanının olduğunun göstergesi midir?

Söz konusu hipotezler/varsayımlar sınanmıştır ve araştırmanın 'Sonuç' başlığı altında detaylı bir biçimde ele alınarak ifade edilmektedir.

3.1.3. Araştırmanın önemi

Gazetelerde yer alan şiddet, cinayet ve yaralama gibi haberlerin okuyucu gözünde ilgi çekici olduğu çarpıcı bir gerçektir. Bu suçların çocuklar tarafından işlendiği ve aynı zamanda mağduru olarak yer aldığı haberler sıklıkla gazetelerde yer bulmaktadır. Çocuklarla ilgili suç olaylarında; çocuğun suç aletleriyle birlikte verildiği çok sayıda haber yapılmaktadır. Şiddeti özendirici ve teşvik edici görseller suç işlenmesine adeta kılavuzluk etmektedir. Bu durum etik değerler açısından da tartışmaya açık olmasına rağmen kamunun yararı ve haber alma hakkı adı altında görmezden gelinmektedir. Suç işlemek bilindiği üzerine insanın doğuştan taşıdığı bir özellik değildir. Fakat çevresel faktörler neticesinde bunu öğrenmesi önünde de bir engel yoktur. Şiddetin ve suçun her alanda karşılaşılabılır olduğunu düşünüldüğünde; suç, haberleştirilirken işleniş biçimi ya da suç araçlarının verilmesi bunu daha fazla teşvik edecektir. Bu durum göz önüne alındığında özellikle suçla ilişkili olarak çocukların görsellerinin sunulduğu haberlerin yıkıcı etkileri de göz ardı edilmektedir. Gazete haberinin mizanpaj aşamasında görsellerine ek olarak suç unsurlarını ve araçlarının da eklenmesi bu yıkıcı etkiyi katlamaktadır. Ayrıca olayın sıralı ya da işaretlerle anlatılması suçun işlenme biçiminin öğretilmesine zemin hazırlamaktadır. Haberlerin bu olumsuz yönlerinin görsellerle pekiştirilmesi, bu tür haberlerin çocukların da okuyup yorumlayabileceği biçimde sunulması dolayısıyla da işlenen suçların benzer şekillerde meydana gelmesine neden olabilmektedir. Bu çalışma yukarıda ifade edilen tüm değerlendirmeler çerçevesinde gazetelerde yer alan haberlerde suç, şiddet ve çocuk konusunun nasıl işlendiğini kavramaya çalışmakta ve bu açıdan da sıralanan problemleri aydınlatmaya çalışması açıdan önem arz etmektedir. Suç, şiddet ve çocuğun yer aldığı haberlerde çocuğun suçlu olsun ya da olmasın suç araçlarıyla birlikte sunumu, olaya ilişkin yazılı bilgi dışında suç görsellerinin ve suç işleme yönteminin de sansürlenmeden sunulması sonucunda suça eğilimle kişilerin şiddeti öğrenmesi ve uygulanmasında nasıl rol oynadığını tespit etmek açısından araştırma önem arz etmektedir. Bu çalışmayı diğerler çalışmalardan ayıran özelliği aynı zamanda araştırmanın önemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu

açısından ulusal ve uluslararası literatür tarandığında az sayıda özgün olan ve literatüre önemli bir katkı sağlayan benzer çalışmalara istinaden bu araştırma suçlu ya da mağdur olan çocukların hangi konularda haberlerde yer aldığını ve ele alınış biçiminin nasıl olduğunu geniş bir gazete arşiv taramasına dayandırması açısından literatüre yeni bir katkı sağlamaktadır. Çalışma sadece gazete haberlerinin semiyotik çözümlemelerine dayanmayıp, literatür yazımıyla da alana katkı sunmaktadır. Bu araştırma suçlu ya da mağdur olan çocuklara yönelik gazete haberlerindeki tutumun nasıl olduğunu tespit etmekte ve bu açıdan ne gibi çözüm önerilerinin geliştirilebileceği konusunda da rol oynayarak alana katkı sağlamaktadır.

3.1.4. Araştırmanın yöntemi

Bu araştırmada gazetelerdeki çocuk, suç ve şiddet konulu haberler incelenmiştir. Araştırmada gazetelerdeki suç ve şiddet konulu haberlerde suçlu ve mağdur sıfatıyla yer alan çocukların hangi konularla gündeme geldiği ve gazetelerin bu konuları haberde nasıl işlediği nitel bir araştırma yöntemi olan semiyotik yöntemle incelenmiştir. Semiyotik yöntem, sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda kullanılan yaygın yöntemlerdendir. Literatürde sıklıkla başvurulmuş yöntemler içinde durum analizi, etnografi, söylem analizi ve semiyotik (göstergebilim) araştırmaları gelmektedir (Salı, 2012). Bu bağlamda, çalışmada Roland Barthes'ın görüşlerinden yola çıkılarak; düz anlam ve yan anlam kategorileri çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır. Haberlerin düz anlamı ve yan anlamının çağrışımları üzerinden ayrıca biçim ve içerikle ilişkisi gözetilerek haber görselleri de yorumlanmaktadır.

Literatür tarandığında bu yöntemle yapılan pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların bazılarında bahsedilecek olursa; Öztürk' e ait "Halkla İlişkiler Alanında Yayımlanan Akademik Kitapların Kapaklarına Yönelik Göstergebilimsel Analiz" (2018), Kazan' ın "Güvensizlik Odağında İletişim: Mülteci Sorununun Ulusal Yazılı Basındaki Temsiline Bauman'cı Bir Yaklaşım" (2019), Bayrak İşcanoğlu' nun "Kırgız Kadınının Geleneksel Süs, Baş Ve Dış Giyiminin Göstergebilimsel Açısından İncelenmesi" (2022), Gem ve Alp'in "Dolce Gabbana' nın İlkbahar "Ready To Wear-Bilinçsiz Bir Rüya" Koleksiyonu'nun Göstergebilimsel Açısından İncelenmesi" (2022), Koç ve Koca'nın "Kütahya'nın Entarili Geleneksel Kadın Giysilerinin Göstergebilimsel

Çözümlemesi” (2015), Balcı Aydoğan ve Abuşoğlu’ nun “Capslerde Yeni Neslin ‘Öteki’ si: Yaşlılar” (2022) ve Çakır’ ın “Reklamlarda Ütopya: Konut Reklamlarında Göstergebilimsel Bir Analiz” (2019) gibi örnekler bulunduğu görülmektedir. Bu örnek analizlerden esinlenerek yönteme uygun bir tablo oluşturulmuştur. Böylece çalışmada haberler daha sistematik bir bakış açısıyla sunulmuştur. Bu çalışmada semiyotik yönteme uygun olarak oluşturulan örnek tablo için ‘Tablo 3.1.’ bakınız.

Tablo 3.1: “Semiyotik inceleme tablo örneği”	
Gazete sayfası/manşet örneği	<u>Gazete Adı ve Tarih</u>
	<u>Başlık</u>
	<u>Haber Görselinin Konumu</u>
	<u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u>
<u>Gösterge</u>	<u>Gösteren</u>
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u>	<u>Yan Anlam</u>

Haber başlığı analizi:

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi:

Haberin görsel analizi:

Analizlerin ortak değerlendirilmesi:

Tablo doldurulduktan sonra yukarıda geçen; haber başlığı analizi, fotoğraf üst/alt yazısı analizi, haberin görsel analizi yapılmaktadır. Ayrıca analizlerin ortak değerlendirilmesi başlığı altında bütüncül bir bakış açısıyla da kapsayıcı bir düşünce ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

3.1.5. Araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları

Türkiye'deki basılı 42 ulusal gazetenin 01 Eylül 2017- 01 Ocak 2023 tarih aralığındaki basılı ve dijital versiyonlarının manşetleri taranarak toplamda 73.743 gazete sayfası incelenmiştir. Basının çocuğa bakışta sürekli sorunlar üzerinde durulduğu gerekçesiyle araştırmanın tarih aralığı uzun tutulmuştur. Araştırmada 314 tane haberde çocuk, suç ve şiddet konusunun işlendiği tespit edilmiştir. Daha sonra bu haberler ikinci bir seçme işleminden geçirilmiş gazetecilik meslek ilkelerine aykırı haberlerin detaylı analiz için uygun bulunan haberler seçilmiştir. Sonuç olarak; araştırmada çocuk, şiddet ve suç konusunun işlendiği aynı zamanda çocukların mağdur edildiği 90 haberin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Böylece araştırmada 90 haber ele alınmıştır. Araştırma kapsamında tespit edilen 90 haber kendi içerisinde kategorilere ayrılarak araştırma yürütülmüştür. Yurt dışında gerçekleşen suç olaylarına ilişkin haberler araştırma kapsamı dışına çıkarılmıştır. Ek bir bilgi sunmak için yurt dışında gerçekleşen suç ve çocuk konulu haberlerin konularına değinilecek olursa; ırkçı saldırı-zorbalık, militan yetiştirme-silahlı çocuk (sansür yok), Filistin/İsrail ilişkisi-mağdur Filistinli çocuk gözetiminde, Ukrayna/Rusya savaşı ve Ukraynalı yaralı çocuklar (sansür yok), okul baskını-mağdur öğrenciler ve silah unsurları biçiminde haberlerin bulunduğu görülmektedir. Bu araştırmada "Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi" başlığı altında şu gazeteler incelenmiştir; Takvim gazetesi, Şok gazetesi, Güneş gazetesi, Yeni Şafak gazetesi, Türkiye gazetesi, Akit gazetesi, Akşam gazetesi, Karar gazetesi, Diriliş Postası gazetesi, Milat gazetesi, Doğruhaber gazetesi, Dokuz Sütun gazetesi, Dünya gazetesi, Posta gazetesi, Sabah gazetesi, Habertürk gazetesi, Milliyet gazetesi, Hürriyet gazetesi, Yeni Asır gazetesi, Ortadoğu gazetesi, Türkgün gazetesi.

3.2. Analitik Çerçeve

Bu araştırmada Türkiye'deki 42 ulusal gazetenin basılı ve dijital versiyonlarının 01 Eylül 2017- 01 Ocak 2023 tarihleri arasındaki manşet haberleri taranarak 73.743 gazete sayfası incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda analiz edilecek çocuk, suç, şiddet ve gazetecilik meslek ilkelerine aykırı 90 haber olduğu tespit edilmiştir. Bu haberler araştırmanın yöntem kısmında da ifade edildiği gibi semiyotik inceleme yönetimiyle ele alınmıştır. Haberler kategorize edilerek bazı kategori başlıkları oluşturulmuştur ve haberlerin bu başlıklar altında analizleri ve tartışmaları yapılmıştır. Söz konusu kategoriler şöyledir:

- Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin haberlerin semiyotik incelemesi,
- Dizi setindeki silahlı sahnelerden etkilenen çocukların konu edinildiği haberlerin semiyotik incelemesi,
- Olayda ölen ya da mağdur olan çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Çocukların ölümüne yol açan “şırınga çikolata” haberlerinin semiyotik incelemesi,
- Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak çocukların mağdur edildiği haberlerin semiyotik incelemesi,
- Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alış biçiminin semiyotik incelemesi.

3.2.1. Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi

Posta gazetesi, Güneş gazetesi, Takvim gazetesi, Hürriyet gazetesi, Dokuz Sütun gazetesi ve Sabah gazetesinde cinayet işlemesi nedeniyle habere konu olan çocuklara ilişkin analiz edilecek 15 haber bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kategori bağlamında şu sonuçlara ulaşılmıştır; çocukların şiddete dair öğrendiği bilgileri rahatlıkla kullanabileceği, bireysel silahlanma yaşının çocuk sayılabilecek yaşlara düştüğü, çocukların ateşli silahları bir eğlence aracı gibi kavradığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Haberler silahlara erişimden, suç delillerinin yok edilmesi yöntemlerine varıncaya kadar yol gösterici bir biçimde yazılmaktadır. Ayrıca bu tür haberlerin kamuya şiddeti aşılamaktan başka bir yararı yoktur. Dahası araştırma açısından da önemli görülen bir konu çocukların silahların kullanımı bilgisine sahip olması konusudur. Haberler incelendiğinde çoğunlukla silahların sansürlenmediği sonucuna ulaşılmış ve aynı zamanda olay bilgisinin, suç işleniş biçiminin de detaylı bir anlatımla verildiği görülmüştür. Öyle ki bazı haberler silahın namlusunun öldürülen kişiye nişan alır bir vaziyette konumlandırıldığı bir olay kurgusundan, gerçek bir olaya varıncaya kadar suç olayına ilişkin detaylı bir haber inşası biçimi söz konusudur. Aynı zaman bu kategoride varılan sonuçlara göre suça karışan kişilerin yüzlerinin mozaikleme, flulaştırma ya da diğer sansürleme yöntemlerine başvurulmadan haberde kamunun bilgisine sunulmasıdır. Zaten öldürülerek mağdur olmuş olan çocukların, yüzleri ve özgeçmişleri aleni bir biçimde kamunun bilgisine sunularak tekrar bir mağduriyet yaratılmaktadır. Gazetecilik meslek ilkeleri, gazetecilik etik ilkeleri daha çok okunur ve tıklanır olmak için ihlal edilmektedir. Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerde çoğunlukla suç aleti olarak; pompalı tüfek, tabanca gibi ateşli silahlarla öldürme, balta, sopa ya da tokat atma ile öldürme, saldırma ve yaralama eylemlerinin olduğu görülmektedir. Semiyotik İnceleme yöntemiyle detaylı bir biçimde değerlendirmesi yapılan haberler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.2: “Okulda dehşet”, Takvim, 1 Aralık 2022.

	Gazete Adı ve Tarih Takvim 1 Aralık 2022 Başlık “Okulda dehşet” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Mersin’ de ortaokul öğrencileri arasında kavga çıktı.12 yaşındaki E.D, akranı Fatmanisa Yürekli’ yi tuvalette bıçakladı. Ağır yaralanan çocuk, hemen hastaneye kaldırıldı ancak kurtarılamadı. Katil zanlısı ise gözaltına alındı.”
Gösterge İnsan, kırmızı lekeler ve kesici alet görseli.	Gösteren Güler yüzlü kız çocuğu, kanlı bıçak görseli.
Gösterilen	
Düz Anlam Okulda bir kız çocuğunun bıçaklandığı anlatılmaktadır.	Yan Anlam Kız çocuklarının da kesici aletleri kullanabildiği ve gizlice okula getirebildiği anlatılmaktadır. Bir kız çocuğunun kavga ettiği akranını tuvalette bıçaklayarak ölümüne neden olabildiği ifade edilmektedir.

Haber başlığı analizi: “Okulda dehşet” haber başlığından bir eğitim kurumunda gerçekleşen korku ve dehşet dolu bir olayın yaşandığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Mersin’ de ortaokul öğrencileri arasında kavga çıktı.12 yaşındaki E.D, akranı Fatmanisa Yürekli’ yi tuvalette bıçakladı. Ağır yaralanan çocuk, hemen hastaneye kaldırıldı ancak kurtarılamadı. Katil zanlısı ise gözaltına alındı.” şeklinde yazılan fotoğraf yazısında olayın nasıl gerçekleştiği anlatılmaktadır. Yazıda başlıkta geçen “dehşet” ifadesinin açılımı yapılmakta ve ne olduğu anlatılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Haberde bir kız çocuğunun fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğrafın katile mi yoksa olayda hayatını kaybeden çocuğu mı ait olduğu belirtilmemiştir. Fotoğraf sansürlenmeden kullanılmıştır. Burada hem görselin kime ait olduğunun belirtilmemesi hem de fotoğrafın sansürsüz kullanılması etik ihlal yaratmaktadır. Ayrıca kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafının üzerine kanlı bıçak görselinin yerleştirildiği görülmektedir. Suç aletini temsilen verilen bu kanlı bıçak görselinin sansürsüz ve kanlı bir şekilde sunulması etik bir sorun yaratmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Kesici aletler çocuklar tarafından bir intikam aracı olarak kavranmakta ve kullanılmaktadır. Haberde olayın gerçekleştiği yerin bilgisi tuvalet olarak verilmiş ve suç aleti bıçak ise hem yazılı olarak ifade edilmiş hem de görsel olarak sunulmuştur. Bu ifadeler ve gösterimler şiddete eğilimli kişiler için yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Suç aleti kanlı bıçak sansürlenmeden kullanılmıştır. Bu durum haberi aslında daha da ilgi çekici kılmıştır. Aynı zamanda çocukların kesici aletleri kullanmaktan çekinmediği ve bunun yaratacağı tehlikenin boyutlarını kavrayamadığı yorumu da yapılabilir. Nitekim haberde kan ve ölüm unsurlarının olması bu habere maruz kalan diğer çocuklarda da olumsuz düşüncelerin gelişerek benzer davranışların sergilenmesine yol açabilir.

Tablo 3.3: “24 saat şiddet”, Posta, 16 Aralık 2017.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 16 Aralık 2017 Başlık “24 saat şiddet” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Orta manşet Fotoğraf üst / alt yazısı “Türkiye’de dün yaşananlar kan dondurdu.” “Eli silahlı zorbalar terör estirdi” “İki öğrenci pompalıyla okul müdürünü öldürdü” “İstanbul’da 2 çete çatıştı Emircan öldü” “Ayhan Kökmen 2 çocuk babasıydı” “Uğurcan Y. (Solda) ve İlhami P. için ‘mahallede ve okulda çete gibi hareket ediyorlardı’ dedi” “16 yaşındaki Emircan Açıkgöz dün toprağa verildi” “Nerede bu devlet”
Gösterge İnsanlar, silahlar, oda, yazılar.	Gösteren Müdür, öğrenci, sivil, pompalı tüfek, tabanca, kalaşnikof, morg ve kefen, şiddet ve ölüm.
Gösterilen	
Düz Anlam 24 saat şiddet, öldürülen insanların ve suçluların bilgisi verilmektedir.	Yan Anlam Kişi ya da çetelerin, çocuk, genç ve yaşlı demeden katliam yapabileceği ayrıca sevdiklerinizden ölüm gibi mutlak bir sonuç koparılabileceğiniz mesajı verilmektedir. Devletinde ise bu duruma bir çare bulması adına sitem edilmektedir.

Haber başlığı analizi: “24 saat şiddet” ifadesi süreklilik tekrar eden bir şiddet durumuna karşılık gelmektedir. Bu durum şiddetin tamamen önüne geçilmesine yönelik verilecek olan mesajlardan oldukça uzaktır. Kesintisiz şiddet süreklilik arz eden, sürdürülebilirlik arz eden bir şeymiş gibi sunulmuş ve olumsuzluk pozitif bir anlam üzerinden verişmiştir. Bu açıdan “24 saat şiddet” ifadesi suça eğilimli kişiler tarafından övgü durumu ya da marifet gibi kavranarak olumsuz sonuçlar yaratabilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Türkiye’de dün yaşananlar kan dondurdu.”, “Eli silahlı zorbalar terör estirdi”, “İki öğrenci pompalıyla okul müdürünü öldürdü”, “İstanbul’da 2 çete çatıştı Emircan öldü” bu cümleler olayın özetini sunan bir hayli çarpıcı ifadelerden oluşmaktadır. Yine “Ayhan Kökmen 2 çocuk babasıydı”, “16 yaşındaki Emircan Açıkgöz dün toprağa verildi” ifadeleri ise haberdeki duyguyu pekiştirmekte okuyucunun empati kurmasını sağlayacak çocuk sayısı ve yaş bilgileriyle haber manipüle edilmektedir. Ayrıca haberde “Uğurcan Y. (Solda) ve İlhami P. İçin ‘mahallede ve okulda çete gibi hareket ediyorlardı’ dedi”, “Nerede bu devlet” bu cümleleri ise güvenlik eksikliğinin ve takipsizliğin eleştirisini ortaya koymaktadır.

Haberin görsel analizi: Şiddeti ve ölümü çağrıştıran silahların altında yer verilen görsellere bakıldığında öldürülen insanların güler yüzlü ve iyi giyinilmiş olduğu ortalarında yer verilen suçlu fotoğrafların ise asık yüzlü, kötü giyinilmiş ve tehditkâr bir duruş sergilediği görseline yer verilmektedir. Çocuk oldukları için yüzleri sansürlendiği ve olayla bağı olmayan bir çocuğun ise fotoğraftan kırpıldığı görülmektedir. Söz konusu görsellerin bir bütün oluşturacak şekilde verildiği ve ölümü çağrıştıran morg görseliyle de haber pekiştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Şiddet toplumda aktif olarak vardır. Haberde ölümün toplumsal yaşam içerisinde kolayca gerçekleşebileceği ya da gerçekleştirilebileceği, gerekli önlemlerin alınmadığı mesajlarının yaygınlığı görülmektedir. Ayrıca işlenen suçun kan dondurucu bir biçimde korkunç olduğu da vurgulanmaktadır. Ancak bir başka haberde ise “eli silahlı ve pompalıyla” ifadeleriyle ile suç aleti açıkça ifade edilmekte ve benzer suçların işlenmesine de zemin hazırlanmaktadır. Yine “Ayhan Kökmen 2 çocuk babasıydı”, “16 yaşındaki Emircan Açıkgöz dün toprağa verildi” ifadelerindeki “babaydı ve 16 yaşındaydı” ifadelerindeki vurgulara bakıldığında toplumun duygularına hitap edildiği, acıdan bir değer

kodlaması yapmak suretiyle okunabilecek malzemelerin ön plana çıkarıldığı tespit edilmektedir.

Tablo 3.4: “Kahreden fotoğraf”, Posta, 23 Aralık 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 23 Aralık 2019 <u>Başlık</u> “Kahreden fotoğraf” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Batuhan Demirhan öldü.” “Katil olan T.K. ceza evine gönderildi”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, silahlar, oda, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Öğrenci, tüfek, tabanca, bıçak, karşılıklı silah doğrultan iki çocuk.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Silahlarla poz veren çocuklar ve silahla oyun oynayan çocuklar görülmektedir.	<u>Yan Anlam</u> Silahlanma yaşının giderek düştüğü artık evlerde çocukların bile erişebildiği ve oyuncak haline geldiği, yine çocukların bu silahların kullanım biçimlerine de hâkim olduğunu gösteren bir yan anlam ortaya çıkmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Kahreden fotoğraf” başlıktan anlaşılacağı üzere sonucu etkileyen bir durumun kanıtı niteliğinde geçmişten gelen bir yöne işaret eden bir serzeniş biçiminde atıldığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Batuhan Demirhan öldü.”, “Katil olan T.K. ceza evine gönderildi” bu cümlelerden anlaşılacağı üzere yapılan bir hatanın ölümle sonuçlandığı, ölümü gerçekleştirenin de cezasız kalmadığı anlatılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Tüfek, tabanca, bıçak tutan çocukların toplu fotoğrafı ve karşılıklı silah doğrultan iki çocuk fotoğrafına bakıldığında iki fotoğrafta da dikkat çeken unsurlar şöyledir; öncelikle çocuklar kendilerinden emin ve korkusuz gözükmektedirler, bu silahları kullanacak bilgiye sahip oldukları aşikardır. Ayrıca silahlarla yakın temasta bulunabildikleri bir ortamda olmaları ve tedbirsiz oldukları görülmektedir. Fotoğraflarda her an çatışmaya gireceklermiş gibi bir beden dili sergiledikleri görülmektedir. Haberde bu fotoğrafların özellikle seçildiği, çocukların geçmişte çekilmiş fotoğrafından yola çıkarak potansiyel tehlikenin aslında her zaman var olduğunun altı çizilmekte ve en son yaşanan olayla ise bağlantı kurulmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların şiddete dair edindiği ya da öğrenilmiş bazı bilgilerin gelecekte herhangi bir durumda kullanılabileceği, silahlanma yaşının düştüğü, evlerde dahi çocukların silahlara erişebileceği ve adeta silahların oyuncak gibi kullanıldığı dahası çocukların silahların kullanımının bilgisine sahip olduğu ve dolayısıyla da ölümlü sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 3.5: “Pembe nine torun kurbanıymış”, Güneş, 17 Mart 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Güneş 17 Mart 2018 <u>Başlık</u> “Pembe nine torun kurbanıymış” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sağ orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u>
<u>Gösterge</u> İnsanlar, balta, oda,1-2-3-4 sayıları, kan izleri.	<u>Gösteren</u> Kız çocuğu, öldürülen yaşlı kadın, kanlı balta, kanlı eşyalar, cinayet, ölüm.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Ölü bir bedenin odadaki son hali gösterilirken aynı zamanda birinin cinayeti işlediğinin delilleri de sunulmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Her cinayette birden fazla delil olabileceği gibi, cinayeti işleyenlerin en yakınındaki kişiler olabileceği ve suçun delillerinin karartılabileceği biçimde bir yan anlam mevcuttur.

Haber başlığı analizi: “Pembe nine torun kurbanıymış” başlığından da anlaşılacağı üzere akrabalık bağı ve yaş aralığı belirten ‘nine ve torun’ ilişkisi ifadeleri “kurban etmek” eylemine bağlanmıştır. Mecazi anlamda “ölüm” gibi ciddi bir sözcük “kurban” sözcüğü ile hafifletilmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Katil torun Fadime Boraze’nin, bir TV programına katılarak babaannesini öldürenlerin bulunmasını istediği ortaya çıktı.” Haber dili dolayımı ile katil torunun katil değilmiş gibi TV programına katılması utanmazlık ve yüz­süz­lük manasına gelmektedir. Bu durum haberi okuyan kitlede nefreti körükleyen etkileri artırmaktadır. Aynı zamanda birisini öldürüp sonra sizler de onu öldürmemiş gibi davranıp hak ve adalet arayabilirsiniz böylece yakalanmazsın biçiminde yol gösterici bir unsuru da taşımaktadır.

Haberin görsel analizi: Yaşlı kadının cansız bedeni, yerde etrafında bulunan sarı deliller, işaretler ve numaralar, kanlı balta, kanlı eşyalar, cinayet unsurlarına ilişkin tüm bilgilerin verildiği görselde katil olarak ilan edilen kız çocuğunun yüzünün mozaiklenmediği ve yere bakarken çekilen bir fotoğrafının kullanıldığı görülmektedir. Bu görsellere bütün olarak bakıldığında cinayetin bir kız çocuğu tarafından işlendiği ve yere bakan kız çocuğunun suçluluk duygusunu taşıdığı söylenebilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Özellikle haberde kullanılan balta görseli suça meyilli kişilerde öfkelenildiğinde ya da cinnet anında sen de balta ile birisini öldürebilirsin düşüncesini ilettiği söylenebilir. Aynı zamanda cinayet süsü vermenin yollarının sunulduğu haberde suçu reddetmenin yolları da öğretilmektedir.

Tablo 3.6: “Annesini beyzbol sopasıyla katletti”, Posta, 16 Aralık 2017.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 16 Aralık 2017
Başlık “Annesini beyzbol sopasıyla katletti”	Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Alt orta manşet
Fotoğraf üst/alt yazısı “Canavar.” “Annesini hunharca öldüren cani genç, utanmadan ağladı.”	
Gösterge İnsanlar, sopa, yazı.	Gösteren Anne, çocuk, canavar, beyzbol sopası.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocuğu tarafından sopayla öldürülen bir kadın olduğu anlatılmaktadır.	Yan Anlam Annesine merhamet etmeden canice beyzbol sopasıyla katleden bir çocuğun olduğu ve yaptığıın kabul edilemez canavarca bir davranış olduğu anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Annesini beyzbol sopasıyla katletti” bu başlıkta ‘annesini’ derken kan bağının gücünün olmasına rağmen bir insanın annesini katledebileceği vurgulanmaktadır. Beyzbol sopasıyla ifadesinde cinayet aracı net şekilde haber başlığında sunulmakta ve suç aleti daha da dikkati çeker bir biçimde verilmektedir. Buradaki şiddet ögesi olan ‘beyzbol sopası’ nın öne çıkarılması; sopanın sertliği, dayanıklılığı, aynı zamanda yaralama ve öldürme etkisinin güçlü olduğu suça eğilimli kişiler için kullanışlı bir araç olduğuna vurgu yapılmaktadır. ‘Katletti’ fiiline aracılık eden ‘beyzbol sopası’ cinnet anlarında kullanılabilir bir etki yaratabilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “C-ana-var”, “Annesini hunharca öldüren cani genç, utanmadan ağladı.” Bu ifadelerden ilkinde “c-ana-var” sözcüğü sözcük oyununa başvurulurken harf birimlerine ayrılmış ve ‘ana’ sözcüğü ‘canavar’ sözcüğü içerinden çekilerek ayrıca vurgulanmıştır. Özellikle ‘ana’ kavramı “c-ana-var” ifadesinden farklı olarak kırmızı ve büyük punto ile yazılmıştır. İkincisinde ise “hunharca öldüren cani genç” anlam itibarıyla zalimce ve acımasızca biçimde kullanılmaktadır. Ayrıca “utanmadan ağladı” eklemesi çocuğa karşı olan güven ve masumiyetin yaptığı hatayla yok olduğu izlenimini de verilmektedir.

Haberin görsel analizi: Haberin üstünde öncelikli olarak verilen kırmızı renge sahip beyzbol sopasının yer aldığı görülmektedir. Bu durum suçun işlenme biçimi hakkında fikir verirken aynı zamanda şiddeti de özendirilmektedir. Beyzbol sopasının sap kısmı annenin kırmızı şapkalı ve güler yüzlü fotoğrafına denk düşecek şekilde yerleştirilirken, beyzbol sopasının kırmızı yani kanı çağrıştıran kısmı ise suçlu çocuğa denk düşecek biçimde ayarlandığı görülmektedir. Çocuğun fotoğrafı her ne kadar sansürlenmiş olsa da kırmızı çerçevelemeyle belirginleştirilen fotoğrafa; beyzbol sopası, canavar kelimesi, annenin kırmızı şapkası eşlik etmekte ve şiddete yönelik görsel bir sahne yaratılmaktadır. Özellikle kırmızı renk kanı, şiddeti çağrıştıracı bir biçimde kullanılmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların annelerine merhamet göstermekten yoksun olduğu ve şiddet uygulayabileceği, dahası şiddet uygulamak için kullanılacak araçlardan birisinin beyzbol sopasının olabileceği vurgulanmaktadır.

Tablo 3.7: “Bir tıkla katil”, Hürriyet, 10 Kasım 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Hürriyet 10 Kasım 2018. Başlık “Bir tıkla katil” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sol orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Kurban 14 yaşında.” “Katil 15 yaşında.” “Hürriyet 5 Kasım 2017 tarihli manşetinde tehlikeyi duyurmuştu.”
Gösterge İnsanlar, silah, sokak.	Gösteren Yerde yatan çocuk, Ayakta duran çocuk, tüfek, yol, kaldırım ve araba.
Gösterilen	
Düz Anlam Haberde bir çocuğun başka bir çocuğu silahla öldürebileceği anlatılmaktadır.	Yan Anlam İnternet aracılığıyla artık çocukların da silahları kolaylıkla temin edebileceği ve hatta sokak ortasında kendisi gibi çocuk kişileri de öldürebileceği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Bir tıkla katil” bu başlıkta internet üzerinden kolayca silah satın alınabildiği anlatılmakta adeta katil olmanın bir tık kadar uzak olduğu ifade edilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Kurban 14 yaşında”, “Katil 15 yaşında”, “Hürriyet 5 Kasım 2017 tarihli manşetinde tehlikeyi böyle duyurmuştu.” Haberlerde kurban, katil ve yaşlarına vurgu yapılmaktadır. Çocukların yaşlarının birbirine yakın olduğu ve büyük olanın küçük olanının savunmasızlığından yararlanarak öldürdüğü sonucuna varılabilir. Ayrıca yaşanan olaylar öncesinde benzer bir haberin yapıldığı, manşetten verilen haberde tehlikeye dikkat çekildiği, internet aracılığıyla bireysel silahlanmanın yaratacağı risklere dikkat çekildiği görülmektedir. Burada e-ticaretin denetimsiz olduğu ve silahlara kolay ulaşımının tehlikeli sonuçlar doğurduğuna işaret edilmektedir.

Haberin görsel analizi: Görselde sokakta yerde acıyla yatan çocuk, ayakta silahla nişan alan ve ateş eden çocuğun yer aldığı görülmektedir. Bu görsellerde dikkat çeken unsur ateş edildikten sonra yere düşmüş çocuğa silahın yeniden doğrultularak nişan alınmış biçiminde görselinin kullanılması ve adeta ikinci atışı yapacakmış gibi izlenimi verilmesidir. Bu durumda masum olarak görülen yerde yaralı yatan çocuğun kurban, silah doğrultan kişinin ise acımasız bir katil olarak yansıtıldığı görülmektedir. Görselden de anlaşılacağı gibi cinnet anında birisini öldürmenin oldukça kolay bir iş olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum şiddeti ve bireysel silahlanmayı iç güdüsel bir biçimde arttırabilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların silah kullanma bilgisine ve yeteneğine sahip olduğu, şiddete eğilimli çocukların sorunlarını silahla çözmeye yöneldiği söylenebilir. İnternette üzerinden kolaylık silah alınabildiği, bireysel silahlanmanın tehlikeli boyutlara ulaştığı, silah kullanımının yaygınlaşması toplumda güvensiz bir ortamın oluşmasına yol açtığı biçiminde bir değerlendirmede bulunmak mümkündür.

Tablo 3.8: “Kan donduran itiraf”, Güneş, 2 Ağustos 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Güneş 2 Ağustos 2019 <u>Başlık</u> “Kan donduran itiraf” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Yunus Emre ağabey kurbanı.” “Yunus Emre’nin yüzüne darbe aldığı ve daha sonra havasız kalarak öldüğü adli tıp raporuyla kesinleşti.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, depo, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Öldürülen çocuk, katil abi, teselli eden yakını, ilaçlama tankeri, askeri personel.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Yüzüne darbe alıp bayılan çocuğun depoda havasızlıktan öldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Her ölümün mutlaka bir sebebi olduğu, kanıtı ya da kusursuz cinayetin olmadığı, ölüm sebebinin adli tıp raporlarıyla kanıtlanabileceği anlatılmaktadır. Ayrıca katil çocuk öz abi bile olsa, kardeşinin ölümünün mesuliyetinden kurtulmak için ne gibi planlar kurulabileceği de ifade edilmektedir.

Haber başlığı analizi: “Kan donduran itiraf” bu başlıkta duyulan bir olayın gerçekleşme şeklinin normal seyrinden çıktığına işaret edilmektedir. Ancak yeni gelişen durumun kan dondurucu bir biçimde etki yarattığı vurgulanmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Yunus Emre ağabey kurbanı”, “Yunus Emre’ nin yüzüne darbe aldığı ve daha sonra havasız kalarak öldüğü adli tıp raporuyla kesinleşti.” Bu yazılardan anlaşılacağı üzere boğularak ölen çocuğun öncesinde abisi tarafından yüzünden yaralandığı ve ardından oksijen alamayarak yaşamını yitirdiği ifade edilmektedir. Durumun adli tıp raporu ile de kesinleştiğinin altı çizilmiştir.

Haberin görsel analizi: Öldürülen masum çocuk, katili olan ağabeyi ile onu teselli eden yakını ve ilaçlama tankerine bakan askeri personel görselleri yakından incelendiğinde; öldürülen küçük çocuğun güler yüzlü sansürsüz bir fotoğrafının kullanıldığı ve ilaç tankerine yakın konumlandırılmaktadır. Bir askeri görevlinin ise onu bulma anına ilişkin daha yakın bir fotoğraf karesiyle yansıtıldığı görülmektedir. Haberde cinayete ilişkin ayrıntılı bilgilerin verilmesi olası cinayetlere yol ve yöntem gösterdiği gibi çocukların da bu tür haberlerden etkilendiği ve uyguladığı söylenebilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların ters bir durum anında paniklediği ve olayları farklı kurguladığı, suçlarını gizleme çabası içinde olduğu, öfkelerini şiddete baş vurarak göstermeye meyilli olduğu biçiminin bir değerlendirme yapılabilir. Aynı zamanda yine cinnet anında birisinin cinayet yöntemi olarak; önce kurbanını yaralayarak bayıltmak ve öldürmek için oksijensiz bırakmak olduğunun da altının çizildiği görülmektedir. Haberde görsel açıdan cinayete ilişkin ayrıntılı bilgilerin verilmesi; olası cinayetlere yol ve yöntem gösterdiği gibi çocukların da bu tür haberlerden etkilendiği ve uygulayabileceği söylenebilir.

Tablo 3.9: “Katil evlat”, Takvim, 3 Mayıs 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Takvim 3 Mayıs 2020 Başlık “Katil evlat” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “17 yaşındaki liseyi Salman babasını öldürdü.” “Salman A.’nin sorgusu sürüyor.”
Gösterge İnsanlar, silah, doğa.	Gösteren Çocuk, baba, av tüfeği, orman.
Düz Anlam Babasını silahla öldüren çocuğun sorgusunun sürdüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Tartışma anında çocukların ebeveynlerini av tüfeğiyle öldürebileceği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Katil evlat” bu başlıkta kan bağı üzerinden doğrudan katile vurgu yapılmaktadır. En yakınından gelen bir ihanetin ve ölümün sorumlusu dercesine haber başlığı kısa ve çarpıcı şekilde yazılmıştır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “17 yaşındaki liseli Salman babasını öldürdü.”, “Salman A.’nın sorgusu sürüyor.” yazılarından anlaşılacağı üzere öldüren kişinin çocuk olmasına vurgu yapılmamış yalnızca yaşı ifade edilmiştir. Liseli ifadesi ise liselilerin saldırgan olduğu biçiminde bir algıyı da doğurmaktadır. Ayrıca sorunun devam ettiği her ne kadar belirtilmiş olsa da haberde kesin bir yargı ile çocuk “katil evlat” olarak ifade edilmektedir.

Haberin görsel analizi: Gülümseyen baba ve çocuk fotoğrafına ek olarak tüfek görselinin ortada yer aldığı ve namlunun ucunun haberden taşarak “vurdu” kelimesini işaret ettiği görülmektedir. Haber yukardan, aşağı ve sağa doğru incelendiğinde katil evlat başlığı ve çocuğun fotoğrafı, tüfek görseli, altında babanın fotoğrafı ve yan haberde ise “vurdu” başlığı bir anlama denk düşecek biçimde yerleştirildiği görülmektedir. Bu anlam ise; katil evlat tüfekte babasını vurdu şeklindedir. Burada yazı ve görselin yeni bir anlam oluşturacak şekilde ses ve görüntü itibarıyla bir mesaj içerdiği görülmektedir. Haberdeki şiddete vurgu bu eklemelerin yazı ve görsel uyumuyla sağlandığı ve sansürün kullanılmadığı görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların silaha erişiminin kolay olduğu ve hatta silah kullanma bilgisine sahip olduğu, öfke anında silah kullanabileceği ifade edilmektedir. Bu unsurlar suça eğilimli kişilerde de benzer bir durumda sergileyebilecekleri eylem biçimlerini öğretmektedir.

Tablo 3.10: “Liseli dehşeti”, Posta, 8 Kasım 2018.

[illegible]

Haber başlığı analizi: “Liseli dehşeti” bu başlıkta beklenmeyen bir durumun yarattığı korku anlatılmak istenmiştir. Liseli ifadesi olayın liseli öğrenciler arasında geçtiğini göstermektedir. Yani öğrenciler arasında şiddetin varlığını ifade eden bir anlatım tarzı vardır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İstanbul Bahçelievler’de liseli Mert Can Karagöz’ü (15) yolda yürürken arkasından gelen sınıf arkadaşı M.K. (15) pompalı tüfekle öldürdü.” Bu yazıda liseli bir çocuğun yolda yürüyen arkadaşını silahla vurduğu anlatırken, olay bilgisinde sebebin belirtilmemiş olması kasıtlı ve keyfi bir suçun işlendiği algısını oluşturmaktadır ve dahası bu durum düz bir anlatımla basit bir şeymiş gibi sunulmaktadır.

Haberin görsel analizi: Sokakta yerde yatan liseli çocuk, liseden arkadaşı olan ayakta silahla nişan alan ve ateş eden çocuğun yer aldığı görsel görülmektedir. Bu görsellerde dikkat çeken unsur ateş edildikten sonra yere düşmüş çocuğa silahın yeniden doğrultularak nişan alınmış biçimindeki görselinin kullanılmasıdır. Bu durumda masum olarak görülen yerde yaralı yatan çocuğun kurban, silah doğrultan kişinin ise korkusuz bir katil olduğu gösterilirken ayrıca suça meyilli kişilerde silah tutuş pozisyonu ve atış biçiminin de yine rehberlik edecek içeriğin de gösterildiği çıkarılabilmektedir. Özellikle bu görsellerde özetle suç işlemin yolu ve kolaylığı resmedilmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Liseli öğrenciler arasında şiddetin varlığını ifade eden bir anlatım tarzı vardır. Aynı zaman suç aleti olan silahın gösterilmesi ve tutuş biçimine kadar sunulması suça eğilimli kişilerde şiddeti ve ölümle sonuçlanacak saldırıları tetiklemektedir.

Tablo 3.11: “Okulda dehşet”, Dokuz Sütun, 27 Ağustos 2018.

DOKUZ SÜTÜN GÖLKÖY huzur vadeliyor 27 AĞUSTOS 2018 PAZARTESİ OKULDA DEHŞET! Büyük Taarruz'un 96. yıl kutlamaları Alatın'ın Zeynep'in ölümüne ilişkin 67. yıl dönümü BABA, TÜRKİŞİN SAHİBİ OKULDA DEHŞET! O ANLAR AN BE AN KAYDEDİLDİ	Gazete Adı ve Tarih Dokuz Sütun 27 Ağustos 2018 Başlık “Okulda dehşet” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ üst manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “O anlar an be an kaydedildi.” “İ. P. ' in elinde tüfek olduğu görülmekte.” “İzmir’de okul müdürü Ayhan Kökmen’ in öğrencileri tarafından pompalı tüfekle vurularak öldürüldüğü olayın görüntüleri ortaya çıktı”
AŞTİ’de bayram dönüş yoğunluğu adeta bir çileye dönüştü ‘Trafik kurallarna herkes uymalıdır’ ‘Milletimizin tarihine sahip çıkma kararı’ Gösterge İnsanlar, silah, çevre, arabalar, işletmeler.	Gösteren Müdür, öğrenci, pompalı tüfek, okul çevresi, park halinde otomobiller, işaretli açıklama kutucukları. Gösterilen Düz Anlam Okul müdürünü silahla öldüren öğrencilerin görüntüleri ortaya çıkması anlatılmaktadır. Yan Anlam Sivil öğrencilerin pompalı tüfekle okula rahatça girebileceği ve okul müdürünü öldürebileceği anlatılmaktadır. Kamera kayıtlarında suçluların rahat halleri görülmektedir. Bu durum böyle suçların rahat bir biçimde işlenebileceği algısını oluşturmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Okulda dehşet” bu başlıkta beklenmeyen bir durumun yarattığı korku anlatılmak istenmiştir. “Okulda” ifadesi eğitim öğretim ortamında şiddetin varlığına işaret eden türdendir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “O anlar an be an kaydedildi”, “İ. P.’ in elinde tüfek olduğu görülmekte”, “İzmir’de okul müdürü Ayhan Kökmen’ in öğrencileri tarafından pompalı tüfekle vurularak öldürüldüğü olayın görüntüleri ortaya çıktı” yazılarından anlaşılacağı üzere kayıt altına alınmış olayın kritiğinin yapıldığı ve eli silahlı çocuğun rahat ve kararlı bir şekilde suçu işlemek üzere okula geldiğinin altı çizilmektedir. Burada hem çocuğun suçluluğu kanıtlanmaktadır hem de okuldaki güvenlik zafiyetine dikkat çekilmektedir.

Haberin görsel analizi: Okul önüne arkadaşıyla beraber silahla gelen çocukların kararlılıkla ve öfkeyle geldiğini gösteren görüntüde yüzlerinin mozaiklendiği, ancak çocukların daire içerisine alınarak dikkatlerin üzerlerine toplamaya çalışıldığı görülmektedir. Bu durum okur kitlede görüntünün daha kalıcı ve dikkat çekici olmasına sebep olmaktadır. Haberde silah görselinin de dikkat çekici bir hale getirilmesi diğer çocuklar üzerinde olumsuz örnek oluşturabilir ve benzer sonuçlar yaratabilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların kolaylıkla silah edinebileceği ve hatta silah kullanabileceğinin yansıtıldığı bu haberde çocukların korkusuz görüntülerinin sunumu suça eğilimli kişileri de cesaretlendirebilir.

Tablo 3.12: “Namus belası”, Takvim, 13 Temmuz 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Takvim 13 Temmuz 2018 Başlık “Namus belası” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Katil M. Ö.” “Mehmet K.”
Gösterge İnsan, fotoğraflar ve işaretler, silah, arabalar, sokak.	Gösteren Yerde yatan ölü adam ve fotoğrafı, Öldüren çocuğun fotoğrafı, tabanca tutan el, arabalar.
Düz Anlam Çocuk tarafından tabancayla öldürülen adam.	Yan Anlam Namus davasından dolayı çocukların da kişileri öldürebileceği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Namus belası” başlığı ele alındığı bela sözcüğü savuşturulması ve kurtulması gereken bir kavram gibi görülmektedir. Namus

sözcüğüne bakıldığında ise; şeref ya da itibar kavramlarına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla şeref ve itibara zarar gelmesi bir beladır ve bu belanın ortadan kaldırılması gerekir gibi bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Namus belası ifadesinden çoğunlukla içerisinde ‘bela’ sözcüğü olduğu için bir haklılık payı varmış anlamı çıkarılmaktadır. Bu sözcüklerin devamına eklenen “...için öldürdü, ...için yaraladı” ifadelerinin yer alması dahi “Namus belası” dendiğinde haklı bir sebep varmışçasına bir ifade ortaya çıkarmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: Katil bir çocuk olduğu için gazete duyarlı davranmaya çalışmış ve çocuğun kimlik bilgilerini kodlayarak M. Ö. kısaltmasıyla vermiştir. Fakat öldürülen yetişkin kişiye ait bilgilerde benzer bir etik tutum takınılmamış ve kişisel bilgileri açık bir biçimde Mehmet K. şeklinde sunulmuştur. Ayrıca fotoğraf karesine bakıldığında kırmızı bir çerçeveye yerleştirilen habere konu olan tarafların fotoğrafları mizanpaj ile baştan çerçevelenmiştir ve hemen yanına isimleri iliştilmiştir. Zira bu durum olayın etkisini arttırmakla beraber gerçekliğini de güçlendirmektedir. Bu açıdan ölen kişi hem kimliğine tekrar işaret edilmiş hem de çocuğun katil etiketiyle fotoğrafının hemen altına yazıldığı buna ek olarak silah görseli yerleştirilerek olaya ilişkin bilgi sunulmaya çalışılmıştır.

Haberin görsel analizi: Mizanpajın gücünden yararlanan gazete çocuğun güler yüzlü, bir bakıma yaptığı eylemden memnun görünen görselini sansürleyerek sunmuştur. Sansürlenmiş yüzün hemen altında silah tutan bir el görseli görülmektedir. Silahın namlusunun öldürülen kişiye nişan alır bir vaziyette konumlandırıldığı bir olay kurgusu görülmektedir. Henüz habere ilişkin detayları okumadan bile kullanılan görsellerden yola çıkarak olay hakkında okuyucunun bilgi edinmesi mümkündür. Burada nefreti ve şiddeti teşvik eden unsurlar sıralanacak olursa; namus belası, silah tutan el ve cansız bedendir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haber genel olarak ele alındığında özellikle mizanpajdan, haber dilinden ve görsellerin gücünden yararlanarak haberin okur kitlenin zihninde canlanması ve kalıcı olması kolaylaştırılmıştır denilebilir. Ayrıca habere bakıldığında suç aleti silahın aleni bir biçimde sunumunun suça teşvik etmede rol oynayacağı görmezden gelinmiştir. Ayrıca silah kullanım yaşının çocukluk yaşlarına kadar düştüğü, çocukların silah kullanma bilgisine sahip olduğu, planlı, kararlı ve korkusuzca bir cinayeti işleyebileceği algısı da ortaya çıkmaktadır. Özellikle haberde yer alan “namus belası için çocuk olan M.Ö. silahla Mehmet K.’ yı öldürdü”

ifadesi eğer konu namus meselesi ise öldürebilirsin bu bir haklı eylemdir biçiminde bir algının ortaya çıkmasına da zemin hazırlayabilir. Bu durum başka kişilerce örnek alınarak tekrarlanabilecek bir haklılık payı oluşturabilir.

Tablo 3.13: “İnsan hayatı ne kadar ucuz”, Sabah, 10 Kasım 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Sabah 10 Kasım 2018 <u>Başlık</u> “İnsan hayatı ne kadar ucuz” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sol orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “14 yaşındaki sınıf arkadaşını pompalı tüfekle öldüren lise öğrencisinin silahı internet üzerinden 600 liraya satın aldığı ortaya çıktı.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, silahlar, fotoğraflar.	<u>Gösteren</u> Öldürülen çocuk, öldüren çocuk ve köpeği, pompalı tüfek, silah satış sitesi fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Bir çocuğun internetten aldığı silahla sınıf arkadaşını öldürdüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Çocukların internet üzerinden ucuza silah alabileceği ve akranının hayatına son verebileceği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “İnsan hayatı ne kadar ucuz” bu başlığın bir sonuca gönderme yapılmak amacıyla oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Başlık değerli olan insan hayatını basit bir nedenden dolayı son bulması anlamında kullanılırken, haberde bu ucuzluğu yaratan şeyin silah temininin oldukça kolay gerçekleşiyor olmasıdır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “14 yaşındaki sınıf arkadaşını pompalı tüfekle öldüren lise öğrencisinin silahı internet üzerinden 600 liraya satın aldığı ortaya çıktı.” Bu yazıda olayın ölümle sonuçlanmasındaki temel gerekçesinin dayanağı, silahın fiyatının düşük olması ve temininde kolay olmasıdır. Zira internet üzerinden yapılacak olan basit bir arama ile silah edinilebileceği ve ölümle sonuçlanacak olaylara neden olunabileceği ifade edilmektedir. Bir diğer durum ise başka çocukların da haberden etkilenerek internette kolaylıkla silah satın alabileceğinin gizli bir anlam olarak sunulmasıdır.

Haberin görsel analizi: Haberde internet üzerinde alınabilecek silahların ekran fotoğrafının paylaşıldığı görülmektedir. Kırmızı arka plan renk üzerindeki pompalı tüfek görselinin, öldürülen beyaz giysili ve yüzü sansürlü olan çocuğa dönük şekilde verildiği bir mizanpaj yapılmıştır. Suçu işleyen çocuğun ise yüzü sansürlenmiş, oturur vaziyette ve güven vermeyen bir görünümde hissettiren yine sahiplenilmesi kanunla belirli şartlara bağlanmış olan pitbull cinsi bir köpek ile birlikte sunulmaktadır. Görseller içinde sunulan mesajlardan bir diğeri ise silahın namlusunun öldürülen çocuğunun kafasını işaret etmesidir. Öldürme biçiminin kurbanın başına yönelik bir infaz şekli görsel anlatımla sunulduğu gibi silahla birini öldürmek için kafa kısmına ateş edilebileceği fikrini yansıttığı söylenebilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların silah kullanma bilgisine sahip olduğu gibi sorunların çözümü yolunda şiddete başvurulabileceği anlatılmaktadır. Silah temin etmenin oldukça kolay ve ucuz bir biçimde gerçekleştiği, aynı zamanda online alışveriş platformlarının denetimsizliğinin yarattığı sonuç görülmektedir. Bu tür bir habere maruz kalan suça eğilimli çocukların da toplumsal yaşam içerisinde bir sorun yaşadıklarında şiddete başvurulabileceklerinin mesajı verilmekle kalmamakta, öldürme yolu ile yöntemini de sunulmaktadır.

Tablo 3.14: “1 dakika sonra facia”, Takvim, 23 Aralık 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Takvim 23 Aralık 2019 <u>Başlık</u> “1 dakika sonra facia” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Alt orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “İzmit'te liseliler silahla fotoğraf çekti sosyal medyada yayınladı” “Ancak T.K. kazara tetiğe bastı. Arkadaşı Batuhan'ın ölümüne yol açtı.” “T.K. katil oldu.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, silahlar, fotoğraf, oda.	<u>Gösteren</u> Çocuklar, tüfek, tabanca, Batuhan'ın fotoğrafı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Bir çocuğun kazara arkadaşını öldürdüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Çocukların artık silahlara erişiminin kolaylaştığına, sosyal medyaya silahlı bir poz yüklemek isterken kazara bir arkadaşının hayatına son verilebileceği anlatılmaktadır. Silahla şakanın ve gösterişin olmayacağı vurgulanmaktadır.

Haber başlığı analizi: “1 dakika sonra facia” başlığından anlaşılacağı üzere olayın yaşanmasından önceki mevcut olan tehlikeye dikkat çekilmek istenmiştir. Haberin içindeki görselde yer alan silah doğrultma eyleminin “1 dakika sonra facia” ile tamamlandığına gönderme yapılmıştır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İzmit’te liseliler silahla fotoğraf çektirip sosyal medyada yayınlayacaktı”, “Ancak T.K. kazara tetiğe bastı. Arkadaşı Batuhan’ın ölümüne yol açtı.”, “T.K. katil oldu.” yazılarından anlaşılacağı üzere liseli çocukların silah ve sosyal medyaya ilgilerinin olduğu, kendilerinden söz ettirmek adına fotoğraf paylaşma isteği nedeniyle verilen poz esnasında kazara ateşlenen silahın bir kişinin ölümüne yol açtığı anlatılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Evde birbirine silah doğrultan çocukların fotoğrafta oyun oynadığı görülürken, ikisinin de son derece suç aletine dikkatini verdiği ve silah kullanma bilgisine sahip olduğu da anlaşılmaktadır. Yüzleri sansürlemek için mozaik kullanılsa da öldürülen çocuğun bir başka karede yüzünün alenen gösterildiği görülmektedir. Ayrıca bu fotoğrafın özendirici bir etki yaratacağı gözden kaçırılmamalıdır. Ufak bir dikkatsizlik ve heyecanın ölümcül sonuçlar doğuracağı belliyken, silahla hayati bölgelere nişan alınması ölüm gibi kaçınılmaz bir sonu da beraberinde getirmektedir. Haberde bu durum ehemmiyetinin altı çizilmeli ve diğer çocuklar bu konularda bilinçlendirilmelidir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Şiddetin uygulanma biçimlerine, yöntemlerine ve şiddet uygularken kullanılacak araçların bilgisine, medya ve sosyal çevresinin etkisine maruz kalan çocuklar, ileride öfke kontrollerini kaybettiklerinde ölümle sonuçlanacak olaylara neden olabilirler. Ayrıca sosyal medyanın kamusal alanda da şiddeti sunma arzusu, suça eğilimli kişilerin de benzer içerikleri paylaşmaya yöneltebilir ve bu durum ölümlü kazaların ortaya çıkmasına yol açabilir. Aynı zamanda yine haberde görüldüğü gibi silahlanma yaşı oldukça düşmüştür. Çocukların silah kullanım bilgisine sahip olduğu kadar sonuçları hakkında fikir sahibi olmadıkları da bu bağlamda yapılacak değerlendirmelerden birisi olabilir. Bu açıdan silahlar adeta çocukların birer oyuncacı haline gelmiştir. Bu durum diğer çocuklar arasında da özendirici bir etki yaratabilir.

Tablo 3.15: “14’ lük dehşet”, Takvim, 29 Ağustos 2021.

	Gazete Adı ve Tarih Takvim 29 Ağustos 2021 Başlık “14’ lük dehşet” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Babasının silahıyla ailesini katletti.” “14 yaşındaki çocuk, fındık toplama yüzünden ailesine kızdı! Babasının beylik tabancasıyla kurşun yağdırdı. Annesini, ağabeyini ve ninesini öldürüp babasını ağır yaraladı.” “14 yaşındaki S. Yalpi’ nın işlediği cinayetlerle ilgili soruşturma başlatıldı. Aileden geriye babanın sosyal medyadaki bu profil fotoğrafı kaldı.” “Herkes ’14 yaşındaki çocuk nasıl katliam yapar’ sorusunun cevabını kilitlendi. Düğümü, babanın vereceği ifadenin çözeceği belirtildi.” “Ailenin 4 yaşındaki oğlu Yusuf Eymen, kaçarak canını kurtardı. Şoka giren talihsiz yavru, akrabalarının yanına sığındı.” “Anne öldü, abi öldü, anneanne öldü, baba ağır yaralı.”
Gösterge İnsanlar, sahil kenarı, işaret, silah.	Gösteren Sahil kenarı, dağlar ve insanlar, öldürülen anne, abi, anneanne görseli, fındık bahçesindeki baba (ağır yaralı), öldüren üzerindeki kırmızı elbisede şampiyon yazan gözlüklü çocuk, sarı ok işareti, tabanca tutan el işareti.
Gösterilen	
Düz Anlam Fındık toplamamak içi ailesine kızan çocuk babasının silahıyla babasını ağır yaraladığı diğer aile üyelerini ise öldürdüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Bireysel silahlanma yarattığı çarpıcı bir sonuç. Silah kullanım bilgisine sahip bir çocuk.

Haber başlığı analizi: “14’ lük dehşet” başlığı haberin detaylarına inildiğinde daha net anlaşılmaktadır. Özellikle haber fotoğrafında silah ve çocukla ile 14 rakamının bir bağı olduğu düşüncesi oluşmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Babasının silahıyla ailesini katletti”, “14 yaşındaki çocuk, fındık toplama yüzünden ailesine kızdı! Babasının beylik tabancasıyla kurşun yağdırdı. Annesini, ağabeyini ve ninesini öldürüp babasını ağır yaraladı”, “14 yaşındaki S. Yalpi’ nın işlediği cinayetlerle ilgili soruşturma başlatıldı. Aileden geriye babanın sosyal medyadaki bu profil fotoğrafı kaldı”, “Herkes ’14 yaşındaki çocuk nasıl katliam yapar’ sorusunun cevabını kilitlendi. Düğümü, babanın vereceği ifadenin çözeceği belirtildi”, “Ailenin 4 yaşındaki oğlu Yusuf Eymen, kaçarak canını kurtardı. Şoka giren talihsiz yavru, akrabalarının yanına sığındı”, “Anne öldü, abi öldü, anneanne öldü, baba ağır yaralı” ifadelerin başlıktaki “dehşet” sözcüğünün neden kullanıldığı net bir biçimde anlaşılmaktadır. Haberde dikkat çekici ok işaretli her ölen kişi ayrıca işaret edilmektedir. “14’ lük Dehşet” başlığının tam ortasına siyah tabanca görseli yerleştirilmiştir ve sarı kalın bir ok işaretiyle ise katliamı yapan 14 yaşındaki çocuk işaret edilmiştir.

Haberin görsel analizi: Gazete “14’ lük Dehşet” başlığının tam ortasına siyah görseli yerleştirilmiştir ve sarı kalın bir ok işaretiyle ise katliamı yapan 14 yaşındaki çocuğu işaret etmiştir. Haberde ölen ya da yaralanan kişilerin yüzleri sansürlenmemiştir. Katliama neden olan çocuğun da yüzünün mozaiklenmediği, hatta en masum halinin yer aldığı görsel kullanılarak haber şaşırtıcı biçimde ilgi çekici kılınmıştır. Haberde çok fazla ok işareti kullanılmış ve metin kutucuklarına yönlendirme yapılmıştır. Haberde bu biçimiyle sıralı anlatımlar şiddete meyilli kişilere yol gösterici olabilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bireysel silahlanma çocukların silahlara erişimindeki engeli kaldırmıştır ve çocuklar silah kullanım bilgisine sahiptir. Dahası çocuklar hangi durumlarda (öfke anı gibi) silah kullanması gerektiğini de bilmektedir. Habere konu olan kişilerin fotoğrafları sansürlenmeden kullanılmıştır. Gazete mizanpaja büyük emek vermiş yönlendirici işaretler kullanarak olayı net biçimde ortaya koymaya çalışmıştır. Ancak sembollerle desteklenen anlatımlar bir hikâye etkisi oluşturduğu için okuyucuya öfke anından izlemesi gereken yolun ne olduğu konusunda bir plan sunmaktadır. Haberde ölen, yaralanan ve katliamı yapan çocuk ile suç aletine varıncaya kadar herhangi bir sansür kullanmamıştır.

Tablo 3.16: “Aynaya bakın”, Posta, 10 Nisan 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 10 Nisan 2018 <u>Başlık</u> “Aynaya bakın” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Orta alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Bireysel silahlanmaya ‘Hayır’ deyin.” “Türkiye’de sadece son 3 yılda bireysel silahlanma yüzünden yaşanan kanlı olaylar yüzde 61 arttı. Bu sürede toplam 2 bin 187 kişi canından oldu.” “17 yaşındaki Zafer Polat’ın aynadaki son görüntüsü.” “17 yaşındaki Haluk K. İşte bu fotoğrafı çektirirken en yakın arkadaşının katili olup hapse girdi.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, oda, işaret, silah görseli.	<u>Gösteren</u> Pompalı tüfek tutan erkek çocuk, aynada elinde telefonla çekim yapan erkek çocuk, mumluk ve komodin eşyası, kırmızı ok işareti, ölen erkek çocuk görseli.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Çocuğun babasının silahıyla poz verirken arkadaşını yanlışlıkla vurarak ölümüne neden olduğu anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Bireysel silahlanın çocukların silahlara erişimindeki engeli kaldırdığı, çocukların sosyal medyaya içerik üretmek için tehlikeli işler yaptığı sonuç olarak; babasının pompalı tüfeğiyle yanlışlıkla arkadaşının ölümüne yol açtığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Aynaya bakın” başlığından anlaşılacağı üzere aynaya yansıyan bir durumun farkına varılması gerektiği anlatılmaktadır. Haber başlığında olayın nasıl gerçekleşeceğinin görsel açıdan iması yapılmaktadır. Merak uyandırılmak istenmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Bireysel silahlanmaya ‘Hayır’ deyin”, “Türkiye’de sadece son 3 yılda bireysel silahlanma yüzünden yaşanan kanlı olaylar yüzde 61 arttı. Bu sürede toplam 2 bin 187 kişi canından oldu”, “17 yaşındaki Zafer Polat’ın aynadaki son görüntüsü”, “17 yaşındaki Haluk K. İşte bu fotoğrafı çektirirken en yakın arkadaşının katili olup hapse girdi” ifadelerinde verilen istatistikler bireysel silahlanmaya ve onun yarattığı boyuta dikkat çekmek amacıyla. Haber ayrıntılarında bireysel silahlanmanın etkisiyle kanlı olayların arttığı ve çok sayıda kişinin hayatını kaybettiği yine bir erkek çocuğunun arkadaşıyla fotoğraf çektiği esnada vurulduğu bilgisine yer verilmektedir. Burada önemli olan bireysel silahlanmayla birlikte silahla oluşabilecek ölümcül tehlikelerin evlere kadar girdiği ve silahların çocukların elinde oyuncak gibi kullanıldığı gerçeğidir.

Haberin görsel analizi: Aynadaki çocuğun fotoğraf çektiği an ve nişan alan çocuğun poz verirken ki halinin fotoğrafı. Haberde çocuğun yüzünün sansürlendiği görülmektedir. Ölen çocuğun aynaya yansıyan son görüntüsü ise kırmızı ok işaretiyle dikkat çekici bir hale getirilmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bireysel silahlanmanın kontrolsüzlüğünün bir sonucu olan bu haberle aynı zamanda çocukların silah kullanma ciddiyetini kavrayamadığının düşüncesi de ortaya atılabilir. Haberde suçu işleyen çocuğun yüzü sansürlenirken olayda yaşamını yitiren çocuğun yüzünün sansürlenmediği görülmektedir. Zaten ölümler mağdur olan çocuğun yüzü haberde de sansürlenmeyerek okuyucuda üzüntü yaratacak bir araç olarak kullanılmış ve aslında çocuk ikinci kez mağdur edilmiştir. Yine haberde uzun namlulu silahın suç aleti olarak sansürlenmediği görülmektedir.

3.2.2. Çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin haberlerin semiyotik incelemesi

Posta gazetesi, Yeni Asır gazetesi, Milat gazetesi ve Güneş gazetesinde çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin 10 haber bulunduğu tespit edilmiştir. Haberlerin içeriği incelendiğinde ise şiddet ve akran zorbalığına ilişkin içeriklerle karşılaşılmaktadır. Bu haberler incelendiğinde suç aracı olarak; sopayla vurma, tekme atma ve tokat atma gibi eylemlere başvurulduğu görülmektedir. Bu şiddet içerikli eylemlere yönelik haberlerin sosyal medya aracılığıyla dolaşıma sokulduğu da görülmektedir. Dahası şiddet göstererek habere konu olan kişi, kendi sosyal medya hesabından bunu yayınlayarak diğer çocuklara olumsuz bir örnek teşkil etmekte ve şiddeti öğrenebilir kılmaktadır. Şiddetin yöntemi ve suç aracının da sunulduğu bu tür haberler yayılarak suça eğilimli kişilerde benzer tutum ve davranışların sergilenmesine neden olabilir. Bu kategoride suç aletlerinin ve olayın gerçekleşme biçiminin aleni bir biçimde sunumu söz konusudur yani hiçbir sansüre başvurulmamıştır. Fakat bazı haberlerde ailelerin şiddet konusunda eğitilmesi gerektiği, çocukların şiddet içerikli unsurlara maruz bırakılmaması gerektiği konusunda bilgiler sunulmaktadır yine uzman görüşlerine yer verilmektedir. Bu durum medyanın kamuoyunu bilgilendirme, eğitme ve öğretme misyonunu da zaman zaman yerine getirdiğini göstermektedir. Bu kategori bağlamında haberlerin detaylı çözümlemesi ve sonuçları aşağıda sunulmaktadır;

Tablo 3.17: “Devlet yurdunda işkence”, Posta, 22 Şubat 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 22 Şubat 2018 <u>Başlık</u> “Devlet yurdunda işkence” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, alt orta manşet
	<u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “G.E.K.’ nin annesi Yıldız K. ‘Oğlumu devlete emanet ettim, bana ölüsünü mü teslim edeceklerdi? Evladımı sabaha kadar işkence yapmışlar’ dedi.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, yurt, sopa.	<u>Gösteren</u> Bağlı oturan öğrenci, ayakta doğrulan öğrenci, ranzalar ve sandalyeler, süpürge sapı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Yurtta çocukların başka çocuklara işkence yaptığı anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Devlet yurdundaki çocukların oda arkadaşına işkence yaptığı ve görevlilerin de bu duruma göz yumduğu anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Devlet yurdunda işkence” başlıkta devlet yurdunda gerçekleşen şiddet olayına dikkat çekmek ve denetimsizliğe vurgu yapmak amacıyla işkence tabiri kullanılmıştır. Başlıkta şiddeti gösteren tarafların belirtilmemiş olması, sanki devlet yurdundaki görevli personelin de olaya dahil olduğu algısını yaratmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “G.E.K.’nin annesi Yıldız K. “Oğlumu devlete emanet ettim, bana ölüsünü mü teslim edeceklerdi? Evladına sabaha kadar işkence yapmışlar” dedi.” Bu yazıda annelik duyguları üzerinden gidilerek devlet yurtlarının güvenilirliği sorgulanmaktadır. Ayrıca işkencenin sürekliliğini vurgulamak için “sabaha kadar işkence yapmışlar” biçiminde bir ifadeye de yer verilmektedir. Haberdeki bu ifadeden hareketle sürekli işkence uygulamanın ölüme sebebiyet vermeyeceğini düşünen kişilerce benzer bir şiddet eğilimi gösterebileceği gibi yurtlardaki diğer çocukların ailelerini öfkeliendirecek bir etki yaratabileceği söylenebilir. Haberde bu tür ayrıntıların mağdur çocukların korunmasında önlem aldırıcı bilgiler ve uyarılar olsa da yurt yönteminin duyarsız kaldığı yanılgısının verilmesi başka işkencelerin devam edebileceği fikrini verebileceği söylenebilir.

Haberin görsel analizi: Haber fotoğrafında yurt odasında sandalyeye oturur şekilde görünen çocuğun ayaklarının altına arkadaşı tarafından sopayla vurulduğu görülmektedir. Bu karede sopayla işkence etmenin bir örneği sergilenmektedir. Özellikle sopayla vuran öğrencinin iki elle sopayı kavraması ve vücut pozisyonu şiddetli bir şekilde eylemi gerçekleştireceğinin bilgisini de vermektedir. Bu durumun işkence kabul edilmesindeki etkenler ise şunlardır; çocuğa verilen fiziksel zararın gözle görülür olması ve eylemin kasıtlı bir şekilde gerçekleştiriliyor olmasıdır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde suç aleti sopanın açık bir delil olarak sunulduğu görülmektedir. Akranların sopayı kullanarak birbirine zarar verebileceği türden bir düşüncenin uyanmasına da neden olabilir. Aynı zamanda devlet yurtlarının güvensiz ve tekinsiz olduğu yönünde bakış açılarının gelişmesini de ortaya çıkabilir. Akranlar arasında rehin alma, sopayla işkence yapma, zorbalık

yapma, kurallara uymama ve düzen bozucu olma gibi olumsuz özelliklerin baş göstermesinde bu tür haberlerin inşa ediliş biçiminin önemli bir etkisi olabilir.

Tablo 3.18: “Takipçiniz batsın”, Posta, 4 Mayıs 2021.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 4 Mayıs 2021 <u>Başlık</u> “Takipçiniz batsın” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sol orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Fenomen zorbalığı.” “Fenomen zorbalığı dün POSTA’ da manşetti.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, sokak, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Yer yatan kız çocuğu, dizlerinin üzerindeki kız çocuğu, kaldırım, ağaçlar ve araba, Posta gazetesi fotoğrafı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Kavga eden kızlar anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Fenomen olmak için şiddete başvurup birisini dövmen gerekir hem böylece daha fazla takipçi de kazanabilirsin.

Haber başlığı analizi: “Takipçiniz batsın” başlığından anlaşılacağı üzere takipçi kazanmak isteyen kişilerin olumsuz bir olaya karıştığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Fenomen zorbalığı.”, “Fenomen zorbalığı dün POSTA’ da manşetti.” yazılarından anlaşılacağı üzere fenomenlerin içerisinde zorbalık barındıran bir olaya karıştığı anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Kaldırımda kavga eden kızların yerde konumlandırılmış fotoğrafına bakıldığında; kız çocuğunun yerde düşürdüğü diğer kız çocuğunun yüzüne vurmaya çalıştığı görülmektedir. Burada şiddet ve akran zorbalığı görülmektedir. Haber fotoğrafı incelendiğinde zorbalık yapan kızın diğer kızı yere yatırdığı ve bacağını sıkıştırarak hareket etmesini engellediği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda zorbalık yapan kızın eliyle mağdurun başını da tuttuğu görülmektedir. Böyle bir görsele maruz kalan kişiler şiddetin sergilenme biçimine aşına hale gelebilirler. Bu görsel üzerinden şiddete eğilimli kişilerin de öfke anlarında benzer bir saldırganlık davranışını göstermesinde etkili olabilir. Dahası sosyal medya kamusal alanında görünür olmak ve takipçi kazanmak isteyen kullanıcılar da şiddet unsuru barındıran videoları çekmeye yönelebilirler. Aynı zamanda gazete bir önceki gün sayfasına taşıdığı haberi kullanarak şiddeti detaylandırmıştır. Bir önceki günün haberinde şiddete konu olan çocukların yüzlerinin sansürlenmemiş görselleri kullanılmıştır. Ayrıca dövülen kız çocuklarının düşme ve yerde sürüklenme anları da okuyucuya aktarılmıştır. Böylece gazete bu sunumla birlikte adeta şiddet uygulanmanın yöntemini bireylere göstermektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Kız çocuklarının akran zorbalığını sosyal medyaya taşıdığı bunu da fenomen olmak adına kasıtlı şekilde kavga çıkararak gerçekleştirildiği vurgulanmaktadır. Takipçilerinin ilgisini çekmek ve yeni takipçi kazanmak için şiddette başvuran çocukların haberleri akranları için olumsuz örnek teşkil etmektedir.

Tablo 3.19: “Fenomen zorbalığı”, Posta, 3 Mayıs 2021.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 3 Mayıs 2021 Başlık “Fenomen zorbalığı” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Orta manşet
Gösterge İnsanlar, sokak, fotoğraf.	Gösteren Kavga eden kızlar, kaldırım, duvar ve ağaç, Yerde dayak yiyen kızların fotoğrafları.
Gösterilen	
Düz Anlam Kavga eden kızlar anlatılmaktadır.	Yan Anlam Fenomen olmak için şiddete başvurup birisini dövmen gerekir hem böylece daha fazla takipçi de kazanabilirsin.

Haber başlığı analizi: “Fenomen zorbalığı” başlığından fenomenlerin zorbalık barındıran bir olaya karıştığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İzmir’in göbeğinde iki küçük kızı ciddi şekilde döven zorbalar bu görüntüler sayesinde sosyal medyada tanınır olmayı amaçlıyordu.”, “Küçük kızlar ‘vurmayın’ dedikçe zorbalar daha da sert davrandı.”, “Kavgayı çeken 3 erkek, kızları hiçbir şekilde engellemedi.” Bu ifadelerden zorbalık yapan kızların sosyal medyada tanınır olmak amacıyla şiddete başvurduğu anlaşılmaktadır. Özellikle videodaki şiddet unsurlarını arttırmak için dövülen kızların “vurmayın” dedikçe daha sert bir şekilde dövüldüğü ve olay yerindeki 3 erkeğin olayı engellemek yerine video çektiği ifade edilmektedir. Haberde olaya ilişkin bilgiler verilirken “ciddi şekilde”, “vurmayın”, “daha da sert”, “engellemedi” ifadeler ile haber daha ilgi çekici kılınmak istenmiştir.

Haberin görsel analizi: Gazete mizanpajı yapılırken haber tam olarak orta manşette yerleştirilmiştir. Bu durum haberi daha da ilgi çekici kılmaktadır. Şiddet gibi önemli bir konuda kitle eğitilmesi gerekirken, burada aksine adeta fenomen olmak için şiddetin bir yöntem olduğu fikri okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca dövülen kız çocuklarının düşme ve yerde sürüklenme anlarının aktarıldığı görseller şiddete eğilimli kişiler için yol gösterici olabilir. Aynı zaman habere konu olan kişilerin yüzlerinin sansürlenmemiş olması da ayrı bir etik problemidir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde dikkate değer konulardan birisi akran zorbalığıdır. Zira haber konu olan fenomen olmak ve takipçi sayısını arttırmak isteyen kişiler, akranlarına şiddet uygulamakta ve bunun sosyal medya kamusal alanında prim yapmasını beklemektedirler. Bu tür videoların beğenilme sayısının artması ise diğer kişilerin de benzer şiddet eğilimi içeren içerikler üretilmesine neden olabilir. Üstelik bu haber örneğinde olduğu gibi şiddete müdahale etmek yerine kayıt altına almaya çalışan kişilerin olması, şiddete tanıklık etmekten keyif alan bireylerin varlığına da işaret etmektedir.

Tablo 3.20: “Kızlar çetesi dehşet saçtı”, Posta, 8 Şubat 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 8 Şubat 2020 Başlık “Kızlar çetesi dehşet saçtı” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Gözüne alınan 3 kızdan 1’i emniyetten, 2’si adli kontrol ile serbest kaldı.”
Gösterge İnsanlar, sokak, fotoğraf.	Gösteren Yerde oturan kız çocuğu, ayakta duran iki kız çocuğu, yol ve bahçe duvarları, şiddet fotoğrafı.
Düz Anlam Kızlar arasında olan kavga anlatılmaktadır.	Yan Anlam Kızların çeteler oluşturduğu ve sokaktaki diğer kızlara şiddet uyguladığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Kızlar çetesi dehşet saçtı” başlıktan anlaşılacağı üzere kızların çeteler oluşturduğu ve çevreye korku saldığı anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Gözaltına alınan 3 kızdan 1’ i emniyetten, 2 ‘si adli kontrol ile serbest kaldı.” Bu yazıdan anlaşılacağı üzere ciddiye alınacak bir suçun işlendiği şikayetler üzerine emniyet güçlerin gözaltına aldığı, sonrasında biri doğrudan diğer ikisinin ise adli kontrol şartı ile serbest bırakıldığı anlatılmaktadır. Buradan bu kişilerin toplumsal yaşama karıştığı anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: İki kız çocuğu tarafından sokakta yere düşürdükleri kız çocuğunu saçlarından çekerek ve kafasına tekme atarak darp edildiği görüntüye yer verilmektedir. İki fotoğrafta da çocukların sırtları dönük olduğu için yüzlerinin gözükmemektedir. Mağdur ve saldırgan ayrımı iki fotoğrafta net bir şekilde belli olmaktadır. Şiddetin boyutunu iki ayrı fotoğraf kullanarak verilmektedir. Şiddet eylemi saç çekme ve tekme atma biçiminde fiziksel bir eylem olarak yansıtılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Kız çocukları arasında çeteleşme faaliyetleri gerçekleşmektedir. Çete içindeki kişiler fiziksel şiddet uygulamakta, kurbanlarını birlikte seçmekte, sorgusuz ve sebepsiz şekilde saldırıyı gerçekleştirmektedir. Haber metine bakıldığında çetenin bu şiddet görüntülerine ek olarak silahla verdikleri pozları da sosyal medya hesaplarından paylaştıkları ifade edilmektedir. Haber görsellerinde silahlı bir pozla ile karşılaşılıyor olmasına rağmen böyle bir bilginin verilmesi bu olayda silah kullanıldığı yönünde bir düşüncenin doğmasına neden olabilir. Aynı zamanda fiziksel şiddet ve silah bütünleştirilmekte ikisi bir arada kullanılmaktadır. Bu durum şiddete eğilimli bireylerin fiziksel şiddetle birlikte silah da kullanmalıyım düşüncesine kapılmasına neden olabilir. Haberin aslında yer almayan silahlı görsellere kişilerin sosyal medya hesapları incelenerek erişilmiş ve eklenilmiştir. Haberde bunun şiddette yönlendirici bir bakış açısıyla olması kişilerin başka olaylara neden olabileceği ve yöntem bilgisinin görmezden gelinerek verilmesiyle ihmal edilmiştir.

Tablo 3.21: “Bu yaşta bu şiddet”, Posta, 8 Aralık 2022.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 8 Aralık 2022 Başlık “Bu yaşta bu şiddet” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Mersin’ de sınıf arkadaşını tuvalette bıçaklayarak öldüren 12 yaşındaki kızın ardından, başka bir okulda şiddet haberi de Erzurum’dan geldi.13 yaşındaki kız öğrenci, erkek meselesi yüzünden tartıştığı arkadaşını feci şekilde dövdü. Bir erkek öğrenci de kaydettiği kavgayı sosyal medyada paylaştı.” “Olay, Ömer Nasuhi Bilmen Mahallesi’ndeki metruk deprem konutlarında yaşandı.” “Milli Eğitim Bakanlığı, olayla ilgili müfettiş görevlendirilerek inceleme ve soruşturma başlatıldığını açıkladı.” “Erkek öğrenci görüntüleri paylaştı.” “Dövdükten sonra bıçak çektiler.”
Gösterge İnsanlar, inşaat, fotoğraflar.	Gösteren Metruk inşaatta ayakta karşılıklı konuşan 4 kız çocuğu, yerde şiddet uygulanan kız çocuğu üstünde şiddet uygulayan kızın yer aldığı fotoğraf, şiddet uygulayan başka kız çocuğu ve yerde aynı mağdur kız çocuğunun yer aldığı fotoğraf.
Gösterilen	
Düz Anlam Kız çocuğunun tartıştığı arkadaşını dövdüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Kız çocuklarının kesici aletlerle tehdit ederek bir kız çocuğunu dövdüğü ve olayın erkek meselesi yüzünden gerçekleştirdiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Bu yaşta bu şiddet” başlıktan anlaşılacağı üzere bazı kişilerin yaşı itibariyle onlardan beklenmeyecek düzeyde şiddet eyleminde bulunduğu anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Mersin’ de sınıf arkadaşını tuvalette bıçaklayarak öldüren 12 yaşındaki kızın ardından, başka bir okulda şiddet haberi de Erzurum’dan geldi.13 yaşındaki kız öğrenci, erkek meselesi yüzünden tartıştığı arkadaşını feci şekilde dövdü. Bir erkek öğrenci de kaydettiği kavgayı sosyal medyada paylaştı”, “Olay, Ömer Nasuhi Bilmen Mahallesi’ndeki metruk deprem konutlarında yaşandı”, “Milli Eğitim Bakanlığı, olayla ilgili müfettiş görevlendirilerek inceleme ve soruşturma başlatıldığını açıkladı”, “Erkek öğrenci görüntüleri paylaştı”, “Dövdükten sonra bıçak çektiler.” bu yazılardan hareketle kız çocuklarının okulda şiddet eylemi gerçekleştirdiği hatta bir kızın tuvalete bıçaklanarak öldürüldüğü anlatılmaktadır. Yine şiddet eyleminde bulunan kız çocukların erkek meselesinden çıkan tartışmayı okul dışına da taşıdığı, metruk bir binanın seçildiği ve kavganın orada devam ettiği anlatılmaktadır. Özellikle kavgada erkek öğrencilerin de olduğu, kavgayı kayıt altına alarak sosyal medyadan paylaştığı anlatılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın konuyla ilgili müfettiş görevlendirilerek bunun üzerine inceleme ve soruşturma başlatıldığı anlatılmaktadır. Haberden kız çocuklarının okulda tartıştığı ve akranının ölümüne neden olacak biçimde bıçaklı eylem gerçekleştirdiği bunu da okul tuvaletinde yaptığı yine farklı kişilerin ise kavga için metruk bina gibi alanların tercih ettiği anlaşılmaktadır. Yine erkek çocuklarının da şiddet yanlısı olduğunu kavgayı sosyal medyadan paylaşarak şiddetin yayılmasında rol oynadığı sonucundan varılabilir. Özellikle haberde okulun tuvaletinde bıçakla öldürülen kız çocuğuna ilişkin olay bilgisinin verilmesi, farklı bir ildeki gerçekleşen olayda ise metruk binada olayın gerçekleştiği bilgisinin ifade edilmesi yine suç aleti bilgisinin sunulması ve olayın gerçekleşme biçiminin anlatılması şiddete meyilli kişiler için yol gösterici olabilir.

Haberin görsel analizi: Üç kız çocuğu tarafından metruk binada dövülen kız çocuğuna ilişkin olaya ait anlar farklı karelere ayrılarak haberde sunulmuştur. İlk karede bir kişinin bir şeyler anlattığı görülürken, ikinci karede ise yere düşürülen kızın üstüne çıkılarak dövüldüğü, üçüncü karede ise darp eden kişinin değiştiği ve kız

çocuğunun yerde oturur vaziyette yüzünü korur haldeki pozisyonuna yer verilmiştir. Bu karelerin her birisinde çocukların yüzlerinin sansürlendiği görülmektedir. Medya bu haberde mesleki etik sorumluluğunu yerine getirmiştir. Ancak haberin karelere ayrılması şiddete eğilimli kişilerde adeta bir film izlercesine etki yaratarak benzer tutum, tavır ve şiddet eğiliminin gelişmesinde rol oynayabilir. Özellikle olayın metruk binada gerçekleştiğinin bilgisi ve görüntüsünün verilmesi bu tarz şiddet eylemlerinin müdahaleye maruz kalmadan nerelerde gerçekleştirilebileceği konusunda yol gösterici olabilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberlerde kız çocuğunun arkadaşını okul tuvaletinde bıçakla öldürdüğü ve benzer şekilde bazı kızların akranlarını okul dışında metruk binada dövdükleri ve bıçakla tehdit ettikleri anlatılmaktadır. Bu durum çocuklarının şiddete meyilli oldukları, bıçak temin edebildikleri ve saklayabildiklerini göstermektedir. Yine kız çocuklarının kavgalarında bulunan erkek çocuklarının kavgayı video kaydına alması ve sosyal medyada paylaşması erkek çocuklarının da şiddet yanlısı bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Haberde olayın yaşandığı yerle ilgili bilginin verilmesi benzer olaylarda kullanılmasında kılavuz olan bilgiyi de sunmaktadır. Olayın gözden uzakta; tuvalette ya da metruk binada olduğunun anlatılması ve görsellerle desteklenmesi çocukların akranlarını bu tür yerlerde dövme, işkence etme hatta öldürme eylemlerini gerçekleştirdiği yönünde olumsuz bilgilendirici bir etki yaratmaktadır.

Tablo 3.22: “Kızlar çetesi”, Yeni Asır, 8 Şubat 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Yeni Asır 8 Şubat 2020 Başlık “Kızlar çetesi” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Görüntülerde A.C. (16), N.C. (16) ve A.K. (17) isimli kızların, 12 yaşındaki S. S. ile 13 yaşındaki arkadaşını acımasızca dövdükleri görülüyor.” “Çete üyesi genç kızların bıçak, tabanca ve pompalı tüfeklerle çektiği fotoğraflar polisleri bile şoke etti.”
Gösterge İnsanlar, sokak, fotoğraflar.	Gösteren Yerde oturan kız çocuğu, ayakta duran iki kız çocuğu, yol ve bahçe duvarları, bıçak ve pompalı tüfek tutan kızların fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam	Yan Anlam
Kızlar arasında olan kavga anlatılmaktadır.	Kızların çeteler oluşturduğu ve sokaktaki diğer kızlara şiddet uyguladığı anlatılırken, silahlara erişiminin de olduğu anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Kızlar çetesi” başlıktan anlaşılacağı üzere kızların çeteler oluşturduğu anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Görüntülerde A.C. (16), N.C. (16) ve A.K. (17) isimli kızların, 12 yaşındaki S. S. ile 13 yaşındaki arkadaşını acımasızca dövdükleri görülüyor.” Bu yazıdan hareketle kız çetesinin üyelerinin birbirine yakın yaşlarda olduğu ve kendilerinden küçük kız çocuklarını dövdükleri anlaşılmaktadır. Haberden anlaşılacağı üzere özellikle kızların acımadan dövdükleri kişileri bilinçli olarak seçtikleri ve güçlerinin yetebileceği küçük yaştaki kişileri hedef aldıkları anlaşılmaktadır. Diğer yazıda “Çete üyesi genç kızların bıçak, tabanca ve pompalı tüfeklerle çektiği fotoğraflar polisleri bile şoke etti” ifadesine yer verilmektedir. Suç aleti olarak da kullanılabilecek olan bu araçların aleni bir biçimde yazılması, şiddete meyilli kişiler için yol gösterici olabilir.

Haberin görsel analizi: İki kız çocuğu tarafından sokakta yere düşürülen bir kız çocuğunun saçlarından çekilerek ve tekme atılarak şiddete maruz bırakıldığı haber fotoğrafının hiçbir sansür kullanılmadan kamuya sunulması akran çocuklar arasında şiddetin yaygınlaşmasına neden olabilir. Zorbalık yapan kişilerin diğer fotoğraflarına bakıldığında ise; kesici aletlerle ve silahlarla çekilmiş fotoğrafları yüzleri sansürlü olarak verilirken suç aleti sayılabilecek kesici alet ve silahın sansürsüz olarak sunulduğu görülmektedir. Bunların her birisi olumsuz örnek teşkil etmektedir ve aynı zamanda silahlanmanın küçük yaşlara düştüğünü de göstermektedir. Silaha erişim kolaylaşmıştır da denilebilir. Ayrıca haberi inşa eden gazeteciler kişilerin sosyal medya hesaplarını inceleyerek haberi detaylandırmış, sundukları içerikle haberin doğruluğunu pekiştirmeye çalışırken, şiddet unsurlarını pekiştirmişlerdir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocuklar bıçak, silah temin etme ve kullanma bilgisine sahiptir. Kişilerin sosyal medya hesapları incelenerek haberde bu durum ön plana çıkarılmıştır. Fakat bu görsellerin akranlar için olumsuz örnek teşkil edebileceği göz ardı edilmiştir. Özellikle suç aletine erişimin kolay olduğu (çocuk yaşlara düştüğü) ve suç aletlerinin neler olabileceğinin bilgisi adeta sunulmuştur. Aynı zamanda bu habere tanık olan diğer akranlar öfke anlarında birbirlerine tekme, yumruk atma ve saçma seçme gibi tekniklerle saldırıda bulunabilirler. Yine başka bir sorun ise kız çete üyelerinin adli kontrol şartıyla özgür bırakılmasıdır. Haberde ceza niteliğinde bir bilgi sunulmamaktadır, cezai yaptırım olmadığı için bu durum şiddete eğilimli kişilerin daha rahat bir biçimde saldırganlaşmasına neden olabilir.

Tablo 3.23: “Acil düzenleme yapılmalı”, Milat, 16 Şubat 2019.

ACİL DÜZENLEME YAPILMALI Yeni Türkiye'nin geleceği için... MİLAT 30 ŞUBAT 2019 CUMARTESİ BAŞKA TÜRLÜ OLMAZ Suriye'de ABD'nin samimiyet testinde olduğunu vurgulayan Erdoğan: Güveril bölgelerin PYD-YPG'yi koruma kalkımı olmasına müsaade etmeyeceğiz. Bu konuda çok ama çok kararlıyız TRUMP'U SAVUNMASE HER ANKAR SİYERKADIR YAKACAK ATILMAZ KURUMSAL SÜRÜMÜR ULUSLARARASI OPERASYON OLACAK PROJELERİ KONUSALIM AK Parti lideri Erdoğan, İstanbul'da düzenlenen Akademi Bilgi Akademi, "İstanbul'un geleceği için, İstanbul'un geleceği ve projeleri konusundayız" dedi TRAFİK ÇÖZÜMÜ Hizmete DEVAM ANKAR'DA ANKAR'DA	Gazete Adı ve Tarih Milat 16 Şubat 2019 Başlık "Acil düzenleme yapılmalı" Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol üst manşet Fotoğraf üst/alt yazısı "Milat'ın gündeme getirdiği "Lise çetelerinin şiddeti" haberi ses getirdi. Çocuk Gelişim Uzmanı Emine Ergün, çocuklar arasındaki akran zorbalığının liseden daha alt seviyelere indiğini belirterek "Medya, sosyal medya ve dizilerde düzenleme yapılmalı" dedi."
Gösterge İnsanlar, çevre.	Gösteren Yerde oturan kız çocuğu, ayakta tekme atan erkek çocuk, yol ve yeşil alan.
Gösterilen	
Düz Anlam Şiddet olayı ve şiddet konusunda acil düzenleme yapılması hususu anlatılmaktadır.	Yan Anlam Liselilerin çete oluşturduğu, çocuklar arasındaki akran zorbalığının liseden daha alt seviyelere indiği, akran zorbalığının varlığı gibi konular vurgulanmaktadır. Medya, sosyal medya ve dizilerde düzenleme yapılması gerektiğinin altı çizilmektedir.

Haber başlığı analizi: “ACİL DÜZENLEME YAPILMALI” başlıktan anlaşılacağı üzere bir konu hakkında verilmiş karar üzerinden yeni bir düzenleme yapılması gerektiği aktarılmaktadır. Ayrıca “ACİL” yazısının kırmızı renkte verilmesi önemli ve hayati bir konuya işaret eden bir durumun var olduğunu yansıtmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Milat’ın gündeme getirdiği ‘Lise çetelerinin şiddeti’ haberi ses getirdi. Çocuk Gelişim Uzmanı Emine Ergün, çocuklar arasındaki akran zorbalığının liseden daha alt seviyelere indiğini belirterek ‘Medya, sosyal medya ve dizilerde düzenleme yapılmalı’ dedi.” Lise çağındaki çocukların çeteleşme faaliyetlerinin olduğu, liseli çetelerin uyguladıkları şiddetin haberleştirildiği ve gündemde tutulması sonucu şiddetin daha da yayılabileceği ifade edilebilir. Bu durum akran zorbalığının da yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu açıklamada dikkat çeken unsur akran zorbalığının sosyal medya ve dizilerle bağlantısı olduğu yönünde bir uzman fikrinin yer almasıdır. Çocukların sosyal medya ve dizilerden örnek aldıkları kişilerle bir bağ kurduğu ve onlar gibi olmak için benzer faaliyetlerde bulunduğu anlamı çıkmaktadır. Haberde bir uzmanın görüşlerine yer verilmesi, bilgilendirici ve uyarıcı bir nitelik taşımaktadır. Bu da şiddete karşı bilinç oluşturmada olumlu bir durumdur.

Haberin görsel analizi: Haber fotoğrafında kimsenin olmadığı bir arazide erkek çocuğun yerdeki kız çocuğunun kafasına tekme attığı anlar yer almaktadır. Fotoğrafta kız çocuğunun kafasını korumaya çalıştığı erkek çocuğunun ise kasıtlı olarak vurduğu görülmektedir. Kimsenin olmadığı bir arazide iki çocuğun dostça bir görüşme için buluşmadığı aşıkardır. Bir sorunun çözümü için buluşulduğu ancak sorunun çözümü yolunda kavgaya başvurulacağı önceden planlanmış gibidir. Bu durum bu tür içeriklere maruz kalan akranlar için yol göstericidir. Sorunların ıssız bir alanda kavgaya ve beraberinde tekme atarak çözülmesi gerektiği düşüncesini uyandırmaktadır. Olaya şahit olan çocukların olaya müdahale etmeden kayıt altına alması, şiddete tanıklık etmekten haz duyan çocukların olduğunun da bir göstergesidir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Erkek çocukları kız çocuklarına akran zorbalığını yapmakta ve fiziksel şiddet uygulamaktan çekinmemektedir. Özellikle erkek çetelerin kendi içinde planlı bir şekilde hareket ettikleri yine haberdeki uzman görüşüne göre sosyal medya ve dizilerden etkilendikleri söylenebilir. Erkek çete üyelerinin şiddeti kayıt altına aldıkları ve olaya müdahale etmedikleri anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda şiddet eyleminde bulunmasa bile tanıklık ederek ve olaya müdahale etmeyerek şiddet yanlısı olduğunu ortaya koyan bu çocuklar, suça dahil

olmaktadırlar. Haberin sür manşet olarak sayfada solda konumlandırıldığı görülmektedir, bu durum dikkat çekici bir etki yaratmaktadır.

Tablo 3.24: “Sanki dövüş okulu”, Güneş, 12 Ocak 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Güneş 12 Ocak 2019 <u>Başlık</u> “Sanki dövüş okulu” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Yönetim uyuyor mu.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, fotoğraflar.	<u>Gösteren</u> Ayakta olan kız öğrenciler, kavga eden kız öğrenciler fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Kavga eden kız öğrenciler anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Okulların eğitimden, sanattan, bilimden, teknolojiye uzaklaştığı, adeta bir dövüş okuluna dönüştüğü vurgulanmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Sanki dövüş okulu” başlıktan anlaşılacağı okulunun eğitim yuvası olmasından ziyade dövüş eğitimi verilen bir yere dönüştüğünün eleştirisi yapılmaktadır. Ayrıca okulun güvenilirliğini sarsacak ve ebeveynlerin endişeye kapılmasına neden olacak uyarıcı niteliğinde bir haber başlığı tercih edilmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Yönetim uyuyor mu.” bu yazıda yönetimden kastedilen okul müdürü ve görevli öğretmenlerdir. Okulda gereken denetim ve güvenliğin sağlanamadığına yönelik tepki çekme amaçlı bir fotoğraf yazısının kullanıldığı görülmektedir.

Haberin görsel analizi: İki ayrı fotoğrafta okulda kavga eden öğrencilerin görselleri yer almaktadır. Yüzleri sansürlü olarak verilen fotoğrafta kavganın kız çocuklarının arasında geçtiği ve izleyiciler içinde erkek çocuklarının da olduğu görülmektedir. Yine olayın kayıt altına alınmış olması şiddete tanık olan ya da şiddet yanlısı başka çocukların da olduğunu göstermektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Okullarda akran zorbalığı vardır. Çocuklar öfke kontrollerini kaybettikleri zaman akranlarına saldırmaktadırlar. Şiddet, şiddet olarak değil eğlence olarak kavranmakta ve diğer akranlar tarafından kayıt altına alınmaktadır. Haber metninde geçen “okulun bodrum katı boks ringine çevrildi” ifadesi ise akranların okullarda denetimden kaçarak bodrum katında kavga edebileceğine işaret etmektedir. Dahası bu işaret akranların birbirlerine tekme, yumruk, saç çekme anlarının olduğu fotoğrafla pekiştirilmiştir. Haberde öfke kontrolü olmayan kişilere yol gösterici unsurlar vardır; mekan olarak yöntemin denetimden kısmen uzak bodrum katının sunulması ve bir araç olarak insan bedeninin kullanılması; tekme atma, yumruk atma, saç çekmek gibi.

Tablo 3.25: “Şiddetin ‘gösteri’ si”, Milat, 5 Şubat 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Milat 5 Şubat 2019 <u>Başlık</u> “Şiddetin ‘gösteri’ si” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sol orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Arkadaşına işkence yapıp internette yaymak ‘moda’ olmasın.” “Lise çeteleri”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, çevre, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Yerde yatan kız, ayakta olan erkek çocuk, yol ve yeşil alan, kız çocuğuna dayak atan erkek ve kız fotoğrafları.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Liseli gençlerin arkadaşlarını dövdüğü ve video ile kayıt altına aldığı anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Şiddetin algılanma biçiminin değiştiği ve suç olmaktan daha çok internette paylaşmak için bir moda olarak kavrandığı anlaşılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Şiddetin ‘gösteri’ si” başlığında “gösteri” si ifadesi tırnak içerisine alınmış, şiddetin adeta sahnelenen bir oyun gibi olduğu vurgulanarak ironi yapılmıştır. Ayrıca “gösteri” si ifadesinde tek tırnak işaretinin kırmızı renk ile daha dikkat çekici hale getirildiği görülmektedir. Başlığın hemen yanında konumlandırılan fotoğrafta orman ya da arazi olduğu anlaşılan bir alanda akranların birbirine şiddet uyguladığı görülmektedir. Gerçekten de fotoğraf bir film sahnesini andırmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Arkadaşına işkence yapıp internette yaymak ‘moda’ olmasın.” Başlığa ek açıklama olarak yer alan bu yazı akran zorbalığında fiziksel şiddetin yanında, üstüne internet üzerinde görüntülerinin yayılmasının kabul edilemez bir durum olduğu ve bunun sürekli bir hala gelerek “moda” adı altında meşrulaştırılmaması gerektiğinin altı çizilmektedir. Diğer yazıda ise “Lise çeteleri” şeklindeki ifade de okullarda çeteleşme faaliyetinin izlerini göstermek amaçlı kullanılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Haberde 4 adet şiddet içerikli fotoğrafın kullanıldığı görülmektedir. Görsellerden şiddeti erkek ve kız çocuklarının yine arkadaşları olan kız çocuklarına uyguladıkları ve video kaydı altına aldıkları anlaşılmaktadır. Fotoğrafların ortak özelliği ise orman ya da boş bir arazide olayın gerçekleşmesidir. Bu durum diğer çocuklara şiddet olayının nerelerde gerçekleştirilebileceği yönünden yol gösterici olabilir. Olayın planlı bir biçimde gerçekleştirildiği sonucuna ise şuradan varılabilir; şiddet eğilimli çocuklar kimsenin gelmeyeceği bir alanda ve tehlike anında bunu önleyecek kişilerin bulunmadığı ve kimsenin tanıklık edemeyeceği bir alanda olmayı tercih edilmişlerdir. Aynı zaman şiddetin video ile kayıt altına alınması da planlı bir eyleme işaret etmektedir. Aynı zamanda fotoğraf kareleri incelendiğinde; başa tekme atma, saçından sürüklenme, üzerine çıkarak başına darbelerde bulunma gibi şiddet eylemlerin aleni bir biçimde sunulduğu görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Erkek ve kız çocukların akran zorbalığına karar vermede ve uygulamada birlikte hareket etmektedirler. Haberde uzmanların görüşlerine yer verilmektedir ve uzmanlar sosyal medya ve dizilerin şiddetin artmasında oynadığı role dikkati çekmektedirler. Aynı zamanda haberde ailelerin de çocuklarının bu davranışlarından sorumlu olduğu bilgisi sunulmaktadır. Bu durum gazetenin toplumu eğiten ve öğreten yönünü sergilediğinin bir kanıtıdır. Ancak kullanılan görsellerde sunulan; başa tekme atma, saçından sürüklenme, kişinin üzerine

çıkarak başına darbelerde bulunma gibi şiddet eylemlerin aleni bir biçimde sunulması şiddete eğilimli kişilerin benzer davranışları sergilemesine neden olabilir.

Tablo 3.26: “Tiktok rezaleti”, Yeni Asır, 3 Mayıs 2021.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Yeni Asır 3 Mayıs 2021 <u>Başlık</u> “Tiktok rezaleti” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Orta manşet
<u>Gösterge</u> İnsanlar, kaldırım, telefon, fotoğraflar, hastane.	<u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “İzmir bir sosyal medya çılgınlığına sahne oldu.” “Dehşet saçtılar” “Paylaştılar” “Şehir eşkiyaları” “Hastanelik oldu” <u>Gösteren</u> Kavga eden kız çocukları, dans eden kız çocukları, TikTok görselli telefon fotoğrafları, sedyede yatan iki kız çocuğu ve hasta odası.
<u>Düz Anlam</u> Kavga eden çocuklar.	<u>Gösterilen</u> <u>Yan Anlam</u> Haberde, TikTok uygulamasında popüler olmak için şiddet içerikli videolar üreterek paylaşan kız çocukları vardır. Kız çocukları şehir magandası gibi davranmaktadır. Sokaklar tekinsiz yerlerdir her an saldırıya maruz kalınabilir yan anlamları vardır.

Haber başlığı analizi: “Tiktok rezaleti” bu başlıkta sosyal medyanın bir ürünü olan TikTok uygulamasının kötü bir duruma hizmet ettiği vurgulanmaktadır. Haberde bu durum “Tiktok rezaleti” başlığı ile somutlaştırılmıştır. Haber başlığının sarı renkte olması ve orta manşetten verilmesi hem uyarıcı bir nitelik taşıdığını göstermektedir hem de haberi ilgi çekici kılmıştır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İzmir bir sosyal medya çılgınlığına sahne oldu.”, “Dehşet saçtılar”, “Paylaştılar”, “Şehir eşkıyaları”, “Hastanelik oldu” bu yazılar fotoğraflarla uyumlu şekilde olaydan kareler halinde okuyucuya sunulmuştur. Fotoğraf yazıları incelendiğinde keyfi olarak şiddet uygulayan bu kişilere “şehir eşkıyası” yakıştırmaları yapılmış ve bu kişiler yasaları hiçe sayan ve toplumun huzurunu bozan kişiler olarak betimlenmişlerdir.

Haberin görsel analizi: Orta manşetten geniş bir biçimde yer verilen haber fotoğraflar karelere ayrılmıştır. Olay haberde görsellerle daha da detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Saç çekme, yere yatırma, sürüklenme, üstüne çıkarak baskı uygulama, tekme atma gibi şiddet eylemleri videodan kesitleri alınan karelerle okuyucuya detaylı bir biçimde hiçbir sansür uygulanmadan aktarılmıştır. Olay yerinin ise yine fazla insan kalabalığının olmadığı bir yer olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla saldırganlık eyleminin planlı bir eylem olduğu sonucuna ulaşılabilir. Mağdur çocukların hastanedeki fotoğraflarının da yer aldığı haberde ne şiddeti uygulayan ne de mağdur olan çocukların yüzleri sansürlenmemiştir. Bir başka görselde ise şiddeti uygulayan kişilerin sosyal medyada bir zafer kazanmışçasına yaptıkları bu davranışı kutladıkları anların görüntüsü yer almaktadır. Tüm ifade edilenlerin ayrıca değerlendirilmesi aşağıda ifade edilmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: İnternette fenomen olmak isteyen kızlar kendilerinden küçük kızları dövmüş ve bunu kayıt altına alarak sosyal medyalarından paylaşmışlardır. Bu şiddet videosu planlandığı gibi eğer çok fazla takipçi tarafından beğenilirse ve prim yaparsa fenomen olmak isteyen diğer akranlar da benzer davranışları sergileyebilirler. Haber orta manşetten verilmiştir ve haber fotoğraflar

karelere ayrılmıştır. Haberde olay görsel kanıtları ile inanılır kılınmak istenirken detaylandırılmış ancak bu detaylardan yola çıkacak olan okuyucuların benzer davranışları sergileyeceği düşünülmemiştir. Zira düşünülmüş olsa kavga görüntüleri sansürlü olarak okuyucunun bilgisine önlem alınarak sunulması gerekmektedir. Saç çekme, yere yatırma, sürükleme, üstüne çıkarak baskı uygulama, tekme atma gibi şiddet eylemleri videodan kesitleri alınan karelerle okuyucuya detaylı bir biçimde hiçbir sansür uygulanmadan aktarılmıştır. Bu durum şiddetin uygulanma yöntemini detaylıca okuyucuya göstermektedir. Olay yerinin ise yine fazla insan kalabalığının olmadığı bir yer olması şiddet eyleminin nerelerde gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda ipucu vermektedir.

3.2.3. Dizi setindeki silahlı sahnelerden etkilenen çocukların konu edinildiği haberlerin semiyotik incelemesi

Dizi setindeki silahlı sahnelerden etkilenen çocukları haber konusu yaparak kamunun dikkatini bu gizli tehlikeye çeken iki gazete olduğu tespit edilmiştir. Bu gazeteler; Güneş gazetesi ve Diriliş gazetesidir. Bu gazetelerde konuyla ilgili toplam 2 haber bulunduğu tespit edilmiştir. Özellikle çocukların Çukur Dizisi hayranlığını silahlarla pekiştirildiği anlar habere yansıtılmıştır. Zira bu kategorideki haberlerde dizi setinde silahlarla poz vermiş çocukların görselleri yer almaktadır. Bu silahlar; tabanca, pompalı tüfek, uzun namlulu silah gibi ateşli silahlardır. Çocuklar bu silahlarla poz verip sosyal medyada paylaşma eğilimdedir. Özellikle erkek çocuklarının sosyal medyada paylaşım yapmak amacıyla şiddet içerikli fotoğraflar çekildiği ve daha çok dizi karakterlerine özendikleri yorumu yapılabilir. Haberler dizilerden yayılan tehlikeye dikkat çekerek kamusal bir bilinç oluşturmaya ve bu dizilerin çocukları nasıl etkilediğini göstererek tehlikeye karşı uyarıcı bir misyon üstlenmiştir. Fakat bu tür uyarıcı haberlerde dahi silahların sansürlenmediği görülmektedir.

Tablo 3.27: “Çukurdan yayılan tehlike”, Güneş, 13 Kasım 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Güneş 13 Kasım 2019 <u>Başlık</u> “Çukurdan yayılan tehlike” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Şiddet sarmalı” “Silahla poz vermek isteyenlere 5 lira karşılığında tabanca ve uzun namlulu silah temin ediliyor. Çektirdikleri fotoğrafları sosyal medyada yayınlayan ziyaretçiler şiddeti daha da özendiriyor” “Balat’ta, Çukur dizisinin çekildiği sokaklarda, 2 yaşındaki çocukların eline silah tutuşturuluyor”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, sokak, silah, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Silah veren adam, ayakta duran baba, telefon tutan kadın, bina duvarı ve arsa alanı, Silah tutan adam ve çocuk fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Çukur dizisinin çekildiği sokakta fotoğraf çekimi için çocuklara silah verildiği anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Çukur dizisinin çekildiği sokakta şiddeti özendirecek faaliyetlerin arttığı ve ufak çocukların da ellerine silah verilerek fotoğraf çektirilmesinin oyuna dönüştüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Çukurdan yayılan tehlike” biçimden atılan haber başlığı Çukur dizisine bir göndermedir. Dizide silahlı sahnelerin ve kanlı sahnelerin çokça yer alması akıllara gelmeyen bir başka tehlikeyi ortaya çıkarmaktadır. Bu durum özellikle dizi setini ziyaret eden çocuklar silahla fiziksel temasta bulunması ve bu durumdan mutluluk duyuyor olmasıdır. Dizi karakterine duyulan hayranlık ve hayranlık duyulan kişinin sürekli silahlı ve kanlı sahnelerde rol alıyor olması çocuklarda özendirici bir etki

yaratabilir. Ayrıca haberde “Çukur” sözcüğünün kırmızı renkte yazılmış olduğunu görüyoruz bu renk dikkat çekici bir renk olarak okuyucu habere çekmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Şiddet sarmalı”, “Silahla poz vermek isteyenlere 5 lira karşılığında tabanca ve uzun namlulu silah temin ediliyor. Çektirdikleri fotoğrafları sosyal medyada yayınlayan ziyaretçiler şiddeti daha da özendiriyor”, “Balat’ta, Çukur dizisinin çekildiği sokaklarda, 2 yaşındaki çocukların eline silah tutuşturuluyor.” yazılarından anlaşılacağı üzere şiddet sarmalının giderek arttığı anlaşılmaktadır. Özellikle Çukur dizisinin çekimlerinin yapıldığı Balat sokaklarında para karşılığı yaşları küçük çocukların bile eline silah verildiği, şiddete özendirildiği ve sosyal medya da fotoğraflarına yer verildiği eleştirisi yapılmaktadır. Bu durum söz konusu dizilerin yeni bir ticari faaliyet alanı oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca bu haberin hemen yanındaki bir başka haberde “Yaşının 44 katı sabıka” vurgusu yapılan yine bir çocuğun dahil olduğu haber göze çarpmaktadır. 9 yaşındaki bir çocuğun 397 suça karışmış olması haberde matematiksel bir hesaplamayla sunularak “yaşının 44 katı sabıka” ifadesiyle verilmesi sanki böyle bir şeyle anılmanın takdir edilmesi gereken bir şeymiş gibi algılanmasına neden olabilir.

Haberin görsel analizi: Küçük çocuğa boyundan büyük silah verilerek nasıl nişan alması gerektiği gösterilmektedir. Fotoğraf karelerinde çocuğa şiddetin ve silah kullanımının özendirilme çabasının olduğu aşikardır. Silah hem habere konu olan çocuğa hem de bu tür görsellere medya aracılığı ile maruz kalan çocuklara bir eğlence, oyun gibi kavratılmaktadır. Çocukların şiddetten uzak daha barışçıl aktivelere götürülmesi gerekirken çocuğa silah verilerek şiddeti bir oyun biçiminde tanıtmak kötü bir eğitimin ve sorumsuz ebeveynliğin bir göstergesi niteliğindedir. Çukur dizisi ile ilgili haberde silahların sansürlenmediği görülmektedir. Ayrıca Çukur dizisi ile ilgili olan haberde yakın plan fotoğrafta çocuğun yüzü sansürlenirken uzak plan karede sansür kullanılmamıştır. Çocuğun kırmızı renkli kıyafetinden aynı çocuk olduğu aleni şekilde açıktır. Diğer haberde ise suç makinesi olarak tarif edilen çocuğun yüzü sansürlenmemiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Erkek çocukları silahla küçük yaşta tanıştırılmaktadır. Özellikle ebeveynlerin farkında olmadan bir eğlence unsuru gibi çocukları silahla tanıştırdığı görülmektedir. Yine haberde dizilerin toplumu şiddete alıştırdığı ve bireysel silahlanmaya özendirdiği söylenebilir. Zira çocukların bile dizi setini ziyaret ederek silahla poz vermek istemesi bunun bir delilidir. Haberde küçük

çocuğa silah verilerek nişan almanın öğretildiği ve suç aletinin haberde sansürlenmediği görülmektedir. Buna maruz kalan diğer çocuklar da bu duruma özenebilir ve suç aletine aşına hale gelebilir. Diğer haberde ise “yaşının 44 katı sabıka” ifadesine yer verilerek bu durumun akran çocuklar tarafından takdir gören bir şeymiş gibi algılanmasına neden olabilir. Ayrıca haberde çocukların yüzleri sansürlenmemiş etik bir ihlal de yapılmıştır.

Tablo 3.28: “Gençler ölüm ‘Çukur’ unda”, Diriliş Postası, 9 Kasım 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Diriliş Postası 9 Kasım 2018 Başlık “Gençler ölüm ‘Çukur’ unda” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sol üst manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Televizyon ve internette kol gezen yapımlar reyting ve para kazanma uğruna şiddet, küfür, ahlaksızlık içeren kirli senaryolarla toplum psikolojisini uçuruma sürüklüyor.15 yaşındaki bir çocuğun okul arkadaşını pompalı tüfekle öldürmesi bu tarz yayınların körüklediği toplumsal cinneti gözler önüne serdi.”
Gösterge İnsanlar, sokak, silahlar.	Gösteren Çukur dizisi silah tutan erkek oyuncular, hatıra fotoğrafı çektiren pompalı tüfekli çocuklar, yol ve araçlar, tabanca ve pompalı tüfekler.
Düz Anlam Çukur dizisine çocukların yoğun ilgisi olduğu anlatılmaktadır.	Yan Anlam Çocuklar çukur dizisindeki karakterlerle kendilerini özdeşleştirmektedirler. Bir çocuğun okul arkadaşını pompalı tüfekle öldürdüğü haber gazeteye haber olmuştur. Gazete dizilerin olumsuz etkisine dikkati çekmeye çalışırken kullandığı görsellerle şiddet unsurlarını tekrar pekiştirmiştir.

Haber başlığı analizi: “Gençler ölüm ‘Çukur’ unda” başlığında Çukur dizisine gönderme yapılırken aynı zamanda “ölüm ‘Çukur’ unda” tabiriyle gençlerin tehlikenin içinde olduklarını anlatmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Televizyon ve internette kol gezen yapımlar reyting ve para kazanma uğruna şiddet, küfür, ahlaksızlık içeren kirli senaryolarla toplum psikolojisini uçuruma sürüklüyor.15 yaşındaki bir çocuğun okul arkadaşını pompalı tüfekte öldürmesi bu tarz yayınların körüklediği toplumsal cinneti gözler önüne serdi.” Yazıdan anlaşılacağı üzere yapılan şiddet içerikleri dizilerin tek amacının kar etmek olduğu ve bu dizilerin toplumun ruhsal durumunu olumsuz etkilediği ifade edilmektedir. Televizyon ve internette yaygın bir biçimde yer verilen şiddet içerikli programların bir yansıması olarak 15 yaşındaki bir çocuğun başka bir çocuğu öldürmesi gösterilmektedir. Buradan hareketle çocukların dizilerdeki intikam sahnelerinden etkilendiği ve problemlerini konuşarak değil de silahlarla çözmeye çalıştığı varsayımına ulaşmak mümkündür.

Haberin görsel analizi: Haber fotoğrafları incelendiğinde Çukur dizisinin sahnelerinden birisi görülmektedir. Bu sahnenin hemen yanında ise dizi oyuncusu ile eli silahlı çocukların poz verdiği silahlı bir görsel yer almaktadır. Haberde silahların sansürlenmediği görülmektedir. Çocukların silahları tutuşundan sanki bu aletleri eğlence aracı olarak gördükleri ve kullanım bilgisine de hâkim oldukları anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde her ne kadar bilimsel bir bilgiye yer verilip dizilerin şiddeti körüklediği ve çocukları şiddete özendirdiği konusunda uyarı mahiyetinde ifadeler yer alsa da haberde silahların ve çocukların yüzlerinin sansürlenmemiş olması etik bir ihlal yaratmaktadır. Diziler çocukların silahla küçük yaşlar da tanışmasına neden olmaktadır. Bireysel silahlanma da ise özendirici bir etkiye neden olmaktadır. Nitekim gerçek hayattaki olaylar incelendiğinde çocukların kullandığı suç aletlerinden bu sonuca ulaşmak mümkündür.

3.2.4. Olayda ölen ya da mağdur olan çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi

Bu kategoriye ilişkin haberlerin yer aldığı başlıca gazeteler şunlardır; Milliyet gazetesi, Posta gazetesi, Habertürk gazetesi, Yeni Asır gazetesi, Güneş gazetesi, Şok gazetesi, Takvim gazetesi, Türkiye gazetesi ve Hürriyet gazetesi. Bu gazeteler içinde konuyla ilgili 18 haber bulunmaktadır. Çocukların mağdur ya da öldürülen kişiler olarak suç olayına dahil olduğu haber konuları yaralama ya da cinayetle son bulan olaylardır. Suç aracı olarak; pompalı tüfek, tabanca, av tüfeği, bıçak, taş, sopa kullanılmaktadır ve tekme, tokat atma gibi eylemlerle de şiddet uygulanmaktadır. Bu kategoride bireysel silahlanmanın yarattığı olumsuz durumların haberlere yansıması söz konusudur.

Tablo 3.29: “Pamukta boğuldular”, Milliyet, 20 Ekim 2017.

	Gazete Adı ve Tarih Milliyet 20 Ekim 2017 Başlık “Pamukta boğuldular” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Şanlıurfa’da oynarken toplanan pamuk yığınının içine girerek havasız kalan 2 kardeş Harun (14) ve Ali Tekdağ’la (12) kuzenleri Hüseyin Tekdağ (14) havasızlıktan öldü. Çocukların tarım ilacından zehirlenmesi olasılığı üzerinde de duruluyor.”
Gösterge İnsanlar, tarla.	Gösteren Çocuklar, pamuk yığını, toprak ve tarım aracı.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocukların pamukların içinde öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Çocukların oyun alanlarının tehlikelerle dolu olduğu ve çocukların pamuk yığınının içine girdikten sonra boğularak öldüğü üzerine durulurken asıl ölüm sebebinin tarım ilacı olabileceği ihtimali de anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Pamukta boğuldular” başlıktan anlaşılacağı üzere gerçek manada pamukların altında havasız kalarak boğulan birilerinin olduğu anlatılmaktadır. Başlığın beyaz renkte verilmesi pamukla özdeşlik kurulmaya çalışıldığının bir göstergesidir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Şanlıurfa’da oynarken toplanan pamuk yığınının içine girerek havasız kalan 2 kardeş Harun (14) ve Ali Tekdağ’la (12) kuzenleri Hüseyin Tekdağ (14) havasızlıktan öldü. Çocukların tarım ilacından zehirlenmesi olasılığı üzerinde de duruluyor.” Yazıdan anlaşılacağı üzere çocukların pamuk tarlalarını oyun alanı olarak gördüğü, toplanan pamuk yığınının içine giren çocukların havasız kalarak öldüğü anlatılmaktadır. Aynı zamanda çocukların tarım ilacından zehirlenme olasılığına da dikkat çekildiği görülmektedir. Haber benzer durumların tekrar yaşanmaması için ebeveynlerin çocukların oyun alanlarını doğru seçmesine ya da denetlemesine yönelik bir uyarı niteliğindedir.

Haberin görsel analizi: Haberde tarlanın ortasında yer alan bembeyaz pamuk yığınları, pamuk toplama aracı ve 3 çocuğun sansürsüz yüzlerinin yer aldığı fotoğraflar kullanılmaktadır. Olay yerine vurgu amaçlı çocukların ölümüne yol açan pamuk yığınlarının üstüne çocukların fotoğraflarının yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Habercilik etiği açısından kusurlu bulunan tek nokta ise çocukların yüzlerinin sansürlenmeden kullanılmasıdır.

Tablo 3.30: “Maganda terörü”, Posta, 1 Eylül 2020.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 1 Eylül 2020 <u>Başlık</u> “Maganda terörü” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Sünnet düğünü konvoyu.” “Hepsi serbest kaldı.”
<u>Gösterge</u> İnsan, tabanca.	<u>Gösteren</u> Yüzü yaralı mağdur çocuk, silah tutan el.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Balkonda oturan çocuğun vurulması anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Yasak olmasına rağmen oluşturulan konvoydan rastgele ateş edilmesi sonucu yüzünün çeşitli yerlerinden yaralanan kız çocuğunun mağdur olduğu anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Maganda terörü” başlığında doğrudan kimliği belirsiz ve kural tanımayan kişilerin yani magandaların düzeni ve güvenliği tehdit edici davranışlar sergilediğine vurgu yapılmıştır. Kırmızı renkte verilen maganda yazısıyla anlam pekiştirilmeye çalışılmıştır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Sünnet düğünü konvoyu.”, “Hepsi serbest kaldı.” Yazılarından hareketle sünnet düğünü konvoyunun bir trajedi yarattığı ve sonucunda da cezai bir yaptırım almadıkları anlatılmaktadır. Bu durum benzer suçların işlenmesinin önünü açmaktadır. Bir yaptırımla karşılaşmayacağını düşünen kişiler benzer davranışları sergileyebilirler.

Haberin görsel analizi: Haberde havaya silahla ateş eden el görseli ve yüzünün birçok noktasından yaralanmış ve bir gözü kapanmış olan ufak kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafına yer verildiği görülmektedir. Bu fotoğraflardan anlaşılacağı üzere masum bir çocuğun magandaların silahından çıkan saçmalarla yüzünden ciddi yaralar aldığı ve bu yaralı yüzünün sansürsüz halinin haber fotoğrafı olarak kullanılarak ilgi çekilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Magandaların tehlike saçmaya devam etmesi toplumda bireysel silahlanmanın olumsuz etkilerini göstermekle birlikte çocukların da mağdur insanlar içinde yer almasına neden olmuştur. Aynı zamanda habere konu olan çocuğun sansürsüz fotoğrafını kullanmak acıdan seyirlik bir malzeme çıkarmaktır.

Tablo 3.31: “9 taksitle vahşet”, Habertürk, 15 Ekim 2017.

	Gazete Adı ve Tarihi Habertürk 15 Ekim 2017 Başlık “9 taksitle vahşet” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Helin’in bir arkadaşı: ‘katil arabadan indi,’ Selam gençler’ deyip ateşe başladı.” “Suçunu itiraf eden Mustafa Yetgin tutuklandı.”
Gösterge İnsanlar, silah.	Gösteren Öldürülen kız çocuğu, öldüren genç adam, otomatik av tüfeği.
Düz Anlam Silahlı öldürülen kız çocuğu anlatılmaktadır.	Yan Anlam İnternette taksitle, ucuz fiyata ruhsatsız silah temin edinilebildiği ve bunun sonucunda da masum bir kız çocuğunun ölümüne yol açabileceği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “9 taksitle vahşet” başlıktan anlaşılacağı üzere tehlike saçan bir şeyin 9 taksitle oldukça kolay bir biçimde temin edilebileceği anlatılmaktadır. Vahşet kelimesinden anlaşılacağı üzere korkunç etkisi olan bir şeyin yarattığı sonuca gönderme yapılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Helin’in bir arkadaşı: ‘katil arabadan indi,’ Selam gençler’ deyip ateşe başladı.”, “Suçunu itiraf eden Mustafa Yetgin tutuklandı.” Görgü tanığının da ifadesinde belirttiği gibi arabadan inen kişinin “selam gençler” diye seslendiği ve gençlerin ilgisini üzerine çekerek ateş ettiği, sonrasında yakalanan kişinin suçunu kabul ettiği ve tutuklandığı anlatılmaktadır. Buradan hareketle planlı bir saldırının gerçekleştiği, hedefine sesini duyuracak kadar yaklaştığı ve katilin ise soğukkanlı bir biçimde hareket ettiği anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: “9 taksitle vahşet” yazısının önüne yerleştirilen av tüfeği görseli hemen altında öldürülen kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafı yan tarafında katilin çelik yelekli halinin yer aldığı fotoğraf kullanılmaktadır. Aynı zamanda haberin hemen sol tarafında bir karikatür yer almaktadır. Karikatürde bireysel silahlanmanın kolaylığına vurgu yapılmaktadır. Karikatürde yer alan ifadeler şöyledir: “Bak bu güzel, peşin fiyatına 6 taksit, 3 de banka veriyor, 2 de benden.” Siparişin verilme anında ise bilgisayar ekranında bir silah görseli görünmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Taksitle ruhsatsız silah satışı yapıldığı ve kolay yoldan bireysel silahlanmanın yarattığı ölümlü sona dikkat çekilmek istenirken haber fotoğraflarında hiçbir sansürlemenin kullanılmadığı görülmektedir. Aynı zamanda silahlanmanın denetimsizliği “yurtdışından getirttiği, ruhsat gözetmeksizin, 1800 TL’ye olay günü satın aldı” ifadeleriyle anlatılmaya çalışılırken detaylı bir yazım üslubun tercih edilmesi şiddete eğilimli kişilere yol gösterici olabilir. “Selam gençler” diye seslendi ve ateş ettiği ifadesi ise katilin soğukkanlı bir biçimde hareket ettiğini göstermektedir. Haberde bunun vurgulanması ise yine şiddete eğilimli kişilerin birisini öldürmenin oldukça kolay olduğu yönündeki düşüncesini harekete geçirmesinde etkili olabilir.

Tablo 3.32: “Ölüm her yerde satılıyor”, Posta, 15 Ekim 2017.

Gazete Adı ve Tarih

Posta
15 Ekim 2017

Başlık

“Ölüm her yerde satılıyor”

Haber Görselinin Konumu

İlk sayfa, alt orta manşet

Fotoğraf üst/alt yazısı

“Katil yarı otomatik ve şarjörlü bu silahı 1500 TL verip ruhsatsız olarak kolayca almış.”

“Utanmaz talep”

“Mustafa Yetgin’e mahkemeye çıkarılırken çelik yelek giydirildi. Avukatı ‘ikametgahı sabit. Tutuksuz yargılansın’ dedi. Bu talep büyük tepki gördü. Katil tutuklandı.”

“Kadınlar uğurladı”

“17 yaşındaki liseli Helin’in üzerinde duvak bulunan cenazesini kadınlar omuzladı. Helin, 5 yıl önce ölen annesinin yanına gömüldü.”

Gösterge

İnsanlar, silah, zemin.

Gösteren

Öldürülen kız çocuğu, öldüren genç adam, yarı otomatik ve şarjörlü ruhsatsız silah, fayans.

Gösterilen

Düz Anlam

Kız çocuğunun silahla öldürüldüğü anlatılmaktadır.

Yan Anlam

Silaha erişiminin kolaylaştığı ve ucuz fiyatlara ruhsatsız silah temin edilebileceği bunun sonucunda da masum bir kız çocuğunun ölümüne yol açıldığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Ölüm her yerde satılıyor” başlıktan anlaşılacağı üzere insanların ölümüne yol açan aletlerin her yerde satılıyor olduğu, herkesin bu silahlara erişebileceği bir durumdan bahsediliyor.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Katil yarı otomatik ve şarjörlü bu silahı 1500 TL verip ruhsatsız olarak kolayca almış.”, “Utanmaz talep”, “Mustafa Yetgin’e mahkemeye çıkarılırken çelik yelek giydirildi. Avukatı ‘ikametgahı sabit. Tutuksuz yargılansın’ dedi. Bu talep büyük tepki gördü. Katil tutuklandı.”, “Kadınlar uğurladı”, “17 yaşındaki liseli Helin’ in üzerinde duvak bulunan cenazesini kadınlar omuzladı. Helin, 5 yıl önce ölen annesinin yanına gömüldü.” yazılarından anlaşılacağı üzere ölüme neden olan silah ucuz ve ruhsatsız olarak kolayca satın alınmıştır. Haberde silahın 1500 TL verilerek kolayca alındığının bilgisi sunulmaktadır. Aynı zamanda bu silahı kullanmak için ruhsata da gerek yoktur bilgisinin de sunulması habercilik açısından hatalı birer yönlendirmedir. Çünkü bu şekilde ruhsatsız, kolayca, ucuz fiyata ya da taksitle silaha erişimdeki maddi ve yasal işlemleri engel olarak görmeyen kişiler bireysel silahlanmaya teşvik olabilirler.

Haberin görsel analizi: Haberde herhangi bir sansür kullanılmazken “Ölüm her yerde” başlığının yanına katilin fotoğrafı koyularak katile gönderme yapılırken yine başlığın silah fotoğrafından sonra “satılıyor” yazısıyla denk getirilmesiyle silahın her yerde satıldığı göndermesinin yapıldığı söylenebilir. Bir başka açıdan silahın namlusunun altına yerleştirilen kız çocuğunun fotoğrafı, kız çocuğunun silahla öldürüldüğünü göstermek amacıyla. Sadece fotoğrafa bakan kişi kız çocuğunun silahla öldürüldüğünü idrak edebilir. Ayrıca katille kurban arasında bir sınır çizmek için silahın iki fotoğrafı bölüğü biçimde bir yorumda yapılabilir. Haberde suç aletinin sansürlenmediği de görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde ruhsatsız, kolayca, ucuz fiyata ya da taksitle silaha erişimdeki engellerin kolayca aşılabileceğinin bilgisinin sunulması bireysel silahlanmanın önünü açmaktadır ve suça eğilimli kişilerin ölümle son bulan olaylara neden olmasına yol açmaya devam edecektir. Haberde silah görseli sansürsüz olarak kullanılmıştır.

Tablo 3.33: “Abisinin kafasına bıçak sapladı!”, Yeni Asır, 17 Ekim 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Yeni Asır 17 Ekim 2019 <u>Başlık</u> “Abisinin kafasına bıçak sapladı!” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Abi E. T’nin tedavisi sürüyor.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, işaret, fotoğraf, hastane.	<u>Gösteren</u> Yatan çocuk, ayaktaki küçük çocuk, kırmızı daire işareti, kafasındaki saplanan bıçakla sedye oturan çocuk ve sağlık çalışanı fotoğrafı, oturarak bekleyen hastalar, koridor ve tıbbi çöp kutusu.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Bir çocuğun bıçaklandığı anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Çocukların kesici aletleri oyuncak gibi kullandığı. Bir çocuğun şaka yapmak isterken kendisi gibi çocuk olan ağabeyine fırlattığı bıçakla onu yaraladığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Abisinin kafasına bıçak sapladı!” başlıktan anlaşılacağı üzere haberde abisinin kafasına bıçak saplayan bir çocuk ele alınmaktadır. Bu da çocukların evde kesici aletlere kolaylıkla erişebildiğini göstermektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Abi E. T’nin tedavisi sürüyor.” Bu yazıda başlıkta verilen eylemin sonrasındaki gelişme anlatılmaktadır. Kafasından bıçaklanan abinin durumunun iyi olduğunu ve tedavisinin sürdüğü ifade edilmektedir.

Haberin görsel analizi: Kırmızı daire ile işaretlenmiş bıçağın çocuğun kafasına saplanmış haliyle okuyucuya sunulmuştur. Kafaya saplanmış bıçağa hiçbir sansür uygulanmamıştır. Dahası bıçağa dikkat çekilmek için kırmızı daire içerisine alınmıştır. Sözde konu olan çocukların yüzleri sansürlenmiş olsa da suç aletinin sansürlenmediği görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Kesici aletlerin çocuklar tarafından oyun ve eğlence unsurunun bir parçası gibi kavrandığı söylenebilir. Olayda kan olmadığı için suç aleti bıçağın sansürlenmediği görülmektedir. Hatta bıçağın kırmızı daire ile işaretlendiğine tanıklık edilebilir. Bu durum haberi aslında daha ilgi çekici kılmıştır. Aynı zamanda çocukların kesici aletleri kullanmaktan çekinmediği ve bunun yaratacağı tehlikenin boyutlarını da kavrayamadığı yorumu da yapılabilir. Nitekim haberde kan ve ölüm unsurlarının olmaması bu habere maruz kalan diğer çocuklarda da nasıl olsa bir şey olmuyor düşüncesinin gelişerek benzer davranışların sergilenmesine yol açabilir. Zira haberde suç aleti bıçağın sansürlenmediği de görülmektedir.

Tablo 3.34: “Titreye titreye ateş ettim”, Takvim, 10 Kasım 2021.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Takvim 10 Kasım 2021 <u>Başlık</u> “Titreye titreye ateş ettim” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Konya’da 14 yaşındaki Mukaddes Erensoy’u bacağından vuran tetikçi Ayşenur Böcü konuştu: Babası, 6 yaşındaki kanserli çocuğumla beni tehdit etti. Vurmak istemedim, elim titreye titreye ateş ettim.” “Vurulan evlat Mukaddes Erensoy” “Tetikçi Ayşenur Böcü” “Azmettiren baba Ali Erensoy”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, işaret, silah görseli.	<u>Gösteren</u> Vurulan kız çocuğu, tetikçi kadın, azmettiren baba, kırmızı konuşma balonu, silah tutan el görseli.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Bir kadının kız çocuğunu silahla yaraladığı anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Bir adam tarafından kanserli çocuğuyla tehdit edilen bir annenin adamın kız çocuğunu silahla yaraladığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Titreye titreye ateş ettim” bu başlıkta itirafa yer verilirken saldırganın silahla ateş etme eylemini istemeyerek yapmak zorunda kaldığı anlatılmak istenmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Konya’da 14 yaşındaki Mukaddes Erensoy’u bacağından vuran tetikçi Ayşenur Böcü konuştu: Babası, 6 yaşındaki kanserli çocuğumla beni tehdit etti. Vurmak istemedim, elim titreye titreye ateş ettim.”, “Vurulan evlat Mukaddes Erensoy”, “Tetikçi Ayşenur Böcü”, “Azmettiren baba Ali Erensoy” bu yazılardan hareketle çocukların tehdit aracı olarak kullanıldığı ve bir kız çocuğunun silahla bacağından vurulduğu, bunun temel sebebinin ise azmettirici babanın olduğu anlatılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Tetikçi Ayşenur Böcü’nün fotoğrafı, konuşma balonu ve silah tutan el görseli ile birlikte altı üstlü olarak baba ve kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafları kullanılmıştır. Tetikçi Ayşenur Böcü’nün konuşma balonunda “Titreye titreye ateş ettim” yazılı ifadesine birleşik olarak silah tutan elin verilmesi eylemin zorda olsa gerçekleştirildiği anlamını yansıtmaktadır. Olayda mağdur olan kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafının kullanıldığı görülmektedir. Bu tür kullanımlar çocukların mağduriyetini artırırken aynı zamanda haberde etik ihlal yaratmaktadır. Yine kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafı üzerinde “vurulan evlat” ifadesine yer verilmesi çocuğun haberde özellikle işaret edilmesi etiketlenen çocuğu öne çıkarmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların, yetişkinler arasındaki anlaşmazlıklarda tehdit unsuru olarak kullanıldığı anlatılmaktadır. Çocukların tehdit unsuru olarak kullanılması onları mağdur etmektedir. Haberde yapılan “tetikçi, azmettiren baba ve vurulan evlat” gibi ifadelerle etiketlenmeleriyle çocuklar mağdur edilmektedir. Yine çocuğun kimlik bilgilerinin açık şekilde verilmesi de etik ihlallere sebep olmaktadır. Yine haberde çocuğun “mağdur evlat” yerine “vurulan evlat” şeklinde verilmesi çocukların olayda payının olduğu ya da çözümün onları silahla vurmaktan geçtiği biçiminde yanlış değerlendirme yapılmasına zemin hazırlayabilir. Haberde sansürün kullanılmadığı gibi suç aletini temsilen verilen silah tutan el görseli kullanılmıştır. Olayda mağdur olan kız çocuğunun mozaiklenmemiş fotoğrafının kullanıldığı da görülmektedir.

Tablo 3.35: “14 yaşındaki çocuk silahla dehşet saçtı”, Posta, 27 Kasım 2022.

	
Gazete Adı ve Tarih Posta 27 Kasım 2022	Başlık “14 yaşındaki çocuk silahla dehşet saçtı”
Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sağ alt manşet	Fotoğraf üst/alt yazısı “Bursa’da ki ‘düğün Çarşısı’nda K.D. (53), siparişini geç getirdiği gerekçesiyle çaycı İsmail Güder (51) ile tartıştı. K.D., çay ocağından ayrılırken ‘sana gününü göstereceğim’ dedi. Daha sonra çay ocağına K.D.’nin 14 yaşındaki torunu M.E.K. geldi. Silahını çekip İsmail Güder’e ateş etti.” “Kasığından vurdu.” “Kasığına kurşun isabet eden İsmail Güder yaralanmasına rağmen 14 yaşındaki saldırganı kovaladı. İzini kaybettiren M.E.K. kısa sürede yakalandı. Tartışmayı çıkaran K.D. ile ona yardım eden bir yakını daha gözaltına alındı.”
Gösterge İnsanlar, silah, işaret, fotoğraflar.	Gösteren Silahla ateş eden erkek çocuğu, çocuğu kovalan yaşlı adam, kırmızı daire içine alınmış silah ve olay fotoğrafı, çocuğun iki emniyet görevlisi tarafından gözaltına alındığı fotoğraf.
Gösterilen	
Düz Anlam 14 yaşındaki çocuğun silah birisini yaraladığı anlatılmaktadır.	Yan Anlam Erkek çocuklarının tartışma sonucu silah kullanabildiği ve kararlı şekilde ateş edebildiği anlaşılmaktadır. Özellikle kan bağı olan kişilerin erkek çocuklarını tartışmanın içine dahil ederek çocuğa silah kullandırdığı ve suça teşvik ettiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “14 yaşındaki çocuk silahla dehşet saçtı” başlığından anlaşılacağı üzere bir erkek çocuğunun silahla ateş ederek dehşet saçtığı anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Bursa’daki ‘düğün Çarşısı’nda K.D. (53), siparişini geç getirdiği gerekçesiyle çaycı İsmail Güder (51) ile tartıştı. K.D., çay ocağından ayrılırken ‘sana gününü göstereceğim’ dedi. Daha sonra çay ocağına K.D.’ nin 14 yaşındaki torunu M.E.K. geldi. Silahını çekip İsmail Güder’ e ateş etti”, “Kasığından vurdu”, “Kasığına kurşun isabet eden İsmail Güder yaralanmasına rağmen 14 yaşındaki saldırganı kovaladı. İzini kaybettiren M.E.K. kısa sürede yakalandı. Tartışmayı çıkaran K.D. ile ona yardım eden bir yakını daha gözaltına alındı.” yazılardan anlaşılacağı üzere geç gelen sipariş nedeniyle çıkan tartışma haberin konusunu oluşturmaktadır. Çay ocağı sahibiyle müşterinin tartışma sonucunda müşteri 14 yaşındaki torunuyla birlikte tekrar gelerek çocuğa silahla ateş ettirmiştir. Çocuklar yetişkinler tarafından suça ortak edilmektedir. Haberde olayla ilgili kişilerin gözaltına alındığının bilgisi verilmektedir. Bu durum benzer olayların yaşanmaması açısından caydırıcı bir etki yaratabilir.

Haberin görsel analizi: 14 yaşındaki erkek çocuğunun olay anındaki görüntüleri haber fotoğrafı olarak kullanılmış ve çocuğun elindeki silahın da kırmızı bir daire içerisinde alınarak dikkat çekici kılınmıştır. Söz konusu fotoğraf incelendiğinde çocuğun yüzü ve bedeni gibi sansürsüz olduğu anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haber fotoğraflarında çocuğun ve suç aleti olan silahın sansürlenmediği görülmektedir. Aynı zamanda mizanpaj ile suç aleti olan çocuğun elindeki silahın da kırmızı dair içerisine alınarak dikkat çekici bir biçimde sunulduğu görülmektedir. Haberde olaya karışan kişilerin göz altına alındığı bilgisi sunulmuş ve kamu bilgilendirilmiştir. Bu bilginin verilmesi benzer olayların gerçekleştirilmesinde engelleyici bir işlev görebilir.

Tablo 3.36: “Kadere bak”, Güneş, 7 Mart 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Güneş 7 Mart 2018 <u>Başlık</u> “Kadere bak” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Vatandaşlar aynı kazanın iki kere yaşandığı bölgede önlem alınmasını istiyor.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, fotoğraflar.	<u>Gösteren</u> Yaralı ve onu taşıyan insanlar, zıplayan bir adam, yerde yatan bir kız çocuğu fotoğrafı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Babasının öldüğü yerde kızının da yaralanması anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Fotoğraf çekme merakı uğruna çıktığı kale çevresi yakınından düşerek ölen adamın kızı olay yerini görmeye gittiğinde aynı tehlikeli noktadan düşerek yaralanmış.

Haber başlığı analizi: “Kadere bak” başlıktan anlaşılacağı üzere yaşanmış bir olaya gönderme yaparak duruma dikkat çekilmek istenmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Vatandaşlar aynı kazanın iki kere yaşandığı bölgede önlem alınmasını istiyor.” Yazıdan da anlaşılacağı üzere başlıktaki “kader” vurgusu iki kere tekrar eden benzer bir kazanın olduğuna işaret etmek amacıyla yazılmıştır.

Haberin görsel analizi: Düşen kız çocuğunun yerdeki sansürsüz fotoğrafı verilirken yan tarafında ise kız çocuğunun sedye ile taşınırken ki fotoğrafı bulunmaktadır. Fotoğraflarda sansür kullanılmamıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Habere göre çocukların tehlikeleri öngöremediği söylenebilir. Yine haberde aile konusu dramatize edilmektedir, “Kadere bak” başlığından bu anlaşılabilir. Zira aynı yerden daha önce kız çocuğunun babası düşerek yaşamını yitirmiştir.

Tablo 3.37: “Çocuğa bıçaklı tehdit!”, Şok, 1 Kasım 2018.

PARMAKLILAR ARINDA MAKAMLA ZEL KÖSE HASRET ÇEŞMESİ VIRTİK RAHİBE! İMKANSIZ ASKA ABİ KURSUNU JUNIOR BECKHAM ALEVİNİN PEŞİNDE! ALTIN KOLEKSİYON! YORCULUK NEDENLERİ! AKOHNİ SONYA BULUN ŞOK ÇAKMA MİLYONER! Super Loto'nun 24,5 milyon liralık ikramiyesi Balkesir'in Burhaniye ilçesinde bir bayiden çıktı. Arkadaş, belediye işçi olarak çalışan Ali Kaymaz'ı talihli olarak yakınca genç adamın hayatı Arıp saçına döndü! KEZBAN KUZULARA ANİMLİK YAPIYOR! BU DA BEDELLİ SIRASI! MAKAM SEBİ Kanser ilaç muamması ÇOCUĞA BİÇAKLI TEHDİT! CAMINI KIRDI ÇOCUĞA BİÇAKLI TEHDİT! ÇOCUĞA BİÇAKLI TEHDİT!	Gazete Adı ve Tarih Şok 1 Kasım 2018 Başlık “Çocuğa bıçaklı tehdit!” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Camını kırdı diye küçük çocuğa kabusu yaşattı!”
Gösterge İnsanlar, işaret, kesici alet, arazi, fotoğraf.	Gösteren Ayakta duran çocuklar, yetişkin bir adam, kırmızı daire işareti, bıçak, yeşil alan, ağlayan çocuk ona kızan adam ve duruma şahit olan diğer çocuğun fotoğrafı.
Düz Anlam Cam kırın çocuğun bıçakla tehdit edilmesi anlatılmaktadır.	Yan Anlam Çocukların küçük hatalarını ciddiye alacak yetişkinlerin olduğu, bıçak gibi kesici aletlerle çocukları korkutarak tehdit edebildiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Çocuğa bıçaklı tehdit!” başlıktan anlaşılacağı üzere çocuk bıçak gösterilerek yaralama ya da canını almakla tehdit edilmektedir. Bıçak sözcüğü kırmızıyla yazılarak belirgin bir hale getirilmiştir ve böylece haber ilgi çekici kılınmıştır. Haberde başlığında ünlem işaretinin kullanılması çocuğa yapılan olumsuz davranışa yönelik tepki göstermek amaçlıdır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Camını kırdı diye küçücük çocuğa kâbusu yaşattı!” ifadesinden anlaşılacağı üzere başlıktaki tehdit etme sebebi burada detaylandırılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Kırmızı daire içine alınmış olan bıçağın yetişkin bir adam tarafından tutulduğu belli olurken, korkmuş ve ağlayan erkek çocuğun azarlandığı fotoğrafa yer verilmektedir. Bu fotoğrafa ek olarak olayın devamı niteliğinde adamın çocuğu dövmek için elini kaldırdığı ve çocuğun sopayla bıçaktan korunmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Haberde suç aleti bıçak ve çocuğun yüzünün sansürlenmediği görülmektedir. Ayrıca suç aleti bıçak kırmızı daire içerisine alınmış ve daha dikkat çekici kılınmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde suç aleti bıçağın sansürlenmediği ve hatta kırmızı daire içerisine alınarak daha belirgin hale getirildiği görülmektedir. Aynı zamanda çocuğun en savunmasız ve çaresiz halleri sansürlenmemiş haberciliğin mesleki ilkeleri ihlal edilmiştir. Ayrıca çocuğun çocuk olması dışında Suriyeli olduğu haber metni içerisinde belirtilmiştir. Çocuk hem başkasının malına zarar verdiği için nefret ve ayrımcı bir söylemle “Suriyeli” diye vurgulanmış hem de mülteci ve çocuk olması nedeniyle böyle bıçakla tehdit edilmesi doğru olmadığı biçiminde ajitasyonla haberde konu olarak işlenmiş olabilir.

Tablo 3.38: “Daha on yedi yaşındaydı”, Posta, 14 Ekim 2017.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 14 Ekim 2017 <u>Başlık</u> “Daha on yedi yaşındaydı” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Türkiye’de 9 ayda 298 kadın öldürüldü.” “Dün bir erkek daha ‘çok seviyordum’ diyerek cinayet işledi.” “Mustafa Yetgin, Helin’i öldürmek için aldığı pompalı tüfeğin (üstte) fotoğrafını cinayetten 20 saat önce Snapchat’ te ‘Av için aldım’ diye paylaşmış.” “Yardım çığlığı.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, silah, zemin, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Öldürülen kız çocuğu, öldüren genç adam, yarı otomatik ve şarjörlü ruhsatsız silah, zemin fayansı, Twitter paylaşımının fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Kız çocuğunun silahla öldürüldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Her geçen gün öldürülen kadın sayısının arttığı ve bu cinayetlerin “seviyordum” diyenler tarafından işlendiği anlatılmaktadır. Son öldürülen kişinin ise bir kız çocuğu olduğu ifade edilmektedir.

Haber başlığı analizi: “Daha on yedi yaşındaydı” başlığından anlaşılacağı üzere kişinin daha çocuk yaşta olduğu anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Türkiye’de 9 ayda 298 kadın öldürüldü.”, “Dün bir erkek daha ‘çok seviyordum’ diyerek cinayet işledi.”, “Mustafa Yetgin, Helin’i öldürmek için aldığı pompalı tüfeğin (üstte) fotoğrafını cinayetten 20 saat önce Snapchat’te ‘Av için aldım’ diye paylaşmış.”, “Yardım çağlığı.” yazılarından anlaşılacağı üzere kadın cinayetlerinin arttığı ve “çok seviyorum, kıskandım” diyen erkekler tarafından da kadınların öldürüldüğü ifade edilmektedir. Ayrıca av tüfeği ile kız çocuğunu öldüren şahsın sosyal medyasından bu silahı “av için aldım” demesi ateşli silahların ve bireysel silahlanmanın yaydığı tehlikeyi göstermektedir. Kız çocuğunun daha önceden “gizli bir sapıgım var sokağa çıkmaya korkuyorum” biçimindeki Twitter iletisinin ise dikkate alınmadığı görülmektedir.

Haberin görsel analizi: Av tüfeğinin altında yani tetiğe yakın yerde katilin fotoğrafı yer alırken namlunun ucuna kafasının denk gelecek şekilde yerleştirilen kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafı yer almaktadır. Burada tetiğin kimin çektiği ve kimin öldürüldüğüne tetik ve namlu ile işaret edilmiştir. Böylesi bir mizanpaj ne şekilde nişan alacağının adeta bir provasası gibidir. Fotoğraflarda sansür kullanılmamıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Av tüfeğine yakın yerde katilin fotoğrafı yer almaktadır. Namlunun ucuna ise kafasına denk gelecek şekilde yerleştirilen kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafı. Tetiğin kimin çektiği ve kimin öldürüldüğüne ise tetik ve namlu ile işaret edilmiştir. Böyle bir haber mizanpajı adeta suç aletinin nasıl kullanılacağına bilgisini vermektedir. Kız çocuğunun ve katilin fotoğrafları sansürsüz olarak sunulmuştur. Ayrıca silahın sansürsüz bir biçimde sunumu söz konusudur. Bu durum gazetecilik mesleki ilkelerine aykırıdır ve özendirici bir etki yaratmaktadır. Ayrıca haber metni okunduğunda hikâyeleştirme tekniğine başvurulduğu görülmektedir: “Helin Palandöken, saat 16.00 gibi okuldan çıktı. Eve gitmek için her günkü gibi arkadaşları ile Pendik Güzelyalı Tren İstasyonu’na doğru yürüyordu. Helin’i uzun süredir rahatsız eden Mustafa Yetkin (21), bir otomobilden indi. Pompalı tüfekle ateş açtı” haberde olayın zihinde pratik bir biçimde canlandırılabilir şekilde tüm detayları ile birlikte verildiği görülmektedir. Öfke anında bir kişiye sırasıyla yapması gereken şeylerin adeta tarif edildiği anlaşılmaktadır; okul çıkışı saatini bekle, uygun bir yerde otomobilinden in ve silahını ateşle.

Tablo 3.39: “Zalim ana”, Güneş, 26 Ağustos 2017.

	Gazete Adı ve Tarih Güneş 26 Ağustos 2017 Başlık “Zalim ana” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Kızı tacizden ve dayaktan kaçmış.”
Gösterge insanlar, odun.	Gösteren Kız çocuğu, yetişkin kadın, sopalar.
Düz Anlam Zalim bir anne ve evden kaçan kız çocuğunun hikayesi anlatılmaktadır.	Yan Anlam Kızının bulunması için TV programlarına çıkan bir anne ve aslında şiddet ve cinsel istismar yüzünden evden kaçan kız çocuğunun durumu anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Zalim ana” başlığından anlaşılacağı üzere bir annenin merhametsiz bir şekilde çocuğuna davrandığından bahsedilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Kızı tacizden ve dayaktan kaçmış.” yazısından anlaşılacağı üzere ev içinde olumsuz yaşam şartlarının varlığına işaret edilmiştir.

Haberin görsel analizi: Televizyon programındaki annenin üzgün haliyle yanında verilen sopaların yer aldığı fotoğrafa ek olarak altında kız çocuğunun fotoğrafının verildiği görülmektedir. Buradan hareketle görseldeki sopaların kız çocuğuna karşı uygulanan şiddette kullanılan suç aletleri olduğu kastedilmektedir. Aynı zamanda “Zalim Ana” başlığıyla ve “Kızı tacizden ve dayaktan kaçmış” ifadeleriyle birlikte annenin bir televizyon programında kızının ararken ki anlarının görseliyle birlikte bir mizanpajla sunulması annenin yüzsüzlük tavrını göstermek için yapılmış olabilir. Kız çocuğunun fotoğrafı sansürsüz olarak sunulmuştur.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Kız çocuğunun fotoğrafı sansürsüz olarak sunulmuştur. Bu durum ve haberin konusu olan şiddet ve cinsel taciz konusu ilişik tutulduğunda ileri de bu sansürsüz fotoğraflar kız çocuğunun yaşamı için olumsuzluk teşkil edebilir. Çocuğun itibarı görmezden gelinmiştir. Aynı zamanda olaya konu olan suç aleti sopalar sansürlenmeden verilmiştir. Sopalara verilen isimler haber metni içerisinde ifade edilmiştir buna göre sopalardan birisinin adı Haydar ve diğerinin adı ise Mustafa’dır. Bu isimlerle suç aleti adeta yumuşatılmıştır ve sahip olduğu sertlikten ve vereceği zarardan sıyrılması sağlanmıştır. Haberde de bunun böyle sevimlilik kisvesi altında sunumu suç aletinin sempatik bir şeymiş gibi kavranmasına neden olabilir.

Tablo 3.40: “Yürek taş olsa dayanmaz”, Posta, 23 Eylül 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarihi</u> Posta 23 Eylül 2018 <u>Başlık</u> “Yürek taş olsa dayanmaz” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Küçük kızın cesedi bu taşların altında bulundu.” “Sedanur’ dan gelen acı haber Türkiye’yi yasa boğdu.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, işaret, arazi, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Arama kurtarma ekibi, kırmızı ok işareti, taşlar ve yeşil alan, öldürülen küçük kız çocuğunun fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Öldürülen kız çocuğunun bulunduğu anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Öldürülen küçük kız çocuğunun köye yakın bir arazide taşların altına gömüldüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Yürek taş olsa dayanmaz” başlıktan anlaşılacağı üzere olumsuz bir durumun yarattığı hissiyata dayanmanın zorluğundan bahsedilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Küçük kızın cesedi bu taşların altında bulundu.”, “Sedanur’ dan gelen acı haber Türkiye’yi yasa boğdu.” yazılardan anlaşılacağı bir kız çocuğunun arandığı ve cesedinin taşların altında bulunduğu anlatılmaktadır. Özellikle olay yeri fotoğrafına mizanpaj uygulanmış beyaz fon üzerine siyah renkle “Küçük kızın cesedi bu taşların altında bulundu” ifadesi eklenmiştir. Bu ifadeden kırmızı bir ok çıkarılarak cesedin altında gömülü olduğu büyük taşlar işaret edilmiştir.

Haberin görsel analizi: Arazide arama ekibinden 4 kişinin taş yığınlarını inceledikleri an fotoğraflanmıştır. Bu fotoğrafın hemen yanında ise üzerinde okul forması bulunan kızın mutlu bir anından bir fotoğraf yerleştirilmiştir. Aynı zamanda küçük kızın fotoğrafının sansürlenmediği görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Olay yeri fotoğrafına mizanpaj uygulaması yapılmış ve “Küçük kızın cesedi bu taşların altında bulundu” ifadesi kırmızı kalın bir okla kızın gömüldüğü taşlık alana yönlendirilmiştir. Haber metni incelendiğinde ise kızın cesedinin 1 km uzaklıktaki kayalık bir arazide bulunduğu bilgisiyle karşılaşılmaktadır. Yukarıda ifade edilenlerin ortak bir değerlendirmesi yapıldığın ise; kırmızı bir ok işaretiyle taşlık bir alanın işaret edilmesi, yerleşim yerinden uzak bir arazinin ifade edilmesi suça eğilimli kişiler için yol gösterici olabilir.

Tablo 3.41: “Rezilliğe kim dur diyecek”, Türkiye, 20 Eylül 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Türkiye 20 Eylül 2018 Başlık “Rezilliğe kim dur diyecek” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Her gün yeni bir vukuatı...” “Rastgele ateş açıyor can yakıyorlar, trafiği altüst ediyorlar...”
Gösterge İnsanlar, fotoğraflar, otoyol.	Gösteren Otomobil içindeki sürücü ve silah tutan adam, kafa tomografisi çekimi ve yatakta yatan yaralı çocuk fotoğrafları, asfalt yol, kaldırım ve araçlar.
Gösterilen	
Düz Anlam Silahla rastgele ateş edildiği anlatılmaktadır.	Yan Anlam Bireysel silahlanmanın önünün alınamadığı anlatılmaktadır. Ayrıca Türkiye’de birçok ilde havaya rastgele ateş edildiği, farklı yaşlardan ve cinsiyetlerden insanların zarar gördüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Rezilliğe kim dur diyecek” başlıktan anlaşılacağı üzere olumsuz bir durumun sürekli olarak tekrar ettiği, herhangi bir önlem alınmadığı bu duruma karşı çıkacak birilerine ihtiyaç olduğu anlamı çıkmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Her gün yeni bir vukuatı...”, “Rastgele ateş açıyor can yakıyorlar, trafiği altüst ediyorlar...” Bu yazıların magandalara yönelik birer tepki ifadesi olduğu görülmektedir; rastgele ateş ettiler, canlar yaktılar, trafiği altüst ettiler.

Haberin görsel analizi: Otoyolda havaya rastgele ateş eden bir adamın araç kapısına oturur şekilde elinde silahla seyahat ettiği anlar fotoğrafa yansımıştır. Buna ek olarak çenesine kurşun saplanan çocuğun hastanede tedavi edildiği ve kafa tomografisinde çene ve kurşunun bulunduğu yerin kırmızı daire içinde belirtildiği filminin fotoğrafı yan yana verilmektedir. Fotoğraflarda herhangi bir sansür kullanılmadığı görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde bireysel silahlanmanın yarattığı olumsuz durumun sonucu ele alınmaktadır. Magandaların toplumsal düzeni bozduğu ve insanların yaşamlarını tehlikeye attıkları konusu haberde farklı örneklerle işlenmiştir. Suç aleti silahın sansürlenmediği görülmektedir. Bu durum daha da özendirici bir etki yaratmaktadır.

Tablo 3.42: “Okul çıkışı dehşet”, Habertürk, 14 Ekim 2017.

	Gazete Adı ve Tarih Habertürk 14 Ekim 2017 Başlık “Okul çıkışı dehşet” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sol üst manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “1 ölü 2 yaralı.” “Saldırganın kullandığı yarı otomatik av tüfeği.”
Gösterge İnsanlar, silah.	Gösteren Öldürülen kız çocuğu, öldüren genç adam, yarı otomatik av tüfeği.
Gösterilen	
Düz Anlam Kız çocuğunun silahla öldürüldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Okul çıkışı dehşet haberi ile sanki okul çıkışları tehlike arz ediyormuş gibi bir düşünce ortaya çıkmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Okul çıkışı dehşet” başlığından anlaşılacağı üzere okul önlerinde korkutucu ya da tehlikeli bir durumun yaşandığı anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “1 ölü 2 yaralı.”, “Saldırganın kullandığı yarı otomatik av tüfeği” yazılardan anlaşılacağı üzere saldırırganın kullandığı silahı üst üste ateşlediği ve bir kişinin öldürdüğü iki kişinin de yaraladığı anlatılmaktadır. Haberde suç aracı olan “yarı otomatik av tüfeği” ifadesiyle silahın özelliğine vurgu yapılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Haberde saldırırganın kullandığı yarı otomatik av tüfeğinin fotoğrafı, katilin somurtkan yüzünün olduğu küçük fotoğraf, öldürülen kız çocuğunun güler yüzlü büyük fotoğrafı yer almaktadır. Haberde suç aleti silahın sansürsüz büyük bir fotoğrafı verilmektedir ve hemen yanına “saldırganın kullandığı yarı otomatik av tüfeği” notu düşülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların sorunlarını silahla çözmeye yöneldiği bunu yaparken planlı ve soğuk kanlılıkla ateş edebildiği görülmektedir. Haberde özellikle silah temin etme ve kullanma bilgisine sahip olduğunu görülmektedir. Yine kız çocuğuna yapılan silahlı saldırının okulda gerçekleşmesi, okul önlerinde güvensiz olduğu biçiminde bir önyargının oluşmasına neden olabilir. Haberde suç aleti silahın sansürsüz büyük bir fotoğrafı verilmektedir ve hemen yanına “saldırganın kullandığı yarı otomatik av tüfeği” ifadesi yer almaktadır bu durum suça eğilimli kişiler için yol gösterici olabilir.

Tablo 3.43: “Katillerine müebbet”, Takvim, 19 Nisan 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Takvim 19 Nisan 2018 <u>Başlık</u> “Katillerine müebbet” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, alt orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Aleyna Can henüz 17 yaşındaydı.” “Aleyna’nın katil zanlısı Eser Ekinci’nin birçok suçtan sabıkası var.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar.	<u>Gösteren</u> Öldürülen kız çocuğu, katil zanlısı silahlı adam.
<u>Düz Anlam</u> Kız çocuğunun birileri tarafından öldürüldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Günlük kiralık eve çağırılan kız çocuğunun evde birçok sabıkası olan eski sevgilisi ve iki kişi tarafından öldürüldüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Katillerine müebbet” başlığından anlaşılabacağı üzere öldürülen bir kişinin olduğu katillerinin yakalandığı ve mahkemece yargılanması sonucu müebbet hapis ceza verildiği anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Aleyna Can henüz 17 yaşındaydı”, “Aleyna’nın katil zanlısı Eser Ekinci’ nin birçok suçtan sabıkası var” bu yazılardan anlaşılaçağı üzere kız çocuğunu öldüren kişinin daha önce de birçok suç işlediğı ve kayıtlara geçirildiğı gibi suç işlemeye de devam ettiğı son cinayetinden anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Kararlı şekilde silahla nişan alan genç erkeğin fotoğrafı ve öldürülen kız çocuğunun güler yüzlü fotoğrafı birlikte verilmektedir. Haber fotoğrafları mizanpaj tekniğinden yararlanılarak baştan inşa edilmiştir. Katil olduğu iddiası güçlü olan kişinin kararlı görünen ve elinde silah olan sansürsüz fotoğrafı olayda ölen kız çocuğunun yüzüne nişan alır biçiminde yerleştirilmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haber metni incelendiğinde “beynine sıkılan tek kurşunla katledildi” ifadesi göze çarpmaktadır. Bu ifade yol gösterici bir ifade olmakla birlikte ‘bir kişinin beynini hedef alarak ateş ederseniz onu kesin olarak öldürebilirsiniz’ düşüncesini akılda uyandırmaktadır. Aynı zamanda silahın da sansürlenmediği görülmektedir.

Tablo 3.44: “Ömer’i vuranın cezasına indirim”, Hürriyet, 25 Haziran 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Hürriyet 25 Haziran 2019 <u>Başlık</u> “Ömer’i vuranın cezasına indirim” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Ömer Barış Topkara 16 yaşındaydı.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Öldürülen çocuk, silah doğrultan polis ve 2 çocuk fotoğrafı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Çocuğun silahla öldürüldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Bir kişiyi ensesinden silahla vurursanız yaşamına son verebilirsiniz.

Haber başlığı analizi: “Ömer’i vuranın cezasına indirim” başlığından anlaşılacağı üzere bir erkek çocuğunun silahla vurulduğu suçlunun gereken cezayı alması beklenirken cezasında indirim yapıldığı anlatılmaktadır. Kampanya mesajı gibi olan bu başlıkta eleştiri yapıldığı anlaşılmakta olup “Ömer’i vuranın cezasına indirim” yapılmasına tepki gösterilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Ömer Barış Topkara 16 yaşındaydı” ölen kişinin henüz çocuk olduğu vurgulanmak istenmektedir. Haberde açık şekilde verilen isim, soy isim ve yaş detayı ise yine bir etik ihlalin göstergesidir. Bu durum eğer mağdur olan tarafın yakınlarının rızası yoksa kişilik haklarına ve mahremiyete saldırı niteliği taşımaktadır.

Haberin görsel analizi: Öldürülen erkek çocuğa fotoğrafının üstüne mizanpaj ile yerleştirilen bir daire içerisinde olay gününe ait anlar gösterilmektedir. Kırmızı daire içerisindeki katil elindeki silahı çocuğun ensesine gelecek şekilde hedef almıştır. Silah ve diğer fotoğrafların sansürlenmediği görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberin detayında geçen “ensesinden vurdu” ifadesine şahit olan bir kişi birisini öldürmenin yolunun onu ensesinden vurmaktan geçtiğini öğrenebilir. Aynı zamanda suç aleti olan silah sansürlenmemiştir. Olay yeri kırmızı daire ile belirgin kılınmıştır.

Tablo 3.45: “Pınar maganda kurbanı”, Posta, 7 Mayıs 2021.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 7 Mayıs 2021 <u>Başlık</u> “Pınar maganda kurbanı” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Erzurum Yakutiye’de iftar sonrası pompalı tüfekle rastgele ateş açan Serdar Dünder (19), sokakta oynayan Pınar Kaban’ı (13) öldürdü. Sosyal medya hesabında çok sayıda silahlı fotoğraf paylaşan saldırganla ilgili mahalleli de ‘çevrede ondan şikayetçi olmayan yoktu’ diye konuştu.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Öldürülen küçük kız, öldüren silahlı genç ve ona ait fotoğraf.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Sokakta oynayan kız çocuğunun rastgele ateş açan maganda yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Sokakta oynayan çocukların güvenli bir ortamının kalkmadığı anlatılmakta. Magandaların her an ateş saçabileceği vurgulanmaktadır. Herkesin şikayetçi olduğu bir magandanın sosyal medyada da silahlı fotoğraflarının olduğu ve bir kız çocuğunu rastgele ateş sonucu öldürüldüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Pınar mağanda kurbanı” başlığından anlaşılabacağı üzere bir mağandanın silahında çıkan kurşunun bir kız çocuğunun hayatını kaybetmesine neden olmuştur.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Erzurum Yakutiye’de iftar sonrası pompalı tüfekle rastgele ateş açan Serdar Dünder (19), sokakta oynayan Pınar Kaban’ı (13) öldürdü. Sosyal medya hesabında çok sayıda silahlı fotoğraf paylaşan saldırganla ilgili mahalleli de ‘çevrede ondan şikayetçi olmayan yoktu’ diye konuştu.” biçimindeki haber metninden anlaşılabacağı üzere şiddete eğilimli kişi sosyal medya üzerinden bunun sinyallerini vermiştir. Kontrolsüz bireysel silahlanmanın yarattığı durum ölümle son bulan bir olaya neden olmuştur.

Haberin görsel analizi: Kız çocuğunun güler yüzlü sansürsüz fotoğrafı, katilinin pompalı tüfekle tehditkâr yürüyüşünün olduğu fotoğraf ve katile ait bir fotoğrafın yer aldığı haberde suç aleti silahın sansürlenmediği görülmektedir. Özellikle katilin silahı rahat tutuşu ve normal görünen hallerinden silah kullanım bilgisine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Olayda yaşamını yitiren kızın fotoğrafı sansürsüz olarak kullanılmış ve suç aleti silah da sansürlenmemiştir. Aynı zamanda katilin rahat hallerinin yer aldığı bir görselden silah kullanımı konusunda soğukkanlı olduğunu anlamak mümkündür. Bu durum şiddete meyilli kişiler için yol gösterici ve rahat olması gerektiği biçiminde bir etki oluşturabilir.

Tablo 3.46: “Dehşet içinde izliyoruz”, Posta, 8 Ocak 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 8 Ocak 2019 <u>Başlık</u> “Dehşet içinde izliyoruz” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Pembe odada tecavüz.” “Sanıkların çektiği 4.5 dakikalık videoda iki kızın saçlardan sürüklendiği, başlarının tekmelendiği görülüyor.” “Soyup görüntülerini çekti”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, arazi, fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Şiddet gören genç kız, şiddet gören kız çocuğu, şiddet uygulayan genç adam, yeşil alan ve yol, yolda yürüyen iki kız bir genç adam fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Kız çocuğuna ve genç kıza şiddet uygulandığı anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Dedikodu yaptıkları gerekçesiyle 3 genç kız 5 genç tarafından dövülüyor ve tecavüze uğruyor. Bu anlar ise kayıt altına alınıyor. Haberde genç kızların dağa kaldırıldığı ifadesi yer alıyor. Yani ıssız bir yere götürüldükleri.

Haber başlığı analizi: “Dehşet içinde izliyoruz” başlığından anlaşılacağı üzere olayın yaşanma anının korku içinde izlendiği anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Pembe odada tecavüz”, “Sanıkların çektiği 4.5 dakikalık videoda iki kızın saçlardan sürüklendiği, başlarının tekmelendiği görülüyor”, “Soyup görüntülerini çekti” yazılarından yaşanan olayları özetlese de olumsuzluğun ayrıntılı olarak verilmesi benzer şekilde olaylar için yol gösterici anlamların çıkarılması mümkündür. Saçlarından sürüklediler, tekmelediler, tecavüz ettiler ifadeleri şiddete ve öfkeye meyilli olan kişilerin de benzer davranışları sergilemesine neden olabilir.

Haberin görsel analizi: Kızların enselerin tutulup ıssız alana götürüldüğü fotoğraf karesi, arazide yere yatırılmış olan kız çocuğunun yüzüne tekme atıldığı anın fotoğrafı, aynı şekilde diğer kızın ise saçından çekilmek suretiyle yüzüne tekme atıldığı fotoğraf görülmektedir. Haberde olaya ilişkin fotoğraflar adeta sıralı bir biçimde verilmiş gibidir. Fotoğraflarda şiddete maruz kalan mağdur kızların yüzleri görünmemektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haber metninde geçen saçlarından sürüklediler, tekmelediler, tecavüz ettiler ifadeleri yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Bu ifadelerden ayrıca fotoğraf kareleri ile kılavuzluk eden bir kanıt niteliğindedir. ıssız bir araziye enselerin tutulup götürülen kızlar tekme ve saç çekme darbeleriyle dövülmüş ve tecavüze uğraşmışlardır. Haberde bu durum fotoğraflarla daha öğretici kılınmıştır ve ruh sağlığı iyi olmayan kişilerin de dedikodu gibi basit nedenleri gerekçe göstermek suretiyle saldırgan bir tutuma bürünmesine neden olabilir.

3.2.5. Çocukların ölümüne yol açan “şırınga çikolata” haberlerinin semiyotik incelemesi

Posta gazetesi, Güneş gazetesi, Milliyet gazetesinde çocukların ölümüne yol açan “şırınga çikolata” haberleri yer almaktadır. Bu konuda 5 haber olduğu tespit edilmiştir. Genel bir değerlendirme ile habere bakıldığında; çocukların tehlikeyi öngöremediği ve özellikle şırınga çikolataların kapaklarının öldürücü bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Üretici firmaların önlem alması, çocukların, ailelerin ve okul kantincilerinin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu konu araştırmada farklı bir sonucu ortaya çıkarmaktadır. Haber detaylı bir biçimde analiz edildiğinde haberin eğitici ve öğretici bir yönü olduğu taşıdığı bilgiyle görülmektedir. Bu durum gazetecilik mesleki etik ilkeleri açısından oldukça pozitif bir durumdur. Özellikle çikolata şırıngası sansürlenmeden sunulmuş ve görseli siyah ya da beyaz bir zemin üzerine oturtularak tehlikeye dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Özellikle haberi okuyan ebeveynler bu görseli çocuklarına gösterip, tanıtarak ve tehlikelerinden bahsederek risklere karşı önlem alabilirler. Diğer tüm haberlerde olduğu gibi bu kategoride de olumsuz olan durum ise çocukların görsel bir malzeme olarak kullanılmasıdır. Özellikle çocukların en masum halleri kullanılarak habere dikkat çekilmek için malzeme olarak kullanılmıştır.

Tablo 3.47: “Kantinden aldığı çikolata öldürdü”, Posta, 12 Aralık 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 12 Aralık 2019 Başlık “Kantinden aldığı çikolata öldürdü” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol üst manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Büyük ihmal.”
Gösterge İnsanlar, çikolata fotoğrafı.	Gösteren Ölen çocuk, şırınga çikolatayı tutan yetişkin fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocuğun çikolata sebebiyle öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Bazı tehlikelerin çocuklar tarafından algılanamadığı yetişkinlerin buna dikkate etmesi gerektiği, bir ihmalin bir cana mal olabildiği anlatılmaktadır. Kantincinin bir ihmali olarak görülen olayda, şırınga çikolatasının kapağını yutan çocuğun nefessiz kalarak öldüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Kantinden aldığı çikolata öldürdü” başlığından özellikle “çikolata öldürdü” ifadesinin sarı renkle belirgin kılındığı görülmektedir. Bu ifade merakı körükleyen bir ifadedir. Zira çocuğun ölümüne yol açan şey çikolata değil, çikolatanın içinde olduğu şırınganın kapağıdır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Büyük ihmal” ifadesi önlem alınması gereken bir durum için önlem alınmadığını göstermektedir. Ayrıca kırmızı renkte yazılan “Büyük ihmal” yazısıyla kırmızı renkteki şırınga çikolataya gönderme yapılmış ve dikkat çekilmiştir.

Haberin görsel analizi: Siyah renkte giyinmiş ve siyah eldivenler takmış olan kişinin elinde ölüme yol açan kırmızı renkli içi çikolata dolu şırınga görünmektedir. Şırınganın kapağı açılmış durumdadır. Olayda yaşamını yitiren çocuğun ise yüzü sansürlenmemiş ve fotoğrafı sarı çerçeve içerisinde okuyucuya sunulmuştur. Fotoğraflar başlık ve yazılarla uyum içinde kullanılmıştır. Kırmızı rengi belirgin kılmak için arka planda siyah bir renk kullanılmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde şırınga çikolatanın görselinin uyarı amacıyla verildiği ve kapağının çikolatadan bağımsız gösterilmesi ise yutulma ihtimali yüksek bir ürün olduğunun göstergesidir. Renkli şırınga siyah bir zeminde ebeveynlerin dikkatini çekmek için verilmiş olabilir. Şırınganın sansürlenmemiş olması bu tür haberlerde beklenen bir şeydir. Bu yolla kamuoyu tehlike hakkında bilgi sahibi olup bu ürünü tanıyabilir.

Tablo 3.48: “Daha kaç can alacak”, Güneş, 13 Aralık 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Güneş 13 Aralık 2019 <u>Başlık</u> “Daha kaç can alacak” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Üretici firmadan şikayetçi olan aileler, bütün anne babalara çağrıda bulunarak, çocuklarını bu tür ürünlerden uzak tutmalarını istedi.” “Şırınga çikolata ölüm saçıyor.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, şırınga.	<u>Gösteren</u> Boğularak ölen çocuk, ölen çocuğun annesi, şırınga çikolata ve kapağı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Çocuğun çikolata sebebiyle öldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Tehlike yaratan gıda ürünlerinin alınmaması ve üretici firmalara şikâyet edilmesi gerektiğinin farkına varılması, çocukların bu ürün yüzünden boğularak öldüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Daha kaç can alacak” başlığından bu olayın daha öncede yaşandığı ve ölümle sonuçlara neden olduğu anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Üretici firmadan şikayetçi olan aileler, bütün anne babalara çağrıda bulunarak, çocuklarını bu tür ürünlerden uzak tutmalarını istedi”, “Şırınga çikolata ölüm saçıyor” ifadeleri ebeveynlere uyarı niteliğindedir. Medya kamuoyunu bilgilendirme misyonunu somut ve net habercilik anlayışı ile ortaya koymaktadır. Kamunun dikkatini tehlikeye çekmek ve ebeveynlerin çocuklarını bilgilendirilmesi yönünde adeta rol oynamaktadır.

Haberin görsel analizi: Kapağı açık kırmızı şırınga çikolata fotoğrafının bir ucunda ölen küçük erkek çocuğun güler yüzlü sansürsüz fotoğrafı diğer ucunda ise annenin üzgün fotoğrafı yer almaktadır. Bu fotoğraflar birbiriyle ilişkili verilirken başlıkla beraber bir mesajı da sunulmaktadır: “Daha kaç can alacak.” bu mesajla birlikte haberde kırmızı çikolata şırıngası şeffaf renk bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve sansürlenmemiştir. Bu tür haberlerde ürünün sansürlenmemesi mizanpajın istenilen mesajı ebeveynlere, okul idarecilerine yansıtmak ve tanıtmak amacıyla yapıldığı gibi çocuklar için tehlike yaratan bir ürüne yönelik önlem alınmasında bilgilendirici olmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde “Şırınga çikolata ölüm saçıyor” ifadesi uyarı niteliğinde bir ifadedir. Medya kamuoyunu bilgilendirme görevini bu haberde yerine getirmiştir. “Daha kaç can alacak” ifadesiyle bir an önce önlem alınması gerektiği ifade edilmiş medya tehlikelerden haberdar eden misyonunu yerine getirmiştir. Kırmızı çikolata şırıngası şeffaf renk bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve mozaikleme yapılmamıştır. Nitekim uyarıcı nitelikli haberlerde tehlikeye dikkati çekmek için açık ve net bir biçimde tehlike unsuru ortaya koyulmalı mozaikleme yapmadan kaçınılmalıdır.

Tablo 3.49: “Umut 1 Mert 2 daha kaç çocuk ölecek?”, Posta, 13 Aralık 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 13 Aralık 2019 Başlık “Umut 1 Mert 2 daha kaç çocuk ölecek?” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Şırınga çikolata alarmı.” “Doktorlar her iki çocuğun boğazından bu kapağı çıkardı.”
Gösterge İnsanlar, işaretler, şırınga fotoğrafı.	Gösteren Ölen iki küçük çocuk, kırmızı damga ve ok işareti, şırınga çikolata tutan el fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Şırınga çikolata yüzünden iki çocuğun öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Önlem alınmadığı takdirde çocukların zararlı gıdalara erişebileceği ve şırınga çikolata gibi bir gıdanın iki çocuğu ölümüne yol açtığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Umut 1 Mert 2 daha kaç çocuk ölecek?” başlığından anlaşılacağı üzere üst üste gelen iki çocuk ölümünün yaşanmasına rağmen herhangi bir önlem alınmadığı vurgulanmaktadır. Ayrıca özellikle bir haberde ölen çocukların “Umut 1, Mert 2” gibi rakamlarla sırlanması bu çocukların birer insan olduğunun unutulduğu bir malzeme gibi “1 ve 2” biçiminde sıraya dizildiği anlamına gelmektedir ve ölüm bir nevi sıradanlaştırılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Şırınga çikolata alarmı.”, “Doktorlar her iki çocuğun boğazından bu kapağı çıkardı” bu yazılardan anlaşılacağı üzere şırınga çikolatasının kapağının hayati tehlike yarattığına dikkat çekilmektedir.

Haberin görsel analizi: Haber fotoğrafında kırmızı ok işareti ile şırınga çikolatanın tehlike arz eden kapağı gösterilmektedir. Aynı zamanda kırmızı bir mühür kullanılarak bir tehlikeye ya da yasağa dikkat çekilmek istenmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde şırınga çikolatanın görselinin uyarı amacıyla verildiği ve kapağına özellikle kırmızı ok işaretiyle dikkat çekildiği görülmektedir. Kamuoyu ölüme sebep olabilecek nitelikte küçük boyutta ve yutulabilir ölçülerde olan bu kapak konusunda medya tarafından uyarılmaktadır. Tehlikeli olan bu ürün sansürlenmemiştir ve tüketici kitle tehlike hakkında bilgilendirilmiştir.

Tablo 3.50: “Şırınga çikolata öldürdü”, Milliyet, 12 Aralık 2019.

Gazete Adı ve Tarih

Milliyet
12 Aralık 2019

Başlık

“Şırınga çikolata öldürdü”

Haber Görselinin Konumu

İlk sayfa, Sağ alt manşet

Fotoğraf üst/alt yazısı

“Keçiören Şehit Ahmet Kabukçu İlkokulu 1. sınıf öğrencisi Mert dün gözyaşlarıyla toprağa verildi.”

Gösterge

İnsanlar, şırınga, fotoğraf.

Gösteren

Cenazede üzülenler, şırınga çikolata, ölen çocuğun fotoğrafı.

Gösterilen

Düz Anlam

Çocuğun çikolata sebebiyle öldüğü anlatılmaktadır.

Yan Anlam

Bazı tehlikeler çocuklar tarafından algılanamamaktadır. Ölüme neden olan şey içine enjekte edilen çikolata değil, şırınganın kapağıdır.

Haber başlığı analizi: “Şırınga çikolata öldürdü” başlığından ölümlü bir son olduğu anlaşılmakta ancak detaylarına ilişkin bilgi için habere incelemek gerekmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Keçiören Şehit Ahmet Kabukçu İlkokulu 1. sınıf öğrencisi Mert dün gözyaşlarıyla toprağa verildi.” biçiminde yazılan fotoğraf yazısından çocuğun öldüğü anlaşılırken bu ölüme ilişkin sebep olan detayları verilmemektedir.

Haberin görsel analizi: Kırmızı renkteki şırınga çikolatası ve kapağının görseline, ölen çocuğun güler yüzlü sansürsüz fotoğrafına ve çocuğun cenazesinde yer alan aile yakınlarının üzgün olduğu fotoğrafına yer verilmektedir. Fotoğraflar incelendiğinde ufak bir çikolata kapağının hayattan bir çocuğu kopardığı aynı zamanda yakınlarına büyük bir acı yaşattığı ve basit bir ihmalin olumsuz sonucunu sunulmaktadır. Haberde dramatik bir sunum oluşturmak için acılı ailenin yakın plan fotoğrafına yer verilmektedir. Ayrıca doğrudan “şırınga çikolata öldürdü” başlığıyla birlikte kapağı açık çikolata şırıngasının fotoğrafına yer verilmesi benzer sonların yaşanmaması için uyarıcı bir etki oluşturmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde acı içerisindeki ailenin yakın plan fotoğraflarının kullanılmaması gerekirdi. Haberde kapağı açık çikolata şırıngasının sansürsüz fotoğrafına yer verilmesi benzer sonların önüne geçmeye yardımcı olabilir.

Tablo 3.51: “İlk değilmiş”, Milliyet, 13 Aralık 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Milliyet 13 Aralık 2019 Başlık “İlk değilmiş” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol üst manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Gazetemizde incelediğimiz şırıngalı çikolatanın ambalajının parmakla açılmasının zor olduğunu tespit ettik. Çikolatanın kapağı çocuklar için risk teşkil ediyor.” “Mert’in nefes borusunda iç içe geçmiş iki kapak bulundu.”
Gösterge İnsanlar, şırınga fotoğrafı.	Gösteren Ölen iki çocuk, şırınga çikolata tutan el.
Gösterilen	
Düz Anlam Şırınga çikolata yüzünden iki çocuğun öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Önlem alınmadığı takdirde çocukların zararlı ve tehlikeli gıdalara erişebileceği ve şırınga çikolata gibi bir gıdanın iki çocuğu ölümüne yol açtığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “İlk değilmiş” başlığı aslında bu haberle ilgili araştırma yapıldığı ve daha önceden de benzer ölümlü olayların yaşandığı anlamına gelmektedir. Okuyucu açısından ise ilk olmayan şeyin ne olduğu sorusunun cevabı oldukça ilgi çekicidir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Gazetemizde incelediğimiz şırıngalı çikolatanın ambalajının parmakla açılmasının zor olduğunu tespit ettik. Çikolatanın kapağı çocuklar için risk teşkil ediyor”, “Mert’in nefes borusunda iç içe geçmiş iki kapak bulundu” ifadelerinden yola çıkarak elle açılması zor olan kapağın çocuklar tarafından dişlerin yardımıyla açılmaya zorlanacağı fikri akılda uyanmaktadır. Bu durum da kapağın yutulma riskini doğurmaktadır.

Haberin görsel analizi: Ölen iki küçük erkek çocuğunun yan yana sansürsüz fotoğraflarına yer verilmektedir. Bunun yanında ise bir el görseli şırınga çikolatanın kapağını açmaya çalışmaktadır. Şırınga çikolatanın görseli net ve sansürsüz olarak sunulmuştur. Habercilik açısından sansürsüz olması beklenen bir durumdur. Çünkü tehlikeli olan bu tüketim maddesine dikkat çekmek yine çocuklar ve ebeveynler bu durum hususunda uyarmak istenmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde bu olayın ilk olmadığı vurgulanmış ve yetkililer önlem almaya davet edilmiştir. Gazete özellikle bu üründen alıp çocukların nasıl zarar gördüğünü kavramaya ve kamu ile paylaşmaya gayret etmiştir. Şırınga çikolatanın görseli mozaiklenmeden kamunun bilgisine sunulmuştur. Tehlikeye karşı bilgilendirici ve eğitici habercilik anlayışı açısından doğru ve beklenen bir durumdur.

3.2.6. Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi

Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri oldukça önemli bir konudur. Bu durum çocuklar tarafından şiddetin öğrenilmesi ve uygulanması noktalarında tedbir alınması gereken durumdur. Aynı zamanda medyanın bu tür haberleri nasıl işlediği de önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açısıyla arşiv taraması yapıldığında; Habertürk gazetesi, Akit gazetesi, Hürriyet gazetesi, Akşam gazetesi, Güneş gazetesi, Karar gazetesi, Ortadoğu gazetesi, Takvim gazetesi, Posta gazetesi ve Doğru gazetesinde konuyla ilgili 17 haber bulunduğu tespit edilmiştir. Sanal oyunların yarattığı olumsuz etkiler sonucunda çocuklar ya intihar etmektedir ya da bir cinayet olayına karışmaktadır. Suç aracı ve intihar yöntemi olarak ateşli silahlar (pompalı tüfek, av tüfeği), ip (halat), yüksek yerden atlama tercih edilmektedir. Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin ortaya koyulmaya çalışıldığı bu kategoride genel anlamda haber içeriklerine bakıldığında; sanal oyunların çocukları şiddete özendirdiği, internet oyunların çocukları ölüme sürüklediği, çocukların sanal oyunların karakterleriyle özdeşleştiği, çocukların sanal oyundaki silah, bıçak vb. unsurları satın alma eğiliminde olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Bu kategori bağlamında araştırmanın sonuç bölümünde daha detaylı bir biçimde ifade edilen geniş bir yelpazede konular ve sorunlar bütünü ortaya çıkmaktadır. Ayrıca gazeteler bu tür haberlerde bilgilendirici yönünü ön plana çıkararak özellikle oyunlar hakkında kamuoyunu eğitmiş ve çocukları takip eden tehlikeyi ortaya koymuşlardır.

Tablo 3.52: “Oyun sanal bıçak gerçek”, Habertürk, 7 Aralık 2017.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Habertürk 7 Aralık 2017 <u>Başlık</u> “Oyun sanal bıçak gerçek.” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, üst orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Sosyal medyada fotoğraflarını böyle paylaşıyorlar.”
<u>Gösterge</u> İnsan, oyun fotoğrafı.	<u>Gösteren</u> Bıçaklı çocuk ve CS GO oyun fotoğrafı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Çocuğun internetten bıçak aldığı anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Çocuklar oyunlardaki karakterlerle bütünleşmek için benzer materyalleri edinmektedirler. İnternet üzerinden oyunlarda yer alan bıçak gibi aletleri satın almak kolaydır.

Haber başlığı analizi: “Oyun sanal bıçak gerçek” başlığı bir tehlikeye dikkat çekmek için atılmıştır. Oyunlar sanaldır, ancak oyunlarda kullanılan araçlar ise gerçektir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Sosyal medyada fotoğraflarını böyle paylaşıyorlar” ifadesi haber başlığını açıklar niteliktedir. Habere konu olan çocuk fotoğrafını sosyal mediasından CS GO oyununda kullanılan bıçağın aynısını elinde tutar biçimde paylaşmıştır. Bu fotoğrafta çocuğun oyunla, oyunda yer alan aletlerle ve oyun karakterleriyle kendini özdeşleştirdiği görülmektedir.

Haberin görsel analizi: Şiddet içerikli sanal oyundaki karakterin elinde kanlı bir bıçak tutuşu ve yine aynı bıçağın kansız olanının ise bir erkek çocuğunun elinde olduğu görülmektedir. Çocuk adeta bu sanal karaktere bürünmüş gibidir. Haber fotoğrafı oyundan bir sahnenin üzerine mizanpajla eklenerek kurgu ve gerçeklik iç içe geçirilmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haber metni “Aileler dikkat!” ifadesiyle başlamaktadır. Haber kitleyi CS GO oyununda kullanılan bıçağın aynısının internette 80 TL’ye satıldığı konusunda uyarmaktadır. Gazete söz konusu satışı yapan firmanın bu bıçakları ailelerin onayı olmadan göndermediğini belirtmiştir. Haberde bıçağın çelikten yapıldığı ve keskin olduğunun bilgisi de verilmektedir. Bunun yanında haber bir uzman görüşüne başvurmuş ve uzman ise çocukların bu silahları edinmekten duyduğu övüncü ifade etmiştir. Buraya kadar ifade edilenlerden hareketle söylenebilir ki çocuklar çevrimiçi dünya ile gerçek dünya arasındaki ayrımı kavramakta güçlü çekmektedir. Aksi söz konusu olsaydı bıçak edinmenin “övünç” kaynağı olmayacağının bilincinde olmaları gerekmektedir. Burada medya kamuyu bilgilendirmekte ve üzerine düşen görevi yapmaktadır.

Tablo 3.53: “İnternet oyunlarında ölüm tuzağı.”, Akit, 13 Kasım 2017.

	Gazete Adı ve Tarih Akit 13 Kasım 2017 Başlık “İnternet oyunlarında ölüm tuzağı” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sağ orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Metin 2 kurbanı Hakan.” “Mavi Balina kurbanı Furkan.”
Gösterge İnsanlar, oyun görseli, fotoğraflar.	Gösteren Oyun yüzünden ölen iki çocuk, Metin 2 görseli, koluna balina çizen çocuk ve 48 hours challenge küçük kız çocuğu fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocukların oynadığı internet oyunlarının ölümü sonuçlandığı anlatılmaktadır.	Yan Anlam Çocukların internet oyunlarındaki komutlardan etkilendiği, kimi oyunların telkinlerle ölüme sürüklediği, çocukların aile içi sevgisizlikten ve ilgisizlikten bu oyunlara yöneldiği ve oyunlar yüzünden çocukların öldüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “İnternet oyunlarında ölüm tuzağı” başlığından anlaşılacağı üzere internet oyunlarının tehlikeli yönlerinin olduğu adeta bir ölüm tuzağı haline geldiği ifade edilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Metin 2 kurbanı Hakan”, “Mavi Balina kurbanı Furkan” fotoğraf yazılarından bu oyunları oynamanın sonucunda iki kere çocuğunun yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Metin 2 oyununa ait oyun görseline ek olarak ölen erkek çocuğun sansürlü fotoğrafı, Mavi Balina şekli çizilmiş kol fotoğrafına ek olarak ölen erkek çocuğun fotoğrafı, “48 Hours Challenge” yazısı altında oturan yüzü gözükmeyen kız çocuğunun da bir fotoğrafına yer verilmektedir. Haberde oyun içerisinde bazı canavarların görüntüleri arka plan olarak paylaşılmıştır. Bu görseller okuyucuya oyunun nasıl olduğu konusunda fikir vermek amacıyla yapılmış olabilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların çevrimiçi dünya ve gerçek dünya arasındaki ayrımı yapamadığı ve oyunların etkisinde kalarak sanal dünyayı gerçek dünyaya uygulamaya çalıştığı yorumu yapılabilir. Haberde oyunda geçen; “öl, nasıl olsa yeniden doğacaksın, 48 hours challenge” telkinlerinin oyunlar vasıtasıyla çocuklara işlendiğinin bilgisi verilerek kamu bu konuda uyarılmaktadır. Bu haberde uzman görüşlerine yer verilmesi oldukça önemlidir. Zira gazete bir öğretim üyesi ve bir pedagogun görüşlerine yer vererek oyunların tehlikeleri hususunda toplumsal bir bilinç oluşturmaya çalışmıştır.

Tablo 3.54: “Sanal oyun böyle bitti”, Hürriyet, 6 Ekim 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Hürriyet 6 Ekim 2018 Başlık “Sanal oyun böyle bitti” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Liseli çocuk nasıl silah alır.”
Gösterge İnsanlar, silah, otopark, oyun görseli.	Gösteren Ayakta iki polis, yerde yatan 2 ölü çocuk ve pompalı tüfek, bina, arabalar ve park alanı, savaş oyunu görseli.
Gösterilen	
Düz Anlam Silahla kadını yaralayan çocuğun tartışma sonrası arkadaşını ve kendini öldürdüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam İnternet üzerinden silah satışının ve alımının denetimsizliği, çocukların sanal oyunlara özendiği, silahın oyuncak gibi kavrandığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Sanal oyun böyle bitti” başlığı dikkat çekmesi için büyük puntolar halinde orta manşetten verilmiştir. Okuyucuyu haberin içine çekmek ve merak duygusunu arttırmak amacıyla başlıktaki olumsuz durumun cevabı fotoğrafa yapılan göndermeyle tamamlanmıştır ve uzun namlulu bir silah görseli habere yerleştirilmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Liseli çocuk nasıl silah alır” bu yazıdan anlaşılaçağı üzere eleştiri amaçlı sorulan bir soruyla soruna yaklaşılmaktadır. Haber internetten pompalı tüfek satın alan iki çocuğun yol açtığı elim olayı konu almaktadır. Bireysel silahlanmanın bu kadar kolay olmaması gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Haberin görsel analizi: Pompalı tüfek görseli, bina otoparkında yerde yatan üstü örtülmüş ölü bedenler, iki polisin olay yerini çevirdiğı fotoğraf ve şiddet içerikli sanal oyunun görseline yer verilmektedir. Haberın başlığındaki “Sanal oyun böyle bitti” göndermesi oyundan bir çatışmanın olduğı sahne ve cansız yerden yatan beden görseli ile pekiştirilmiştir.

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Haberın gövdesi okunduğunda çocukların tıpkı oynadıkları savaş oyununda olduğı gibi gerçek yaşamda da bunu deneyimlemek için internetten pompalı tüfek aldığı bilgisine ulaşılmaktadır. Daha önceden ifade edildiğı gibi çocuklar çevrimiçi dünyayı gerçek dünyanın somutluğundan ayırt edememekte ikisini bir görmektedirler. Aynı zamanda bireysel silahlanmanın çocuk yaşlara indiğı de ulaşılan sonuçlardandır. Haberde silah görselinin ise sansürlenmesi beklenen bir etik sorun iken silahın tanıtımı yapılr şekilde büyütölerek ve herhangi bir sansür uygulanmadan verildiğı görölmektedir.

Tablo 3.55: “Mavi Balina ölümüne böyle götürüyor”, Akşam, 24 Şubat 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Akşam 24 Şubat 2018 <u>Başlık</u> “Mavi Balina ölümüne böyle götürüyor” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ üst manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Oyun kurbanı olan üniversiteli Evrim’in annesi Nuran Mert, oğlunun ölmeden önceki 2 aylık değişimini anlattı.”
<u>Gösterge</u> İnsan, Mavi Balina görseli.	<u>Gösteren</u> Ölen çocuk, Mavi Balina, dağlar ve işaret eden çocuk görseli.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Çocuğun oyun yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> İnternet üzerindeki oyunları çeşitli görev ve komutlarla bir amaca ulaşmaya yönlendirdiği, psikolojik açıdan ölümü; bir amaç ya da başarıyla ilişkili sunduğu ve Mavi Balina oyununun normal bir çocuğu bile ölümüne götürdüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Mavi Balina ölüme böyle götürüyor” başlığından anlaşılaçağı üzere Mavi Balina oyununun etkisi altına aldığı kişileri aşamalı ve ölümlle sonuçlanacak şekilde yönlendirdiğini anlatmaktadır. Haberin başlığında belirsiz durumun nasıl olduğuna dair bilgiyi vermek yerine “böyle” sözcüğüyle haber metnine yönlendirdiğı ve bunu okuyucunun mevcut ilgisini ve merakını haberin geneline yaymak için kullanıldığı söylenebilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Oyun kurbanı olan üniversiteli Evrim’in annesi Nuran Mert, oğlunun ölmeden önceki 2 aylık değişimini anlattı” bu yazıdan anlaşılaçağı üzere oyun yüzünden ölen çocuğun annesinin çocuğundaki 2 aylık değişimin farkında olduğu anlatılmaktadır. Yani çocuğun davranışlarında olağandışı ve belirgin şekilde farklılaşma olduğunun gözlemlenecek kadar annenin dikkatini çektiğı anlatılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Ölen çocuğun sansürlsüz güler yüzlü fotoğrafına ek olarak Mavi Balinaya el uzatan insan figürünün yer aldığı görselin eklendiğı görölmektedir.

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Mavi Balina oyununun çocukları ölüme sürüklediğı ve çocukların Mavi Balina oyunundaki komutları sorgusuz yerine getirme eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle ailelerin Mavi Balina konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ve oyunları takip edemediğı bu yüzden çocuklarındaki değişimlere anlam veremediğı sonucuna ulaşılabilir. Medya bu haberle tehlikeye dikkat çekmiştir.

Tablo 3.56: “Sanal katil cana doymuyor”, Güneş, 5 Nisan 2019.

 Güneş Halkın Cesur Sesi FARK GİDEREK KAPANIYOR İstanbul'da sandıklar yeniden sayıldı, hile ve usulsizlikler gün yüzüne çıkıyor. Simdiden 11 bin oy Yildırım lehine yazıldı. HİLE DESİFRE OLDU SAYIMCA TABLİ DEĞİŞİYOR BAHA ÇOK USULSÜZLÜK VAR MEMLEKETE DONUYORLAR TERBİYESİZLİĞİN DANIŞKASI İHRACATTA YENİ REKOR NİSANDA KAYAK KEYFİ MAVİ BALINA OYUNUNUN SON 4 GÜNDEKİ 3. KURBANİ, İZMİRLİ TUNA OLDU. “1 Nisan - Nevşehir Berat M.” “2 Nisan - Van Sevda E.” “4 Nisan - İzmir Tuna M.”	Gazete Adı ve Tarih Güneş 5 Nisan 2019 Başlık “Sanal katil cana doymuyor” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Mavi Balina oyununun son 4 gündeki 3. kurbanı, İzmirli Tuna oldu.” “1 Nisan - Nevşehir Berat M.” “2 Nisan - Van Sevda E.” “4 Nisan - İzmir Tuna M.”
Gösterge İnsanlar, Mavi Balina görseli.	Gösteren Ölen 2 erkek çocuğu ve 1 kız çocuğu, Mavi Balina, dağlar, deniz ve üzgün çocuk görseli.
Düz Anlam Çocukların oyun yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam İnternet üzerindeki oyunların çocukları çeşitli görev ve komutlarla bir amaca ulaşmaya yönlendirdiği bunun da ölümle sonuçlanan sonlara neden olduğu anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Sanal katil cana doymuyor” başlığından anlaşılacağı üzere internet üzerinden yayılan ölümcül bir duruma dikkat çekilmek istenmiştir. Ayrıca “cana doymuyor” vurgusuyla haberde fotoğraflarda gösterilen ölen çocuklara vurgu yapılmaktadır. Özellikle sarı renkte verilen bu başlığın habere dikkat çekmek amacıyla kullanıldığı söylenebilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Mavi Balina oyununun son 4 gündeki 3. kurbanı, İzmirli Tuna oldu.”, “1 Nisan -Nevşehir Berat M.”, “2 Nisan- Van Sevda E.”, “4 Nisan- İzmir Tuna M.” Oyun oynayan ve yaşamını yitiren çocukların haberde bilgilerinin verildiği görülmektedir. 1,2,4 Nisan tarihlerin de yaşamlarını yitiren çocukların kendilerine verilen komutlara uyduğu iddia edilmektedir. Zira oyun, kurbanlarına belli tarih aralıklarında ölümcül görevler veren bir kurguya sahiptir. Ayrıca kurbanları arasında kız ve erkek ayrımı yapmamaktadır.

Haberin görsel analizi: Haberde Mavi Balina görseli ve kapüşonlu yüzü gözükmeyen bir insan ve ölen çocukların fotoğrafların sansüresüz fotoğrafları yer almaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Mavi Balina oyununun çocukları ölüme sürüklediği ve çocukların Mavi Balina oyunundaki komutları sorgusuz yerine getirme eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklar gerçek dünya ile bağlarını koparmakta ve çevrimiçi dünyayı içinde yaşanan dünya ile bir tutmaktadırlar. Medya bu açıdan eğitici ve öğretici rolünü sergilemelidir. Nitekim bu tür haberler yaparak tehlikeye dikkati çekmek mesleki ilkeleri yerine getirmek açısından oldukça önemlidir.

Tablo 3.57: “Mavi Balina yine can aldı.”, Akşam, 11 Kasım 2017.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Akşam 11 Kasım 2017 <u>Başlık</u> “Mavi Balina yine can aldı” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Son dönemde Türkiye’de 142 gencin intihar etmesinin ardında ‘Mavi Balina’ nın olduğu öne sürülüyor.”
<u>Gösterge</u> İnsan, balina simgesi, kullanıcı görseli.	<u>Gösteren</u> Ölen çocuk, kırmızı çizgili balina simgesi, Masaüstü bilgisayar kullanıcısının ellerinin klavye ve mouse üzerindeki görseli.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Çocuğun oyun yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> İnternet üzerindeki oyunların çeşitli görev ve komutlarla çocukları ölüme sürüklediği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Mavi Balina yine can aldı” başlığından anlaşılacağı üzere Mavi Balina oyunun yarattığı tehlikenin boyutlarına dikkat çekilmek istenmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Son dönemde Türkiye’de 142 gencin intihar etmesinin ardında ‘Mavi Balina’ nın olduğu öne sürülüyor” ifadesinde sayısal bir veri kullanılmış ve 142 kişinin ölümüne yol açtığı düşünülen bu oyun kamuoyu ile paylaşılmıştır. Oyunun çocukları intihara sürükleyen bir yanının olduğu ifade edilmek istenmiştir.

Haberin görsel analizi: Haberde ölen erkek çocuğun mavi gömlekli fotoğrafı, Mavi Balina’ nın kanla çizilmiş görseli ve klavyeye üzerinde bir el görseli kullanılmıştır. Mavi Balina’ nın kanla çizilmiş görseli bu oyunun ölüm saçtığına dair bilginin dikkat çekici bir etki yaratması için verilmektedir. Habere konu olan çocuğun fotoğrafı sansürlenmemiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haber bir çocuğun ölüm haberini duyurmaktadır. Bu ölümün bir internet oyununa bağlı olabileceğinin altı çizilmektedir. Aynı zamanda haber için araştırma yapılmış ve 142 çocuğun da benzer nedenden dolayı ölmüş olabileceği iddiası gündeme taşınmıştır. Bu tür haberler ebeveynler için uyarıcı bir nitelik taşımaktadır.

Tablo 3.58: “Wikipedia yasak intihar oyunu serbest!”, Karar, 11 Kasım 2017.

	Gazete Adı ve Tarih Karar 11 Kasım 2017 Başlık “Wikipedia yasak intihar oyunu serbest!” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ üst manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Çocuklarımızı bu ölüm tuzağından kurtarın.” “Ordu’da sabıkalı Mavi Balina oyununu oynayan liseli İbrahim canına kıydı. Isparta’da da 15 yaşındaki oyun bağımlısı Osman, av tüfeğiyle yaşamına son verdi.”
Gösterge İnsanlar, Mavi Balina görseli.	Gösteren Ölen iki erkek çocuk, gökyüzünde süzülen Mavi Balina çevresinde dağ ve deniz görseli.
Gösterilen	
Düz Anlam İki erkek çocuğunun oyun yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Dünya genelinde yasaklanan ölüm saçan Mavi Balina oyununun Türkiye’de yasaklanmadığı, fakat Wikipedia ansiklopedi sitesinin kapatıldığı konusunda sitem edilmektedir.

Haber başlığı analizi: “Wikipedia yasak intihar oyunu serbest!” başlığından anlaşılacağı üzere haberde “ansiklopedi sitesi” olarak ifade Vikipedi’nin erişime engellendiği ancak ölüm oyunlarının ise engellenmediğine tepki gösterilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Çocuklarımızı bu ölüm tuzağından kurtarın”, “Ordu’da sabıkalı Mavi Balina oyununu oynayan liseli İbrahim canına kıydı. Isparta’da da 15 yaşındaki oyun bağımlısı Osman, av tüfeğiyle yaşamına son verdi” ifadelerinde bu oyunun yarattığı ölümlü son anlatılmaktadır ve suç aleti av tüfeği açık bir biçimde ifade edilmektedir.

Haberin görsel analizi: Mavi Balina görselinin üzerine ölen iki çocuğun sansürlü fotoğraflarına yer verilmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde suç aleti av tüfeği açık bir biçimde ifade edilmektedir. Çocukların silah kullanma bilgisine sahip olduğunu buradan anlaşılabilirdiği gibi yine oyun içinde yönlendirmeye bu bilgiyi kullanabildiği bakış açısını da çıkarılabilmek mümkündür. Haberde bu oyunun engellenmesi yönünde uyarıcı ifadelerin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca medya tehlikeye dikkati çekerek yetkileri haberdar etme görevini yerine getirmiştir.

Tablo 3.59: “Çocuklar ölüme böyle gidiyor”, Akşam, 29 Ocak 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Akşam 29 Ocak 2019 Başlık “Çocuklar ölüme böyle gidiyor” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “İnternetteki Mavi Balina oyununun son kurbanı 13 yaşındaki Emine oldu.”
Gösterge İnsan, kağıt görseli.	Gösteren Ölen kız çocuğu, ölmeden önce 1 yıl içinde yapılacak listesinin olduğu kağıt görseli.
Gösterilen	
Düz Anlam Kız çocuğunun oyun yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam İnternet üzerindeki oyunların çocuklara çeşitli görevler verdiği, onları toplumsal yaşamdan koparttığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Çocuklar ölüme böyle gidiyor” başlığından çocukları ölüme sürükleyen bir şeyin olduğu anlaşılmaktadır. Başlıkta net bir neden gösterilmeyerek okuyucunun merakı haberin detaylarını okuması amacıyla tetiklenmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İnternetteki Mavi Balina oyununun son kurbanı 13 yaşındaki Emine oldu” biçiminde yazılan fotoğraf yazısında ifade edilmek istenen şey bu oyun nedeniyle daha önceden yaşamını yitiren kimselerin de olmasıdır.

Haberin görsel analizi: Haberde yaşamını yitiren kız çocuğunun fotoğrafı mozaiklenerek verilmiştir. Ayrıca haberde bir kâğıda bir şeyler yazılmış görsel de mevcuttur. Bu görsel ölen kız çocuğunun oyunda verilen komutları not aldığı görseldir. Görseldeki metinler haber içerisinde kısmen açıklanmıştır: “İntihar kaçıştır, hep yalnız takılacaksın, anneni babanı huzurevine atacaksın.” Haberde çocuğun sık sık balina figürleri çizdiği ve ölmeden önce yapılacak 25 maddelik yukarıda ifade edilen korkunç listeyi hazırladığı belirtilmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocukların gerçek yaşam ve sanal dünya arasındaki ayrımı kaybettiği söylenebilir. Haberde çocuklarda gözlemlenen değişiklikler sıralanmıştır ve ailelerin dikkati konuya çekilmek istenmiştir.

Tablo 3.60: “Emine’nin ölümünde oyun şüphesi.”, Güneş, 29 Ocak 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Güneş 29 Ocak 2019 Başlık “Emine’nin ölümünde oyun şüphesi” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Ailelere seslenen Karadağ ‘Çocuklarının internette oynadıkları oyunları kontrol etsinler’ dedi.” “Babasının av tüfeğiyle canına kıyan 13 yaşındaki Emine’nin, ‘Mavi Balina’ isimli oyunun etkisiyle intihar ettiği ileri sürüldü.”
Gösterge İnsanlar, kağıt görseli.	Gösteren Ölen kız çocuğu, amca, ölmenden önce 1 yıl içinde yapılacak listesinin olduğu kağıt görseli.
Gösterilen	
Düz Anlam Kız çocuğunun babasının av tüfeğiyle canına kıyması.	Yan Anlam İnternet üzerindeki oyunların yarattığı tehlike sonucu bir kız çocuğunun yaşamının son bulması.

Haber başlığı analizi: “Emine’nin ölümünde oyun şüphesi” haber başlığından anlaşılacağı üzere bir kız çocuğunun ölümüyle sonlanan olaya bir oyunun neden olduğu ihtimali üzerinde durulmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Ailelere seslenen Karadağ ‘Çocuklarının internette oynadıkları oyunları kontrol etsinler’ dedi”, “Babasının av tüfeğiyle canına kıyan 13 yaşındaki Emine’nin, ‘Mavi Balina’ isimli oyunun etkisiyle intihar ettiği ileri sürüldü” ifadeleri ölen kız çocuğunun defterine aldığı notlarla somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Söz konusu notların ise hem haber metni içerisinde ve hem de görsel olarak okuyucuya sunulmuştur.

Haberin görsel analizi: Ölen kız çocuğunun kafasının üzerinde kalp emojiğinin bulunduğu bir fotoğrafa yer verilmiştir. Aynı zamanda kızın amcasının bir fotoğrafı paylaşılmış ve oyunda ölüme götüren komutların yer aldığı listeye de yer verilmiştir. Böylece mağdur olan aile aslında haber için somut delil sunmuştur. Söz konusu listede yer alan ifadeler şöyledir: “İntihar kaçıştır. Herkesle zıtlşacaksın, herkese ters gideceksin. Artık herkes sana hayalet diyecek.”

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Haberde kızın babasının av tüfeği ile intihar ettiğı ifade edilmektedir. Ancak av tüfeğinin görseline yer verilmemiştir. Çocuğun defterine aldığı notların sunulması hem haber açısından hem de oyunun saçtığı tehlike açısından adeta birer delil niteliğindedir. Çocuğun silaha erişiminin olması ve silah kullanımı bilgisine sahip olması açısından diğeri tüm ebeveynlerin çocuklar için kaygı uyandıracak bir durumdur. Çünkü benzer şekilde silah kullanım bilgisine sahip diğeri çocuklarda intihar için teşvik edici olabilir. Söz konusu listede yer alan; “İntihar kaçıştır. Herkesle zıtlşacaksın, herkese ters gideceksin. Artık herkes sana hayalet diyecek” komutları yerine getiren çocukların olması çocukların sanal dünya ve gerçek yaşam arasındaki farkı kavrayamadıklarından kaynaklanmaktadır. Çocukların sanal ortamlar hakkında bilgilendirilmelidir. Bu haberde her ne kadar ölüme neden olan suç

aleti net bir biçimde ifade edilmiş olsa da haber toplumu bu tür oyunlara karşı uyarmakta ve bilgilendirici bir misyon taşımaktadır.

Tablo 3.61: “Mavi Balina ölüm saçıyor”, Güneş, 4 Nisan 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Güneş 4 Nisan 2019 Başlık “Mavi Balina ölüm saçıyor” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Kaleden atladı.” “14 yaşındaki Sevda’nın intihar etmeden önce eline bir kalp çizip ‘02.04.2019’ tarihini yazdığı görüldü.”
Gösterge İnsanlar, işaret, fotoğraf.	Gösteren Ölen kız çocuğu, ilk yardım ekibi, kız çocuğunun elindeki kalp işareti fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Kız çocuğunun oyun yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Bir kız grubu arkadaş internet oyununun etkisiyle intihar etmeye karar verdiği, bir kişinin yaşamını yitirdiği diğer dört kişi ise vazgeçerek intiharin eşiğinden döndüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Mavi Balina ölüm saçıyor” başlığından anlaşılacağı üzere Mavi Balina’ nın ölüme neden olduğu ve ölüm tehlikesini yaymaya devam ettiği anlatılmaktadır. Haberde Mavi Balina’ nın dikkat çekmesi bakımından mavi renkte yazıldığı söylenebilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Kaleden atladı”, “14 yaşındaki Sevda’nın intihar etmeden önce eline bir kalp çizip ‘02.04.2019’ tarihini yazdığı görüldü” haberde “kaleden atladı” biçiminde olayın yöntemine ilişkin bilgi verilmesi intihara eğilimli kişilerin de yüksek yerlerden atlamasına neden olabilir.

Haberin görsel analizi: Kale dibinde yerdeki kız çocuğuna müdahale eden sağlık ekiplerinin fotoğrafının yanında kız çocuğunun kalp çizili ve tarih yazılı elinin tutulduğu fotoğrafa yer verilmektedir. Yine haberde hayatını kaybeden kızın sansürsüz fotoğrafı da kullanılmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde toplu bir intihar durumunda şüphelenilmektedir. 5 kişilik bir kız grubunun oynadıkları Mavi Balina oyunun etkisinde kalarak intihar etmeye giriştiği vurgulanmaktadır. Çocuklar çevrimiçi dünya çevrimdışı gerçekler arasındaki farkı yitirmişler ve sanal ortamın sunduğu direktiflere uymuşlardır. Olaya konu olan kızın fotoğrafı sansürlenmemiştir. “Kaleden atladı” biçiminde inşa edilen bir başlık intiharın yöntemi konusu yönelik bilgi verdiği için tehlike arz edebilir.

Tablo 3.62: “Tehlikeli oyun”, Ortadoğu, 6 Nisan 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Ortadoğu 6 Nisan 2019 <u>Başlık</u> “Tehlikeli oyun” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sol üst manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “14 yaşındaki Sevda E. intihar etti.”
<u>Gösterge</u> İnsan, balina görseli.	<u>Gösteren</u> Ölen kız çocuğu, okyanusta yüzen Mavi Balina görseli.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Kız çocuğunun Mavi Balina oyunu yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Ebeveynlerin çocuklarını ne tür oyunlar oynadığını takip etmesi gerektiği, Mavi Balina oyununun çocukları etki altına alarak ölümle sonuçlanacak şekilde görevler verdiği, oyunun çok sayıda kurbanı olduğu ve son olarak kız çocuğunun intihar ederek öldüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Tehlikeli oyun” başlığından anlaşılacağı üzere can güvenliğini riske atan bir oyunun var olduğu ve oyunun hangi oyun olduğunun detayının ise verilmediği gör÷lmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “14 yaşındaki Sevdâ E. intihar etti” bu yazıdan anlaşılacağı üzere bir kız çocuğunun canına kıydığı anlatılmaktadır. İntiharın detaylı nedenini öğrenmek için haberin detaylarının okunması gerekmektedir.

Haberin görsel analizi: Okyanusta yüzen Mavi Balina görseline ek olarak Mavi Balina’ nın kuyruk kısmına gelecek şekilde intihar eden kız çocuğunun sansürsüz fotoğrafına yer verilmektedir.

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Çocukların intihar vakalarındaki artışın sebebinin Mavi Balina oyununun olduğu ve çocukların Mavi Balina oyunundaki komutları sorgusuz yerine getirme eğiliminde olduğu bu yüzden de ölüme sür÷klendiği anlaşılmaktadır. Haberın gövdesi incelendiğin oyunun ölüme sür÷kleyen direktifler verdiği anlaşılmaktadır. “50 günde 50 görev” veren oyun “oyuncuyu sakatlayabilecek görevlerden, korku filmleri izlemeye” varıncaya kadar çeşitli görevlerden oluşmaktadır. Haberde bu bilgilerin sunulması ebeveynlerin çocuklarını gözlemlemesi açısından faydalı olabilir.

Tablo 3.63: “Mavi Balina Furkan’ı öldürdü”, Güneş, 11 Eylül 2017.

Gazete Adı ve Tarih

Güneş
11 Eylül 2017

Başlık

"Mavi Balina Furkan'ı öldürdü"

Haber Görselinin Konumu

İlk sayfa, Sağ alt manşet

Fotoğraf üst/alt yazısı

"Furkan'ın cenazesi, Afyon'un Sandıklı ilçesinde toprağa verilecek."
"Bilgisayar oyununun son kurbanı."

Gösterge

İnsan, halat ve balina görseli.

Gösteren

Ölen erkek çocuk, urgan halat içinden geçen Mavi Balina görseli.

Gösterilen

Düz Anlam

Mavi Balina oyunu yüzünden bir erkek çocuğunun öldüğü anlatılmaktadır.

Yan Anlam

Mavi Balina oyunu etkisi altına aldığı çocukları ölümlle sonuçlanacak şekilde görevler verdiği, çok sayıda kurbanı olduğu ve en son olarak küçük çocuğun kendini asarak öldürdüğü anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Mavi Balina Furkan’ı öldürdü” başlığından anlaşılacağı üzere erkek çocuğunun ölümündeki sebebin Mavi Balina oyunu olduğu anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Furkan’ın cenazesi, Afyon’un Sandıklı ilçesinde toprağa verilecek”, “Bilgisayar oyununun son kurbanı” ifadelerinden anlaşılacağı üzere bilgisayar oyunu olarak kast edilenin Mavi Balina oyunu olduğu ve oyunun daha önceden de başkalarının ölümüne yol açtığı belirtilmektedir.

Haberin görsel analizi: Urgan halatının içinden geçen Mavi Balina görseli ve ölen erkek çocuğunun sansürsüz fotoğrafına yer verilmektedir. Bu halatla yakalanılması gerekenin balina olmadığı Mavi Balina oyununun sanal ortamdan kaldırılmasına yönelik gazete mizanpajı ile gönderme yapılmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Mavi Balina’ nın çocukları ölüme sürüklediği ve çocukların Mavi Balina oyunundaki komutları sorgusuz yerine getirme eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Yine çocukların Mavi Balina oyununun kurallarını ciddiye aldığı ve oyunun talimatlarının doğrudan gerçek hayatta da uygulandığı sonucuna varılabilir. Çocukların online ortamlar hakkında bilgilendirilmesi ve bilinç kazandırılması gerektiği değerlendirilebilir. Aynı zamanda haberde ölen çocuğun yüzünün sansürsüz verilmesi, akranı olan çocukların da bu oyunun nasıl bir şey olduğuna dair merakına yenik düşmesine neden olabilir. Haberde çocuğun kendisini odasındaki elbise dolabına astığı yönünde bir bilgi de sunulmaktadır. Bu bilgi intihara eğilimli kişilerin benzer bir girişimde bulunmasını tetikleyebilir.

Tablo 3.64: “İşte katil”, Takvim, 8 Nisan 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Takvim 8 Nisan 2019 Başlık “İşte katil” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Öldüren oyun Mavi Balina’ nın mucidi.” “Bir haftada 2 kurban.” “İhbar edin” “Uzmanlar aileleri uyardı: Çocuklarınızda şüpheli gördüğünüz durumların ihbarweb.org.tr adresine bildirin.”
Gösterge İnsanlar, Mavi Balina.	Gösteren Ölen kişiler ve oyunun tasarlayan, çocukları ölüme yönlendiren yabancı genç erkek, Mavi Balina oyunu görseli.
Düz Anlam Mavi Balina oyununun tasarlayan kişinin kimliğinin belli olduğu anlatılmaktadır.	Yan Anlam Oyunları ölümlerle sonuçlanacak şekilde tasarlayan katil ruhlu insanların olabileceği, hedef kitle olarak çocukların ve gençlerin seçildiği, sonu ölümlerle biten 50 maddelik bir talimatla can alındığı anlatılmaktadır. Ayrıca bu tür oyunların şikâyet edilmesi gerektiğinin vurgusu yapılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “İşte katil” başlığından anlaşılacağı üzere birilerinin ölümünden sorumlu tutulan birisinin olduğu ve haberde “işte katil” ifadesiyle suçlu kişinin hedef gösterildiği görülmektedir. Katil yazısının beyaz renkte ve büyük şekilde yazılarak kırmızı arka planda verildiği, ayrıca yazının fotoğraftaki kişiyi ima ettiği anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Öldüren oyun Mavi Balina’ nın mucidi”, “Bir haftada 2 kurban”, “İhbar edin”, “Uzmanlar aileleri uyardı: Çocuklarınızda şüpheli gördüğünüz durumların ihbarweb.org.tr adresine bildirin” biçiminde fotoğraf yazıları inşa edilmiştir. Bu metinlerden birisinde oyunun mucidinin kim olduğu deşifre edilmektedir ve hedef gösterilmektedir. Oyunun ve kişinin ihbar edilmesi gerektiği ve ihbarın nereye yapılacağına bilgisi de sunularak kamuoyu bilgilendirilmektedir. Aynı zamanda haberde uzman görüşüne de yer verilmiştir. Uzmanlar da şüpheli görünen durumların ihbar edilmesi gerektiğini söylemektedir. Haber, aileler açısından yönlendirici ve önlem almaya sevk eden bilgilendirici bir tutum içermektedir.

Haberin görsel analizi: Haberde oyunu tasarlayan ve sanal ortama süren kişinin fotoğrafı net bir biçimde kullanılmaktadır. Ayrıca fotoğraf yazılarından birisinde “ihbarweb.org.tr” adresine bu kişi ya da oyuna yönelik içeriklerin şikâyet edilmesi yönünde uyarı yer almaktadır. Bu yüzden katil olarak görülen kişinin fotoğrafı kamuya açık bir biçimde paylaşılmış olabilir. Aynı zamanda yaşamını yitiren çocukların da fotoğrafları mozaiklenmeden kullanılmıştır. Çoğunlukla mağdur olan çocukların görsellerinin ve kişisel bilgilerinin haberde sansürlenmesi beklenmektedir. Yine habere dikkati çekmek için Mavi balina görseli de kullanılmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: “İşte katil” ifadesiyle suçlu kişi hedef gösterilmektedir. Katil yazısının beyaz renkte, büyük punto ile kırmızı arka planda verildiği ve habere dikkat çekilmek istendiği anlaşılmaktadır. Haberde “ihbarweb.org.tr” adresi verilmektedir ve şüpheli durumların buraya şikâyet edilmesi vurgulanmaktadır. Haberin kamuoyunu ilgili platformlara yönlendirme yeteneğini doğru bir biçimde kullandığı görülmektedir. Aynı zamanda haberde uzman görüşlerine yer verilmiştir. Haber bilgilendiren ve eğiten bir misyon taşımaktadır. Haberde oyunu tasarlayan ve sanal ortama süren kişinin katil olarak kodlandığı görülmekte ve şikâyet edilmesi için hedef gösterilmektedir. Bu yüzden fotoğrafı sansürsüz olarak kullanılmıştır. Yaşamını yitiren çocukların fotoğrafları ise mozaiklenmemiştir.

Habercilik etiği açısından çoğunlukla mağdur olan çocukların görsellerinin ve kişisel bilgilerinin haberde sansürlenmesi gerekmektedir.

Tablo 3.65: “Mavi Balınayı avlayın”, Posta, 14 Nisan 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 14 Nisan 2019 Başlık “Mavi Balınayı avlayın” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, orta manşet
Gösterge İnsanlar, Mavi Balina ve avcı görseli.	Gösteren İntihar eden 3 çocuk, Mavi Balina ve mızrakla av için yüzen insan görseli.
Gösterilen	
Düz Anlam Mavi Balina’ nın bir oyun olmadığı ebeveynlere anlatılmaktadır.	Yan Anlam Oyun olarak bilinen bazı içerikler aslında birer siber tuzaktır. Çeşitli yazılımlar bir linke işlenir ve link tıklandığında kullanıcının bilgisayarına ulaşılarak kişisel bilgileri çalınır. Daha sonra bu bilgiler tehdit aracı olarak kullanılır. Haberde bu durumun yarattığı tehlikeye dikkat çekilmiştir.

Haber başlığı analizi: “Mavi Balınayı avlayın” başlığında aslında ifade edilen şey Mavi Bali oyununun arkasında yer alan kişi ya da kişilerin yakalanmasıdır. Oyunun neden olduğu olumsuz durumların engellenmesi ya da durdurulması gerektiği avlamak eylemiyle anlatılmaktadır. Haber geniş bir şekilde orta manşetten verilmiş ve oldukça dikkat çekicidir. Büyük puntolarla koyu gri zemin üzerine yerleştirilen haber başlığı “AVLAYIN” şeklinde bir emir kipidir. Avlanan şeylerin varlığı ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla balinanın yani oyun tuzağını kurgulayan kişilerin avlanması çocuklar için tehlikeyi ortadan kaldıracaktır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Anne babalar dikkat”, “Bir internet oyunu değil link gönderiyorlar”, “Mavi Balina yüzünden sadece Türkiye’de 100 çocuk intihar etti. Son kurban önceki gece İstanbul Başakşehir’ de intihar eden 14 yaşındaki Veysel Çetin oldu. Devletle iş birliği yapan bilgisayar korsanları, ailelerin almaları gereken önlemleri ‘Posta’ ya anlattı. Ölümünden son anda dönen çocuklar Posta’ ya konuştu” biçiminde yazılan haber metinlerinden olayı kavramak mümkündür. “Anne babalar dikkat” ifadesi kırmızı büyük puntolarla siyah bir zemin üzerine yazılmış ve okuyucunun dikkati habere çekilmiştir. Mavi Balina’ nın aslında sanıldığı gibi bir oyun olmadığına bilgisi de verilerek gizli tehlikeye dikkat çekilmiştir. Zira mavi balinalar çocuklar tarafından sevimli bulunmaktadırlar. Bu durum ebeveynlerin dikkatinden kaçabilir, mavi balina adında bir oyunu risk unsuru olarak görmeyebilirler. Haber bu duruma dikkati çekmiştir ve kamuyu uyarmıştır. Bilgisayar korsanları ile görüşülerek ailelerin almaları gereken önlemlerin neler olduğunu habere taşıyan gazete bilgilendiren, eğiten ve öğretene ayrıca tehlikelerden haberdar eden misyonunu yerine getirmiştir.

Haberin görsel analizi: Mavi Balina’ nın gözüne doğru elinde zıpkın olan bir kişinin yüzdüğü bir görsel verilmektedir. Aynı zamanda haberde bu oyun yüzünden yaşamını yitiren 3 çocuğun sansürlü fotoğrafları kullanılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocuklar sanal dünya ve gerçek dünya arasındaki ayrımı yapamamakta ve hatta sanal mecralarda üretilen içerikleri ciddi derece içselleştirmektedirler. Linkten yayılan tehlikeye gazete dikkati çekmek için ölümünden dönen çocuklarla görüşmeler yapmıştır. Çocukların görüşmelerindeki ifadelerden bazıları ise şöyledir: “Kardeşini bıçakla, bileklerini kes, arkadaşının boğazını sık, gece mezarlığa gidip özçekim paylaş.” Bu görüşmeler diğer ebeveynler için uyarıcı bir görev görmektedir. Ayrıca haberde Siber Güvenlik Uzman Murat

Şişman ve İsa Altun'un aileler için bulundukları tavsiyelere de yer verilmektedir. Bu tavsiyeler siber zorbalığa ve sanal ortamın denetimsizliğine karşı alınabilecek önlemler olarak sıralanmıştır. Haber bu açıdan sunduğu bilimsel bilgilerle okuyucu aydınlatmıştır.

Tablo 3.66: “Katil Balina.”, Posta, 29 Ocak 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 29 Ocak 2019 <u>Başlık</u> “Katil Balina” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Anneler babalar dikkat.” “Hedef ergenlik çağındakiler.” “Oyuna katılan kişilere derin olmayacak şekilde kol ve bacakların kesilmesi, belirli bir süre kimse ile görüşülmemesi, yüksek sesli müzik dinlenilmesi gibi 50 talimat veriliyor. 50’nci günde ise son talimat olan ‘intihar et’ komutu geliyor.2016’da tutuklanan ve 3 yıl hapis cezası alan oyunun kurucusu Rus Bedeikin, ‘toplumdan zayıfları temizliyorum diye kendini savunmuştu.’”
<u>Gösterge</u> İnsan, Mavi Balina ve avcı, liste görseli.	<u>Gösteren</u> Ölen kız çocuğu, Mavi Balina ve mızrakla av için yüzen insan görseli, ölmeden önce 1 yıl içinde yapılacak listesinin olduğu kağıt görseli.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Kız çocuğunun Mavi Balina oyunu yüzünden öldüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Mavi Balina oyununda çocukların ölümüne neden olacak şekilde görevler verilmektedir. Çok sayıda kurbanı olan oyunun son kurbanı ise av tüfeğiyle kendisini öldüren kız çocuğudur.

Haber başlığı analizi: Haberde “Katil Balina” başlığı kullanılmıştır. Katil olan balina değil aslında bir oyundur, ancak bu başlıkla okuyucunun dikkati habere çekilmek istenmiş olabilir. Başlık haberin detaylarına bakıldığında anlam kazanmaktadır. Başlıkta ölen kız çocuğunun görseline gönderme yapıldığı anlaşılmaktadır. Haber başlığında sarı renk kullanılmış “Katil Balina” ifadesi büyük puntolar ile yazılmıştır. Sarı uyarıcı renklere sahiptir ve haberde kullanılan bu renk ve puntolarla sayfada oldukça dikkat çekici görünmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Anneler babalar dikkat”, “Hedef ergenlik çağındakiler”, “Oyuna katılan kişilere derin olmayacak şekilde kol ve bacakların kesilmesi, belirli bir süre kimse ile görüşülmemesi, yüksek sesli müzik dinlenilmesi gibi 50 talimat veriliyor. 50’nci günde ise son talimat olan ‘intihar et’ komutu geliyor. 2016’da tutuklanan ve 3 yıl hapis cezası alan oyunun kurucusu Rus Bedeikin, ‘toplumdan zayıfları temizliyorum diye kendini savunmuştu’ biçiminde yazılan fotoğraf yazıları ebeveynlerin bu tehlike saçan oyun hakkında bilgilendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü hedef olarak ergenlerin seçildiği 50 günlük programdaki 50 talimat; vücuduna ufak kesikler at, kimseyle iletişim kurma, yüksek sesle müzik dinle gibi isteklerden oluşmaktadır. Ebeveynler bu bilgiye sahip olursalar çocuklarını gözlemleyebilirler. Haberde ifade edildiği üzere bu oyunun iddiası toplumdaki zayıf insanların temizlenmesidir. Kuvvetle ihtimal çocuklarla da bir dayanıklılık sınavına sokuluyor gibi ikna edilmektedir. Kısacası gücünü göster biçiminde bir tuzağa çekiliyor olabilir. Haberde gerekli uyarıların yapılmış olduğu, ebeveynlerin çocuklarının takibinde nelere dikkat etmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Haberin görsel analizi: Mavi Balina’ nın gözüne doğru elinde zıpkın olan bir kişinin yüzdüğü bir görsel verilmektedir. Aynı zamanda haberde bu oyun yüzünden yaşamını yitiren bir kız çocuğunun da sansürlü fotoğrafları kullanılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Habere “Katil Balina” başlığı atılmıştır ve bu başlıkla okuyucunun dikkati habere çekilmiştir. Başlıkta uyarıcı renklere sahip olan sarı renk kullanılmış “Katil Balina” ifadesi büyük puntolar ile yazılmıştır. Oyunun yarattığı tehlikenin nasıl medyana geldiği detaylı bir biçimde sunulmuş, ebeveynler çocuklarını gözlemleyebileceği ölçüde bilgilendirilmiştir. Haber kamuyu bilgilendiren ve eğiten

misyonunu yerine getirmiştir. Haberde bu oyun yüzünden yaşamını yitiren bir kız çocuğun mozaiklenmemiş fotoğrafı kullanılmıştır.

Tablo 3.67: “Sanal felaket! Oyun içinde ‘oyun’”, Doğruhaber, 15 Mart 2019.

	Gazete Adı ve Tarih Doğruhaber 15 Mart 2019 Başlık “Sanal felaket! Oyun içinde ‘oyun’.” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Çocuklar için büyük tehlike oluşturan oyun görünümü ‘Mavi Balina’ katilinden sonra şimdi de ‘Momo’ adlı uygulama, çocukları kendilerine ve çevrelerine zarar vermeye yönlendiriyor. Uzmanlar; aileleri, çocuklarını bu tip ‘oyun’lardan uzak tutmaları gerektiği noktasında uyarıyor.” “Cumhurbaşkanlığı’ndan Momo uyarısı!” “Çocuklar için son dönemin dijital ortamdaki en büyük tehlikelerinden biri olan ‘Momo’ oyunu için, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi 8 maddelik önemi açıkladı.”
Gösterge İnsanlar, Momo, Mavi Balina görseli	Gösteren Küçük erkek çocuk, Momo görseli, pişman, üzgün ve yüzünü kapatan kapşonlu erkek çocuk, mavi balina görseli.
Düz Anlam Mavi Balina ve Momo isimli oyunların çocuklara ve gençleri hedef aldığı anlatılmaktadır.	Gösterilen Yan Anlam Mavi Balina oyunu etkisi altına aldığı çocukları ölümle sonuçlanacak şekilde görevler verdiği, çok sayıda kurbanı olduğu ve en son küçük çocukları hedef alan Momo isimli oyununda fiziksel şiddeti teşvik edici benzer görevler verdiği ailelerin bu tür oyunlar konusunda bilgi sahibi olması ve şikayet etmeleri gerektiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Sanal felaket! Oyun içinde ‘oyun’” başlığından anlaşılabacağı üzere bir oyunun sanal felakete neden olduğu vurgulanmaktadır. Başlıkta üç ayrı renk yazıda kullanılırken bu renkler mavi, siyah ve kırmızıdır. “Oyun” kelimesi kırmızı ve eğik bir yazı stili ile yazılarak okuyucunun dikkati habere çekilmek istenmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Çocuklar için büyük tehlike oluşturan oyun görünümlü ‘Mavi Balina’ katilinden sonra şimdi de ‘Momo’ adlı uygulama, çocukları kendilerine ve çevrelerine zarar vermeye yönlendiriyor. Uzmanlar; aileleri, çocuklarını bu tip ‘oyun’lardan uzak tutmaları gerektiği noktasında uyarıyor”, “Cumhurbaşkanlığı’ndan Momo uyarısı!”, “Çocuklar için son dönemin dijital ortamdaki en büyük tehlikelerinden biri olan ‘Momo’ oyunu için, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi 8 maddelik önlemi açıkladı” ifadelerinden anlaşılabacağı üzere uzmanlar Mavi Balina oyunundan sonra Momo adlı oyuna dikkati çekmekte ve bu oyunun çocuklar üzerinde yarattığı tahribat hakkında kamuoyu bilgilendirilmektedir. Gazetede bu oyuna ilişkin tehlikeyi haberde aktararak ebeveynleri tehlikeye karşı uyarmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin 8 maddelik önlem aldığının açıklamasıyla birlikte haberde aileleri Mavi Balina oyunu konusunda olduğu gibi Momo oyunu konusunda da tedbirli olmaya davet edilmiştir.

Haberin görsel analizi: Mavi Balina görseli, kapüşonlu yüzü gözükmeyen bir kişinin fotoğrafı, ayrıca masum yüzlü kim olduğu ifade edilmeyen bir çocuğun yanında Momo karakterinin ürkütücü halinin yer aldığı görsel yan yana kullanılmıştır. Sevimli çocuk ve ürkütücü Momo karakterinin yan yana kullanılan görselleri ve duygu durumunda tezatlık yaratılmasının amacı okuyucunun dikkatini habere çekmek adına yapılmış olabilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Uzmanlar global dünyadaki teknolojik savaşa dikkat çekmiş, çocukların ruh ve beden sağlığının korunması gerektiği konusunda çağrıda bulunmuştur. Gazetenin uzman görüşlerine başvurması haberin güvenilirlik ve inanılabilirlik kriterlerini yükseltmektedir. Ayrıca gazete tehlikeye dikkati çekerek kamuyu doğru bilgilendirme ve tehlikeye karşı uyarma görevini yerine getirmiştir. Haber gövdesinde ifade edilen iki konu oldukça önemlidir. Bunlar ilkinde göre; çocukların kimlik bunalımı yaşadığı dönemlerde bu tür oyunlara meyil etmesinin daha

kolay olduğunun açıklanmasıdır. İkinci konuya göre ise; ailelerin mutlaka dijital dünya hakkında bilgilendirmesinin önemine dikkat çekilmesidir. Gazete bu haberiyle kamuoyunu bilgilendiren, eğiten, tehlikelere karşı uyarıcı rolünü başarılı bir şekilde yerine getirmiştir. Verilen bilgilerle kamuoyu aydınlatılmıştır.

Tablo 3.68: “Momo tıraşı”, Takvim, 10 Mart 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Takvim 10 Mart 2019 <u>Başlık</u> “Momo tıraşı.” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “6.sınıf öğrencisi K.A. yüzünden yaralandı.”
<u>Gösterge</u> İnsan, Momo, kalemıraş.	<u>Gösteren</u> Yüzünden yaralanan çocuk, Momo görseli ve kalem tıraş.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Küçük çocuk, arkadaşının yüzünü kalemıraşla yaraladı.	<u>Yan Anlam</u> Momo adlı oyun çocukları etkisi altına alarak fiziksel şiddete başvurmaları yönünde direktifler sunmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Momo tıraşı.” başlığından anlaşılacağı üzere Momo oyununun çocuklara kesici aletleri kullanmayı aşıladığı gibi yüzden yaralama sonucu yaşanan bir olayın haberde “Momo tıraşı” biçiminde başlıkla okuyucuya duyurulduğu anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “6.sınıf öğrencisi K.A. yüzünden yaralandı” fotoğraf yazısının hemen üstünde ifadeye delil olarak yüzü yaralı bir çocuk görseli kullanılmıştır.

Haberin görsel analizi: Olayda mağdur olan çocuğun yüzü mozaiklenmeden kullanılmıştır. Hatta çocuğun yüzünün yaralı yeri bilhassa çekilerek kamunun bilgisine sunulan bir fotoğraf söz konusudur. Momo diye ifade edilen oyun karakterine ait görsele yer verilerek hemen altında kırmızı bir kalemıraş görseli kullanılmış ve oyunun yarattığı olaya gönderme yapılmıştır. Dikkat çekmesi açısından kırmızı bir kalemıraş görselinin kullanıldığı görölmektedir. Haberde Momo karakterinin altında yer alan kalemıraş görseline yer verilerek başlıkla uyumlu olacak şekilde “Momo tıraşı” vurgusu yapıldığı anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Momo oyunu çocukları şiddete eğilimli bireyler haline getirmektedir. Öyle ki okullarda temel olan kırtasiye araçlarından olan kalemıraş bir suç aletine dönüşebilmektedir. Haberde olayda mağdur olan çocuğun yüzü mozaiklenmeden verilmiştir. Dahası mağdur çocuğun yüzünün yaralı yeri bilhassa çekilerek hiçbir sansür olmadan kamunun bilgisine sunulmuştur.

3.2.7. Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak çocukların mağdur edildiği haberlerin semiyotik incelemesi

Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak ortaya çıkan mağdur çocuklara ilişkin haberler incelendiğinde; bireysel silahlanmanın ocuk yaşlara indiği, ebeveynlerin çocuklarının tehlikeli isteklerine onay verdiği, çocukların silah kullanım bilgisini ebeveynlerinden öğrendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarına zarar gelme ihtimalini çoğu zaman gözden kaçırdığı, ebeveynler kendi sorumsuzluklarının sonuçlarını çocuklarına yüklediği gibi sonuçlara da ulaşılmıştır. Yine araştırmada özellikle özel günlerde (düğün, bayram, diğer kutlamalar gibi vb.) eğlence amaçlı olarak çocukların ellerine aileleri tarafından verilen silahların çocukların silah kullanım bilgisine sahip olmasında rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin ihmallerinin bir sonucu olarak çocukların mağdur olduğu haberlerin semiyotik incelemesinin yapıldığı bu kısımda; Posta gazetesi, Akşam gazetesi, Güneş gazetesi, Türkiye gazetesi, Ortadoğu gazetesi, Hürriyet gazetesi, Yeni şafak gazetesi ve şok gazetesi incelenmiştir. Bu gazeteler içerisinde konuyla alakalı toplam 18 haber bulunduğu tespit edilmiştir. Haberlerde göze çarpan suç araçları ise şunlardır; havalı tüfek, tabanca vb. aletlerdir. Ayrıca ebeveynler çocuklarını; velayet davası, aile içi silahla tehdit, organ nakli için para talebi, trafikte tehlikeli seyir halleri, çocukların maganda olarak yetiştirilmesi, tehlikeli fotoğraf çekimi gibi konularda da mağdur etmektedirler. Söz konusu haberlerin detaylı analizi aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 3.69: “Suçlu bulundu: Z kuşağı”, Posta, 29 Ağustos 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 29 Ağustos 2018 <u>Başlık</u> “Suçlu bulundu: Z kuşağı” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ üst manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “İdris K. 'ya para cezası kesildi.” “Kızı istemiş.” “Hiperaktiftir.” “Z Kuşağı: 2000’li yıllarda doğanlar”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, karikatür.	<u>Gösteren</u> Arabanın arkasına bağlanmış küçük kız çocuğu, baba, ‘bizde yedik’ konuşmalı adam karikatürü, çatı katında yüksek kısımda duran küçük kız çocuğu ve onun aşağıdan fotoğrafını çeken teyzeleri.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Aracın bagaj kapağına bağlı olarak seyahat eden kız çocuğu. Evin çatısına çıkan kız çocuğu.	<u>Yan Anlam</u> Ebeveynlerin çocukların isteklerinin tehlikeli olabileceğinin farkında olmaları gerektiğine ve sorumluluğu çocukların üzerine atmamaları gerektiği anlatılmaktadır. Ayrıca ebeveynler Z Kuşağı diyerek bir ötekileştirme yapmakta ve işin içerisinden çıkmaktadırlar.

Haber başlığı analizi: “Suçlu bulundu: Z kuşağı” başlığından anlaşılacağı üzere ortada bir olumsuz durumun yaşandığı ve bu olumsuzluğu yaratanın Z kuşağı olduğu anlatılmaktadır. Burada Z kuşağı genellemesinin yapılması adeta olumsuzluğun yaşanmasındaki nedenin bu kuşağın özellikleri olduğu biçiminde bir algıyı ortaya çıkarmaktadır. Z kuşağı problemin kökeniymiş gibi bir ötekileştirme yapıldığı söylenebilir ya da durum hafifletilmek için Z kuşağı böyle denilmek istenmiş de olabilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İdris K.’ ya para cezası kesildi”, “Kızı istemiş”, “Hiperaktiftir”, “Z Kuşağı: 2000’li yıllarda doğanlar” gibi fotoğraf yazılarının kullanıldığı görülmektedir. Para cezası kesilen kişi çocuğun babasıdır. Çocuğunun ısrarlarına dayanamadığı için onun bagaj kapağına bağlı olarak seyahat etmesine izin vermiştir ve ifadesi ise şöyledir: “Çok ısrar etti kıramadım.” Evin çatısına çıkan kız çocuğu için ise annesi şu ifadeyi kullanmıştır: “Benim kızım biraz hiperaktiftir.” Bunların tamamı tehlikeli durumu meşrulaştırmak için kullanılan ifadelerdir.

Haberin görsel analizi: Arabanın bagaj kapağının arkasına iplerle bağlanmış kız çocuğunun trafikte seyir halindeki fotoğrafının mozaiklenmemiş hali yer almaktadır. Haberde aracın plakası sansürlenirken kız çocuğunun yüzünün sansürlenmemesi insan haklarına verilen değerın önemsizleştiğinin bir göstergesidir ve gazetecilik mesleki ilkelerine aykırı bir durumdur. Haberin hemen altında babanın takım elbiseli bir fotoğrafına yer verilmiştir. Haberin “Suçlu bulundu: Z kuşağı” başlığının hemen yanında düşünen bir karikatür kullanılmış ve “biz de yedik!” ifadesini içine alan bir konuşma balonu yerleştirilmiştir. Haberde suçun sorumlusunun çocuklar yani Z Kuşağı olmadığı aksine ebeveynler olduğu vurgulanmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Ebeveynlerin çocuklarının tehlikeli isteklerine onay verdiği gibi kendi ihmalkârlıklarını çocuklara yüklediği anlaşılmaktadır. Bu yönleriyle ebeveynlerin çocuklara yanlış örnek olduğu söylenebilir. Haberde ayrıca bu ihmalkarlığı üzerinden atmak isteyen yetişkinler Z kuşağının yaygın şekilde bilinen özelliklerini sıralayarak yani; ‘ısrar etti, hiperaktif bir çocuk’ gibi ifadelerle sorumluktan kurtulmaktadırlar. Karikatürde de bu duruma gönderme yapılmaktadır. Haberde aracın plakasının mozaiklendiği, ancak kız çocuğunun yüzünün sansürlenmediği görülmektedir bu durumda gazetecilik mesleki ilkelerine aykırıdır.

Tablo 3.70: “4 yaşındaki çocuğun eline silah verersen...”, Akşam, 3 Şubat 2019.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Akşam 3 Şubat 2019 <u>Başlık</u> “4 yaşındaki çocuğun eline silah verersen...” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Ordu’da bir baba, 4 yaşındaki oğlunun eline tabanca verip balkondan ateş ettirdi. Sosyal medyadaki görüntüye tepki yağdı.”
<u>Gösterge</u> İnsan, silah fotoğrafı.	<u>Gösteren</u> Balkonda silah tutan küçük erkek çocuk fotoğrafı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Küçük çocuğa silah verilerek balkondan ateş ettirildiği anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Çocukların küçük yaşlarda silah kullanılmasının öğretilmesi ölümcül kazalara neden olabilir. Bir babanın çocuğuna balkondan ateş ettirmesi ve bunu sosyal medyada paylaşması tepkilere neden olmuştur.

Haber başlığı analizi: “4 yaşındaki çocuğun eline silah verirsen...” biçimde yazılan haber başlığından anlaşılabacağı üzere küçük bir çocuğa silah vermenin ne gibi sonuçlar yaratacağının ucunun açık olduğu ifade edilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Ordu’da bir baba, 4 yaşındaki oğlunun eline tabanca verip balkondan ateş ettirdi. Sosyal medyadaki görüntüye tepki yağdı” fotoğraf yazısından sosyal medyada bir kamuoyu oluştuğu ve bu durumun kabul edilmez bir şey olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların eline silah tutuşturmak onların silah kullanımı bilgisine sahip olmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda bunu kamuya açık bir platformda kitlelerle paylaşması olumsuz bir örnek teşkil etmektedir.

Haberin görsel analizi: Gece vakti balkonda küçük erkek çocuğunun eline silah verildiği görselde çocuğun silahı kavrayamadığı ve iki eliyle birden tutmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Belki de destek alarak bu şekilde çift elle silahı kavrama ve kullanma bilgisinin öğretildiği bu yüzden çocuğun balkon mermerinden destek aldığı ve ateş eder pozisyonunda durduğu fotoğrafına yansıdığı bir delil niteliğindedir. Haberde çocuğun yüzü sansürlenmiştir. Fakat suç aleti tabanca oldukça net bir biçimde ayırt edilmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bireysel silahlanma konusu yalnızca yetişkinleri içine alan bir durum olmaktan çıkmıştır. Çocuklar da yetişkinlerin bireysel silahlanmasından etkilenmektedir. Çocuğuna silahla ateş ettirerek kayda alan ebeveynlerin, çocuklarının canlarının yanmasından korkmadığının ve riski algılayamadığının bir göstergesidir. Ayrıca bu tür durumların sosyal medyada paylaşılması özendirici bir etki yaratabilir. Haberde çocuğun yüzü bulanıklaştırılmıştır. Fakat tabanca net bir biçimde görünmektedir. Bu tür suç aracı olabilecek silahların çocuklarla birlikte verilerek kamuoyunun bu duruma alışık hale getirilmemesi gerekmektedir.

Tablo 3.71: “Eve kilitlenen çocukların dramı”, Posta, 6 Mayıs 2022.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 6 Mayıs 2022 <u>Başlık</u> “Eve kilitlenen çocukların dramı” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, alt orta manşet
	<u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Adana’da, eşi uyuşturucu suçundan cezaevinde olan Suriyeli Nur Abbas (29), komşularının ifadesine göre 5 çocuğuna sürekli şiddet uyguluyordu. Abbas dün de 10 yaşındaki oğlu Muhammed’i dövdü. Çocuk, annesinin elinden kaçmayı başardı. Abbas, yaşları 2 ila 8 arasında değişen dört çocuğunun üzerine kapıyı kilitleyip cezaevine eşini ziyarete gitti. Kilitli kalan çocuklar pencereden bağırıp yardım istedi. Kapiya gelen polis, anneye irtibat kurdu. Kadın, dört saat sonra eve geldi. Polis, çocukları ve anneyi Emniyet’e götürdü.” “Çocuklar içeride kilitliyken polisler 4 saat annenin gelmesini bekledi.” “Evdeki çocuklardan biri bıçakla oynuyordu. Neyse ki kendine kesmeden bir mahalleli bıçağı aldı.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, fotoğraflar.	<u>Gösteren</u> Pencere parmaklıklarında ağlayan kız çocuğu fotoğrafı, polis ve mahalleli bina önünde çocukların önünde beklediği fotoğraf, penceredeki erkek çocuğun elinde tuttuğu bıçağı adama verirken ki fotoğrafı.
<u>Düz Anlam</u> Evde tek bırakılan çocuklar anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Kız ve erkek çocuklarının evde yalnız başına bırakıldığı anlatılmaktadır. Çocuklardan birisinin bıçakla oynadığı ifade edilmektedir.

Haber başlığı analizi: "Eve kilitlenen çocukların dramı" başlığından anlaşılacağı üzere ebeveynlerin çocuklarını eve kilitleyerek çocuklarını üzgün şekilde bıraktığı anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: "Adana'da, eşi uyuşturucu suçundan cezaevinde olan Suriyeli Nur Abbas (29), komşularının ifadesine göre 5 çocuğuna sürekli şiddet uyguluyordu. Abbas dün de 10 yaşındaki oğlu Muhammed'i dövdü. Çocuk, annesinin elinden kaçmayı başardı. Abbas, yaşları 2 ila 8 arasında değişen dört çocuğunun üzerine kapıyı kilitleyip cezaevine eşini ziyarete gitti. Kilitli kalan çocuklar pencereden bağırıp yardım istedi. Kapıya gelen polis, anneyle irtibat kurdu. Kadın, dört saat sonra eve geldi. Polis, çocukları ve anneyi Emniyet'e götürdü", "Çocuklar içeride kilitliken polisler 4 saat annenin gelmesini bekledi", "Evdeki çocuklardan biri bıçakla oynuyordu. Neyse ki kendine kesmeden bir mahalleli bıçağı aldı." Yazılardan anlaşılacağı üzere 5 küçük çocuğu olan kadının kocasının uyuşturucu suçundan cezaevinde bulunduğu, komşularının ifadesine göre ise annenin çocuklarına şiddet uyguladığı anlatılmaktadır. Annenin cezaevine giderken çocuklarını eve kilitlediği pencereye çıkan çocuklar yardım istediği, bunun üzerine ise polislerin çocukların annesine ulaştığı ve anneyi ve çocukları emniyete götürdüğü anlaşılmaktadır. Yine çocuklardan birisinin bıçakla oynadığı yaralanmaması için elinden bıçağın alındığı anlaşılmaktadır. Haberde evde tek bırakılan çocukların kesici aletlere erişebildiği ve sorumsuz ebeveynin çocuklarını bu şekilde bırakarak tehlikelere yol açabileceği bilgisi verilmektedir ve uyarıda bulunmaktadır.

Haberin görsel analizi: Zemin katta yer alan dairenin pencere korkuluklarında ağlayarak bekleyen çocuk fotoğrafı, iki çocuğun pencerede yanlarında polis ve mahallelerin bir arada beklediği fotoğraf, pencere korkuluklarında ayakta duran ve bir adama bıçak uzatan çocuk fotoğrafına yer verilmektedir. Haberde kullanılan üç farklı fotoğrafın hiçbirisinde sansür kullanılmadığı görülürken, ağlayan çocuğun yüzünün yakın plan fotoğrafı üzerinden ajitasyon yapılarak haber ilgi çekici kılınmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda haberde çocuğun elindeki bıçakta açık şekilde görünür olarak verilmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Fotoğraflarda çocukların yüzlerinin sansürlenmediği görülmektedir. Aynı zamanda kendine ve kardeşlerine zarar vermemesi için çocuğun elinden alınan bıçakta sansürlenmemiştir. Çocuklardan birisinin ağlarken çekilen fotoğrafı yakın plan bir fotoğraftır. Bu durum okuyucuda

acıma duygusu yaratıp habere olan ilgiyi arttırmak için bir araç olarak kullanılmış olabilir.

Tablo 3.72: “Sorumsuz baba”, Güneş, 29 Eylül 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Güneş 29 Eylül 2018 Başlık “Sorumsuz baba.” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Tepki yağdı.” “Ankara’da 4 yaşındaki çocuğuna tabancayla ateş ettiren baba bir de o anları sosyal medyadan paylaştı. Büyük tepki toplayan o görüntü sonrası sorumsuz baba gözaltına alındı.”
Gösterge İnsanlar, silah fotoğrafı.	Gösteren Babasıyla silahla ateş eden küçük erkek çocuk fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Babasıyla birlikte nişan alan bir çocuk. Sorumsuz bir baba.	Yan Anlam Çocuğuna silahla ateş ettiren ve bunu kayıt olarak övünç meselesi gibi sosyal medyadan paylaşılan sorumsuz baba.

Haber başlığı analizi: “Sorumsuz baba” haber başlığından anlaşılacağı üzere baba kendisinden beklenen bir görevi yerine getirememiştir. Bu şekilde nitelenen babanın çocuğuyla ilgili olumsuz bir durumu görmezden geldiğine işaret edilerek eleştirildiği söylenebilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Tepki yağdı”, “Ankara’da 4 yaşındaki çocuğuna tabancayla ateş ettiren baba bir de o anları sosyal medyadan paylaştı. Büyük tepki toplayan o görüntü sonrası sorumsuz baba gözaltına alındı” fotoğraf yazılarındaki ayrıntılarıyla birlikte haberin başlığında neyin sorumsuzluk olduğunun ifade edildiği ortaya çıkmaktadır. Sosyal medyanın kamusal alanından çocuğun silahla ateş etmesine tepki yağması ve bu tür davranışların onaylanmaması oldukça önemlidir. Çünkü ölümlü sonların yaşanmaması için engelleyici bir etki oluşturabilmektedir. Aynı zamanda diğer insanların bu tür davranışları onaylamaması benzer davranışlar sergilenmemesini sağlayarak tehlike riskini azaltır. Babanın gözaltına alınma bilgisinin verilmesi de caydırıcı bir etki yaratmaktadır.

Haberin görsel analizi: Oğlunu kucağına alan babanın çocuğunun ellerini kendi avuçları içerisine aldığı ve silahla nişan aldıkları bir fotoğrafa yer verilmektedir. Baba ve çocuğun yüzünün mozaiklenmediği görülmektedir. Aynı zaman silah da sansürlenmemiştir. Babanın bu fotoğrafına şahit olan diğer bireyler de benzer bir davranışı sergileyebilir. Bu görselden anlaşılacağı üzere toplumda çocukların silah kullanım bilgisine sahip olmasının aslında şaşırtıcı bir durum olmadığıdır. Zira bu haberde babasından aldığı destek ve özgüvenle silahı kavrayan çocuk üstüne ateş edebilmesi sonucu babası tarafından takdir edilirse ileride de bireysel silahlanmaya meyilli bir çocuk yetiştirilmiş olur.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bireysel silahlanmanın yalnızca yetişkinleri etkileyen bir durum olmadığı bir gerçektir. Daha çok küçük yaşlarda yetişkinler tarafından silaha özendirilen çocuklar ileride sorunlarını şiddetle çözen birer magandaya dönüşebilir. Ebeveynler çocuklarının tehlikeli isteklerine onay vermemeli ve hatta onları silahla tanıştırmamalıdır. Bu haber özellikle bu tarz davranışlara sosyal medya üzerinden tepki gösterildiği ve babanın gözaltına alındığı bilgisini vermesi açısından önemlidir. Çünkü bu haber kamuoyunda benzer davranışları sergilemekten zevk alan kişiler için caydırıcı bir etki yaratabilir. Haberde baba, çocuğu ve tabancanın sansürlenmediği görülmektedir. Habercilik ilkeleri gereği flulaştırma yapılması önerisi sunulabilir.

Tablo 3.73: “Ölümüne böyle hazırlamış”, Türkiye, 16 Aralık 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Türkiye 16 Aralık 2018 Başlık “Ölümüne böyle hazırlamış” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “5 yaşındaki çocuğa silah.”
Gösterge İnsan, silah fotoğrafı.	Gösteren Havali tüfekle nişan alan küçük çocuk fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Küçük çocuğun emekli uzman çavuş olan babasını vurduğu anlatılmaktadır.	Yan Anlam Babasının silahını alan çocuk onu vurdu. Daha önceden çocuğun balonlara ateş ettiği görselinden silah kullanmayı öğrendiği anlaşıldı.

Haber başlığı analizi: “Ölümüne böyle hazırlamış” başlığından anlaşılacağı üzere bir kişinin ölmeden önce tehlikeye sebep verecek olumsuz bir duruma zemin hazırladığı anlatılmaktadır. Haber başlığı ayrıca haber fotoğrafına da gönderme niteliğindedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “5 yaşındaki çocuğa silah” ifadesinin haber fotoğrafı ile tamamlandığı anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Ufak çocuğun ayakta tüfekte nişan aldığı sansürlü fotoğrafına yer verilmektedir. Tüfeğin boyunun çocuktan uzun olduğu ve oldukça profesyonel bir biçimde silahın omuza yerleştirdiği ve nişan aldığı görülmektedir. Her ne kadar çocuğun yüzü mozaiklenmiş olsa da silah sansürlenmemiştir. Haber de geçen “Ölümüne böyle hazırlamış” ifadesinin bu fotoğrafla anlam kazandığı görülmektedir. Zira çocuk silah kullanım bilgisine balonlara ateş ederken sahip olmuş ve bunun bir eğlence unsuru olarak kavramıştır. Bu eğlence ise kazara babasının yaşamına son vermesiyle sonuçlanmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde de bireysel silahlanmanın neden olduğu bir sonuçla karşılaşılmaktadır. Çocuklar silahı bir eğlence unsuru olarak kavramakta ve ölüme sebebiyet vermektedir. Haberde çocuğun yüzü mozaiklenmiştir. Ancak aynı hassasiyetin silahın sansürlenmesi sırasında gösterilmediği görülmektedir.

Tablo 3.74: “Oynaya oynaya cinayet talimi”, Ortadoğu, 16 Aralık 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Ortadoğu 16 Aralık 2018 Başlık “Oynaya oynaya cinayet talimi.” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Küçük çocuk boyundan büyük tüfekle ateş ediyor.”
Gösterge İnsan, silah fotoğraf.	Gösteren Havali tüfekle nişan alan küçük çocuk fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Küçük çocuğun emekli uzman çavuş olan babasını vurduğu anlatılmaktadır.	Yan Anlam Babasının silahını alan çocuk onu vurdu. Daha önceden çocuğun balonlara ateş ettiği görselinden silah kullanmayı öğrendiği anlaşıldı.

Haber başlığı analizi: “Oynaya oynaya cinayet talimi” haber başlığının ifade ettiği şeyi anlamak için haber fotoğrafı ve haber gövdesini incelemek gerekmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Küçük çocuk boyundan büyük tüfekle ateş ediyor” küçük bir çocuğun kendisinden beklenmeyecek bir şeyi yaptığı ifade edilmektedir. Boyundan büyük ifadesinin bir ironi olmadığı ise haber fotoğrafı incelendiğinde anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: “Oynaya oynaya cinayet talimi” haber başlığına ve “Küçük çocuk boyundan büyük tüfekle ateş ediyor” yazısına bakıldığında haber fotoğrafı ile bütünleşen bir haber düzeni ortaya çıkmaktadır. Ufak çocuğun ayakta tüfekle nişan aldığı sansürlü fotoğrafı kullanılmaktadır ve tüfeğin boyunun çocuktan uzun olduğu ve oldukça profesyonel bir biçimde silahı omuzuna yerleştirdiği görülmektedir. Ölen babanın çektiği bu fotoğrafı sosyal medyasından paylaştığı ve oğlunun bu silahla balon vurduğu ifade edilmektedir. Çocuğun silah kullanımına önceden hâkim olduğu ve bunu bir eğlence aracı olarak kavradığı daha sonradan da bu bilgiyi kullanarak babasının yaşamına son verdiği anlaşılmaktadır. Haberde uzun namlulu silahın sansürlenmediği görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde de bireysel silahlanmanın neden olduğu olumsuz bir netice ortaya çıkmaktadır. Dahası ailelerin eğlence aracı gördüğü tehlikeli şeylerin kendi yaşamlarını da olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Çocuklar silahı bir eğlence ve oyun aracı olarak benimsemektedirler. Haberde çocuğun yüzü sansürlenmiştir yine de aynı hassasiyetin uzun namlulu silahın flulaştırılması konusunda gösterilmediği görülmektedir.

Tablo 3.75: “5 yaşındaki çocukla çatıda selfie rezaleti”, Akşam, 27 Ağustos 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Akşam 27 Ağustos 2018 Başlık “5 yaşındaki çocukla çatıda selfie rezaleti.” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “İstanbul Pendik'te küçük bir çocuğu çatıya çıkararak fotoğraf çekmek isteyen iki kişi faciaya davetiye çıkardı. Tehlikeli girişim, çevredekilerin gösterdiği tepki üzerine son buldu.”
Gösterge İnsanlar, çatı katı fotoğraf, işaret.	Gösteren Çatı katında yüksek kısımda duran küçük kız çocuğu ve onun aşağıdan fotoğrafını çeken iki kişi, beyaz daire işareti.
Gösterilen Düz Anlam Kız çocuğunu çatıya selfie çekirtmeye çıkardılar.	Yan Anlam Fotoğraf çekilmenin sınırlarını zorlayan insanlar çocukları da bu duruma alet ederek onları tehlikeye attığı anlatılmaktadır. Çevredekiler ise bu durumu kınamaktadır.

Haber başlığı analizi: “5 yaşındaki çocukla çatıda selfie rezaleti” başlığından anlaşılacağı üzere fotoğraf çekilmek için küçük çocuğun çatıya çıkarıldığı anlar bir rezalet olarak ifade edilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İstanbul Pendik’te küçük bir çocuğu çatıya çıkararak fotoğraf çekmek isteyen iki kişi faciaya davetiye çıkardı. Tehlikeli girişim, çevredekilerin gösterdiği tepki üzerine son buldu” fotoğraf yazısı fotoğrafı doğrular niteliktedir. Sorumsuzluk örneği olan bu durum çevredekilerin tepkilerinin sonucunda son bulmuştur.

Haberin görsel analizi: Fotoğrafta çatıda bir kız çocuğu ve beyaz daire içine alınmış iki yetişkin kişiyle birlikte yer almakta ve yetişkinlerin ellerinde telefon görünmektedir. Haberde bu kişilerin yuvarlak bir işaretle belirgin kılınması olay anına ilişkin delil niteliği sunulmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde bir sansür kullanılmamıştır. Ancak uzak mesafeden detayları gözle seçilemeyecek nitelikte bir fotoğraf söz konusudur. Fakat olayın bir evin çatısında geçtiği net bir biçimde anlaşılmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin bu durumun ne kadar tehlikeli olduğunu gözden kaçırdığı görülmektedir. Haberde çevredekilerin bu duruma sessiz kalmadığı vurgulanmaktadır. Bu durum tehlikeyi ön göremeyen kişiler için caydırıcı bir etki yaratabilir. Haberde çevredekilerin tepkilerin olduğu vurgulanması oldukça önemlidir.

Tablo 3.76: “Bu ne sorumsuzluk!”, Güneş, 27 Ağustos 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarihi</u> Güneş 27 Ağustos 2018 <u>Başlık</u> “Bu ne sorumsuzluk!” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Faciaya davetiye: İstanbul’da iki kadın tarafından fotoğraf çekmek için çatıya çıkarılan küçük bir kız çocuğu, ölümün kıyısından döndü. Zaman zaman düşme tehlikesi atlatan küçük kız, çevredekilerin tepkisi üzerine indirildi.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, çatı katı fotoğraf.	<u>Gösteren</u> Çatı katında yüksek kısımda duran küçük kız çocuğu ve onun aşağıdan fotoğrafını çeken iki kişi, dengesi bozulan küçük kız fotoğrafını çeken beyazlı kişi ve bu ana şahitlik eden diğer kişinin birlikte fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Fotoğraf çekmek için çatıya çıkarılan kız çocuğunun yakınlarına tepki gösterilmesi.	<u>Yan Anlam</u> Fotoğraf çekilmenin sınırlarını zorlayan insanlar çocukları da bu duruma alet etmektedir. Haberde bu durum sorumsuzluk olarak değerlendirilmiştir.

Haber başlığı analizi: “Bu ne sorumsuzluk!” başlığından anlaşılacağı üzere kişinin üzerine düşen görevi yerine getirmediği anlatılırken bunun etkisiyle oluşabilecek olumsuz bir durumun öngörüldüğü ifade edilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Faciaya davetiye: İstanbul’da iki kadın tarafından fotoğraf çekmek için çatıya çıkarılan küçük bir kız çocuğu, ölümün kıyısından döndü. Zaman zaman düşme tehlikesi atlatan küçük kız, çevredekilerin tepkisi üzerine indirildi” fotoğraf yazısı olaya ilişkin detaylı bir bilgi sunmaktadır. Tehlikeli duruma çevredekilerin gösterdiği tepkiyle dikkat çekilmek istenmiştir. Öyle ki çocuğun zaman zaman düşme tehlikesi yaşadığı ifade edilmiştir. Bu durum bir sorumsuzluk örneği gibi anlatılmıştır.

Haberin görsel analizi: Fotoğrafta çatıda bir kız çocuğu ve ellerinde telefonla iki yetişkin kişi yer almaktadır. Fotoğraf haberde delil niteliğinde kullanılmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde görsel açıdan tehlike arz eden olay anına ilişkin fotoğrafların verilmesi kanıt niteliği taşımaktadır. Tehlikeler hususunda uyarıcı ve bilgilendirici unsurların haberde yer alması daha iyi olabilir. Fakat haberde yalnızca çevrenin gösterdiği tepki ifade edilmiştir.

Tablo 3.77: “Felakete götüren fotoğraf”, Posta, 16 Aralık 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 16 Aralık 2018 <u>Başlık</u> “Felakete götüren fotoğraf” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, sol alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “5 yaşındaki oğlunun kaza ile öldürdüğü Kerim Kırat defnedildi.” “Adana’da Kerim Kırat, yemek yerken masanın üzerine tabancasını bırakmıştı.5 yaşındaki oğlu Z.K. da tabancayı almış, oynarken kazayla babasını öldürmüştü.12 Aralık’ta yaşanan bu felaket ile ilgili ibretlik bir fotoğraf ortaya çıktı. Baba Kerim Kırat’ın sosyal medyada paylaştığı fotoğraflardan, oğlunu sürekli silahlarla oynattığı görüldü.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, silah fotoğrafı.	<u>Gösteren</u> Ölen baba, havalı tüfekte nişan alan küçük çocuk fotoğrafı.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Küçük çocuğun masadaki babasının tabancasıyla oynarken babasını kazara öldürdüğü anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Babasını öldüren çocuğun, aslında silah kullanmayı babasından oyun oynarken öğrendiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Felakete götüren fotoğraf” başlığından anlaşılacağı üzere olumsuz bir durum yaşanmadan önce gelen tehlikenin belirtilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu başlık fotoğrafın merak edilmesini de sağlamaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “5 yaşındaki oğlunun kaza ile öldürdüğü Kerim Kırat defnedildi.”, “Adana’da Kerim Kırat, yemek yerken masanın üzerine tabancasını bırakmıştı.5 yaşındaki oğlu Z.K. da tabancayı almış, oynarken kazayla babasını öldürmüştü.12 Aralık’ta yaşanan bu felaket ile ilgili ibretlik bir fotoğraf ortaya çıktı. Baba Kerim Kırat’ın sosyal medyada paylaştığı fotoğraflardan, oğlunu sürekli silahlarla oynattığı görüldü” biçimindeki açıklayıcı yazılardan bu durum nasıl yaşandığı anlaşılmaktadır. Çocuklar silahı oyuncak olarak kavramaktadır ve yaratacağı tehlikenin boyutlarını görememektedir. Aynı zamanda ebeveynlerin ne kadar ihmalkâr olduğunu da bu haberden anlamak mümkündür.

Haberin görsel analizi: Ufak çocuğun ayakta tüfekte nişan aldığı anın sansürlü fotoğrafına yer verilmektedir. Tüfeğin boyunun çocuktan uzun olduğu, ancak yine de çocuğun silahı çok profesyonelce eliyle kavradığı ve nişan aldığı görülmektedir. Her ne kadar çocuğun yüzü sansürlenmiş olsa da uzun namlulu silahın sansürlenmediği görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocuklar silahı oyuncak olarak kavramaktadır ve yaratacağı tehlikenin boyutlarını görememektedir. Ancak aynı tehlikeyi babanın da göremediği söylenebilir. Zira babanın çocuğuna silahla oyun oynattığı anların fotoğraflarını sosyal medyada paylaştığı haberde ifade edilmektedir. Bu durum kamuoyu için de olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Haberlerde çocukların her ne kadar sansürlü fotoğrafları verilse de çocukların silah tutma, nişan alma gibi anlarının sunulmaktadır. Bu durum aynı zamanda silahın görseline hiçbir sansür uygulanmadan verilmesi okuyucu kitlede özellikle çocuklarda göz aşinalığı yaratıp zihinde kalıcı bir etki oluşturabilir. Bu durum olası tehlikelerin engellenmesi açısından

haberciliğin mesleki sorumluluğu olarak kabul edilmeli ve kamuoyu bilgilendirilirken dikkatli olunmalıdır.

Tablo 3.78: “Rezil adamın yaptığına bak.”, Hürriyet, 3 Ekim 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Hürriyet 3 Ekim 2020 Başlık “Rezil adamın yaptığına bak.” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “İstanbul’da S.K. adlı kişi, 6 yaşındaki kız çocuğuna silah verip ateş ettirdiği, görüntüyü sosyal medyada paylaştı.”
Gösterge İnsan, silah görseli.	Gösteren Silah tutan küçük kız çocuğu görseli.
Gösterilen	
Düz Anlam Küçük kıza silahla ateş ettirilip sosyal medyadan paylaşıldığı anlatılmaktadır.	Yan Anlam Küçük kız çocuğuna silahla ateş ettirilip sosyal medyadan paylaşıldığı ve bunun bir rezillik olduğu ifade edilmektedir.

Haber başlığı analizi: “Rezil adamın yaptığına bak” haber başlığından anlaşılağı üzere yapılmaması gereken bir davranışın gerçekleştirildiğı ve bunun kınanması gerektiğı anlatılmaktadır. Ayrıca başlık olaya ilişkin ne olduğı konusunda merak uyandırmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İstanbul’da S.K. adlı kişi, 6 yaşındaki kız çocuğına silah verip ateş ettirdiğı, görüntüyü sosyal medyada paylaştı” ifadesi fotoğrafı açıklar nitelikte bir haber fotoğrafı yazısıdır. Çocuklara silah kullanım bilgisine sahip olmasında yetişkinler önemli bir rol oynamaktadır.

Haberin görsel analizi: Ufak kız çocuğıunun elinde silah olan sansürlü fotoğrafına yer verilmektedir. Silah ise mozaiklenmemiştir. Bu durum çocuk ve silaha yönelik kamuoyunun gözünün alişmasında rol oynamaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Silahlanmanın yaygınlaşmasında rol oynayan nedenlerden birisi bizzat ebeveynlerdir. Daha çok küçük yaşlarda çocuklar silahla tanıştırılmaktadır. Bu durum ileride çocukların silah gibi aletlere sempati duymasına neden olmaktadır. Ayrıca haberde çocuğıun yüzü gazetecilik etik ilkeleri gereğı sansürlenirken aynı etik ilkeler silahın sansürlenmesi noktasında gözetilmemiştir. Bu durum çocuk ve silah ilişkisinde kamuoyunun gözünde olumsuzluklara karşı normal bir olaydan farksız kalmayacağı bir düzeye indirebileceğı söylenebilir.

Tablo 3.79: “6 yaşındaki çocuğa tabanca verdiler”, Posta, 3 Ekim 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 3 Ekim 2020 Başlık “6 yaşındaki çocuğa tabanca verdiler” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “İstanbul’da Sultangazi’de, S.K. adlı kişi 6 yaşındaki kızının eline tabanca vererek ateş ettirdi. Sorumsuz babanın kaydedip paylaştığı görüntülerde çocuk ‘Korkuyorum ama neyse’ deyip iki el ateş ediyor. Polis, baba S.K. ile çocuğun eniştesini gözaltına aldı.”
Gösterge İnsanlar, silah fotoğrafı.	Gösteren Ayakta elinde silah tutan küçük kız fotoğrafı.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocuğun eline tabanca verilip ateş ettirildiği anlatılmaktadır.	Yan Anlam Bir baba çocuğunun eline tabanca vererek ateş ettiriyor. Çocuk babaya “korkuyorum” diyor ancak baba bu durumu da ciddiye almıyor. Çocuklar yetişkinlerden daha bilinçliler.

Haber başlığı analizi: “6 yaşındaki çocuğa tabanca verdiler” başlığından anlaşılaçağı üzere henüz çocuk olan birinin eline silah verildiğı anlatılmaktadır. Bu durum yetişkinlerin sorumsuz davrandıkları ve çocuğa silah vererek silahı bir eğlence aracı olarak gördükleri söylenebilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İstanbul’da Sultangazi’de, S.K. adlı kişi 6 yaşındaki kızının eline tabanca vererek ateş ettirdi. Sorumsuz babanın kaydedip paylaştığı görüntülerde çocuk ‘Korkuyorum ama neyse’ deyip iki el ateş ediyor. Polis, baba S.K. ile çocuğun eniştesini gözaltına aldı” fotoğraf yazısından anlaşılaçağı üzere çocuk için korku ve endişe verici silah, ebeveynler için aynı anlamı taşımamaktadır. Çünkü korktuğunu söyleyen çocuğa ikinci kez ateş ettirilmesinden anlamak mümkün görünmektedir. Haberdeki bu tür ayrıntılardan hareketle, mağdur çocukların sorumsuz ebeveynlerinin elinden silah kullanımını öğrendiğı ve bireysel silahlanmanın sosyal medyada özendirici bir unsur olarak kamuyla paylaşıldığı sonucuna varılabilir. Dahası bunu yapanın bir polis memuru olduğı düşünülünce diğere insanlar tarafından da bu davranışın tekrarlanması mümkündür.

Haberin görsel analizi: Balkonda küçük kız çocuğunun elindeki silahı havaya tuttuğı yüzünün ise sansürlendiğı fotoğrafına yer verilmektedir. Kız çocuğunun tedirgin olduğı bir elliyle silahı tutarken diğere elinin korkudan kasıldığı ve baskı altında olduğunu gösterir biçimde vücudunu sıktağı anlaşılmaktadır. Haberde silahın ise flulaştırılmadığı görölmektedir.

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Çocuklar silah kullanımını en yakınlarından öğrenmektedirler. Üstelik bu haber örneğinde babanın kız çocuğuna ateş ettirdiğı anları kaydedip kamuyla paylaşması diğere insanların da benzer bir davranış sergilemesine neden olabilir. Ayrıca haberde silahın flulaştırılmadığı görölmektedir. Haberde polis babanın ve çocuğun eniştesinin göz altına alındığı bilgisi verilmektedir. Bu tür işlemlerin kamunun bilgisine sunulması caydırıcı etki yaratabilir.

Tablo 3.80: “Bombayı AVM’ ye böyle sokmuşlar”, Yeni Şafak, 14 Mart 2018.

Gazete Adı ve Tarih

Yeni Şafak
14 Mart 2018

Başlık

“Bombayı AVM’ ye böyle sokmuşlar”

Haber Görselinin Konumu

İlk sayfa, sol alt manşet

Fotoğraf üst/alt yazısı

“Koli X-ray cihazına sığmayınca.”
“İstanbul Bayrampaşa’daki alışveriş merkezinde bombalı saldırı hazırlığındayken yakalanan DEAŞ’ lı 4 teröristin bombayı koli içerisinde AVM’ YE soktukları fotoğraflar ortaya çıktı. Kendilerine aile görünümü vererek alışveriş yaptıkları belirlenen teröristlerin, koliyi, sığmadığı gerekçesiyle X-Ray cihazına sokmadıkları görülüyor.

Gösterge

İnsanlar, işaret.

Gösteren

Küçük kız çocuğu, alışveriş arabası süren kadın yanında erkek yetişkin, kırmızı daire işareti.

Gösterilen

Düz Anlam

Teröristlerin alışveriş merkezine bombalı saldırı hazırlığı yaparken yakalandıkları anlatılmaktadır.

Yan Anlam

Teröristlerin alışveriş merkezine bombalı saldırı yaparken çocukları paravan olarak kullanmaya çalıştığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Bombayı AVM’ ye böyle sokmuşlar” başlığından anlaşılağı teröristler bombalı saldırı için alışveriş merkezini seçmişler ve içeriye bombayı sokmanın bir yolunu bulmuşlar. Ayrıntı verilmeden sunulan başlık okuyucunun merakını uyandırmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Koli X-ray cihazına sığmayınca”, “İstanbul Bayrampaşa’daki alışveriş merkezinde bombalı saldırı hazırlığındayken yakalanan DEAŞ’ ı 4 teröristin bombayı koli içerisinde AVM’ ye soktukları fotoğraflar ortaya çıktı. Kendilerine aile görünümü vererek alışveriş yaptıkları belirlenen teröristlerin, koliyi, sığmadığı gerekçesiyle X-Ray cihazına sokmadıkları görülüyor” ifadelerinden anlaşılağı üzere aile görünümünü oluşturan etkenin çocuklar olduğu anlaşılmaktadır. Zira fotoğrafa bakıldığında ancak bu anlama varmak mümkündür. Çocuklar kötü eylemlerde birer araç olarak kullanılmakta ve mağdur edilmektedir.

Haberin görsel analizi: Ufak kız çocuğı, anne olduğu düşünölen terörist ve baba olduğu düşünölen bir erkek teröristin kamera kaydına yansıyan görüntüsüne haberde yer verilmektedir. Bu aile görüntüsünün yansıdığı kare sansörlenmemiştir zaten fotoğraf detayları görünmeyecek kadar oldukça bulanıktır.

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Çocuklar şüpheyi uzaklaştırmak için bir araç olarak kullanılmaktadır ve birer mağdur olarak sömürölmektedir. Haberde de “Bombayı AVM’ ye böyle sokmuşlar” ifadesinden ve “aile görünümü” ifadesinden çocukların kastedildiğini çıkarmak mümkündür. Yine dört terörist vurgusu çocuğın da bilinçli bir terörist olarak algılandığı ve eşit suçla sahip olduğu ima edilmiştir.

Tablo 3.81: “Çatıda ölümcül poz”, “Yolun sonu felaket”, Posta, 27 Ağustos 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 27 Ağustos 2018 <u>Başlık</u> “Çatıda ölümcül poz”, “Yolun sonu felaket.” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Damda çocuk var.” “İstanbul Pendik’te iki genç kadın, 5 yaşlarındaki kız çocuğunu fotoğrafını çekmek için 5 katlı apartmanın çatısına çıkardı. Eğimli çatı üzerinde hem kendilerini hem de çocuğu tehlikeye atan gençler korkudan ayakta duramayan küçük kızı poz vermesi için zorladı. İki genç, çevredekilerin tepkisi üzerine çocuğu çatıdan indirdi.” “Adana’da motosikletle seyahat eden 6 kişilik aile görenleri hayrete düşürdü. Önde iki çocuğun ayakta durduğu, arkada düşme tehlikesi geçiren küçük kızın bulunduğu araçta anne de yeni doğmuş bebeği kucağında seyahat ediyordu. Ölümüne davetiye çıkaran baba hiçbir denetime takılmadan araçların arasında gözden kayboldu.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, işaret, çatı, cadde.	<u>Gösteren</u> Binanın çatısında bir kız çocuğu ve iki yetişkin kişi, sarı daire işareti, motosiklet üzerindeki aile.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Çatıda fotoğraf çekmeye çalışan kişiler. Aynı zamanda başka bir haberde uygun olmayan koşullarda yapılan bir seyahat.	<u>Yan Anlam</u> Yetişkinler risklerin farkında değil ya da çoğu zaman bu riskleri görmezden gelerek çocukların hayatlarıyla oynamaktadırlar.

Haber başlığı analizi: “Çatıda ölümcül poz”, “Yolun sonu felaket” başlıkları iki farklı habere işaret etmektedir. Bu haberlerden ilkinde çatıda fotoğraf çekmeye çalışan iki yetişkin ve bir çocuk yer almaktadır. Çatıda ölümcül poz ifadesi hem binanın 5 katlı olmasından hem de eğimli bir çatı olmasından ötürüdür. Diğer haberde ise 6 kişilik aile bir motosikletin üzerinde seyir halindedir. Hem kendi canları için hem de trafikte olan diğer insanlar için risk taşıyan bir yolculuk gerçekleştirdikleri için “Yolun sonu felaket” ifadesi kullanılmıştır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Damda çocuk var”, “İstanbul Pendik’te iki genç kadın, 5 yaşlarındaki kız çocuğunu fotoğrafını çekmek için 5 katlı apartmanın çatısına çıkardı. Eğimli çatı üzerinde hem kendilerini hem de çocuğu tehlikeye atan gençler korkudan ayakta duramayan küçük kıızı poz vermesi için zorladı. İki genç, çevredekilerin tepkisi üzerine çocuğu çatıdan indirdi”, “Adana’da motosikletle seyahat eden 6 kişilik aile görenleri hayrete düşürdü. Önde iki çocuğun ayakta durduğu, arkada düşme tehlikesi geçiren küçük kızın bulunduğu araçta anne de yeni doğmuş bebeği kucağında seyahat ediyordu. Ölüm davetiye çıkaran baba hiçbir denetime takılmadan araçların arasında gözden kayboldu” biçimdeki fotoğraf alt ve üst yazılarını doğrular nitelikte haber fotoğrafları olduğu görülmektedir. Her iki haberden de yetişkinlerin hem kendi canlarını hem de çocukların canlarını düşünmediği ortaya çıkmaktadır.

Haberin görsel analizi: Fotoğrafta beyaz daire içine alınmış çatıda bir kız çocuğu ve iki genç kadının çocuğun fotoğrafını çektikleri an görünmektedir. Kız çocuğunun isteği bile olsa çatıya çıkması engellemek yerine fotoğrafını çekmeye çıktıkları anlar çevredekiler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. “Yolun sonu felaket” başlıklı haberde ise motosikletle seyahat eden 6 kişilik aileden birisinin henüz bebek olduğu ve anne kucağında hiçte güvenilir olmayan koşullarda seyahat edildiği görülmektedir. Çocukların yüzleri haberde sansürlenmemiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde kamuoyunun dikkati bu tür olumsuzluklara çekilmiştir ve bu durumun ne kadar riskli olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Öte yandan fotoğraflardaki kişilerin yüzlerinin sansürlenmediği görülmektedir. Bu haber çocukların ebeveynleri tarafından mağdur edildiği ve habere konu olmak zorunda bırakıldığı haberlerden sadece birisidir.

Tablo 3.82: “Maganda eğitimi”, Ortadoğu, 29 Eylül 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Ortadoğu 29 Eylül 2018 Başlık “Maganda eğitimi” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sol orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Kamuoyu maganda kurşunuyla yaşanan ölümlere isyan ederken Ankara’da bir babanın oyun çağındaki oğluna gerçek silah kullandırması tepki çekti.” “Minik çocuğun eline gerçek silah veren baba, bununla da yetinmeyip görüntüleri sosyal medyadan paylaştı.”
Gösterge İnsanlar, silah.	Gösteren Silah tutun küçük çocuğu ve ona nişan aldırın baba.
Gösterilen	
Düz Anlam Babanın küçük çocuğuna silah kullandırmasının tepki anlatılmaktadır.	Yan Anlam Maganda kurşunu nedeniyle hayatını kaybeden ve yaralananların sayısının giderek arttığı, toplumda silahlanmanın tepkiyle karşılanan bir durum olduğu, yetişkinlerin çocukların eline silah vererek onları sosyal medya malzemesi olarak kullandığı anlamlarına ulaşılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Maganda eğitimi” başlığından hareketle birine silahla rastgele ateş edilmesinin öğretilmesine işaret edilmektedir. Başlık okuyucu tarafından ilgi çekici bulunabilir bir başlıktır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Kamuoyu maganda kurşunuyla yaşanan ölümlere isyan ederken Ankara’da bir babanın oyun çağındaki oğluna gerçek silah kullandırması tepki çekti”, “Minik çocuğun eline gerçek silah veren baba, bununla da yetinmeyip görüntüleri sosyal medyadan paylaştı” yazılarıyla uyumlu bir haber fotoğrafı kullanılmıştır. Özellikle “oyun çağındaki çocuğa silah kullandırmak” ifadesi, silahın çocuklar tarafından oyuncak gibi kavranmasında rol oynadığı gerçeğine işaret eden türden bir ifadedir. Dahası silahla verilen pozların sosyal medyadan paylaşılması özendirici etki yaratabilir. Aynı zamanda bu haber içerisinde de böyle bir fotoğraf kullanılmıştır bu da özendirici bir etki ortaya çıkarabilir.

Haberin görsel analizi: Babasının kucağında olan çocuğun babasıyla birlikte nişan aldıkları anların fotoğrafı haberde kullanılmıştır. Çocuğun yüzü sansürlenmiş, ancak silah sansürlenmemiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Yetişkinler silah kullanımı noktasında çocukları özendirmektedir. Hatta silah kullanmayı çocuklar küçük yaşta en yakınlarından öğrenmektedirler. Yetişkinler bu konudaki tehlikenin farkında dahi değildir. Babasının kucağında olan çocuğun babasıyla birlikte nişan aldıkları anların fotoğrafı bu konuda profesyonelleşmenin belki de ilk basamağıdır. Haberde çocuğun yüzü sansürlenmiş, ancak silah sansürlenmemiştir. Haberde maganda kurşunu ile hayatını kaybedenlerin istatistiksel bilgisi paylaşılmıştır. Bu oldukça önemli bir bilgi olmakla birlikte silahlı vakalar yoluyla tehlikeye dikkat çekilebilmektedir. Bu açıdan medya tehlikeye karşı bilgilendirici ve uyarıcı rolünü sergilemiştir.

Tablo 3.83: “Silahlı pozla anneye tehdit”, Hürriyet, 7 Ocak 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Hürriyet 7 Ocak 2020 Başlık “Silahlı pozla anneye tehdit” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ alt manşet
	Fotoğraf üst/alt yazısı “Elleri silahlı 5 kardeşin yaşları 4 ile 16 arasında.” “Almanya’da yaşayan Ali Halil, 5 çocuğunu Türkiye’ye kaçırdı. Ardından eline silah verip fotoğraflarını çekti ve anneleri Zeynep Halil’e gönderdi. Zeynep Halil Almanya’da yaşıyor.” “İnşallah’ kelimesi Almanca sözlüğe girdi.”
Gösterge İnsanlar, silahlar, ev.	Gösteren Tabanca tutan iki küçük kız, tüfek tutan erkek çocuklar ve pompalı tüfek tutan yetişkin baba içinde bulundukları oturma odası ve eşyalar, yetişkin kadın çocukların annelerinin fotoğrafı.
Düz Anlam Annenin ailesi tarafından silahla tehdit edildiği anlatılmaktadır.	Yan Anlam Aile içi anlaşmazlıklarda çocukların kullanıldığı, çocukların silahlarla tehdit edebilecek duruma getirildiği anlatılmaktadır. Sorumlusu ise yine bir ebeveyn olan babadır.

Haber başlığı analizi: “Silahlı pozla anneye tehdit” başlığından anlaşılabacağı üzere çocukların annelerini silahla verdikleri bir pozla tehdit ettikleri anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Elleri silahlı 5 kardeşin yaşları 4 ile 16 arasında”, “Almanya’da yaşayan Ali Halil, 5 çocuğunu Türkiye’ye kaçırdı. Ardından eline silah verip fotoğraflarını çekti ve anneleri Zeynep Halil’e gönderdi. Zeynep Halil Almanya’da yaşıyor”, “Zeynep Halil Almanya’da yaşıyor” fotoğraf yazılarına göre Almanya’ da yaşayan bir baba çocuklarını Türkiye’ye kaçırmıştır. Çocuklarının annelerini tehdit etmek için yine çocuklarını kullanan baba, çocuklarını silahlandırarak fotoğraflarını çekmiş ve bunu bir tehdit aracı olarak anneye atarak “seni öldürecek” mesajını vermiştir.

Haberin görsel analizi: Oturma odasında 3 erkek çocuğun elinde uzun namlulu silah, 2 ufak kız çocuğunun elinde ise tabanca olduğu görülmektedir. Fotoğraflarda çocukların yüzleri sansürlenmiştir. Fakat silahlarda herhangi bir sansür uygulanmamıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Aile içi problemlerde çocuklar bir tehdit aracı olarak kullanılmaktadır ve ebeveynler tarafından mağdur edilmektedirler. Haberde her ne kadar çocukların yüzleri mozaiklenmiş olsa dahi dikkatli bakıldığında kim oldukları anlaşılmaktadır. Haberde suç aleti olabilecek silah ise sansürlenmemiştir, silaha ve şiddete alışkın bir toplum yaratmanın ilk yolu böyle araçları kamuya görsel olarak alıştırmak ve silahın ürkütücü etkisini ortadan kaldırmaktır. Özellikle bu algı çocukların silahlı görselleriyle verilerek sağlanabileceği gibi yüzleri sansürlü olsa dahi silahın çocukların bile kullanabileceği basit bir araç olarak hafızalara kazınmaktadır.

Tablo 3.84: “En baba trafik canavarı.”, Posta, 18 Eylül 2017.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Posta 18 Eylül 2017 <u>Başlık</u> “En baba trafik canavarı.” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Şimdiye kadar böylesini görmemiştik.” “Bu bir kamu spotudur: Türkiye’de her yıl trafik kazalarında 7 bin 500 kişi hayatını kaybediyor.” “Yer Denizli Pamukkale...Ailesiyle Pazar gezmesine çıkan baba, eşini arkasına oturtmuş. Kendisinde kask yerine kovboy şapkası var. Motosiklete terlikle binen annede hiç koruma yok.” “Ölümle dans” “Sorsan, en değerli varlıkları olan 4 yaşlarındaki oğullarını motosiklete yüzüstü yatırmışlar. Kulaklığın bir ucunu baba bir ucunu da anne takmış. Müzik eşliğinde ölümle dans ediyorlar.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, simge, yol.	<u>Gösteren</u> Motosiklet üzerinde baba ve anne ikisinin ayakları altındaki küçük çocukları, asfalt yol kenarı ve yapı duvarı, sarı üzgün sürat simgesi.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Babanın motosiklet üzerinde çocuğu ve eşiyle birlikte tehlikeli yolculuk yaptığı anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Korunması gereken çocukların sorumsuz ebeveynleri yüzünden mağdur edildiği, çocukların ölümle karşı karşıya olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca her yıl trafik kazalarında çok sayıda insanın hayatını kaybettiğinin vurgusu da yapılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “En baba trafik canavarı” haber başlığı merak uyandıran ironik bir başlıktır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Şimdiye kadar böylesini görmemiştik”, “Bu bir kamu spotudur: Türkiye’de her yıl trafik kazalarında 7 bin 500 kişi hayatını kaybediyor”, “Yer Denizli Pamukkale...Ailesiyle Pazar gezmesine çıkan baba, eşini arkasına oturtmuş. Kendisinde kask yerine kovboy şapkası var. Motosiklete terlikle binen annede hiç koruma yok”, “Ölümlerle dans”, “Sorsan, en değerli varlıkları olan 4 yaşlarındaki oğullarını motosiklete yüzüstü yatırmışlar. Kulaklığın bir ucunu baba bir ucunu da anne takmış. Müzik eşliğinde ölümlerle dans ediyorlar” fotoğraf yazıları fotoğrafı doğrular niteliktedir. Haberde özellikle kamu spotuna yer verilmesi oldukça önemli bir caydırıcı unsurdur.

Haberin görsel analizi: Motosiklet üzerinde kasksız baba, anne ve çocuk. Çocuk anne ve babanın ayakları altında seyahat ediyor. Anne ve babada ortak kulaklık takılı ve tehlikenin farkında olmadan müzik dinliyorlar. Haberde üzgün emoji kullanıldığı görülmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Ebeveynlerin trafik kurallarına uymadığı ve çocuklarını trafikte riske attığı anlaşılmaktadır. Özellikle Türkiye’de her yıl trafik kazalarında 7 bin 500 kişi hayatının kaybettiği bilgisinin sunulması bu tür seyahatleri gerçekleştirenler için uyarıcı ve caydırıcı bir tesir yaratabilir.

Tablo 3.85: “Bireysel magandalık!”, Şok, 6 Temmuz 2017.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Şok 6 Temmuz 2017 <u>Başlık</u> “Bireysel magandalık!” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, alt orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Yaşanan onca olay, yitirilen yüzlerce can yine ders olmadı. Sünnet çocuğunun eline silah tutuşturarak aile, havaya 14 el ateş ettirerek çevreye adeta ölüm saçtı!” “Anne de ateş etti!”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, düğün.	<u>Gösteren</u> Eline silah verilen çocuk ve yanında iki yetişkin erkek, sünnet düğününde havaya ateş eden çocuk, havaya ateş eden anne ve izleyen konuklar.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Sünnet düğününde çocuk ve annenin havaya ateş ettiği anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Maganda kurşunu nedeniyle hayatını kaybedenlerden ders alınmadığı, toplumda silahlanmanın tepkiyle karşılanan bir durum haline gelmesine rağmen ateş etmenin bir eğlence unsuru olarak kavrandığı söylenebilir.

Haber başlığı analizi: “Bireysel magandalık!” başlığı bireysel silahlanmaya istinaden magandalıkla birleştirdiği düşüncesi etrafında haberin detayları okunduğunda daha iyi anlaşılmaktadır. Fakat başlığın bu şekilde daha ilgi çekici olduğu ifade edilebilir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Yaşanan onca olay, yitirilen yüzlerce can yine ders olmadı. Sünnet çocuğunun eline silah tutuşturan aile, havaya 14 el ateş ettirerek çevreye adeta ölüm saçtı!”, “Anne de ateş etti!” Havaya ateş açmanın eğlenceyi tamamlayıcı bir unsur olarak görüldüğü ifade edilebilir. Ayrıca anne ve babanın da ateş etmesi çocuk için ateş etmeyi meşrulaştırıcı, özendirici bir etki yaratabilir. Haberde kamunun dikkati bu konuda can kayıplarının olduğuna çekilmek istenmiştir.

Haberin görsel analizi: Sünnet düğününde gerçekleşen olayda, ateş etme anı karelere ayrılmıştır. Bir karede çocuğa birisi silah getirmektedir. Diğer karede çocuk havaya ateş etmektedir ve bir başka karede ise annenin havaya ateş ettiği anlar görülmektedir. Habere konu olan kişilerin yüzleri sansürlenmiştir. Ancak suç aletinin sansürlenmediği görülmektedir. Bu tarz görseller çocukların silahlara olan korkusunu azaltırken, magandalık faaliyetlerinde bulunmalarındaki engeli de kaldırmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Havaya ateş açmanın eğlencenin bir parçası olmadığı bilincinin kitleye aşılması gerekmektedir. Özellikle ebeveynlerin silah kullanımı çocuklarda bu durumu meşrulaştırıcı bir etki yaratabilir ve aileler kamuya zararlı birer maganda yetiştiriyor olabilir. Habere konu olan kişilerin yüzlerinin mozaiklendiği görülmektedir. Nitekim aynı hassasiyet havaya ateş açılan silahın sansürlenmesinde gösterilmemiştir. Kamuyu bu tür suç aletlerini tanıtmaya ve kullanmaya alıştırmamak gerekmektedir. Silah ne eğlencenin ne de sorunların çözümünün bir parçasıdır.

Tablo 3.86: “Yeğenine zorla ateş ettirdi”, Akşam, 25 Eylül 2021.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Akşam 25 Eylül 2021 <u>Başlık</u> “Yeğenine zorla ateş ettirdi” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ orta manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Rize’de Mustafa A.’nın evinin bahçesinde, henüz 8 yaşındaki Şevval adlı yeğenine zorla ateş ettirmesi tepki çekti. Küçük kız, gözünü kısıp havaya ateş ederken, silah kaydı ve kurşun amcasının yanından sekti. Buna kızın Mustafa A., çocuk ‘korkuyorum’ demesine rağmen yeniden ateş etmesini istedi. Çocuktan sonra kendisi de ateş eden adam o anları kaydedip, sosyal medya hesabında yayınladı.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, silah fotoğrafı.	<u>Gösteren</u> Havaya silah doğrultan küçük kız çocuğu, çocuğun amcası, silah tutan el fotoğrafı.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Kız çocuğuna amcası tarafından zorla ateş ettirildiği anlatılmaktadır.	<u>Yan Anlam</u> Yetişkinlerin tehlikenin farkında olmadığı ve çocuğun “korkuyorum” demesine rağmen ateş etmesinin söylendiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Yeğenine zorla ateş ettirdi” başlığından anlaşılacağı üzere yeğenine silah vererek ateş etmesi için zorlayan bir kişinin olduğu anlatılmaktadır. Bu başlıktan çocuğun isteksiz olduğu anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Rize’ de Mustafa A.’ nın evinin bahçesinde, henüz 8 yaşındaki Şevval adlı yeğenine zorla ateş ettirmesi tepki çekti. Küçük kız, gözünü kısıp havaya ateş ederken, silah kaydı ve kurşun amcasının yanından sekti. Buna kızan Mustafa A., çocuk ‘korkuyorum’ demesine rağmen yeniden ateş etmesini istedi. Çocuktan sonra kendisi de ateş eden adam o anları kaydedip, sosyal medya hesabında yayınladı” ifadesinden yetişkinlerin çocukları riske attığını anlamak mümkündür. Dahası sosyal medyaya içerik üretmek amacıyla böyle bir davranış sergilemek doğru değildir. Böyle bir içeriğe sanal ortamda maruz kalan kitle benzer bir tutum ve davranışı sergileyebilir.

Haberin görsel analizi: Küçük kız çocuğunun sansürlenmemiş fotoğrafı kullanılmıştır. Aynı zamanda tabanca da sansürlenmemiştir. Çocuğun silahı kavrayış biçimine bakıldığında birisi tarafından bunun öğretildiği açıktır. Bu tür haberlerde bu detayların aleni bir biçimde sunumuyla birlikte bu içeriklere maruz kalan çocuklarda ve yetişkinlerde benzer davranışların sergilenmesine neden olabilir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocuklar silahı korkutucu ve ürkütücü bulurken yetişkinler ise silah kullanmanın ciddiyetini kavrayamamaktadır. Silah kullanımını yaşamın bir parçası olarak görmekte ve hiç çekinmeden paylaşım unsurlarını (fotoğraf, video gibi) sosyal medyanın bilgisine sunmaktadırlar. Bu tür eylemlerin sosyal medya kamusal alanında dolaşıma girmesi risk teşkil eden bir durum olarak baş göstermektedir. Söz konusu haberde çocuğun sansürlenmemiş fotoğrafı kullanılmış olup silah da flulaştırılmamıştır. Bu tür haberlerde detayların açık sunumu sakıncalıdır. Çünkü benzer şekilde silah kullanımı için yol gösterici olabilir.

3.2.8. Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alış biçiminin semiyotik incelemesi

Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alış biçiminin semiyotik incelmesinin yapıldığı bu kısımda haber içeriklerinden şu sonuçlara ulaşılmıştır; bireysel silahlanma ölüm getirmektedir. Çocuklar hem mağdur olmaktadır hem de sıklıkla şiddet olaylarına tanıklık etmektedirler. Çocuklar cinayete şahit olduklarında olayın hedefi haline gelmektedirler. Uyuşturucu ve alkol aile içi bağları koparmaktadır. Aile içi şiddetten kadınlar kadar çocukların da mağdur olmaktadır. Yasak aşkların sonu ölümle bitmektedir. İnsanların sorunlarını çözerken şiddete başvurduğu ve belki de en önemlisi insanların yargı önünde hesap vermekten çekinmemektedir. Ayrıca bu tür haberlerde sıklıkla kullanılan suç aletlerinin tüfek ve bıçak olduğu tespit edilmiştir. Gazetecilik mesleği ilkeleri açısından en temel problem ise suç aletlerinin sansürlenmeden haberin kamuoyu ile paylaşılmasıdır. Bu tür haberlerin yer aldığı başlıca gazeteler şunlardır; Posta gazetesi, şok gazetesi, Habertürk gazetesi, Yeni Asır gazetesi ve Takvim gazetesi. Sıralanan gazeteler içerisinde bu konuyla alakalı toplam 5 haber bulunmaktadır. Haberlerin detaylı analizi aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 3.87: “Küçük tanık dehşeti anlattı”, Posta, 7 Ekim 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Posta 7 Ekim 2020 Başlık “Küçük tanık dehşeti anlattı” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sağ alt manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Hakan Ö.’ nün uyuşturucu ve alkol bağımlısı olduğu öğrenildi. “ “Dayakçı eşini pompalı tüfekle öldüren kadının 10 yaşındaki oğlu tanık olduğu dehşet dolu anları anlattı: ‘Babam önce annemi kemerle dövdü. Sonra da eline tüfeği verip ateş etmesini istedi. Annem ateş etmeyince, silaha üç kere vurdu, tüfek patladı.’” “Fikriye Ö.’ Nün çocukları anneanneleri Rabiya Çulha ile kalıyor. Rabiya Çulha, ‘Benim kızım katil değil, şiddet mağduru’ diyor.” “Fikriye Ö., ‘ben onu öldürmeseydim, o beni öldürecekti’ demişti.”
Gösterge İnsanlar, silah fotoğrafı.	Gösteren Öldürülen silahla nişan alan adam (baba), Öldüren kelepçeli kadın (anne) ve emniyet görevlisi kadın, Üzgün çocuklar ve onlara sarılan anneannelerinin fotoğrafı.
Düz Anlam Annesinin, babasını öldürmesi anına tanıklık eden çocuk.	Yan Anlam Bireysel silahlanma ve kadına yönelik şiddet aile içi huzuru yok etmektedir, bir çocuğun gözleri önünde bir babanın yaşamını son bulmuştur. Eşini döven adam eşine zorla kendisini öldürtmüştür.

Haber başlığı analizi: “Küçük tanık dehşeti anlattı” haber başlığından anlaşılaçağı üzere bir çocuğun gözleri önünde dehşetin yaşandığı bir an ifade edilmektedir. “Dehşeti” sözcüğü sarı renkle büyük puntolarla dikkat çekici bir biçimde yazılmıştır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Hakan Ö.’ nün uyuşturucu ve alkol bağımlısı olduğı öğrenildi”, “Dayakçı eşini pompalı tüfekle öldüren kadının 10 yaşındaki oğlu tanık olduğı dehşet dolu anları anlattı: Babam önce annemi kemerle dövdü. Sonra da eline tüfeğı verip ateş etmesini istedi. Annem ateş etmeyince, silaha üç kere vurdu, tüfek patladı”, “Fikriye Ö.’ nün çocukları anneanneleri Rabiya Çulha ile kalıyor. Rabiya Çulha, ‘Benim kızım katil değıl, şiddet mağduru’ diyor”, “Fikriye Ö., ‘ben onu öldürmeseydim, o beni öldürecekti’ demişti” ifadeleri okunduğunda haberin içeriğı daha net bir biçimde anlaşılmaktadır. Bu detaylar bireysel silahlanmanın yarattığı bir sonuçtur.

Haberin görsel analizi: Haberde eşinin ölümüne neden olan kadının yüzü maskeli bir fotoğrafı kullanılmıştır. Kadının iki çocuğunun yüzü anneanneye dönük biçimde kapalıdır, yüzleri görünmemektedir. Fakat haberde ölen adamın tüfekle olan fotoğrafına yer verilmiş ve fotoğraf nişan alır biçiminde bir fotoğraftır. Ölen kişinin alkol ve uyuşturucu bağımlısı olduğı da haber fotoğrafının üzerine eklenen bir notla ifade edilmektedir.

Analizlerin ortak değeriendirilmesi: Haberde her ne kadar çocukların yüzleri görünmüyor olsa da suç aleti olan silaha yer verilmesi gazetecilik mesleki ilkeleri açısından doğru değıldir. Çözüm olarak şiddete başvurma kültürünün topluma yerleşmemesi için gazetecilerin bu kurallara uyması gerekmektedir. Haberde “dehşeti” sözcüğü büyük puntolar ile sarı renkle yazılmıştır. Bu durum okuyucunun ilgisini haberin içine çekmek amacıyla verilmiştir. Fakat benzer sorunları olan şiddete eğilimli birisi bu olaydan esinlenerek öfke anında benzer bir tutum sergileyebilir.

Tablo 3.88: “Kanlı aşk!”, Şok, 19 Aralık 2017.

	Gazete Adı ve Tarihi Şok 19 Aralık 2017 Başlık “Kanlı aşk!” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “Babası yasak aşkın kurbanı olan 13 yaşındaki çocuk: Babamı öldürüp kafasına tekme attılar...” “Babası gözlerinin önünde öldürülen acılı evlat...”
Gösterge İnsanlar, işaret, bıçak görseli.	Gösteren Yerde yatan öldürülen adam, iki adamın kollarından tutulan olaya şahit olan üzgün erkek çocuk, ölen babanın fotoğrafı, ölümünde sebebi olan kadın, öldüren kadının kocası ve kayınbabasının gözaltı fotoğrafları, kanlı bıçak görseli.
Düz Anlam Babası gözlerinin önünde öldürülen çocuk.	Yan Anlam Bekar bir babanın evli bir kadınla birlikte olması sonucu yaşanan bir cinayet ve olaya tanıklık eden bir evlat.

Haber başlığı analizi: “Kanlı aşk!” haber başlığından habere konu olan aşkın olumlu bir şey olmadığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Babası yasak aşkının kurbanı olan 13 yaşındaki çocuk: Babamı öldürüp kafasına tekme attılar...”, “Babası gözlerinin önünde öldürülen acılı evlat...” İfadeleri haber başlığındaki “Kanlı aşk!” tanımlamasını açıklar niteliktedir. 13 yaşındaki çocuğun tanıklığında öldürülen bir babadan bahsedilmekte ve acılı evlat betimlemesi ile haber daha da dramatize edilmektedir.

Haberin görsel analizi: Babanın hayattayken yer alan fotoğrafından kırmızı bir ok işareti çıkararak yerde cansız yatan bedeninin olduğu kareye doğru okuyucunun dikkati yönlendirilmiştir. Bir başka bir karede feryat eden çocuk sakinleştirilmeye çalışılmaktadır. Hiç kimse bedeninin en savunmasız halinin (ölü halinin) fotoğraflanarak kamuoyuyla paylaşılmasını istemez. Bu durum insani haklara aykırı bir durumdur. Aynı zaman da medya feryat eden çocuğun bu hallerinden seyirlik bir malzeme çıkarmıştır. Özellikle bu gibi haberler sansürün muhakkak kullanılması gerekmekte, kişilerin mahremiyeti ve acı dolu anları kitlenin bilgisine sunulmamalıdır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde gazetecilik meslek ilkeleri ihlal edilmiştir. Kan ve şiddet unsurları barındıran haberlerin ele alınış biçiminde daha hassas davranılması gerekmektedir.

Tablo 3.89: “Vahşet sokağa taşı.”, Akşam, 24 Şubat 2018.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Akşam 24 Şubat 2018 <u>Başlık</u> “Vahşet sokağa taşı.” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Sağ alt manşet <u>Fotoğraf üst/alt yazısı</u> “Anne kanlar içinde yerde küçücük oğlu ise gözyaşları içinde.” “Gaziantep’ te sokak ortasında erkek vahşeti. Özgür M., karısı Hakkın’ ı 8 yaşındaki oğlunun önünde defalarca bıçakladı ve çekti gitti. Yaralı kadını vatandaş hastaneye kaldırdı.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, sokak.	<u>Gösteren</u> Yerde yatan yaralı kadın (anne), yaralayan ve kadının yanında bekleyen eli bıçaklı adam (baba), kaldırımda şahit olan üniformalı çocuğu (evlat) ve onun yanındaki genç adam, olaya şahit olan semt sakinler, yol, kaldırım ve dükkanlar.
<u>Düz Anlam</u> Adam eşini sokakta bıçakladı.	<u>Yan Anlam</u> Kadına yönelik şiddetin her yerde var olduğu ve çocukların da bu şiddete şahit olduğu, bir babanın çocuğunun gözü önünde eşini sokak ortasında bıçakladığı ve hiçbir şey olmamış gibi çekip gidebildiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Vahşet sokağa taşı” haber başlığından sanki vahşetin kapalı alanlarda gizli saklı gerçekleştirilen bir şey olmaktan çıktığı ve insanların çekinmeden vahşeti kamusal alana taşıdığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Anne kanlar içinde yerde küçücük oğlu ise gözyaşları içinde”, “Gaziantep’ te sokak ortasında erkek vahşeti. Özgür M., karısı Hakkın’ ı 8 yaşındaki oğlunun önünde defalarca bıçakladı ve çekti gitti. Yaralı kadını vatandaş hastaneye kaldırdı” bu ifadelerden bir babanın 8 yaşındaki çocuğunun gözü önünde ve sokak ortasında annesini defalarca bıçakladığı çocuğunun ise gözyaşları içinde vahşete şahit olduğu anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Sokak ortasında yerde bıçaklanmış şekilde yatan anne ve bu vahşeti gerçekleştiren babanın elinde bıçak tutuşu ve yine tüm bu anlara tanıklık eden çocuğunda içinde olduğu fotoğrafa yer verilmiştir. Haberde suç aleti olan bıçağın sansürlenmediği görülürken aynı şekilde yerde yatan yaralı kadının hali de sansürlenmemiştir. Aynı zamanda çocuğun yüzünün de flulaştırılmadığı anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Aile içi şiddet sokağa taşmıştır ve insanlar kamuya açık alanlarda dahi şiddete ve vahşete başvurmaktan çekinmemektedirler. Haberde geniş bir açıdan çekilmiş haber fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğrafta bıçaklı saldırıya uğrayan kadın, saldırıyı gerçekleştiren eş ve buna tanık olan çocuk görülmektedir. Yerde yatan kadın, tanık olan çocuk ve suç aleti olan bıçağın sansürlenmediği görülmektedir.

Tablo 3.90: “Yalancı çığlığı katili ele verdi”, Yeni Asır, 5 Şubat 2020.

	Gazete Adı ve Tarih Yeni Asır 5 Şubat 2020 Başlık “Yalancı çığlığı katili ele verdi” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı “İzmir Menemen’ de aşkına karşılık vermeyen Suriyeli Manar Alahmad’ ın (27) boğazını vahşice keserek öldüren zanlı Şahin E.’ nin, kadının 5 yaşındaki oğlu Cemal Alahmad’ ı da vahşete tanık olduğu için boğarak katlettiği belirtildi” “Çifte cinayet zanlısı Şahin E’ nin emniyetteki sorgusu sürüyor.” “Sahte feryatlar attı.” “Zanlının, cinayetlerin ardından ev sahibi ve diğer komşuların duyması için, ‘Suriyeli Manar ile oğlunu öldürmüşler’ diyerek çığlıklar attığı, ancak olayla ilgili çelişkili anlatımlarda bulununca gözaltına alındığı ortaya çıktı.”
Gösterge İnsanlar, oda.	Gösteren Öldüren silahlı ve ekipmanlı adam, öldürülen erkek çocuk, halı üzerine dağılmış elbiseler, eşya dolu dolap ve duvarlar.
Gösterilen	
Düz Anlam Aşkına karşılık verilmeyince anne ve çocuğunu öldüren adamın olay hakkında çelişkili anlatımının onu ele verdiği anlatılmaktadır.	Yan Anlam Baskı ve zorlamayla ilişki olmayacağı, hiçbir suçun gizli ve cezasız kalmayacağı ve bir adamın aşkına karşılık vermedi diye önce kadını sonra olaya şahit olan erkek çocuğunu öldürdüğü ve çifte cinayet zanlısı olarak sorgu için emniyete alındığı anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Yalancı çığlığı katili ele verdi” başlığından anlaşılacağı üzere katilin olay yerinde olduğu ve yakalanmamak için kendi öldürmemiş gibi yalandan çığlık attığı bu durumun fark edilmesiyle yakalandığı anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “İzmir Menemen’ de aşkına karşılık vermeyen Suriyeli Manar Alahmad’ ın (27) boğazını vahşice keserek öldüren zanlı Şahin E’ nin, kadının 5 yaşındaki oğlu Cemal Alahmad’ ı da vahşete tanık olduğu için boğarak katlettiği belirtildi”, “Çifte cinayet zanlısı Şahin E.’ nin emniyetteki sorgusu sürüyor”, “Sahte feryatlar attı”, “Zanlının, cinayetlerin ardından ev sahibi ve diğer komşuların duyması için, ‘Suriyeli Manar ile oğlunu öldürmüşler ‘diyerek çığlıklar attığı, ancak olayla ilgili çelişkili anlatımlarda bulununca gözaltına alındığı ortaya çıktı” burada erkeklerin aşklarına karşılık alamayınca kadınları katlettiği ifade edilmektedir. Haberde verilen “boğazını vahşice keserek” ifadesi detaylı bir ifadedir böyle ifadeler yol gösterici bir nitelik taşıması nedeniyle sakıncalıdır. Aynı şekilde söz konusu 5 yaşında çocuk bile olsa cinayete tanık olmasının vurgulanması ve boğularak öldürüldü bilgisiyle verilmesi; çocukların da güç kullanarak boğulabileceği şeklinde olumsuz yol gösterici bir nitelik taşımaktadır.

Haberin görsel analizi: Cinayeti işleyen adamın daha önceden çekilmiş ekipman giymiş ve eli silahlı fotoğrafı habere eklenmiştir. Bu fotoğrafla bu kişinin zaten şiddete eğilimli bir kişi olduğu vurgulanmak istenmiştir. Ayrıca haberde boğularak öldürülen çocuğun sansürlenmemiş bir fotoğrafı kullanılmıştır. Olay yeri olduğu düşünülen arka planda ise odada halı üzerine dağılmış kıyafetler görünmektedir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Çocuğun böyle bir olaya tanık olması onu cinayetin hedef kişilerinden birisi haline getirmiştir ve olayda çocuğun yaşamına da son verilmiştir. Haberde çocuğun yüzü sansürlenmemiştir. Katilin daha önceden çekilmiş silahlı fotoğrafına yer verilmiş ve haberde bir ardaan bilgisi oluşturulmuştur. Böylece kişinin zaten şiddet eğilimli, silah kullanan bir kişi olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Silah görseli mozaiklenmemiştir bu durum gazetecilik meslek ilkelerine aykırıdır. Haberde “boğazını vahşice keserek öldüren zanlı” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade şiddete eğilimli bireyler için harekete geçirici bir etki yaratabilir. Cinayet yöntemlerinin haberde detaylandırılmaması gerekmektedir. Özellikle çocuklarla ilgili tanık olmaları sebebiyle boğularak öldürüldüğü şeklinde cinayet yönteminin sunulmaması gerekmektedir.

Tablo 3.91: “Bir yudum acı”, Takvim, 6 Ekim 2018.

	Gazete Adı ve Tarih Takvim 6 Ekim 2018 Başlık “Bir yudum acı” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, alt orta manşet Fotoğraf üst/alt yazısı
	“Son nefesinde evladına su verdi.” “Antalya’ da Ziynet T., oğlu M.C.’ yi okula bırakırken sevgilisinin silahlı saldırısına uğradı. Ağır yaralandı. Yine de korkmasını diye evladına su içirmeye çalıştı. Ve birkaç dakika sonra öldü, çocuk şoka uğradı.” “M.C. (8), annesinin başından ayrıldı.” “Ziynet T. Olay yerinde can verdi.” “Canı sevgili Ekrem Çatal”
Gösterge İnsanlar, işaret, cadde.	Gösteren Oturan kucağında poşeti olan üniformalı erkek çocuk, öldürülen yerde yatan üstü örtülü annenin bedeni, annenin vesikalık fotoğrafı, sarı renkli ok işareti, öldüren sevgilisi olan adam, emniyet görevlileri ve araçları, motosikletli kurye, taksici, duvar, kaldırım ve yol.
Düz Anlam Çocuğunu okula bırakırken sevgilisi tarafından silahla ağır yaralanan kadının öldüğü anlatılmaktadır.	Yan Anlam Kadının can güvenliğinin olmadığı ve çocuğunun gözleri önünde öldürüldüğü, annenin ölüm anında bile çocuğu korkmasını diye ona su içirmeye çalıştığı ve o sıralarda ise canını teslim ettiği anlatılmaktadır.

Haber başlığı analizi: “Bir yudum acı” başlığından olumsuz bir durumun yaratmış olduğu acı bir olayın yaşandığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Son nefesinde evladına su verdi”, “Antalya’ da Ziynet T., oğlu M.C.’ yi okula bırakırken sevgilisinin silahlı saldırısına uğradı. Ağır yaralandı. Yine de korkmasın diye evladına su içirmeye çalıştı. Ve birkaç dakika sonra öldü, çocuk şoka uğradı”, “M.C. (8), annesinin başından ayrılmadı”, “Ziynet T. olay yerinde can verdi”, “Canı sevgili Ekrem Çatal” bu haberde de bir katliama canlı canlı tanıklık eden bir çocuğun varlığına dikkat çekilmektedir.

Haberin görsel analizi: Olay yerinde emniyet görevlileri görünmektedir. Böyle adli vakalara emniyet güçlerinin hızla dahil olması caydırıcı bir etki yaratabilir. Yerde hayatını kaybeden annenin cansız bedeninin ceset torbasına koyulduğu anlaşılmaktadır. Annenin elinin torbanın dışına çıkmış olduğu görülmektedir. Bu durum acıdan ve üzüntüden haber damıtıldığı anlamına gelmektedir. Okuyucunun dikkati böylece fotoğraflarla habere daha yoğun bir biçimde bağlanır yani haber ilgi çekici kılınır. Kadının çocuğunun yüzünün sansürlendiği görünmektedir. Bu sansür haberde yapılması beklenen etik bir eylemdir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bireysel silahlanma ölümle son bulan olayların yaşanmasına neden olmaktadır. Olayda yaşamını yitiren kadının cansız bedeninin ceset torbasına konulduğu ve bir elinin ise torbanın dışında kaldığı görünmektedir. Habercilik meslek ilkesi gereği bu karenin sansürlenmesi gerekmektedir. Olaya tanıklık eden çocuğun ise yüzünün mozaiklenmiştir. Katilin yüzünün ise sansürlenmediği görülmektedir. Bu çoğu zaman okuyucunun da katilin yüzünü görmek istemesinden kaynaklanmaktadır. Fakat şuna dikkat etmek gerekir bu durum daha kaotik sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir.

3.3. Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'da Meydana Gelen Deprem Sonucu İnşa Edilen Haberlerin Semiyotik İncelemesi

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) depremlerine ilişkin 24 Şubat 2023 tarihli ön değerlendirme raporuna göre: "06.02.2023 günü, Türkiye saati ile 04:17'de ve 13:24'de sırası ile merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Birinci depremin (Pazarcık-Kahramanmaraş) dışmerkez koordinatı 37,236 K-37,057 D, odak derinliği 8,6 km; ikinci depremin (Elbistan- Kahramanmaraş) dışmerkez koordinatı 37,239 K-38,089 D, odak derinliği 7,0 km olarak hesaplanmıştır. Her iki deprem Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'da çok şiddetli hissedilmiş can kaybı ve ağır hasara neden olmuştur" (www.deprem.afad.gov.tr, 2023).

Türkiye ve dünya gündeminde büyük yankı uyandıran doğal afet sonucunda medyanın ilgisi deprem bölgesine yönelmiş ve çeşitli haberler kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Bu araştırmada afet bölgesinde yapılan haberler incelenmiştir ve bu haberlerin inşa edilmiş biçimi sırasında medyanın mesleki etik ilkeleri yerine getirmek konusunda yeterince hassas davranmadığı gözlemlenmiştir. Araştırmanın ilk sonuçlarına göre; özellikle haberlerin inşa edilirken tiraj kaygısıyla hareket edildiği, habere konu olan çocuklar ve onlara ilişkin kişisel bilgilerin açık bir biçimde kamunun bilgisine sunulduğu ve çocukların en savunmasız oldukları enkazdan kurtarılma anlarının okuyucuya seyirlik bir malzeme olarak sunularak çocukların metalaştırıldığı sonucuna varılmıştır. Haberler incelendiğinde çocukların kanlı, yaralı, acı çeker haldeki görüntülerinin, enkazdan çıkarılırken ki en mahrem hallerinin detaylı bir biçimde sunumuna ek olarak, kullanılan haber dili ile de çocukların daha fazla tiraj kaygısı ile gazete sayfasına malzeme edildiği görülmektedir. Muhabirler en iyi fotoğraf karesini yakalamak için enkaz başında beklemekte ve henüz enkazdan çocuğun başının bir kısmı, bir eli, bir kolu, bedenin yarısı görünür haldeki anları deklanşöre

basılarak ölümsüz kılınmıştır. Fakat mesleki ilkelerde geri dönülmesi zor bir biçimde ihlal edilmiştir. Zira orada çocukların yaşadıkları acıdan izlenir, okunur, seyredilir malzemeler inşa etmek, dahası hiçbir sansüre başvurmada bunu yapmak kişisel hakların ihlaliyle birlikte mesleki etik ilkelerinden terk edilmesidir. Bu durum medyanın çocuklara yönelik uyguladığı şiddetin bir başka biçimidir. İleride enkazdan altından çıkma anına tanıklık edecek olan çocuklarda bir travma meydana gelmesinin yanında, bu tür içeriklere maruz kalan diğer çocuklarda da çeşitli travmalar meydana gelebilir. Oysaki medyanın bu gibi durumlarda eğitici ve öğretici rolünü ön plan çıkartması ve kandan, acıdan, üzüntüden beslenmemesi gerekmektedir.

Şiddet, vahşet, ölüm, acı, üzüntü temalı haberlerin yayınlanmasının nedeninin medyanın ticari kaygıları olduğunu vurgulayan Balkır (2014), “Eğer biz en üst noktaya insan değeri ve insan onurunu koyuyorsak, bu görüntüleri medya bu unsurlara göre yorumlayarak kullanmalı ve habercilik yapmalıdır. En ince ayrıntısına kadar olayı görüntülemek ve bunu tüm ülkenin, çocuklar da dâhil her yaş grubundan insanın izlediğini bile bile yayınlamak bence olumlu değildir” demektedir (www.iha.com.tr, 2023). Bu açıdan 06.02.2023 tarihinde yaşanan doğal afet sonucunda inşa edilen haberler taranmıştır ve deprem, enkaz, çocuk konulu haberler analiz için seçilmiştir. Araştırma kapsamında 07-16 Şubat 2023 tarihleri arasındaki haberler ele alınmıştır. Arşivlerine ulaşılan gazeteler şunlardır; Yenişafak Gazetesi, Akşam Gazetesi, Akit Gazetesi, Diriliş Postası Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi, Türkiye Gazetesi, Milat Gazetesi, Yenisöz Gazetesi, Yeniasya Gazetesi, Birgün Gazetesi, Aydınlık Gazetesi, Doğruhaber Gazetesi, Günboyu Gazetesi, Dokuzsütun Gazetesi, Sonsöz Gazetesi, Sözcü Gazetesi, Anayurt Gazetesi, Yenimesaj Gazetesi, Yeniçağ Gazetesi, Karar Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Sabah Gazetesi, Milliyet Gazetesi, Türkgün Gazetesi, Posta Gazetesi, Milligazete Gazetesi, Yenibirlik Gazetesi, Takvim Gazetesi, Evrensel Gazetesi, Dünya Gazetesi, Korkusuz Gazetesi, Analiz Gazetesi, Yeni Asır Gazetesi ve İstiklal Gazetesi. Bu gazetelerde gazetecilik meslek ilkelerinin zaman zaman ihmal edildiği 207 haber olduğu tespit edilmiştir. Haberler bir seçme işleminden geçirilmiştir ve benzer fotoğrafların kullanıldığı ve benzer etik ihlaller barındıran haberler analize dahil edilmemiştir. Fakat genel bir değerlendirme ile bu haberlerin yansıttıkları bakış açısı sonuç bölümünde ifade edilmiştir. Nitekim yukarıda sıralanan gazetelerden seçilen örnek haberlerin detaylı analizleri yapılmıştır.

Araştırma sonucunda yukarıda ifade edilen etik ihlallerin dışında deprem haberlerinde flulaştırma, mozaikleme ya da diğer sansürleme tekniklerine başvurulmadığı sonucuna varılmıştır. Çocukların çıplak ayaklarının, ellerinin, kollarının, yüzlerinin çaresiz, şaşırılmış, üzgün ve acı dolu hallerinin kamuya paylaşılmasının tirajı arttırmaktan başka bir nedeni olmadığı kanısı ortaya çıkmıştır. Gazeteciler acı, üzüntü ve çaresizliği yansıtmak isterken çocukların ruhsal ve bedensel mahremiyetlerini ihlal ederek mesleki etik ilkeleri de ihlal etmişlerdir. Özellikle çocukların enkazdan sağ çıkma ya da kurtarılma süreleri kırmızı zemin üzerine beyaz büyük puntolarla yazılmış ve çocukların detay fotoğrafları eklenmiş, okuyucunun habere olan ilgisi bu yolla canlı tutulmak istenmiş, ancak çocukların mahremiyet hakları ise ihlal edilmiştir. Çocukların bedeni, üzüntüsü ve acı içerisindeki yüzleri tirajı arttırıcı bir meta olarak okuyucuya adeta satılmıştır. Haberde fotoğraflarında sansür uygulanmamasının yanında çocukların yüzlerini ve bedenlerini daha dikkat çekici kılmak ve habere ilgiyi arttırmak için fotoğraflar mizanpaj tekniklerinden yararlanmak suretiyle daire, kare vb. biçimlerde sunulmuş ve daha da belirgin kılınmıştır. Bu durum ise ayrı bir etik ihlal olarak değerlendirilebilir. Ayrıca haberlerde başlık, spot ve gövdelerde söylemin bazen birleştirici bir tarzda, bazen ise ayrıştırıcı bir biçimde inşa edildiği de görülmektedir. Zira bazen bir karede çocuk görselinin yanında “yardımlar gecikti” biçiminde bir ifade yer alırken bir diğerinde “devlet – millet” hep birlikte biçiminde bütünleştirici ve uzlaştırıcı çağrışımlarda bulunulmuştur. Böylece haber dili ile kaotik ve kaosa neden olacak düşüncelerin önüne geçilmiştir. Bunun yanında ilahi güce sığınan “Allah’ım yardım et!” türden haber başlıklarının atıldığı da gözlemlenmiştir.

Depreme ilişkin haberlerde ayrıca çocukların görsellerinin haber diliyle de betimlendiği de görülmektedir. Bu açıdan haberlerde “korkusu gözlerinden okunuyordu, mutluluğu gözlerine yansıdı, umut dolu gözler, soğukkanlı duruş, hayata tutundu, umut çıktı, mucize bebek, masal gibi kurtuluş, elindeki kuşu bırakmadı, vb.” ifadelerle okuyucuya duygusal simgesel mesajlar verilmekte ve haberle okuyucunun bağ kurması sağlanmaktadır ve ilgi ile dikkat habere çekilmektedir. Bazı haberlerde ise kaotik ve kaos neden olacak durumların önüne geçmek için bilgilendirici içerikler de sunulmuştur. Özellikle akıllara sıkça takılan enkazdan çıkarılan “kimsesiz çocuklara ne olacak” düşüncesinin aydınlatılması ve bunun haberde yansıtılması medyanın eğitici ve bilgilendirici rolünü yerine getirdiğini de göstermektedir. Bazı haberlerde Aile Bakanlığı’nın “çocukları kimseye emanet etmeyin” şeklindeki bir

ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Medyanın da aynı hassasiyetle hareket ederek özellikle kimsesiz çocukların yakın plan ve sansürsüz fotoğraflarını kullanmama konusunda hassas davranması gerekmektedir. Bu durum habercilik etik ilkelerine aykırı bir durumdur aynı zamanda çocuklar için de tehlike yaratabilir. Yine bir başka sonuca göre haberlerin tamamında sıklıkla arka fon ve yazı rengi olarak siyah, sarı, turuncu, kırmızı ve beyaz renklerin kullanılmış olması ve kontrast yapılmasıdır. Bu durum zaten tüm çıplaklığı ile sunulan çocuk haberlerinin daha da ilgi çekici olmasına neden olmaktadır. Araştırmada varılan bir başka sonuç ise şöyledir; medya deprem haberlerinde yaşam üçgeni kurmanın önemine dikkate çekmektedir ve bu yolla hayatta kalan kişileri habere konu ederek eğitici, öğretici ve bilgilendirici misyonunu yerine getirmektedir. Bu genel değerlendirmenin ardından bu kategori bağlamında incelenen 11 haberin detaylı analizleri ise aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 3.92: “Aslan Kerem”, Takvim, 09 Şubat 2023.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Takvim 09 Şubat 2023 <u>Başlık</u> “Aslan Kerem” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Orta manşet <u>Fotoğraf üst / alt yazısı</u> “Türkiye dün 2 Kerem’in hikayesiyle umutlandı. Adaşların ikisi de enkazdan sağ çıktı. Biri 24 yıl sonra, diğeri 60. Saatte yüreklerimizi ısıttı.” “9 Bin 57 kişi öldü” “Umut hep var! İşte bunun en güzel kanıtı Hatay’ da yaşandı.20 günlük Kerem bebek, tam 60 saat sonra enkazdan sağ kurtarıldı. Hayata umutla baktı.” “Galatasaraylı Kerem Aktürkoğlu, 1999 depreminde enkaz altında kaldı. Saatler sonra kurtarıldı. O günleri de asla unutmadı! “Çeken bilir” diyerek soluğu Hatay’ da aldı. Yardım kolisi taşıdı.” “Fransız L’ Equipe gazetesi, geçen yıl Kerem Aktürkoğlu’ nun hikayesini manşetine taşıdı. Duygu dolu sözler yazdı: Enkazdan kurtuldu, Türk futbolunun umudu oldu.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, depo ve koliler, işaret, gazete haberi.	<u>Gösteren</u> Battaniye ile sarılı depremzede Kerem bebek, kırmızı ok işareti, kurtarma ekibinin inşaat eldivenli elleri, gönüllüler, futbolcu Kerem Aktürkoğlu, yardım kolileri ve muhafaza alanı, Fransız L’ Equipe gazetesi haberi görseli.
Gösterilen	
<u>Düz Anlam</u> Yaralanmış bebek.	<u>Yan Anlam</u> Enkaz altında kaldığı için yaralanan bebek.

Haber başlığı analizi: “Aslan Kerem” haber başlığıyla depremde enkaz altından çıkarılan Kerem bebek ile Galatasaraylı Kerem Aktürkoğlu arasında bir ilişki kurulmuştur. Galatasaraylı Kerem Aktürkoğlu’ da 1999 depreminde enkaz altında kalmış ve hayata tutunmuştur. Haberde Galatasaray takımının aslan simgesi ile enkazdan kurtarılan Kerem bebek arasında bir bağ kurularak “Aslan Kerem” başlığı atılmış ve Kerem bebeğin bir aslanın özelliklerini taşırcasına dayanıklı ve güçlü olduğunun mesajı verilmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Türkiye dün 2 Kerem’in hikayesiyle umutlandı. Adaşların ikisi de enkazdan sağ çıktı. Biri 24 yıl sonra, diğeri 60. Saatte yüreklerimizi ısıttı”, “9 Bin 57 kişi öldü”, “Umut hep var! İşte bunun en güzel kanıtı Hatay’ da yaşandı.20 günlük Kerem bebek, tam 60 saat sonra enkazdan sağ kurtarıldı. Hayata umutla baktı”, “Galatasaraylı Kerem Aktürkoğlu, 1999 depreminde enkaz altında kaldı. Saatler sonra kurtarıldı. O günleri de asla unutmadı! “Çeken bilir” diyerek soluğu Hatay’ da aldı. Yardım kolisi taşıdı”, “Fransız L’ Equipe gazetesi, geçen yıl Kerem Aktürkoğlu’ nun hikayesini manşetine taşıdı. Duygu dolu sözler yazdı: Enkazdan kurtuldu, Türk futbolunun umudu oldu” biçiminde yazılan fotoğraf yazılarından Galatasaraylı Kerem Aktürkoğlu ile Kerem bebek arasında hem isim hem de yaşanan doğal afet nedeniyle bağlantı kurulduğu görülmektedir. Bu tür ünlü kişilerle bağlantı kurulmasının nedeni okuyucuyu habere çekmek ve duygusal derinliği pekiştirmek içindir. Fotoğraf yazılarında doğal afette ölen kişi sayısına yer verilmiş ve 60. Saatte kurtulan Kerem bebeğin kurtuluşunun bir mucize olduğu sayısal ifadelerle pekiştirilmiştir. Aynı zamanda bu tür acılara doğrudan tanıklık edenlerin yani yaşayanların, ancak bu türden bir acıyı kavrayabileceği Kerem Aktürkoğlu’ nun sözlerine yer verilerek somutlaştırılmıştır.

Haberin görsel analizi: Haberde depremde yaralanan Kerem bebek ile Galatasaraylı Kerem Aktürkoğlu’ nun fotoğrafları kullanılmıştır. Kerem bebeğin enkaz altındaki görseli incelendiğinde henüz çok küçük olduğu ve yüzünün kan içerisinde olduğu görülmektedir. Bebeğin yüzü etik kaygılar bir kenara bırakılarak sansürlenmemiştir. Medya burada acıdan seyirlik değer kodlaması ortaya çıkarmıştır, nitekim bebeğin

yüzü dikkatle incelendiğinde okuyucuda duygusal bir travma yaratacak düzeyde hüznü görülmektedir. Haber fotoğrafının bu biçimiyle hiçbir sansüre başvurulmadan kullanılmasının nedeni okuyucuda acı, acıma, hüznü duygusunu uyandırmak ve habere ilgiyi çekmek içindir. Yine kerem bebeğin bu fotoğrafından kırmızı ve kalın bir ok çıkarılarak Aktürkoğlu'na yöneltilmiş bir mizanpaj tekniği tercih edilmiştir. Bu durum habere yönelik dikkati daha da uyandırmaktadır. Habere ilk bakışta gözü ilışen futbol sever ya da takım taraftarı okuyucu sadece görselden yola çıkarak bunun bir felaket haberi olmadığını düşünerekten habere yönelebilir. Çünkü Aktürkoğlu'nun takım forması ile sahada boydan çekilmiş bir fotoğrafına yer verilmiştir. Aynı zamanda Aktürkoğlu'nun yardım kolisi taşıırken ki fotoğrafı da kullanılarak haber Kerem bebeğin kurtuluş hikâyesi bağlamından nispeten kopararak yeniden dolayım lanmıştır.

Analizlerin ortak değ erlendirilmesi: Habere bakıldığında gerek görseller gerekse haber dili bakımından konunun ünlü birisiyle bağı kurulmuş ve konu kaderci bir bağlama oturtularak gazete sayfasına aktarılmıştır. Kerem bebek ile Galatasaraylı Kerem Aktürkoğlu arasında kurulan ilişki düşünöldüğünde bu tür arda lan ilişkileri kurmak habere yönelik hatırlatıcı ve ilgi çekici bir durum yaratmaktadır. “İkisi de saatler sonra kurtarıldı” ve “Adaşların ikisi de enkazdan sağ çıktı. Biri 24 yıl sonra, diğ eri 60. Saatte yüreklerimizi ısıttı” ifadelerinden kaderci duygusal bağı anlamak mümkündür. Bir baş ka husus ise habere konu olan Kerem bebeğin enkaz altındaki yüzü kan içindeki görselinin hiçbir sansür kullanılmadan haberde görsel malzeme olarak verilmesidir. Bu durum gazetecilik etik ilkelerine aykırı bir durumdur, kendi kişisel haklarını koruyamayacak bir çocuğun görselinden yararlanarak kamuoyunun vicdanı tetiklenip habere dikkat çekilmek istenmiştir.

Tablo 3.93: “Umudun gözleri”, Yenibirlik, 9 Şubat 2023.

Gazete Adı ve Tarih

Yenibirlik
9 Şubat 2023

Başlık

“Umudun gözleri”

Haber Görselinin Konumu

İlk sayfa, Orta ve alt manşet

Fotoğraf üst / alt yazısı

“Ne soğuk hava, ne kar, ne de zifiri karanlık...Başta arama kurtarma ekipleri olmak üzere; toplam 103 bin 800 görevli 10 kenti vuran depremin ardından aralıksız çalışıyor. Bir yandan zamana karşı mücadele verilirken bir yandan da enkaz bölgelerinden umutları yeşerten haberler geliyor.”

“33.saat: Hatay’da isminin Ayşenur olduğu öğrenilen kadın ile iki kızı, 33 saat sonra enkaz altından sağ çıkarıldı. Kadının ilk isteği su oldu.”

“36.saat: Adıyaman’da depremde yıkılan bir binanın enkazında kalan bebek...İsmi öğrenilemeyen bebek sağlık ekiplerine teslim edildi.”

“40.saat: Ekiplerin ‘mucize geliyor’ diye seslenerek gözyaşları içinde çıkardıkları 1,5 yaşlarındaki Amine Elçin ve ikizi Ahmet Erbay kurtarıldı. Bebeklerin anne ve babası da enkaz altından çıkarıldı.”

“2 yaşındaki Vafe Sabha”

“56.saat: AFAD, AKUT, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve İHH İnsani Yardım Vakfı ekipleri ile IC İçtaş ve farklı inşaat şirketlerinden işçilerce yürütülen çalışmalarda, saat 12.08’ de 16 yaşındaki Mahmut Salman’a ulaşıldı. Ekiplerin iş birliğinde enkazdan çıkarılan Salman, alkışlarla sedyeye taşındı. Büyük sevinç yaşayan anne Şirin Salman, ‘Vay benim oğlum geldi’ diyerek sarıldığı oğlunu öptü.”

“61. saat: Depremlerin merkez üssü Kahramanmaraş’ta ekipler, enkazdan Suriyeli 7 yaşındaki Reyhan Hammadi isimli çocuğu depremden yaklaşık 61 saat sonra yaralı çıkardı.”

Gösterge

İnsanlar, yıkıntı, fotoğraflar.

Gösteren

Kurtarılan depremzede çocuklar, bina enkazları, AFAD, AKUT ve sağlık ekipleri birlikte yer aldığı fotoğraflar.

Gösterilen

Düz Anlam

Çocuklar, kurtarma ekibi, enkaz.

Yan Anlam

Enkazdan kurtulan çocukların korku, hüznü ve mutluluk dolu halleri.

Haber başlığı analizi: “Umudun gözleri” haber başlığı enkazdan çıkarılan çocukların gözlerinden okunan ifadelere bir gönderme niteliğindedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Ne soğuk hava, ne kar, ne de zifiri karanlık...Başta arama kurtarma ekipleri olmak üzere; toplam 103 bin 800 görevli 10 kenti vuran depremin ardından aralıksız çalışıyor. Bir yandan zamana karşı mücadele verilirken bir yandan da enkaz bölgelerinden umutları yeşerten haberler geliyor”, “33.saat: Hatay’da isminin Ayşenur olduğu öğrenilen kadın ile iki kızı, 33 saat sonra enkaz altından sağ çıkarıldı. Kadının ilk isteği su oldu”, “36.saat: Adıyaman’da depremde yıkılan bir binanın enkazında kalan bebek...İsmi öğrenilemeyen bebek sağlık ekiplerine teslim edildi”, “40.saat: Ekiplerin ‘mucize geliyor’ diye seslenerek gözyaşları içinde çıkardıkları 1,5 yaşlarındaki Amine Elçin ve ikizi Ahmet Erbay kurtarıldı. Bebeklerin anne ve babası da enkaz altından çıkarıldı”, “2 yaşındaki Vafe Sabha”, “56.saat: AFAD, AKUT, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve İHH İnsani Yardım Vakfı ekipleri ile IC İçtaş ve farklı inşaat şirketlerinden işçilerce yürütülen çalışmalarda, saat 12.08’ de 16 yaşındaki Mahmut Salman’a ulaşıldı. Ekiplerin iş birliğinde enkazdan çıkarılan Salman, alkışlarla sedyeye taşındı. Büyük sevinç yaşayan anne Şirin Salman, ‘Vay benim oğlum geldi’ diyerek sarıldığı oğlunu öptü” “61. saat: Depremlerin merkez üssü Kahramanmaraş’ta ekipler, enkazdan Suriyeli 7 yaşındaki Reyhan Hammadi isimli çocuğu depremden yaklaşık 61 saat sonra yaralı çıkardı” biçimde ifade edilen fotoğraf yazılarında afete ilişkin gelişmeler hakkında bilgiler sunulmaktadır. Bu bilgiler fotoğrafları da doğrular niteliktedir.

Haberin görsel analizi: Haberde enkazdan kurtarılan çocukların fotoğrafları ve kaç saatte kurtarıldıklarının bilgisi farklı farklı karelerde sunulmaktadır. Bu fotoğraflarda çocukların yüzlerinin sansürlenmediği görülmektedir. Çocukların sansürlenmeyen yüzlerinden yaşadıkları acı, hüznün, şaşkınlık ve mutluluk halleri adeta okunmaktadır. Henüz daha enkazdan yeni çıkmış ve sağlık durumları hakkında dahi kesin bir bilgi edinilmeden bu çocukların fotoğraflarının çekilmesi ve sansürlenmeden kamuoyu ile paylaşılması etik bir ihlaldir. Medya acıdan ve hüznünden yaralanmak suretiyle okuyucunun ilgisini habere çekmeye çalışmıştır ve yine çocuklar ticari bir değer olarak kullanılmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haber genel olarak inşa edilişi itibariyle okuyucunun duygularını uyandırmak ve dikkatini çekmek üzere inşa edilmiştir. Özellikle enkazdan kurtarılan çocukların yüzlerinin sansürlenmemiş halleri haberde karelere ayrılarak verilmiş ve her bir çocuğun acıya, hüznü, korkuya kaç saat dayandığı vurgulanırcasına kurtarıma süreleri kırmızı zemin üzerine beyaz büyük puntolarla yazılmıştır. Bu haber her ne kadar yalnızca yaşanan deprem felaketinin boyutları ve çalışmaların başarısını ortaya koymak maksadıyla yapılmış olsa bile, çocukların mahrem hakları korunma altına alınmalıdır. Çocukların en savunmasız hallerinden duygusal içerikler üreten medya ileride bu içeriklerin hangi amaçlarla kullanılabileceği ya da olaya maruz kalan çocukların bu içeriklerle ileride karşılaşınca ne gibi travmalar yaşayabileceği konusunu gözden kaçırmamalıdır.

Tablo 3.94: “Enkazdan hayata”, Yeni Asır, 8 Şubat 2023.

	Gazete Adı ve Tarih Yeni Asır 8 Şubat 2023 Başlık “Enkazdan hayata” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Orta manşet Fotoğraf üst / alt yazısı “8 binden fazla kişi sağ olarak çıkarıldı.” “Art arda 10 ilimizi vuran 2 büyük deprem, binlerce binayı yerle ir etse de umutlarımızı yıkamadı...Felaketten 33 saat sonra bile molozların altından sağ çıkan canlar sevinç gözyaşları döktürdü...” “Hatay 29 saat” “Odabaşı mahallesi’ nde, Zekiye Kırat Apartmanı’ nın enkazından Hülya Yılmaz ve 6 aylık bebeği Ayşe Vera, 29 saat sonra sağ çıkarıldı. Anne Yılmaz ve bebeği tedavi için hastaneye kaldırıldı.” “K. Maraş 31 saat” “Menderes Mahallesi’ndeki 10 katlı binanın enkazından 31 saat sonra çıkarılan 15 aylık Meryem Işık hastaneye kaldırıldı. Ekipler, annesini de kurtarmak için aynı noktada çalışmaya devam ediyor.” “Adıyaman 29 saat” “Turgut Reis Mahallesi’ nde 5 katlı binanın enkazından Eylül iklim Bali adlı kız sağ çıkartıldı. Dördüncü katta yaşadığı öğrenilen ailenin enkaz altında kaldığı, Eylül’ ün anne, baba ve ablasının hayatını kaybettiği belirlendi.” “K. Maraş 32 saat” “8 yaşındaki Muhammet, Kahramanmaraş’ taki evlerinin enkazından 32 saat sonra sağ olarak kurtarıldı.”
Gösterge İnsanlar, yıkıntılar.	Gösteren Depremzede çocuklar, AFAD ekibi, gönüllüler, sağlık ekipleri.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocuklar, kurtarılan çocuklar, yardım ekibi.	Yan Anlam Göçük altında kalan ve arama kurtarma ekiplerince kurtarılan çocuklar. Çaresiz görünen çocuklar.

Haber başlığı analizi: “Enkazdan hayata” haber başlığından anlaşılacağı üzere, enkaz altında kalmış, ancak hayata tutunmuş olan kişilerin varlığına işaret edilmektedir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: Haberde afet bölgesinin farklı noktalarından gelen kurtuluş haberleri mizanpaj ile çeşitli karelere ayrılmış ve her birisine fotoğraf eklenerek yazılarla açıklamalarda bulunulmuştur. Özellikle görsellerin; “Hatay 29 saat”, “K. Maraş 31 saat”, “Adıyaman 29 saat”, “K. Maraş 32 saat” ifadeleri ile desteklendiği ve okuyucunun dikkatinin sayısal verilerle habere çekilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Haberin görsel analizi: Haber afet bölgesinin birçok noktasında gerçekleştirmiş enkaz altından kurtulmuş çocukların görselleriyle donatılmıştır. Fakat bu fotoğrafların hiçbirisi mozaiklenmemiştir. Dahası bir küçük kız çocuğunun henüz enkaz altından yalnızca kafasının çıkarıldığı anlar deklanşöre basılarak ölümsüz kılınmıştır. Gazetecilerin haberi okuyucuyla en hızlı bir biçimde buluşturma yarışı henüz sağlık durumu dahi belli olmayan bir çocuğun metalaştırılmasına neden olmaktadır. Bu kare bir çocuğun yalnızca kurtuluş hikâyesini anlatmaktan daha fazlasıdır, böyle zor anlar fotoğraflanırken gazetecinin iki kat daha dikkatli olması gerekmektedir. Bu kare kamunun bilgisine sunulurken, çocuğun gelecekte bir zaman bu en çaresiz anlarıyla karşılaşacağı düşüncesi unutulmamalı ve bu durumun yaratacağı travma gözden kaçırılmamalıdır. Haberde kullanılan diğer fotoğraf kareleri de bu kareden farklı değildir. Farklı noktalardan enkazdan kurtuluş olayını konu alan bu fotoğrafların hiçbirisinde flulaştırma, mozaikleme ya da diğer sansürleme tekniklerine başvurulmamıştır. Çocukların çıplak ayaklarının, kollarının, ellerinin, çaresiz acılı yüzlerinin kamuya paylaşıldığı bu anlarda mesleki ilkeler unutulmuş, çocukların bedeni tirajı arttırıcı bir içerik olarak okuyucunun ilgisine sunulmuştur.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde afet bölgesinin farklı noktalarından gelen kurtuluş haberleri mizanpaj ile çeşitli karelere ayrılmış ve haber ilgi çekici kılınmıştır. Özellikle çocukların enkazdan sağ çıkma süresine işaret eden: “Hatay 29 saat”, “K. Maraş 31 saat”, “Adıyaman 29 saat”, “K. Maraş 32 saat” ifadeleri ile okuyucunun ilgisi canlı tutulmaya çalışılmıştır. Habere konu olan çocukların fotoğraflarında hiçbir sansür uygulanmamıştır. Fotoğrafların oldukça yakın plandan

çekildiği ve detay içerdiği görülmektedir. Bu durum mahremiyete aykırıdır. Çocukların bedeni, üzüntüsü ve acı çeker halleri tirajı arttırıcı bir meta olarak okuyucuya adeta satılmıştır.

Tablo 3.95: “Seferberlik büyüdükçe canlarımız kurtuluyor.”, Aydınlik, 9 Şubat 2023.

	<u>Gazete Adı ve Tarih</u> Aydinlik 9 Şubat 2023 <u>Başlık</u> “Seferberlik büyüdükçe canlarımız kurtuluyor” <u>Haber Görselinin Konumu</u> İlk sayfa, Orta manşet <u>Fotoğraf üst / alt yazısı</u> “56 saat sonra kurtarıldı” “Vay benim oğlum geldi” “İnsanüstü çaba sevinç gözyaşları” “Adıyaman, Kahramanmaraş, Hatay...50 yaşındaki Gülay Teyze kuşunu bir an bırakmayan 13 yaşındaki Berat, Hatice abla ve kızları Elif ile Ayça...Büyük çabalarla enkazdan çıkarılan her kişi, sevinç ve alkışlarla karşılandı. Semra Teyze’ nin “Teşekkür ediyorum hepinizi çok seviyorum.” Sözleri duygulandırdı.” “Masal gibi mücadele” “Kahramanmaraş’ ta 1,5 yaşındaki Masal ve annesi, 56 saat sonra kurtarıldı. Hamile anne Masal’ ı emzirerek hayatta tuttu.”
<u>Gösterge</u> İnsanlar, yıkıntılar, işaret.	<u>Gösteren</u> Depremzede çocuklar, kırmızı ok işareti, ebeveynler, AFAD ekibi, gönüllüler, sağlıkçılar.
<u>Gösterilen</u>	
<u>Düz Anlam</u> Çocuklar, yetişkin insanlar, kurtarma ekibi.	<u>Yan Anlam</u> Yüzü inşaat tozu ile kaplı çocukların yardım ekibi tarafından kurtarılması.

Haber başlığı analizi: “Seferberlik büyüdükçe canlarımız kurtuluyor” haber başlığıyla gösterilen çaba soncunda enkazdan kurtulan kişi sayısında artış olduğuna dikkat çekilmek istenmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: Fotoğraf üst/alt yazıları şöyledir: “56 saat sonra kurtarıldı”, “Vay benim oğlum geldi” “İnsanüstü çaba sevinç gözyaşları”, “Adıyaman, Kahramanmaraş, Hatay...50, yaşındaki Gülay Teyze kuşunu bir an bırakmayan 13 yaşındaki Berat, Hatice abla ve kızları Elif ile Ayça...Büyük çabalarla enkazdan çıkarılan her kişi, sevinç ve alkışlarla karşılandı. Semra Teyze’ nin ‘Teşekkür ediyorum hepinizi çok seviyorum’ sözleri duygulandırdı”, “Masal gibi mücadele”, “Kahramanmaraş’ ta 1,5 yaşındaki Masal ve annesi, 56 saat sonra kurtarıldı. Hamile anne Masal’ ı emzirerek hayatta tuttu.” Haberde verilen “56 saat, insanüstü çaba, sevinç, Masal gibi mücadele, hamile anne Masal’ı emzirerek hayatta tuttu” ifadeleriyle haberin detaylarına okuyucunun dikkati çekilmiştir.

Haberin görsel analizi: Haber fotoğrafında yer alan çeşitli yaş aralığındaki çocukların sansürlenmemiş görsellerine yer verilmiştir. Özellikle haberde kırmızı ok işareti ile çocuğun yüzüne işaret edilmektedir. Bu haber fotoğraflarından bir kısmı her ne kadar çocukların mutlu anlarını, kurtuluş hikayelerini ve ekiplerin başarısını yansıtsa da sansürlenmeye başvurulmalı ve yazılı ifadelerle çocukların yüzlerine yansıyan mutluluk tarif edilmelidir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde başlık, fotoğraf üst/alt yazılarının ve fotoğrafların birbirleriyle örtüştüğü görülmektedir. Habere enkazdan kurtuluş hikayesi ile konu olan çocukların yüzlerinin sansürlenmemesi ise etik bir ihlal olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.96: “Devlet millet seferberliği”, Diriliş Postası, 9 Şubat 2023.

[illegible]

Haber başlığı analizi: “Devlet millet seferberliği” haber başlığından devlet ve milletin birlikte büyük bir çaba harcadığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Türkiye’de dün yaşananlar kan dondurdu”, “Dünya tarihinin en büyük deprem felaketlerinden birini yaşayan Türkiye, yine dünyada eşi olmayan bir devlet-millet seferberliği seriliyor. AFAD’ ın Pazarcık’taki 7.7’ lik ilk deprem için oluşturduğu ve 9 saat sonraki 7.6’lık Elbistan depremiyle bozulan koordinasyonu, ulaşımın açılmasıyla birlikte dün itibariyle büyük ölçüde yeniden sağlandı.103 bin 800 arama kurtarma personeli dün enkazdan binlerce kişiyi kurtardı.71 ilden on binlerce kişi ve yüzlerce yardım tırı depremin vurduğu illere akın etti” biçiminde yazılan fotoğraf yazılarından doğal afetin detaylarına ilişkin bilgi sunulmaktadır. “Kan dondurdu”, “Çar Bombası’ na eş değer” ifadeleri ise olayı daha da ürkütücü kılmakta ve okuyucunun habere olan ilgisini arttırmaktadır.

Haberin görsel analizi: Sayfanın tam ortasına yerleştirilen diz çökmüş bir adam görseli ve kucağında ise bir çocuk görülmektedir. Bu fotoğraf haberi çarpıcı kılmıştır. Çocuğun yüzü görünmemektedir. Sayfanın kenarlarına ise depremden dolayı enkaz altında kalan ve kurtarılan çocukların görsellerine yer verilmiştir, fakat bu görseller hiçbir suretle sansürlenmemiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Kullanılan haber dili okuyucunun dikkatini olaya çekecek bir biçimdedir. Ayrıca haberde kullanılan görsellerde hiçbir sansür tekniğine başvurulmamıştır. Gerek enkazdan çıkarılan çocuğun inşaat tozuyla kaplı yüzüne yer verilmiş, gerekse çocukların çaresizlik ve şaşkınlık içerisindeki yüzleri kamuya paylaşılmıştır.

Tablo 3.97: “Devlet-millet seferber”, Türkiye, 9 Şubat 2023.

	Gazete Adı ve Tarih Türkiye 9 Şubat 2023 Başlık “Devlet-millet seferber” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, sol orta manşet Fotoğraf üst / alt yazısı “44 saat sonra kurtarılan 2 yaşındaki Suriyeli Vafe’ nin korkusu gözlerine yansdı...” “Kapakta can suyu” “Soğukkanlı duruş...” “Çocuklar hayata tutundu” “Enkazdan umut çıktı” “İki gün sonra enkazdan çıktılar. Elindeki kuşu bırakmayan da vardı; ‘Uyuyorum gelmem, biraz dinleneyim’ diyen de...”
Gösterge İnsanlar, yıkıntı.	Gösteren Depremzede çocuklar, AFAD ekibi, molozlar.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocuk, korku, acı, üzüntü.	Yan Anlam Yaralı çocuklar ve yardım edilen çocukların acılı, üzüntülü ve şaşırmış halleri.

Haber başlığı analizi: “Devlet-millet seferber” haber başlığının bütünleştirici bir haber başlığı olduğu görülmektedir. Başlık tek başına düşünüldüğünde devletin ve milletin yaşanan bir olaydan ötürü birlikte hareket ettiği anlaşılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “44 saat sonra kurtarılan 2 yaşındaki Suriyeli Vafe’ nin korkusu gözlerine yansdı...”, “Kapakta can suyu”, “Soğukkanlı duruş...”, “Çocuklar hayata tutundu”, “Enkazdan umut çıktı”, “İki gün sonra enkazdan çıktılar. Elindeki kuşu bırakmayan da vardı; ‘Uyuyorum gelmem, biraz dinleneyim’ diyen de...” Fotoğraf yazılarında haber görsellerinin betimlenmediği görülmektedir. Zaten sansürlenmeyen çocukların fotoğraflarının bir de böyle betimlemelerle pekiştirilmesi etik ihlalin daha da artmasına neden olmaktadır.

Haberin görsel analizi: Haberde çocukların yüzlerinin flulaştırılmadığı görülmektedir. Özellikle bir fotoğrafta Suriyeli olduğu ifade edilen çocuğun boynunda boyunlukla enkazdan çıkmış hali yakın plan bir pozlama ile kayıt altına alınmıştır. Bu yakın plan çekimden çocuğun yüzünün korku ve hüznü dolu olduğunu anlamak mümkündür. Bir başka karede ise su şişesinin kapağı ile su içirilen yaralı çocuğun fotoğrafına yer verilmiştir yine bu görselde yakın plan bir çekimdir. Çocukların mahremiyetleri görmezden gerilerek en çaresiz hallerinden görseller malzeme edilerek mesleki etik ilkeler ihlal edilmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde “korkusu gözlerinden yansdı, soğukkanlı duruş” ifadeleriyle fotoğrafların anlamları pekiştirilmiştir. Bu okuyucunun ilgisini, dikkatini habere yoğunlaştırmak için bir betimleme yöntemidir. Ayrıca habere konu olan çocukların fotoğrafları çok yakın plandan çekilmiştir. Öyle ki bu fotoğraflardan çocukların acısını ve çaresizliğini okumak mümkündür. Çocukların açısından tirajlık malzeme elde edilmiştir. Fotoğrafların sansürlenmemiş olması ise etik bir ihaldir. Fotoğraflar kare ve beyaz çerçeve içerisinde yerleştirilerek daha da ilgi çekici kılınmıştır.

Tablo 3.98: “Yüzde 100 mucize”, Takvim, 11 Şubat 2023.

	Gazete Adı ve Tarih Takvim 11 Şubat 2023
	Başlık “Yüzde 100 mucize” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Orta manşet
	Fotoğraf üst / alt yazısı “Asrın felaketinin üzerinden 5 gün geçti. Yaralarımız çok derin ama umutlarımız hiç bitmedi.” “Enkazdan 101 saat sonra kurtarılan Tanem le 105 saat sonra çıkarılan Yusuf Bebek de hepimize aynı dersi verdi: Mucize budur.” “Babacığım seni seviyorum ben çok iyiyim” “Küçük Tanem 101 saat sonra gökyüzünü tekrar gördü. Ve ilk olarak dudaklarından şu sözler döküldü: Babacığım seni çok seviyorum, ben iyiyim. Hastaneye gidince su içecek miyim?” “3 katlı evin enkazından önce 1.5 yaşındaki Yusuf, 20 dakika sonra da ağabeyi Muhammed kurtarıldı. Korkuyla etrafa baktı. Ağabeyinin ise bir ricası vardı: Kavrurma ile kola istiyorum...” “Kavrurma yemek, kola içmek istiyorum.” “Yalnız değilsin evlat!” “Deprem, birçok yavruyu kimsesiz bıraktı! Ama Türkiye, hepsine kucak açtı. İki günde 95 binden fazla kişi, o miniklere koruyucu aile olmak için başvuru yaptı.”
Gösterge İnsanlar, yıkıntı, işaretler.	Gösteren Depremzede çocuklar, kırmızı konuşma balonları işaretleri, AFAD ekibi, askerler, sağlıkçılar.
Gösterilen	
Düz Anlam Acı çeken çocuk, yüzü çamurlu çocuk.	Yan Anlam Enkazdan kurtarılan çocuklar. Yorgun, üzgün, şaşırılmış çocuklar. Yüzünde enkazın moloz ve çamur izlerini taşıyan çocuk.

Haber başlığı analizi: “Yüzde 100 mucize” haber başlığı ile yaşanan olayın tam anlamıyla bir mucize olduğu ifade edilmek istenmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Asrın felaketinin üzerinden 5 gün geçti. Yaralarımız çok derin ama umutlarımız hiç bitmedi”, “Enkazdan 101 saat sonra kurtarılan Tanem

le 105 saat sonra çıkarılan Yusuf Bebek de hepimize aynı dersi verdi: Mucize budur” “Babacığım seni seviyorum ben çok iyiyim”, “Küçük Tanem 101 saat sonra gökyüzünü tekrar gördü. Ve ilk olarak dudaklarından şu sözler döküldü: Babacığım seni çok seviyorum, ben iyiyim. Hastaneye gidince su içecek miyim?” “3 katlı evin enkazından önce 1.5 yaşındaki Yusuf, 20 dakika sonra da ağabeyi Muhammed kurtarıldı. Korkuyla etrafa baktı. Ağabeyinin ise bir ricası vardı: Kavurma ile kola istiyorum...” “Kavurma yemek, kola içmek istiyorum”, “Yalnız değilsin evlat!” “Deprem, birçok yavruyu kimsesiz bıraktı! Ama Türkiye, hepsine kucak açtı. İki günde 95 binden fazla kişi, o miniklere koruyucu aile olmak için başvuru yaptı.” Biçiminde inşa edilen fotoğraf üst/alt yazıları enkaz altında kalan çocukların kurtarıma süreleri yer verilmiş. Özellikle enkaz altından çıkan çocukların ilk anda ağızlarından dökülen “babacığım seni çok seviyorum, kavurma ve kola istiyorum” şeklindeki ifadeler okuyucuda çeşitli duyguların uyanmasına neden olmaktadır. Bu duygular okuyucunun ilgisinin haberin detaylara kaymasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle de genele olarak olayda mağdur olan kişilerin ağzından dökülen ilk sözcükler haberi çekici kılmak için dikkat uyandırır bir mizanpaj tekniği ve punto ile sunulur. Nitekim bu haberde çocukların ağzından dökülen ilk ifadeler kırmızı konuşma balonu üzerine beyaz renkle kalın ve büyük puntolarla yazılmıştır.

Haberin görsel analizi: Haberde enkazdan henüz çok yeni çıkarıldığı anlaşılan çocukların yüzlerinin sansürlenmediği görülmektedir. Bir çocuğun sedyedeki anının yakından fotoğraflandığı kareden çocuğun yüzündeki acı ve yorgunluğu anlamak mümkündür. Bir başka karede ise çocuğun yüzü enkazdan çıktığı için moloz ve çamur parçaları ile doludur. Çocuğun yaşadığı acı, korku ve endişe bu yakın plan fotoğraf incelendiğinde hemen anlaşılmaktadır. Bu haberde de fotoğrafların sansürlenmediği görülmektedir üstelik yakın plan çekimlerin yapılarak çocuğun mahremiyetinin de zedelendiği anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde enkazdan çıkarılan çocukların ağızlarından dökülen ilk ifadeler okuyucuda duygusal simgesel mesaj uyandırmak için özel olarak tasarlanmıştır. Kırmızı ve beyaz renklerden yararlanarak sunulana ifadeler okuyucunun ilgisini habere arttırmak içindir. Nitekim çocukların ilk ifadeler kırmızı konuşma balonu üzerine beyaz renkle kalın ve büyük puntolarla yazılmıştır. Haberde çocukların yüzleri flulaştırılmadan, yakın plan çekim yapılarak verilmiştir. Yüzü enkazdan çıktığı için moloz ve çamur parçaları ile dolu olan çocuğun yaşadığı acı,

korku ve endişenin yakın plandan fotoğraflanması haberi daha cezbedici kılmak içindir. Ayrıca çocuğun yüzünün moloz parçaları ve çamurla kaplı olduğu bu anlar haberin içerisinde de yazılı olarak ifade edilmiştir. Bu yazı kırmızı ok işareti ile belirtilerek fotoğraf ve yazı bütünlüğünün okuyucunun zihninde tamamlanması sağlanmıştır.

Tablo 3.99: “Acı ve umut”, Türkiye, 10 Şubat 2023.

	Gazete Adı ve Tarih Türkiye 10 Şubat 2023 Başlık “Acı ve umut” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Sür manşet Fotoğraf üst / alt yazısı “Afetin 4. gününde enkazdan sağ çıkan her can umut tazelandı, acı süreçte buruk bir mutluluk oldu” “Adı: Enkaz bebek” “Enkazdan çıkarılıp Ankara’ ya götürülen bir bebeğin alına görevliler kimliği tespit edilmediği için ‘Enkaz Bebek’ diye yazdı. Koruma altına alınan bebeğin ismi, alın yazısından bir parça oldu.” “90 saat sonra çıkarıldı. Süt var mı diye sordu” “Hatay’ da enkaz altında kalan 10 yaşındaki Hilal Sağlam, 90. Saatte sağ çıkarıldı. İtfaiye ekiplerinden süt isteyen küçük kız, hastaneye götürüldü.” “Aile Bakanlığı: Çocukları kimseye emanet etmeyin.”
Gösterge İnsanlar, yıkıntı.	Gösteren Depremzede çocuklar, bina enkazı, kurtarma ve sağlık ekibi.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocuk ve kurtarma ekipleri.	Yan Anlam Kurtarma ekiplerince enkazdan kurtarılan çocuklar.

Haber başlığı analizi: “Acı ve umut” başlığı üzüntü yaratan, acı veren ama aynı zamanda hala umudun olduğu bir olayı tarif etmek için kullanılmıştır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Afetin 4. gününde enkazdan sağ çıkan her can umut tazelendi, acı süreçte buruk bir mutluluk oldu”, “Adı: Enkaz bebek”, “Enkazdan çıkarılıp Ankara’ ya götürülen bir bebeğin alnına görevliler kimliği tespit edilmediği için ‘Enkaz Bebek’ diye yazdı. Koruma altına alınan bebeğin ismi, alın yazısından bir parça oldu”, “90 saat sonra çıkarıldı. Süt var mı diye sordu”, “Hatay’ da enkaz altında kalan 10 yaşındaki Hilal Sağlam, 90. Saatte sağ çıkarıldı. İtfaiye ekiplerinden süt isteyen küçük kız, hastaneye götürüldü”, “Aile Bakanlığı: Çocukları kimseye emanet etmeyin.” Biçiminde yazılan fotoğraf üst/alt yazılarında afetin kaçınıcı günü ve kaçınıcı saatinde kurtarılan çocukların bilgisine yer verilmektedir. Kimliği tespit edilemeyen bir çocuğa “enkaz bebek” adının koyulduğu ifade edilmektedir. Haberde Aile Bakanlığı’nın; “çocukları kimseye emanet etmeyin” ifadesine yer verilmiştir. Bu ifade okuyucular içinde uyarıcı bir etki yaratmaktadır.

Haberin görsel analizi: Haberde çocukların yüzlerinin sansürlenmediği görülmektedir. Kurtarma ekibinin enkazdan çıkardığı çocuğun sedyedeki hali fotoğraflanmıştır ve fotoğrafın üzerine “süt var mı diye sordu” biçiminde bir yazı eklenerek habere olan ilgi arttırılmıştır. Bu ifade siyah zemin üzerine sarı ve beyaz puntolarla ile yazılarak daha da dikkat çekici kılınmıştır. Diğer karede ise bebeğin yüzünün sansürlenmediği ve yakın plandan yüzünün çekildiği görülmektedir. Bebeğin alnına “enkaz bebek” yazılmıştır ve adeta bebeğin sahipsiz olduğu vurgulanmıştır. Bu durum ise kötü niyetli kişilerce kullanılabilir. Habercilik mesleki ilkelerine aykırı bir durumdur.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde özellikle süregelen afet süresince akıllara sıkça takılan “kimsesiz çocuklara ne olacak” düşüncesinin aydınlatılması ve en azından kaosu önüne geçilmesi yönünde bilgilendirici bir niteliktedir. Haberde “Aile Bakanlığı: Çocukları kimseye emanet etmeyin” şeklinde bir ifadeye yer verilmiş ve yetkilerin bu konuda titiz olduğu hatırlatılmıştır. Medyanın da aynı hassasiyetle hareket ederek özellikle kimsesiz çocukların yakın plan ve sansürsüz fotoğraflarını kullanmaması gerekmektedir. Bu durum habercilik etik ilkelerine aykırı bir durumdur aynı zamanda çocuklar için de tehlike yaratabilir. Haberde siyah, sarı, kırmızı ve

beyaz renkler kullanılarak kontrast yapılmıştır ve haberin okuyucunun ilgisi çekmesi sağlanmıştır.

Tablo 3.100: “Yüzyılın felaketi”, Cumhuriyet, 7 Şubat 2023.

	Gazete Adı ve Tarih Cumhuriyet 7 Şubat 2023 Başlık “Yüzyılın felaketi” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Orta ve sağ alt manşet
Gösterge İnsanlar, yıkıntı.	Gösteren Depremzede çocuklar, kurtarma ekibi, bina enkazı.
Gösterilen	
Düz Anlam Yıkıntı içerisindeki çocuk.	Yan Anlam Enkaz altından emekleyerek çıkan kız çocuğunun kurtarıldığı an.

Haber başlığı analizi: “Yüzyılın felaketi” biçiminde atılan başlıkla, felaketin önemine dikkat çekilmiştir.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Kahramanmaraş merkezli iki deprem Türkiye’ yi yıktı”, “16 ülkede hissedildi”, “1541 ölü 9 bin 733 yaralı”, “Binlerce insan enkaz altında kalırken saatler sonra çıkarılanlar umut ışığı oldu” “Emekleyerek çıktı”, “Kahramanmaraş Göksun’ da ekipler, yaşam üçgenindeki çocuğu kurtardı. Küçük kız emekleyerek enkaz altından dışarı çıktı.” Fotoğraf üst/alt yazılarında depremde ölen ve yaralanan kişilerin sayıları belirtilmiştir. Haberde emekleyerek enkazdan altından çıkan kız çocuğuna dikkat çekilmiş ve çocuğun yaşam üçgeni sayesinde hayatta kaldığı ifade edilerek bilgilendirici bir içerik sunulmuştur.

Haberin görsel analizi: Haber fotoğrafına bakıldığında enkaz altında emekler pozisyonundaki kız çocuğunun sansürlenmemiş yüzü ve bedeni görülmektedir. Haber fotoğrafı incelendiğinde çocuğun yüzünün enkaz tozuyla kaplı olduğu ve gözünün altının yara aldığı anlaşılmaktadır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Bu haberde yaşam üçgeninin oluşması sayesinde hayatta kalan kız çocuğunun kurtuluş hikayesine yer verilmektedir. Özellikle haberde yaşam üçgenine dikkat çekilmiş ve okuyucu için bilgilendirici bir içerik sunulmuştur. Haber bu açıdan kamuoyunu aydınlatıcı ve öğretici rolünü yerine getirmiştir. Fakat aynı duyarlılık çocuğun fotoğrafı çekilirken gösterilmemiştir. Henüz enkaz altından çıkmamış ve sağlık durumu hakkında ki bilgi kesinleşmemiş olan kız çocuğunun bu en savunmasız halinin fotoğraflanması ve mozaiklenmeden kullanılması gazetecilik meslek ilkelerine aykırı bir durumdur. Zira çocuğun yüzü gri enkaz tozu ile kaplıdır ve çocuk endişe dolu bakışlarla etrafa bakmaktadır. Medya bu gibi anları ilgi çekici birer malzeme olarak kullanmamalıdır.

Tablo 3.101: “Ses var devlet yok”, Cumhuriyet, 8 Şubat 2023.

[illegible]

Haber başlığı analizi: “Ses var devlet yok” haber başlığından devletin bir sese kulak vermediği anlamı çıkmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Deprem bölgesinde enkaz altından ‘kurtarın’ çığlıkları yükseliyor”, “En az 5 bin 434 can kaybı 31 bin 777 yaralı”, “Afet bölgesinde kötü hava koşulları sürüyor. Arama kurtarma çalışmalarında enkazdan sağ çıkarılanlar umutları yeniden yeşertiyor”, “Dayanılmaz acı”, “Kahramanmaraş’ta Mesut Hançer, enkaz altında yaşamını yitiren 15 yaşındaki kızı İrmak’ ın elini bırakamadı. AFP tarafından servis edilen fotoğraf, dayanılmaz acıyı gösteren onlarca kareden biri oldu” şeklinde kaleme alınan fotoğraf üst/alt yazılarından enkazdan kurtarılmayı bekleyen kişilerin olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca haberde ölü ve yaralı sayısına yer verilerek, depremin simgesi haline gelen enkaz altındaki çocuğunun elini bırakmayan babanın görseline de atıfta bulunan bir yazı yazılmıştır.

Haberin görsel analizi: Haberde iki kare göze çarpmaktadır. Bu karelerden ilki henüz enkaz altında olan çocuğun tedirgin yüzünün sansürsüz halinin yer aldığı karedir. Diğer karede ise depremin simgesine haline gelmiş karelerden birisi yer almaktadır. Baba, enkaz altında kalarak yaşamını yitirmiş kızının enkazdan dışarı uzanan elini tutmaktadır. Bu kare kamuoyunun duyguları üzerinde büyük bir etki yaratmıştır.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde fotoğrafların sansürlenmediği görülmektedir. Ayrıca haberde “neredesiniz?” haykırışı, ‘kalanlar yaşam savaşı’, ‘dayanılmaz acı’ ifadeleri okuyucunun dikkati habere çekilmek istenmiştir.

Tablo 3.102: “10. günde hayata dönüş”, Yeniçağ, 16 Şubat 2023.

	Gazete Adı ve Tarih Yeniçağ 16 Şubat 2023 Başlık “10. günde hayata dönüş” Haber Görselinin Konumu İlk sayfa, Orta manşet Fotoğraf üst / alt yazısı “Depremden mucize kurtuluşlar sürüyor. Adıyaman’da Merve Apartmanı’nın enkazından 77 yaşındaki Fatma Güngör, depremin 212. saatinde, Kahramanmaraş’ın Onikişubat ilçesinde 42 yaşındaki Melike İmamoğlu 222. saat sonra, aynı kentte Kalkan Apartmanının en kazından da 74 yaşındaki Cemile Kekeç 227 saat sonra, Hatay’ın Antakya ilçesi Oymak Sokak’taki Uğur Apartmanı’nın enkazından ise Ela isimli bir kadın ve çocukları Meysam ve Ali Bağdet 228. saat sonra sağ çıkarıldı.” “Meysam Bağdet” “Ali Bağdet” “Birce iyileşiyor” “2 kardeşi depremde hayatını kaybetti...”
Gösterge İnsanlar, fotoğraf, işaret.	Gösteren Depremzede çocuklar, sarı ok işareti, uyuyan 3 kız kardeşin fotoğrafı, sağlık ekibi.
Gösterilen	
Düz Anlam Çocuk, kurtarılmı, yaralı çocuk.	Yan Anlam Enkaz altından çıkarılan yaralı çocuklar.

Haber başlığı analizi: “10. günde hayata dönüş” haber başlığında 10 günlük sürenin geçtiği ve bu süre sonrasında hayatta döndüğü yani canlı olduğu anlatılmaktadır.

Fotoğraf üst/alt yazısı analizi: “Depremden mucize kurtuluşlar sürüyor. Adıyaman’da Merve Apartmanı’nın enkazından 77 yaşındaki Fatma Güngör, depremin 212. saatinde, Kahramanmaraş’ın Onikişubat ilçesinde 42 yaşındaki Melike İmamoğlu 222. saat sonra, aynı kentte Kalkan Apartmanının en kazından da 74 yaşındaki Cemile Kekeç 227 saat sonra, Hatay’ın Antakya ilçesi Oymak Sokak’taki Uğur Apartmanı’nın enkazından ise Ela isimli bir kadın ve çocukları Meysam ve Ali Bağdet 228. saat sonra sağ çıkarıldı” “Meysam Bağdet”, “Ali Bağdet”, “Birce iyileşiyor”, “2 kardeşi depremde hayatını kaybetti...” Haber yer alan fotoğraf yazılarında hem kişilerin kurtartılma sürelerine işaret edilmiş hem de sağlık durumları hakkında bilgi sunulmuştur. Aynı zamanda hayatını kaybeden kişilerin de bilgilerine yer verilmiştir.

Haberin görsel analizi: Haberde enkazdan kurtarılan çocukların yüzlerinin flulaştırılmadığı ya da mozaiklenmediği fotoğraflarına yer verilmiştir. Bu fotoğraflardan çocukların yüzlerindeki acı okunmaktadır. Fotoğraflar içerisinde en dikkat çekici kare ise, “Birce iyileşiyor” fotoğraf yazısı ile verilen Birce adlı bebeğin yüzünün yaralanmış halidir. Fotoğrafta hiçbir sansür uygulanmamıştır ve bebek okuyucunun vicdanını sızlatacak bir biçimde haberde malzeme olarak kullanılmıştır. Ayrıca bebeğin kısmen iyileşmiş haline sarı ve kalın bir ok işareti ile gönderme yapılmıştır ve haber daha da ilgi çekici kılınmak istenmiştir.

Analizlerin ortak değerlendirilmesi: Haberde görsellerde sansür uygulanmamıştır. Çocukların fotoğrafları daire, kare biçiminde şekiller içerisine alınarak daha da belirgin kılınmıştır. Çocukların acı çeker haldeki ya da yaralı yüz ifadeleri kamuoyuna sunularak kamunun vicdanı yoklayarak habere dikkat çekilmek istenmiştir. Haberde kişilerin kurtartılma sürelerine işaret edilmiş ve sağlık durumlarına ilişkin bilgi sunulmuştur. Aynı zamanda hayatını kaybeden kişilerin de bilgileri de haberde yer almıştır.

SONUÇ

Kitle iletişim araçlarının başında gelen gazeteler okur kitlenin haber alma özgürlüğünde önemli bir rol oynamaktadır. Kitleyi eğiten, öğreten, bilgilendiren gazeteler aynı zamanda gündeme ilişkin çeşitli konularda da kamuoyunun oluşmasında önemli bir görev üstlenmektedir. Gazeteler bu üstlendiği görevlerden hareketle en güncel ve tarafsız bilgiyi gündeme taşıma noktasında büyük bir çaba göstermektedir. Bir başka bakış açısıyla gazeteler kitleyi, yazılı ve görsel materyaller yoluyla bilgilendirirken aynı zaman çeşitli konuları öğrenmesinde ve bazı davranış kalıplarını benimsemesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu açıdan özellikle suçla ilişkili haberler söz konusu olduğunda gazetelerin haber diline ve haber mizanpajı biçimine yani haber çerçeveleme tarzına dikkat etmesi gerekmektedir. Zira medya gündemi ilişkin haberleri seçerken bir önemlilik ve ilgi çekicilik sırasına oluşturmaktadır. Ardında haber çerçeveleme biçimlerine başvurarak gündemlerini inşa etmektedirler. McCombs ve Shaw, medyanın bazı konuları ve olayları ön plana çıkarmak suretiyle bazılarını ise daha arka plana atmak suretiyle gündemi inşa ettiğinin altını çizmektedirler (1972:186). Medyanın gündemi belirlemesi hususunda çeşitli araştırmalarda çoğunlukla referans gösterilen 11 temel çerçeveleme biçimi söz konusudur. Tankard' ın belirttiğine göre bu çerçeveleme biçimleri şöyledir: "Başlıklar, alt başlıklar, fotoğraflar, fotoğraf altları, manşetler, kaynak seçimi, alıntı seçimi, tanıtımlar, logolar, istatistikler ve şemalar, son cümleler ve paragraflar" (2001:101). Bu çerçeveleme biçimleri kimi zaman bilinçli kimi zaman ise farkında olmadan okuyucu olumsuz davranışlara yönlendirecek biçimde kullanılabilir. Bu açıdan suç konulu haber söz konusu olduğunda oldukça dikkatli davranmak gerekmektedir. Zira haber metninde suç aletinin ifade ediliş biçimi, suç araçlarının görsellerinin kullanımı, suçun işlenme yönteminin hikayeleştirilmesi ile detaylı bir biçimde sunumu suça eğilimli kişilerde teşvik edici bir unsur olabilir dahası benzer şiddet davranışlarının öğrenilmesinde rol oynayabilir. Aynı zaman da gazetelerin haberleri inşa ediş biçiminin suçun nasıl işlendiğine yönelik olmasından daha çok, suçun işlenmesinin önüne geçmede ne gibi tedbirlerin alınabileceği yönünde uzman görüşlerine de yer verecek bir biçimde olması gerekmektedir. Bu araştırmada genel anlamda varılan sonuçlardan ilki haberlerin çoğunlukla suç aletine ve suçun işlenme yöntemine işaret eden bir yazım tarzı ve mizanpajla sunulması, ancak tedbirler ve caydırıcı konulara ilişkin herhangi bir bilginin ise sunulmamasıdır. Yine bunun yanında neredeyse hiçbir

haberde uzman görüşlerine yer verilmemesi de dikkat çeken sonuçlar arasında yer almaktadır. Özellikle gazetelerin, suçun nedenleri ve nasıl önlenebileceği konusuna mesafeli durmasının altında yatan neden suçun işleniş biçiminin ve suç aletinin okur kitle tarafından daha ilgi çekici bulunuyor olmasından kaynaklanabiliyor olabilir. Dolayısıyla bu durum gazetelerin haber çerçeveleme biçimini şekillendirmekte, dahası gazetelerin ilgiyi çekebilmek için etik kaygıları da bir kenara bırakmasına neden olabilmektedir. Özellikle suça ilişkin haberler söz konusu olduğunda gazeteler, çocukları hem mağdur damgası ile hem de suçlu damgası ile haber içerisinde yeniden inşa etmektedirler. Çocukların içerisinde yer aldığı olaylarda çocukların çocuk kimliği unutulmakta ve tıpkı bir yetişkin muamelesi uygulanarak hatalı söylemler türetilmekte ve suça meyilli çocukların da benzer suçları işlemesine zemin hazırlanmaktadır. Zira bu araştırmada varılan sonuçlardan bir diğeri de ise gazetelerin etik ihlaller yaptığı yönündedir. Örneğin; suç aletinin mozaiklenmemesi, mağdur ya da suçlu olsun çocukların fotoğraflarının flulaştırılmadan kullanılması, suçun işleniş yönteminin ve hatta suç aleti temin etmenin yollarının sunulmasına kadar birçok hususta gazeteler habercilik etik ilkelerini ihmal etmektedirler. Nitekim bu araştırmada çocuklar ile ilgili suç haberlerinin inşa ediliş biçimini detaylıca kavramak, şiddet haberlerinin konularına bakarak işlenen suçların birbiriyle benzer olup olmadığını kavramaya çalışarak şiddetin öğrenilebilir bir yanının olup olmadığı hakkında fikir yürütebilmek, aynı zaman suç haberlerinde gazetelerin kullandığı görseller ve mizanpaj tekniklerini manipüle edip etmediklerini ortaya koymak gibi temel bir amaçla yürütülmüştür. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran özgün yönde tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Literatür tarandığında çocukların çoğunlukla temsil konularıyla ilişkili bir biçimde ele alındığı özgün çalışmalar bulunmaktadır. Fakat bu çalışmada ise daha geniş bir gazete arşiv taramasına yer verilmiş, şiddet haberlerinin konularına bakarak işlenen suçların birbiriyle benzer olup olmadığı kavranmaya çalışılarak aynı zamanda suç aletinin nasıl temin edildiği ve temin edilme yönteminin aleni bir biçimde sunulup sunulmadığı ortaya çıkarılmaya çalışmıştır. Bu açıdan sonuca giden yolda geniş bir gazete arşiv taraması yapılarak güncel bir veri elde edilmiştir.

Türkiye'deki basılı 42 ulusal gazetenin 01 Eylül 2017- 01 Ocak 2023 tarih aralığındaki yayınları taranarak toplamda 73.743 gazete sayfası incelenmiştir. İncelenen gazeteler şunlardır; Takvim gazetesi, Şok gazetesi, Güneş gazetesi, Yeni Şafak gazetesi, Türkiye gazetesi, Akit gazetesi, Akşam gazetesi, Karar gazetesi,

Diriliş Postası gazetesi, Milat gazetesi, Cumhuriyet gazetesi, Sözcü gazetesi, Yenisöz gazetesi, Yeni Asya gazetesi, Birgün gazetesi, Aydınlık gazetesi, Doğruhaber gazetesi, Günboyu gazetesi, Dokuz Sütun gazetesi, Sonsöz gazetesi, Anayurt gazetesi, Yeni Mesaj gazetesi, Dünya gazetesi, Yeniçağ gazetesi, Star gazetesi, Posta gazetesi, Sabah gazetesi, Habertürk gazetesi, Milliyet gazetesi, Hürriyet gazetesi, Vatan gazetesi, İstiklal gazetesi, Yeni Birlik gazetesi, Korkusuz gazetesi, Millî Gazete gazetesi, Yeni Asır gazetesi, Ortadoğu gazetesi, Yurt gazetesi, Hürses gazetesi, Analiz gazetesi, Türkgün gazetesi, Evrensel gazetesi. Bu gazetelerden 21 gazetede çocuk, suç ve şiddet konulu habere ulaşılmıştır. Söz konusu gazeteler ise şunlardır; Takvim gazetesi, Şok gazetesi, Güneş gazetesi, Yeni Şafak gazetesi, Türkiye gazetesi, Akit gazetesi, Akşam gazetesi, Karar gazetesi, Diriliş Postası gazetesi, Milat gazetesi, Doğruhaber gazetesi, Dokuz Sütun gazetesi, Dünya gazetesi, Posta gazetesi, Sabah gazetesi, Habertürk gazetesi, Milliyet gazetesi, Hürriyet gazetesi, Yeni Asır gazetesi, Ortadoğu gazetesi, Türkgün gazetesi. Araştırmada 314 tane çocuk ve şiddet konusu içeren haber tespit edilmiştir. Daha sonra bu haberler ikinci bir analiz işleminden geçirilmiştir bunun sonucunda ise çocukların dahil olduğu haberlerde suça ilişkin çeşitli bilgilerin de sunulduğu ve aynı zamanda suç mağduru çocuklara ilişkin 90 haber bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. 90 haber kendi içerisinde 8 alt kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler ise şunlardır;

- Cinayet İşleyen Çocukların Yer Aldığı Haberlerin Semiyotik incelemesi,
- Çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin haberlerin semiyotik incelemesi,
- Dizi setindeki silahlı sahnelerden etkilenen çocukların konu edinildiği haberlerin semiyotik incelemesi,
- Olayda ölen ya da mağdur olan çocukların yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Çocukların ölümüne yol açan “şırınga çikolata” haberlerinin semiyotik incelemesi,
- Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi,
- Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak çocukların mağdur edildiği haberlerin semiyotik incelemesi,
- Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alış biçiminin semiyotik incelemesi.

Söz konusu kategorilerin detaylı sonuçlarına ve değerlendirmelerine geçmeden önce, araştırmadan yurt dışında gerçekleşen suç ve çocuk konulu haberlerin kapsam dışı tutulduğunu ifade etmek gerekmektedir. Çünkü araştırmada ulusal gazeteler ve ulusal suç, şiddet konuları ele alınmıştır. Fakat yurt dışında gerçekleşen suç ve çocuk konulu haberlerin konuları da önemli sonuçlar vermektedir. Kısaca değinilecek olursa Türkiye’de gerçekleşen şiddet konularının aksine; ırkçı saldırı, zorbalık, militan çocuk yetiştirme, silahlı çocuk (sansür yok), Filistin/İsrail ilişkisi ve mağdur Filistinli çocuk betimlemesi, Ukrayna/Rusya savaşı ve Ukraynalı yaralı çocuklar (sansür yok), okul baskını-mağdur öğrenciler ve silah kullanımı konularını içeren haberler bulunmaktadır.

“Suçla İlişkilendirilen Çocukların Suç Araçlarıyla Birlikte Gazetelerde Yer Alan Görsellerinin Semiyotik İncelemesi” başlığı altında yürütülen ve yukarıda sıralanan kategoriler bağlamında bir inceleme yapılan bu araştırmanın sonuçları biraz daha derinleştirildiğinde özellikle suç haberine konu olan çocukların suç aletini kullanma bilgisine sahip olması çarpıcı ve önemli bir sonuçtur. Dahası araştırma oldukça önemli bir başka sonucu daha ortaya çıkarmaktadır. Çocuklar silah kullanma bilgisine ve yeteneğine sahiptir bunun yanında ise silah nasıl temin edilir, hangi araçlar silah olarak kullanılabilir konularına da oldukça hâkim görülmektedirler. Özellikle bu durum bir başka tartışma konusunu ve sonucunu da doğurmaktadır o da silah satışlarında denetimin yetersiz kalması özellikle online alışverişle düşük fiyatlarla silah edinilebilmesidir. Çocuk yaştaki kişilerin silahlara kolay bir biçimde erişmesi bireysel silahlanmanın tehlikeli boyutlara ulaştığının da bir göstergesidir. Araştırmada varılan sonuçlardan bir diğeri ise çocukların problemlerini çözmede şiddeti bir araç olarak kullandığı gerçeğidir. İncelenen haberlere göre, öfke kontrollünü kaybeden çocuklar ölümle sonuçlanan olaylara neden olmaktadır. Sonuçlara bakıldığında çocukların bir kısmının işledikleri suçları gizleme eğiliminde olduğu da görülmektedir. Ayrıca araştırmada zayıf güvenlik önlemlerinin de şiddetin engellenmesinde bir etken olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerde bireysel silahlanma yaşının çocuk sayılabilecek yaşlara düştüğü ve çocukların şiddete dair öğrendiği bilgileri

rahatlıkla kullanabileceği sonucuna varılmıştır. Çocukların ateşli silahları bir eğlence aracı olarak görmektedir. Çünkü silahlar erken çocukluk döneminden itibaren oyuncak olarak satın alınmaktadır bu durum yatkınlık yaratmaktadır. Haberler ise silahlara erişimden, suç delillerinin yok edilmesi yöntemlerine varıncaya detaylı bir biçimde kaleme alınmaktadır. Haberlerde silahlar sansürlenmemektedir. Nitekim kimi haberlerde silahla nasıl nişan alındığının adeta bilgisi sunulmaktadır. Çocukların yüzleri ise mozaikleme, flulaştırma ya da diğer sansürleme yöntemlerine başvurulmadan haberde gösterilmektedir. Ölmüş ve yaşamı son bulmuş çocukların zaten mağdur olduğu unutulurak yüzleri ve hayatları afişe edilerek kamunun ilgisi habere çekilmeye çalışılmaktadır. Gazetecilik meslek ilkeleri, gazetecilik etik ilkeleri daha çok okunmak ve tıklamak için görmezden gelinmektedir. Cinayet işleyen çocukların yer aldığı haberlerde çoğunlukla suç aleti olarak; pompalı tüfek, tabanca gibi ateşli silahlarla öldürme, balta, sopa ya da tokat atma ile öldürme, saldırma ve yaralama eylemlerinin olduğu görülmektedir.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç ise haberlerde çocuğun arasında kan bağı olduğu kişileri bile katledileceğinin vurgusunun yapılmasıdır. Aynı zamanda suç aleti kullanmanın oldukça kolay olduğu ve hatta ateşli silah tutuş biçimlerinin bile öğrenilebileceği görsellerin haberde kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanında daha çocuk yaşta kişilerin kulaktan dolma “namus belası” kavramlarıyla ölümle sonuçlanan olaylara karıştığı biçiminde haberlerin varlığı görülmektedir. Bütün bu sonuçlar şiddetin öğretilmesinde önemli bir oynamaktadır. Zira öfke anında anneni katledebilirsin, habere yerleştirilen görselle vasıtası ile silahı şöyle tutarak kesin öldürürsün, namus davası söz konusu ise öldürmen haklı bir sebeptir gibi örtük anlamlarla şiddete ve suça özendirme söz konusudur. Dahası ve bu suç, şiddet, ölümdür konusu sosyal medya aracılığıyla yayılır hale getirilmiştir. Araştırmada varılan sonuçlardan bir diğerine göre çocuklar şiddet eğilimini sosyal medya mecralarında sergilemekten çekinmemektedirler. Bu durum akranlar üzerinde de benzer bir tutumun geliştirilmesinde rol model oluşturabilir.

Özellikle çocuklar arasında meydana gelen suçlara ilişkin haberlerde çocukların daha çok akran zorbalığı yaptığı da bu araştırmada varılan sonuçlardır. Bu sonuçlara göre, gösterilen şiddet çoğunlukla ölümle son bulmaktadır. Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuca göre ise çocukların kendi aralarında gerçekleşen suça ilişkin

olayları sosyal medyaya taşıma eğiliminde olduğudur. Bu haberler sonuçları itibariyle genel olarak değerlendirilecek olursa; çocuklar takipçilerinin isteklerini karşılamak için şiddet içerikli videolar çekmektedirler zira bu durum şiddet ve akran zorbalığını seyretmeye meyilli bir kitlenin varlığına da işaret etmektedir. Aynı zamanda dizilerden etkilenen çocuklar benzer şiddet eğilimini de göstermektedirler. Yalnızca erkek çocukları değil kız çocukları arasında da çeteleşme faaliyetleri görülmektedir. Dahası kız çocuklarının da bıçak, silah temin etme ve kullanma bilgisine sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın diğer sonuçlarına göre, erkek çetelerin erkek çetelerin planlı bir şekilde hareket ettikleri dizi karakterlerinden daha fazla etkilendikleri ve benzer şiddet eğilimini sergilediklerini, şiddeti kayıt altına almakta bir beis görülmediği görülmektedir. Son tahlilde çocukların kendi aralarında gerçekleşen suçlara ilişkin haberlerde özellikle kızlar arasında gerçekleşen olayların şiddet ve cinsellikle bağı kurularak verilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kategoride sıklıkla kullanılan suç aletleri ise şöyledir; sopa ya da bedeni kullanarak tekme atma ve tokat atmadır.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuca göre; haberlerde şiddet uygulama eğilimi yüksek dizi ve film karakterlerinin, senaryolarda kullanılan şiddet temalarının ve kullanılan suç aletlerinin çocuklar üzerinde teşvik edici bir etki yaratabileceği konusudur. Zira çocuklar zaten daha küçük yaşlarda oyuncak silahlarla tanıştırılmaktadır. Dizi ve filmler hem çocukları hem de yetişkinleri şiddete yönlendirici bir biçimde inşa edilmektedir. Bu durum bireysel silahlanmanın da önünü açmakta ve özendirici bir yön ortaya çıkarmaktadır. Bu durum gazete haberlerine de yansımıştır. Haberlere göre, küçük çocuklara şiddet içerikli diziler izletildiği ya da izlemesine göz yumulduğu biçiminde ifadelerle karşılaşılmaktadır. Araştırmadan çıkan bu sonuca göre gazetelerin sadece şiddeti körükleyen bir tarafının değil aynı zamanda kamuoyunu bilgilendiren, eğiten, öğreten tarafını da sergilediğini söyleyebiliriz. Bu durum çeşitli konularda kamuoyunun oluşması ve kitlenin bilinçlenmesi açısından umut verici görülmektedir. Fakat öte yandan bu bilgilendirici haberleri yapan gazeteler aynı haberin içerisinde; silahlı bir çocuğun, şiddeti çağrıştıran bir unsurun ya da karakterin çocukla bağı kurarak haberi sunuyor ve adeta toplumsal bilinçlerle oynayarak mesleki ilkelerle de çelişiyor. Örnek verilecek olursa, şiddet eğilimine dikkati çekmek isteyen gazeteler haber dilinde şiddeti kınıyor, fakat sunduğu görsellerde ya silahla poz vermiş bir çocuğu kullanıyor ya da çocukların şiddet içeren

dizi ve filmlerde oynayan oyuncularla çekilmiş silahlı pozlarını mizanpajına ekliyor. Bir başka örnekte ise şiddete yönelik toplumsal bilinçlenmeyi sağlayacak haberin hemen yanına baskına giden şiddete eğilimli bir kalabalığın görseli ekleniyor. Bu açıdan gazetelerin şiddetin önlenmesine dikkat çekmeye çalışırken öte yandan şiddeti özendirici etkileri ve şiddeti yeniden ürettiği sonucuna da ulaşılabilir. Özetle küçük çocukların şiddet içerikli dizilerdeki oyunculara özendiği ve onları taklit ettiği, dizilerin toplumu şiddete alıştırdığı ve bireysel silahlanmaya özendirdiği, çocukların şiddet içerikli dizilerdeki silahla intikam alma biçimini gerçek hayatta uyarladığı, gazetelerin ise tüm bu olumsuz durumlara dikkati çekmeyi çalışırken gerek kullandığı haber dili gerekse görsellerle şiddeti yeniden ürettiği ve öğrettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan bu kategori bağlamında haberlerde en çok bilgisi verilen suç aletleri ise şöyledir; tabanca, pompalı tüfek, uzun namlulu silah.

Olayda ölen ya da mağdur olan çocukların yer aldığı haberler ilişkin sonuçlar ise şöyledir; haberlerde çoğunlukla magandaların saçtığı tehlikeye dikkate çekilmek istenmiştir. Bireysel silahlanmanın olumsuz etkilerinin yarattığı sonuçlar haberleştirilmiştir. İnternet üzerinden taksitle ruhsatsız silah satışının yapıldığı bu durumun ise ölümlü sonuçlar doğurduğunun altı çizilmiştir. Aynı zamanda çocukların tehlikelere karşı korumasız olduğunu yansıtan içerikler sunulmuştur. Tüm haber konularına bakıldığında mağdur olan öldürülen çocukların bu nedenlerden ötürü öldürüldüğü görülmektedir. Bu sonuçlara göre çocuklar kesici alet, silah, madde kullanımıyla birisini öldürme bilgisine sahiptir düşüncesine ulaşılmaktadır. Özellikle haberlerde suçu işleyen tarafların ifadeleri, görselleri incelendiğinde suç eylemini planlı, soğuk kanlı ve özgüvenli bir biçimde işlediğine tanıklık edilmektedir. Tüm bunlar şiddetin öğrenildiğinin adeta birer kanıtı niteliğindedir. Özellikle şiddet eğilimi olan çocukların sosyal medyalarında silahlı paylaşımlarının olması ayrıca diğer çocuklar için de öğretici ve özendirici bir etki yaratacağının altını çizilmek gerekmektedir. Haberlerin içeriğinden çıkan bir başka konuya göre, mağdur olan ya da öldürülen kız çocuklarının, genç erkekler tarafından şiddete maruz bırakıldığı ya da istismar edildiği yönündedir. Aynı zamanda araştırmada dikkat çeken bir başka sonuç ise kız çocuklarının da tıpkı kadın cinayetlerinde olduğu gibi benzer şekilde ve yöntemlerle canavarca bir hisle öldürüldüğü sonucudur. Son tahlilde genel bir değerlendirme ile ifade etmek gerekir ki gerek magandaların gerekse internet üzerinden denetimsiz suç aleti satanların kontrol altına alınamaması bunun yanında

problemlerin iletişim yoluyla çözülmeye çalışılmaması hayatları ölümle son bulan mağdur çocukların dünyaya veda etmesine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra haberlerde açık bir biçimde verilen suç aletlerinin isimleri ve görselleri (pompalı tüfek, tabanca, av tüfeği, bıçak, taş, sopa, tekme ve tokat atma) diğer kişilere sen de öfke anında öfke duyduğun kişiyi bu araçlarla öldürebilirsin düşüncesini ve yöntemini sunmaktadır dahası bunu görsellerle ve işaretlerle de pekiştirmektedir. Yine zaten mağdur olan çocukların haber dili ve mizanpaj teknikleriyle ikinci defa mağdur edildiği gerçeği de ayrı bir problem alanı yaratmakta ve araştırmada bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Habere konu olan çocukların aile bağları ve yaşanan olay duygusal bir formda daha da dramatize edilerek sunulmaktadır. Mağdurun fotoğrafı hem olay yerindeki yaralı ya da cansız bedeni veyahut şiddete maruz kalırken haliyle sunulmakta ya da eski fotoğraflarından birisi bulunarak en mutlu haliyle kamuoyuna sunulmaktadır. Yine bu açıdan ulaşılan bir diğer sonuç ise sayfa mizanpajı yapılırken silahın görselinin habere yerleştirilmesi ve namlunun ölen kişinin tam kafasını hedef alması ve görselin “başından vurarak öldürdü” anlamına gelecek bir ifade ile desteklenmedir. Bu durum şiddete eğilimli kişilere rehberlik edecek bir haber dili ve mizanpaj tekniğidir. Zira suça eğilimli kişiye bir kişiyi silahla başından vurarak mutlak bir biçimde onun yaşamına son verebilirsin mesajını vermektedir.

Yine gündemi bir süre meşgul eden konuların başında olan haberlerden bir diğeri ise okul kantinlerinde satılan ürünler ve bu ürünlerin çocukların yaşamını nasıl tehdit ettiğine yöneliktir. Bu açıdan araştırma sonucunda gazetelerin çocukları öldüren şırınga çikolata olaylarını konu aldığı görülmektedir. Genel bir değerlendirme ile haber metnine bakıldığında; çocukların korunmasız oldukları, çocukların tehlikeyi öngöremediği, şırınga çikolataların kapaklarının öldürücü olduğu, çikolata üreticilerinin önlem alması gerektiği, ailelerin ve okul kantincilerinin uyarılması gerektiği biçiminde ifadeler bütünü ortaya çıkmaktadır. Bu konu araştırmada farklı bir sonucu ortaya çıkarmaktadır. Haber detayları ile incelendiğinde haberin eğitici ve öğretici bir yön taşıdığı görülmektedir. Çikolata şırıngası sansürlenmeden sunulmuş ve görseli siyah ya da beyaz bir zemin üzerine oturtularak tehlikeye dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Özellikle haberi okuyan ebeveynler bu görseli çocuklarına gösterip, tanıtarak ve tehlikelerinden bahsederek risklere karşı önlem alabilirler. Bir başka bakış açısıyla ise çocukların bu haberlerde en masum fotoğraflarının kullanılması ve yanlarına ebeveynlerinin üzgün hallerinin eklenmesidir, gazeteler adeta acıdan

seyirlik bir görsel malzeme yaratmaktadır. Ayrıca özellikle bir haberde ölen çocukların “Umut 1, Mert 2” gibi rakamlarla sırlanması bu çocukların birer insan olduğunun unutulduğu bir malzeme gibi “1 ve 2” biçiminde sıraya dizildiği anlamına gelmektedir ve ölüm sıradanlaştırılmaktadır.

Sanal oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yer aldığı haberlerin semiyotik incelemesi yapıldığında ise; sanal oyunların çocukları şiddete özendirdiği, internet oyunların çocukları ölüme sürüklediği, çocukların sanal oyunların karakterleriyle özdeşleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların sanal oyundaki silah, bıçak vb. unsurları satın alma eğilimindedir. Aynı zamanda çocuklar internet oyunlarındaki komutları sorgusuz yerine getirmektedirler. İnternet oyunlarındaki etkileşimin gerçek hayata yansımaktadır. Çocuklar silah, bıçak vb. aletleri kullanmayı oyunlar vasıtasıyla öğrenmektedirler. Çocukların sanal oyun içi kuralları gerçek yaşamla karıştırmaktadırlar ve aileler internet oyunları konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Bu sonuç geniş bir yelpazede konular ve sorunlar bütünü ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sanal ortamdaki oyunların suça teşvik edici unsurları bir bütün halinde sunduğuna sonucuna varılmaktadır. Bu bütüncül sonuç haber metninde yeniden üretilerek kamuoyuna sunulmaktadır. Zira hem suç aletlerinin tanınması hem satın alınması hem de suç yönteminin oyun üzerinden detaylı bir biçimde sunulması ve tüm bunların haberde yeniden veriliyor olması öğretici bir etki yaratabilir. Yani gazeteler ebeveynlerin dikkatini konun önemine çekmeye ve çocukları koruma altına almaya çalışırken suça teşvik edici unsurları haber içerisinde sunarak tekrar pekiştirmektedir. Aynı zamanda çocuk yaştaki kişilerin sanal ortam ve gerçek yaşam arasındaki sınırların farkında olmaması bu online ortamdaki her şeyi gerçek yaşama uyarlamaya çalışması ölümlü sonuçların doğmasına neden olmaktadır. Bu haberler incelendiğin özellikle tehlike saçan aletlerin haberlerle ilişkili tutularak sansürlenmeden kullanılması suç aletlerin tanıtılmasında rol oynamaktadır. Zira bu haberlerde kanlı bir bıçak, uzun namlulu bir silah, halat görselleri hiçbir sansüre başvurulmadan kullanılmıştır. Bir başka bakış açısıyla bakıldığında bu haberlerde şöyle bir sonuca daha varılmaktadır. Gazeteler bilgilendirici yönünü ön plana çıkararak özellikle oyunlar hakkında kamuoyunu eğitmiş ve çocukları takip eden tehlikeyi ortaya koymuştur. Bu açıdan gazeteler özellikle Mavi Balina oyunu ve Momo oyunu yarattığı riskler ve sonuçları kitleye ileterek sanal ortamın denetimsizliğine bir önlem olarak “ihbarweb.org.tr” adresine şikayetlerin iletebileceği

yönünde bir hatırlatma yapmıştır. Bu oyunların yarattığı riskler şunlardır; çocuklar özellikle Mavi Balina oyunundaki komutları sorgusuz sualsiz yerine getirme eğilimindedir, oyun çocukları aşamalı olarak intihara ve ölüme sürüklemektedir, oyundaki talimatlar doğrudan gerçek yaşama uygulanmaktadır. Momo oyununda ise kesici aletler bulma ve onları kullanmanın yöntemleri ya da yerleri öğretilmektedir dahası çocuklardan çevrelerine zarar vermeleri de beklenmektedir. Araştırmada varılan sonuçlara göre gazeteler her ne kadar bilgilendirici bir işlevle hareket etmeye çalışsa da oyunun detaylarına ilişkin sunulan bilgiler özendirici ve merak uyandırıcı bir etki yaratabilir. Örneğin Momo oyunu oyuncusuna “arkadaşını tıraş et” komutunu veriyor, komutu alan çocuk ise arkadaşını kalemtırış ile yüzünden yaralıyor. Ve buna da “Momo tıraşı” adı veriliyor. Yine Mavi Balina oyunu haberinde ise oyunu oynayan çocukların son zamanlarda ne gibi değişik davranışlar sergilediğine yer verilmektedir. Bu çocukların sıkça yalnız vakit geçirdiği, olduğundan farklı davranışlar sergilediği, mavi balina dövmesi çizdiği ve sıklıkla yüksek yerlere tırmanarak aşağıya baktığı ifade edilmektedir. Gazetelerin haberleri bu biçimde inşa etmesi diğer çocuklarda teşvik edici ve merak uyandırıcı duyguların harekete geçmesine neden olabilir.

Ebeveyn ihmallerine bağlı olarak çocukların mağdur edildiği haberlerin semiyotik incelemesi yapıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır; bireysel silahlanman çocuk yaşlara inmiştir, ebeveynler çocuklarının tehlikeli isteklerine onay vermektedirler, ebeveynlerin çocuklarının eline silah vererek kullanmaya alıştırmaktadırlar, ebeveynlerin çocuklarının canının yanmasından korkmamaktadırlar, ebeveynlerin çocukları tehlikeli durumlar içerisinde bulunmasına göz yumaktadırlar, ebeveynler kendi sorumsuzluklarının sonuçlarını çocuklarına yüklemektedirler. Bu kategori bağlamında ulaşılan sonuçlara göre özellikle özel günlerde (düğün, bayram, diğer kutlamalar vb.) çocukların ellerine aileleri tarafından tutuşturulan silahlar onların şiddeti öğrenmesine neden olmaktadır. Bunun yanında haberde bu durumun görsellerle sunulması özendirici bir etki ve olumsuz sonuçlar yaratabilir. Dahası haberler incelendiğinde bir kısmın ebeveynlerin çocukların ellerine silah vermek suretiyle sosyal medyadan gururla ve mutlulukla paylaştığı görülmektedir. Silahlı bir alet mutluluk eylemi içeren bir ortamla ilişik tutularak paylaşıldığında mutlu anlar için silah gereklilik arz ediyormuş gibi özendirici bir etkiyi ortaya çıkarabilir. Zira ebeveyn mutlu bir biçimde silahı çocuğun eline vererek dahası ateşlemesinden haz alan bir tutum ortaya koyarsa çocukta onay almanın verdiği hazla

şiddet ve ona ilişkin unsurları benimsemekte ve ölümlü kazalar ortaya çıkmaktadır. Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç ise çocukların masumiyetinin terör örgütleri mensuplarınca kullanılmasıdır. Özellikle terör örgütleri eylemlerinde aile izlenimi yaratmak ve dikkat çekmemek için çocukları bir kamufle aracı olarak mağdur ve suistimal etmektedir.

Araştırmada ayrıca dikkat çekici genel bir sonuca değinilecek olursa; suç işlemede kullanılan araçların temini konusu gündeme gelmektedir. Bireysel silahlanmanın bu kadar kolay olması çocukların da bu silahlara erişiminin önünü açmaktadır. Gazetede buna ek olarak “ücretsiz kargo, sudan ucuz silah” ifadeleriyle cazip teklifler sunarcasına teşvik edici bir etki yaratmaktadır. Zira hiçbir kategoriye dahil edilmeyen, ancak araştırma sonuçları açısından önem arz eden haberlerde silah denetiminin zayıf olması nedeniyle birçok kişinin ruhsatsız silahla hayatını kaybettiğinin altı çizilmektedir. Ayrıca online alışverişle silah edinmenin kolaylığı özendirici etkiyi arttırmaktadır. Zira bu etkiyi online alışverişle alınan ruhsatsız silahların yarattığı ölümlü sonuçlardan da görebilmek mümkündür. Bu duruma bir başka haberde kullanılan fotoğraf alt ve üst yazıları birer delil olarak sunulabilir: “Bu dehşeti, bir yıl önce de Posta manşetine taşımıştı”, “Bireysel silahlı olaylar yüzde 61 arttı. Bireysel silahlarla 1 yılda 2 bin 187 kişi öldürüldü. Bu acı tabloya rağmen internetten hala taksitle çoluk çocuk bile kolayca ruhsatsız silah alıyor. Ölüm makineleri de kargo yoluyla teslim ediliyor”, “İnternette satın aldığı silahla katletti”, “Hürriyet gazetesi dün Ankara’daki dehşeti manşetten duyurdu”, “Daha on yedi yaşındaydı” (www.posta.com, 2022). Bir başka haberde ise gazetenin fotoğraf yazısının silahlanmayı özendirdiğinin adeta delilidir. Gazete “Tüfekse at sepete”, “Kalaşnikof’ tan etkili” ifadeleri ile haber dilini şiddete özendirici bir biçimde inşa etmektedir (www.hürriyet.com, 2022). Öncelikle haber “tüfekse at sepete” diyerek retorikten yararlanarak adeta bir ürünün pazarlamasını yaparcasına satın almanın kolaylığın dikkati çekmektedir. Daha sonra “kalaşnikoftan etkili” diyerek birisini öldürmede kesin sonuç veren ucuz bir yöntem olduğu vurgulanmaktadır. Aslında örtük anlamda kitle kalaşnikofun daha güçlü bir silah olduğunu bilmektedir. Fakat burada aslında örtük anlamda tüfeğin en az onun kadar etkili olduğunun altı çizilmektedir. Haberde aslında durumun ehemmiyetine dikkat çekilmeye çalışılırken özendirici ve teşvik edici bir tarafında farkında olmadan verildiği görülmektedir. Bir başka haberde kuru sıkı tabanca ile YouTube için video çekmeye çalışan bir gencin kuru sıkı tabancanın kendisine zarar vermeyeceğini düşünerek silahı kafasına

dayayarak ateş etmesi sonucu hayatını kaybetmesi konu alınmıştır. Gazete burada bilgilendirici bir tutum takınarak kuru sıkı tabancaların özellikle yakın mesafeden ateş edilince ölüme yol açabileceğinin altını çizmektedir. Fakat öte yandan şiddet eğilimli birisi kuru sıkı tabancının kolay elde edilebilir olduğunu ve ancak yakında mesafeden ateş edilince ölümlü sonuçlara neden olacağını düşünerek silah edinmek isteyebilir. Aynı zamanda gazete haberde sansürsüz bir silah görseline yer vermek suretiyle farkında olarak ya da olmayarak haberi ilgi çekici hale getirmeye çalışırken şiddeti özendirici bir tutum takınmıştır.

Çocuklar ilgili suç haberlerinin yazılırken özel işaretler ve sembollerle sunumu bağlamındaki haberlere yönelik genel bir değerlendirme yapıldığında; haberlerin özel işaretler ve sembollerle sunuş biçiminin, haberin anlamını güçlendirdiği ve daha dikkat çekici bir hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Haberlerde çoğunlukla özel işaretler ve sembollerle belirgin hale getirilen durumlar ya da nesneler şunlardır; mermi yaralamaları, silah görselleri, mağdur ya da suçlunun görseli, düşme anı görseli, olay anına ilişkin detay görseller, delil işaretleri. Bu açıdan kullanılan işaret ve semboller ise şunlardır; daire, dikdörtgen ve yön ok işaretleri, rakamlar. Bu açıdan birkaç habere değinilecek olursa; saldırıyı yapan kişinin parktaki görüntüsü turuncu bir okla işaret edilerek şahıs kırmızı bir daire içine alınmıştır. Genç kızın sırtına saplanan merminin röntgen görüntüsündeki mermi ise kırmızı dair içerisinde alınarak sunulmuştur. Bu işaretleri haberi daha ilgi çekici kılmaktadır. Kontrolsüz silahlanmanın yarattığı sonuçların ele alındığı haberde bir de saldırganın serbest bırakılması suça eğilimli kişilerde sen de parktaki çocuklar gürültü yaptığında benzer bir eylemi gerçekleştirebilirsin düşüncesini vermektedir. Araştırmada bir başka haberde ise 17 yaşındaki bir çocuğun temin ettiği bir silahla alacak meselesi nedeniyle baskın yaptığı ve silah kullanma bilgisine de sahip olduğu görülmektedir (www.yeniasir.com, 2022). Dahası çocuğun planlı, kararlı ve korkusuzca ateş edebileceğinin haberden net bir şekilde anlaşıldığı görülmektedir. Bireysel silahlanmanın tehlikeli boyutlara ulaştığı biçiminde bir değerlendirmede bulunulabilir. Ayrıca işaret ve sembollerle haber daha da dikkat çekici hale getirilmiştir. Elinde pompalı tüfekle yürüyen çocuğun fotoğrafı kırmızı dikdörtgen içerisinde alınmıştır. Ayrıca suç aletini daha belirgin ve göze çarpan bir hale getiren ok işaretiyle pompalı tüfek belirgin hale getirilmiştir. Zira haberde suç aletinin de sansürlenmediği görülmektedir. Bu durum özendirici bir etki yaratabilir. Öfke ve kriz anlarında benzer silahların kullanılmasına yol açabilir. “Aynaya bakın”

başlığının atıldığı bir başka haberde ise elinde silah tutan ve nişan almış görünen bir çocuğun aynaya yansıyan görüntüsünden poz verdiği ve yine silah kullanma bilgisine sahip olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Suç aleti silah sansürlenmediği gibi çocuğun aynadaki pozunu kırmızı ok işareti ile dikkat çekici bir hale getirilmiştir. Bir başka haberde ise yüksek bir binadan aşağıya itilerek yaşamına son verilen bir genç kızı konu alan haber görülmektedir. Haberde kızın itildiği balkondan düştüğü yere kadar uzunca bir ok görseli yerleştirilmiş ve kızın öldüğü ifade edilmiştir. Yine araştırma sonucuna göre söylenebilir ki birisini böyle yüksek bir yerde aşağıya atarsanız ölümüne sebep olursunuz. Uzun ok işareti ile de pekiştirilen olay yeri ve yöntemi, suça meyilli kişiler için yol gösterici olarak kabul edilebilir. Bu kategoride kaza kurşunu, köpek saldırısı, yumruklu ve tekme kavga, babasının silahıyla ailesini katletti, uyuşturucu maddenin etkisiyle katliama sebep oldu, gitar kutusuna saklanan silahla saldırı gibi konularda özel işaretler ve sembollerle haber daha da çekici kılınmış ve yol gösterici bir biçime getirilmiştir. Örneğin gitar kutusuna saklanan silah suç aletinin saklanma yöntemini sunmaktadır ki bu durum oldukça risklidir.

Suç olayına tanıklık eden çocukların haberlerde yer alışı biçiminin semiyotik incelemesi yapıldığında ise şu sonuçlara varılmaktadır; bireysel silahlanmanın evlere ölüm getirmektedir ve çocuklar hem mağdur olmaktadır hem de şiddet olaylarına şahitlik etmektedirler. Çocuklar bu haberlerde savunmasız olarak ve masum olarak işlenmektedirler. Bu tür haberlerde suçlular sapkın, cani, canavar vb. insanlar olarak ifade edilmektedirler. Bu tür haberlerde sapkın insanların kadın, çocuk ayırt etmeden cinayet işlediği, çocukların ise cinayete şahit olduğu andan itibaren hedef haline geldiği ifade edilmektedirler. Bu tür haberlerin konularının, uyuşturucu ya da alkol kullanımı sonucu ortaya çıktığı da belirtilebilir. Ayrıca şiddet eğilimli kişilerin yasalar önünde hesap vermekten korkmadığının da altı çizilebilir. Bu bağlamda çocukların suça tanık olduğu, mağdur ve öldürülen kişilerin yakını olarak olaya dahil olduğu haberlerde kullanılan suç aletleri tüfek ve bıçaktır. Bu haberlerde yine suç aletlerinin sansürlenmediği görülmektedir. Haberlerde eli kanlı bıçaklı ya da tüfek tutan yetişkin görselleri mozaiklenmeden kullanılmıştır. Ayrıca haberlerde özel işaretler ve semboller de kullanılmıştır ve etki artırılmıştır.

Son tahlilde bu araştırmada varılan sonuçlara göre, kontrolsüz bireysel silahlanmanın çocuk yaşlara indiği ve bunun yarattığı bir sonuç olarak ölümle son

bulan olayların yaşandığı, üstelik haber dili ve gazete mizanpaj biçimlerinin bu ölümle son bulan olayları çekici hale getirerek adeta yeni olayların yaşanmasına neden olacak bir biçimde inşa ettiği verilerine ulaşılmıştır. Özellikle online alışveriş sitelerinin denetimsizliği sonucu ucuz ve kolay bir biçimde silaha erişen çocukların ölümle son bulan olaylara sebep olmuşlar ve bu durumlarda haberin konusu olarak kamuoyu ile paylaşılmıştır. Fakat her ne kadar gazete kitleyi bu konuda uyarmaya ve bilgilendirmeye çalışıyor olsa da suç ve şiddetin işlenme yöntemini ve aracını sunuş biçimi ile özendirici bir etkinin kapısını da aralamıştır denilebilir. Bu açıdan haberlerde suça teşvik edecek silaha erişiminin nasıl sağlandığına dair bilginin yazılması ve özellikle çocukların bu haberle birlikte fotoğraflarının verilmesi olumsuz bir yönlendirmeye neden olmaktadır. Cinayetin işlenme biçiminin gösterilerek ve gerekli suç aletinin ne olduğu, nereye doğru hedef alınması gerektiği gibi bilgilerin kullanılması, suç aletinin görselinin kurbanı dönük şekilde verilerek “vurdu, öldürdü” yazılı ifadeleriyle renkli bir ve büyük puntolarla verilmesi bu eylemlerinin gerçekleştirilme olasılığını adeta kolaylaştırmaktadır.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç ise popülerlik uğruna sosyal medyaya poz vermek için silahlı bir görsel paylaşılmak istenmesi arzusudur. Yeni iletişim ortamlarında görünür ve bilinir olmanın kriterlerinden birisi haline gelen ateşli silahla poz verme eylemi geri dönüşü olmayan sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Gazetecilik etiği açısından birçok ihlalin gerçekleştiği çocuk ve şiddet konulu haberlerde özellikle sansürleme, mozaikleme, bulanıklaştırma, karartma gibi tekniklerin sınırlı ölçüde kullanılıyor olması en büyük etik ihaldir. Yine bunun yanında çocuk ve şiddet konulu haberlerde olay aktarılırken haber dilinin ve mizanpajın özel işaretler ve sembollerle sunulması güçlendirilmesi haberi dikkat çekici hale getirmekte ve dolayısıyla kimi zaman özendirici ve teşvik edici bir etkinin baş göstermesine de neden olmaktadır. Araştırmada varılan bir diğer genel sonuca göre haber başlıklarında yetişkinler için kullanılan katil, canavar gibi etiketlemelerin çocuklar içinde kullanılmasıdır. Ayrıca araştırma sonucuna göre dikkati çeken bir başka nokta ise haberin kendi içerisinde ve olay fotoğraflarında suç aletinin olmamasına rağmen gazetenin yine de o suç aletinin bir görselini bulmak suretiyle habere yerleştirilmesi sorunudur. Üstelik bu suç aracı/aleti neyse yerleştirme yapılırken hiçbir sansürleme de yapılmamaktadır. Özellikle haberlerde şiddet görsellerinin kurbanı dönük olacak şekilde verilmesi hedefe yönelik bir eylemin olduğunu göstermektedir. Bu durum

olayın bir kez de görsellerle canlandırılmasıyla bu şiddetin yazılı bilgi dışında farklı şekilde öğretilmesi ve benimsetilmesine hizmet etmektedir. Son olarak incelenen haberler kapsamında kullanılan suç aletlerinin listesi şöyle sıralanabilir; pompalı tüfek, tabanca, uzun namlulu silah, havalı tüfek, av tüfeği, ip, halat, bıçak, taş, balta, sopa, tekme atma, yumruk atma ve tokat atma, yüksek bir yerden itme/atma, köpekle saldırma, internet siteleri aracılığıyla suiistimal etme gibi. Tüm bu suç unsurlarının yazılı ve görsel olarak erişim yöntemi, kullanımı ve hedef gösterimi gibi yönlendirme bilgisinin verilmesi çocukların suç işlemesinde ya da suça eğilimli olmasında yeterli öğretici bilgiler sunmaktadır. Çocukların birçok suça karışabildiği gibi mevcut bilgileri üzerine haberlerdeki suç aletlerini ve suç yönteminin tüm ayrıntılarını algılayabilir ve uygulayabilmektedir. Özellikle çocukların haberlerde verilen suç işleme yöntemlerini kavradığı ve bu olayların yetişkin bireylerin olaylarından farksız olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Haberlerde suça ilişkilendirilen çocukların yaş aralığının giderek düştüğü görülürken ayrıca haberlerin toplumun suça meyilli çocukların varlığının olağan bir durum gibi kavranmasına neden olabileceğinin altını da çizmek gerekmektedir. Aynı zamanda bu akranlarının bu şekilde konu olduğu haberlerden diğer çocuklarda etkilenecek benzer eylemleri sergileyebilirler. Bu açıdan gazeteler haberlerde gazetecilik ve habercilik etik ilkelerine riayet etmelidirler. Bu açıdan şu çözüm önerileri sunulabilir; haberlerde sansürlü olay yeri fotoğraflarının kullanılması gereklidir, suç aletinin görsellerinin hiç verilmemesi verilecekse sansürlenerek verilmesi şarttır, suçun işleniş biçiminin detayları ile yol gösterici bir biçimde sunulmaması gerekir, haberde fotoğraf ya da herhangi bir görsel olmamasına rağmen özel bir çaba ile görseller bulunup sansürlenmeden kullanılırken etik ilkelerin hatırlanması esastır, mağdur ve suçlu çocukların karelerinin yan yana sunulmamasına özen gösterilmelidir, özel işaret ve sembollerle haberin daha ilgi çekici kılınmaması gerekir, olayın taraflarına ilişkin kişisel bilgilere derinlemesine yer verip olay daha da dramatize edilmemelidir. Son söz olarak medyanın elbette bilgilendirici ve eğitici yönü inkâr edilmez, ancak tiraj ve tık kaygısı nedeniyle haberin çerçevelenme biçimleri farklılık göstermekte ve bu durumda kimi etik ihlallerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Araştırmada Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'da medyana gelen deprem sonucu inşa edilen haberlerin semiyotik incelemesi de yapılmıştır. Araştırmada sonuç olarak; medyanın kimi mesleki etik ilkeleri ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. Fakat medya kimi

zaman ise toplumda kaosa neden olacak olayları açıklığa kavuşturmuştur. Araştırma kapsamında çocuklara ilişkin haberlerin nasıl inşa edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu açıdan gazeteler habere konu olan çocukların kişisel bilgilerin açık bir biçimde kamunun bilgisine sunmaktadır. Çocukların en savunmasız oldukları enkazdan kurtarılmaları anlarının okuyucuya seyirlik bir malzeme olarak sunulduğu görülmektedir. Bu açıdan çocukların metalaştırıldığı ifade edilebilir. Haberlerde çocukların bedenlerinin ve yüzlerinin kanlı, yaralı görüntülerinin yanında; acı, üzüntü, şaşkınlık, umut dolu halleri de yakından fotoğraflanarak okuyucuya servis edilmiştir. Dahası fotoğraflar haber dili ile betimlenerek anlam ve etki güçlü kılınmaya çalışılmaktadır yani çocukları tiraja bağlı ticari bir kaygıyı gidermek için malzeme olarak kullanılmıştır. Çocukların daha enkazdan kolunun, bacağının, başının görüldüğü anlar fotoğraflanarak çocukların bedensel mahremiyetleri görmezden gelmiş ve gazetecilik mesleki etik ilkeleri ihlal edilmiştir. Dahası medya çocukların en mahrem ve savunmasız oldukları bu anları kamu ile paylaşırken; mozaikleme, flulaştırma gibi hiçbir sansür tekniğine de başvurmamıştır. Mizanpaj tekniklerinden de yararlanan gazeteler çocukların enkazdan sağ çıkma ya da kurtarılmaları sürelerini kırmızı zemin üzerine beyaz büyük puntolarla yazarak ve habere konu olan çocukların fotoğraflarını daire, kare vb. biçimlerde çerçeveleyerek daha da dikkat çekici bir biçime sokmuşlardır. Bu çalışmada haber dili ile de etik problemler yaratıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim “korkusu gözlerinden okunuyordu, mutluluğu gözlerine yansdı, umut dolu gözler, soğukkanlı duruş, hayata tutundu, umut çıktı, mucize bebek, masal gibi kurtuluş, elindeki kuşu bırakmadı, vb.” ifadelerle okuyucuya duygusal mesajlar iletilmiştir. Bazı haberlerde ise haberin dilinin kaosa neden olacak türden olduğu tespit edilmiştir “yardımlar gecikti, devlet nerede” vb. ifadeleri ile kaotik bir durum yaratılmıştır. Bazense haberin dilinin uzlaştırıcı olduğu görülmüştür “devlet ve millet seferber oldu” gibi. Son tahlilde Napoleon Bonaparte’ ın şu sözünden “Üç gazete, beni yüz sancaktan daha çok korkutur” hareketle söylenebilir ki medya önemli bir güçtür ve bu yüzden eğitici, öğretici ve toplumsal olaylara yönelik kamuoyu oluşturma yönünü sıklıkla ön plana çıkarmalıdır.

Sonuç olarak çalışmada habercilik etiği açısından birçok ihlalin gerçekleştiği çocuk ve şiddet konulu haberlerde özellikle sansürleme, mozaikleme, bulanıklaştırma, karartma gibi tekniklerin sınırlı ölçüde kullanılıyor olması ve haberlerin mizanpaj teknikleriyle manipüle ediliyor olması büyük bir etik ihlal

yaratmaktadır. Zira gerek çocuk ve şiddet konulu haberlerde gerekse depreme ilişkin haberlerde olay aktarılırken haber dilinin kullanımı ve mizanpajın özel işaretler ve sembollerle sunularak güçlendirilmesi haberi dikkat çekici hale getirmekte bu da habere konu olan kişilerin metalaştırılmasına neden olmak suretiyle etik ihlaller yaratmaktadır. Dahası çocuk ve şiddet konulu haberlerin sunuluş biçiminin kimi zaman özendirici ve teşvik edici bir etki yaratacağı da habercilik etiği açısından gözden kaçırılan konular arasında yer almakta ve etik ilkeler ihmal edilmektedir. Haberin kamuoyunu bilgilendirici yönü aynı zamanda gazetecilerin inşa ettiği haberlerle toplumu eğitme misyonunun da çoğu zaman yerine getirilmediği bu araştırmada tespit edilen sonuçlar arasında yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- AB: “Suç Nedir?”, **Adalet Bakanlığı Mağdur Bilgilendirme**, t.y., (Çevrimiçi)<https://magdurbilgi.adalet.gov.tr/298/Suc-Nedir>, 07 Mart 2022.
- Acar, Burak: “‘Suç ve çocuk’ temalı akademik çalışmaların niceliksel ve niteliksel olarak değerlendirilmesi (1923-2016)”, Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, 2017.
- AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı: “06 Şubat 2023 Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan) Depremleri Saha Çalışmaları Ön Değerlendirme Raporu”, Şubat 24, 2023, (Çevrimiçi)https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Arazi_Onrapor_28022023_surum1_revize.pdf, 12 Mart 2023.
- Akerson, Fatma Erkman: **Göstergebilime Giriş**, İstanbul, Multilingual Yayınevi, 2005.
- Akerson, Fatma Erkman: **Göstergebilime giriş**, İstanbul, 1.bs., Alan Yayıncılık, 1987.
- Aksan, Doğan: **Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**, Ankara, Engin Yayın Evi, 2006.
- Aktulum, Kubilay: “Göstergebilim”, **Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi**, C. V, No:7, 2004.
- Alver, Füsün: **Gazetecilik Bilimi ve Kuramları**, 1. bs., İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2011.
- Arıcan, Melih Zafer: “Haber Fotoğrafçılığının Özellikleri”, (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/11199034/Haber_Foto, 24 Eylül 2022.

- Arık, Muhammet Bilal: “Medyada Şiddet ‘Aşırılıktan Medet Umma Hali ‘nin Bir Sonucudur”, Ankara, **Kamuda Sosyal Politika Dergisi**, 2012, ss.5-10
- Balaban Salı, Jale: “İletişim Araştırmalarında Nitel Yöntemler”, **İletişim Araştırmaları**, Ed. Necip Serdar Sever ve Nevzat Bilge İspir, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 2012, ss.115-34.
- Balcı Aydoğan, Bahar ve Özlem Abuşoğlu, Hilal: “Capslerde Yeni Neslin ‘Öteki’ si: Yaşlılar”, **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XX, No:3, 2022, ss.41-60.
- Bandura, Albert: “Autobiography”, Ed. MG Lindzey and WM Runyan, A History of Psychology In Auto biography, Washington, **DC: American Psychological Association**, C. IX, 2006.
- Bandura, Albert: “Self-efficacy,” **Encyclopedia of Human Behavior**, C. IV, Ed. In V. S. Ramachaudran, New York, Academic Press,1994, pp. 71-81.
- Bandura, Albert: **Social Learning Theory**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-hall, 1977.
- Barthes, Roland: **Çağdaş Söylenler**, Çev. Tahsin Yücel, İstanbul, 1.bs., Hürriyet Vakfı Yayınları, 1990.
- Barthes, Roland: **Göstergebilim İlkeleri**, Çev. Berke Vardar ve Mehmet Rifat, Ankara, 1.bs., Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.
- Barthes, Roland: **Göstergebilimsel Serüven**, Çev. Mehmet Rifat ve Sema Rifat, İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2005.

- Basın Kanunu: “Cinsel Saldırı, Cinayet ve İntihara Özendirme”, C. XLIII, No:25504, Haziran 26, 2004, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5-187.pdf>, 17 Temmuz 2022.
- Basın Konseyi: “Basın Meslek İlkeleri”, 2022, (Çevrimiçi) <https://www.basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleleri/>, 08 Eylül 2022.
- Bauman, Zygmunt: **Postmodernizm ve Hoşnutsuzlukları**, Çev. İsmail Türkmen, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2013.
- Bayrak İşcanoğlu, İlknur: “Kırgız Kadınının Geleneksel Süs, Baş ve Dış Giyiminin Göstergebilimsel Açıdan İncelenmesi”, **Folklor Akademi Dergisi**, C.V, No:3, 2022, ss.616-626
- Bayrak, Alper: “Suç Nedir”, **Bayrak Hukuk Bürosu**, Eylül 21, 2018, (Çevrimiçi) <http://www.alperbayrak.av.tr/-2018/09/21/suc-nedir/>, 21 Eylül 2022.
- Belsey, Andrew ve Chadwick, Ruth: “**Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**”, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, 2.bs., Ayrıntı Yayınları, 2011.
- Berger, John: **Görme Biçimleri**, Çev. Yurdanur Salman, İstanbul, Metis Yayınları, 2008.
- Bignell, Jonathan: **Media Semiotics: An Introduction**, Manchester, 2.bs., Manchester University Press, 2002.
- Boynukalın, Mehmet: “Suç”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, 2009, C.XXXVII, ss.453-457, (Çevrimiçi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/suc>, 21 Eylül 2022.
- Burger, Jerry M.: **Kişilik/Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri**, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2006.

- Bülbül, Rıdvan: **Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Cangöz, İncilay: “Haberde Çocuk Birey”, Ed. Umay Aktaş Salman, **Çocuk Odaklı Habercilik**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2007.
- Cohen, Raphael Almagor: **İfade, Medya ve Etik**, Çev. Süleyman Nihat Şad, Ankara, Phoenix Yayıncılık, 2002.
- Çakır, İnci: “Reklamlarda Ütopya: Konut Reklamlarında Gösterge bilimsel Bir Analiz”, Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2019.
- Çam, Şerife: “Medya Çalışmalarında Göstergebilim Çözümlmeleri”, **İletişim Araştırmalarında Yöntemler**, Ed. Besim Yıldırım, Konya, Literatürk Academia, 2015.
- Çamdereli, Mete: **Reklam Arası**, Konya, Tablet Kitabevi, 2006.
- Çebi, Murat S.: “Siyasal Reklam Filmlerinde ‘Ötekinin’ İnşası”, **Selçuk İletişim**, C. 4, No:4, 2007.
- Dağlı, Nevzat: **Gazete Yayımlama Teknikleri**, Ankara, İmaj Yayınevi, 1995.
- Dağtaş, Banu: “Reklamda İdeoloji Çözümlemesi”, Eskişehir, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, 1999.
- Dağtaş, Banu: **Reklamı Okumak**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2003.
- Dahlgren, Peter: “Kamusal Alan ve Medya: Yeni Bir Dönem mi?”, **Kamusal Alan**, Çev. Hüseyin Köse, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2012, ss.45-58.

- Danesi, Marcel: **Messages, Signs and Meanings**, Toronto, 3.bs., Canadian Sholars Press Inc., 2004.
- Demirbaş, Timur: **Kriminoloji**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Demirkent, Nezi: **“Medya medya”**, İstanbul, Dünya Yayınları, 1995.
- Demirören Medya Grubu: “Demirören Grubu Yazılı Basın Yayın İlkeleri”, 2018, (Çevrimiçi) <http://www.demirorengazetecilik.com.tr/media/DocumentFile/yazili-medya-yayin-ilkeleri.pdf>, 08 Eylül 2022.
- Dinçer, Aslıhan: Siyaset Dili :3 Kasım 2002 Genel Seçimlerindeki Gazete Siyasi Reklamlarının Göstergebilimsel Açıdan Çözümlemesi, Kırıkkale, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2006.
- Dolu, Osman, Uludağ, Şener ve Doğutaş, Cemil: “Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. LXV, No:1, 2010.
- Doran, Bruce J. ve Burgess, Melissa B.: **Putting Fear of Crime on the Map: Investigating Perceptions of Crime Using Geographic Information Systems**, New York, Springer, 2012.
- Dönmezer, Sulhi: **Kriminoloji**, 8. bs., İstanbul, Beta Basım Yayım, 1994.
- Dönmezer, Sulhi: **Kriminoloji**, İstanbul, Beta Basım Yayım, 1994.
- Duman, Nesrin: “İntihar ve Medya”, **Ekev Akademi Dergisi**, No:77, 2019.
- Durna, Tezcan ve Kubilay, Çağla: “Basının Şiddeti: Siyasal Gösterilerde ‘Polise Taş Atan Çocuklar’ Örneği”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C.LXV, No:3, 2010, ss. 52-85.

- Duruoğlu, Tuba: “Haber Yapmada İdeoloji Etkeni: 11Eylül Olayı Üzerine Bir İnceleme”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, No:25, Yaz-Güz 2007, ss.1-42.
- Dündar Öztürk, Güher: “Halkla İlişkiler Alanında Yayımlanan Akademik Kitapların Kapaklarına Yönelik Göstergebilimsel Analiz”, Yüksek lisans tezi, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2018.
- Ekmen, Özge: “Türkiye Medyasında “Taş Atan Çocuklar” ın Temsili”, Yüksek Lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2014.
- Elden, Müge, Ulukök, Özkan ve Yeygel, Sinem: **Şimdi Reklamlar**, İstanbul, 1.bs., İletişim Yayınları, 2005.
- Elden, Müge, Ulukök, Özkan ve Yeygel, Sinem: **Şimdi Reklamlar**, İstanbul, 2.bs., İletişim Yayınları, 2008.
- Elden, Müge, Ulukök, Özkan ve Yeygel, Sinem: **Şimdi Reklamlar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005.
- EMD: “Etik İlkelerimiz”, Ocak 12, 2022, (Çevrimiçi) <https://web.archive.org/web/2022011311088/-https://emd.org.tr/etik-ilkelerimiz/>, 08 Eylül 2022.
- Erkman, Fatma: **Göstergebilime Giriş**, İstanbul, 1.bs., Alan Yayıncılık, 1987.
- Evcim, Hakkı: “Sosyolojik Açıdan Afyonkarahisar İlinde Suç ve Suçluluk: Yaralama ve Cinayet Suçları”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon, 2011
- Fiske, John: **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev. Süleyman İrvan, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.

- FSEK: "D) Resim ve Portreler: Genel Olarak", Altıncı Bölüm Çeşitli İhlaller, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, C.XXXIII, No:7981, Aralık 5, 1951 (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat/metin/1.3.5846.pdf>, 13 Mart 2023.
- Galtung, Johann ve Ruge, Meri: "Structuring and Selecting News", **The Manufacture of News: Deviance, Social Problems and The Mass Media**, Ed. Stanley Cohen ve Jock Young, California, Sage, 1981.
- Garcia, Mario R.: **Contemporary Newspaper Design**, New Jersey, Prentice Hall, 1997.
- Garcia, Mario ve Stark Pegie: **Eyes on the News**, USA, The Poynter Institute for Media Studies, 1991.
- Gencil Bek, Mine: "Medya ve Toplumsal Katılım Araştırması İçerik Analizi Sonuçları Raporu", 2006, (Çevrimiçi) <http://www.britishcouncil.org/Turkey-society-mediaand-social-inclusion-report-turkish.doc>
- Gerbner, George, Morgan, Michael ve Signorielli, Nancy: "Television Violence Profile No. 16: The Turning Point From Research To Action", **Philadelphia: The Annenberg School of Communication**, 1994.
- Gezgin, Suat: **Basında Fotoğrafçılık**, İstanbul, Der Yayınları, 1994.
- Girard, René: **Şiddet ve Kutsal**, Çev. Necmiye Alpay, İstanbul, Kanat, 2003.
- Girgin, Atilla: **Haber Yazmak**, İstanbul, 4. bs., Der Yayınları, 2013.
- Goffman, Erving: **Damga**, Ankara, Heretik yayınları, 2014.

- Gottdiener, Mark: **Postmodern Göstergeler: Maddi Kültür ve Postmodern Yaşam Biçimleri**, Çev. Erdal Cengiz, Hakan Gür ve Arhan Nur, İstanbul, İmge Yayınları, 2005.
- Gökalp, Emre: “Medya, Suç ve Şiddet”, **Suç Sosyolojisi**, Ed. Fuat Güllüo ınar, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 2019.
- Gökçe, Orhan: **İletişim Bilimine Giriş**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1993.
- Göktürk, Neslihan, Özgenç, İzzet ve Üzülmöz, İlhan: **Ceza Hukukuna Giriş**, Ed. İzzet Özgenç, İlhan Üzülmöz, 1. bs., Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 2012.
- Gökulu, Gökhan ve Hosta, Nilay: “Basında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Analizi: Hürriyet, Sabah ve Posta Gazeteleri Örneği (2005-2008)”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, C.VI, No:2, 2013, ss.1829-1850.
- Grosholz, Jessica and Elizabeth Kubrin, Charis: “Crime in the News: How Crimes, Offenders and Victims are Portrayed in the Media”, **Journal of Criminal Justice and Popular Culture**, C.XIV, 2007, pp. 59-83.
- Guiraud, Pierre: **Göstergebilim**, Çev. Mehmet Yalçın, Ankara, İmge Kitabevi, 1994.
- Gurevitch, Michael ve Blumler, Jay G.: “Siyasal iletişim Sistemlerinde Demokratik Değerler”, **Medya Kültür Siyaset**, Der. Süleyman İrvan, Ankara, Pharmakon Yayınevi, 2014, ss.193-212.
- Günay, V. Doğan: **Göstergebilim Yazıları**, İstanbul, Multilingual Yayınevi, 2002.

- Güz, Hanife: “Şiddet ve Gençliğin Şiddeti Algılaması”, **Çocuk ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu**, Mayıs 15-16, 2006, Ankara, AEM Kitap, 2007.
- Hafızoğulları, Zeki ve Güngör, Devrim: “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, **TBB Dergisi**, No:69, 2007, (Çevrimiçi) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-69-298> 08 Mart 2022.
- Hawkes, Terence: **Structuralism & Semiotics**, London, KY: Routledge, 1997.
- Herman, Edward Samuel ve Chomsky, Noam: **Rızanın İmalatı Kitle Medyasını Ekonomi Politikası**, Çev. Ender Abadoğlu, İstanbul, BGST Yayınları, 2017.
- Hoy, Frank P.: **Photojournalism: The Visual Approach**, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1986.
- Hürriyet gazetesi: “Bir tıkla silah”, Kasım 5, 2017, (Çevrimiçi) <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bir-tikla-silah-406342> 81, 24 Kasım 2022.
- İçli, Tülin: **Kriminoloji**, Ankara, Martı Kitap ve Yayınevi, 2004.
- İHD: “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi”, İnsan Hakları Belgeleri, Kasım 30, 1999, (Çevrimiçi) <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyanname/>, 17 Temmuz 2022.
- İhlas Haber Ajansı: “Medya Rating Kaygısıyla En Vahşiyi Aktarıyor”, Mart 07, 2014, (Çevrimiçi) <https://www.ihha.com.tr/istanbul-haberleri/medya-rating-kaygisiyla-en-vahsiyi-aktariyor-699190/>, 15 Mart 2022.

- Jones, LM, Finkelhor, D. ve Beckwith, J.: “Protecting victims’ identities in press coverage of child victimization”, **Journalism**, C.XI, No:3, 2010, pp.347–367.
- Kabahatler Kanunu: “İkinci Kısım Çeşitli Kabahatler”, Kabahatler Kanunu, Mart 31, 2005, C.XLIV, No:25772, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5326.pdf>, 08 Mart 2022.
- Kazan, Fahrünnisa: “Güvensizlik Odağında İletişim: Mülteci Sorunun Ulusal Yazılı Basındaki Temsiline Bauman’cı Bir Yaklaşım”, Doktora Tezi, **Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2019.
- Kecheng, Liu: **Semiotics in Information Systems Engineering**, New York, Cambridge University Press, 2000.
- Kıran, Ayşe ve Zeynel, Kıran: **Dilbilime Giriş**, Ankara, 3.bs., Seçkin Yayınevi, 2006.
- Kıran, Zeynel: **Dilbilim Akımları**, Ankara, 2.bs., Onur Yayınları, 1996.
- Kıran, Zeynel: **Dilbilime Giriş: Dilbilgisinden Dilbilime**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Koç, Fatma ve Koca, Emine: “Kütahya’nın Entarili Geleneksel Kadın Giysilerinin Göstergibilimsel Çözümlemesi”, **Milli Folklor Dergisi**, C.XIV, No:106, 2015, ss.70-88.
- Koyuncu, Serhan: “Gazete Mizanpajının Okuyucu Algısı Üzerindeki Belirleyiciliği”, **Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi**, C.I, No:1, 2016.
- Küçükdoğan, Rengin: **Reklam Nasıl Çözülür**, İstanbul, Beta Yayınları, 2009.

- Küçükdoğan, Rengin: **Reklam Söylemi**, İstanbul, Es Yayınları, 2005.
- Küçükdoğan, Rengin: **Reklamlar Nasıl Çözömlenir**, İstanbul, Beta Yayınları, 2011
- KVKK: “Kişisel verilerin işleme şartları”, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, C.LVII, No: 29677, Nisan 7, 2016 (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf>, 13 Mart 2023.
- Lester, Paul: “Use of Visual Elements on Newspaper Front Pages”, **Journalism Quarterly**, C.LXV, No: 3, September, 1988, ss.760-763
- Marshall, Gordon: **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü, Ankara, 2. bs., Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.
- McCombs, Maxwell E. and Shaw, D.L.: “The agenda-setting function of means mass media”, **Public opinion quarterly**, C.XXXVI, No:2, 1972, pp.176-187.
- McCombs, Maxwell: **Setting the Agenda: The Mass Media and Public Opinion**, Cambridge, UK, Polity Press, 2004.
- Morresi, Enrico: **Haber Etiğı, Ahlaki Gazeteciliğın Kuruluşu ve Eleştirisi**, Çev. Fırat Genç, Dost Kitabevi, Ankara, 2006.
- Nalçaoğlu, Halil: **“Medya ve Toplum”**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları / Habercinin El Kitabı Dizisi, 2005.
- Orçin, Gizem: “Yazılı Basında Suça Sürüklenen Çocukların Sunumu Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2013.

- Özer, Ömer: “Kamu Yararı Haberciliği: İntihar Haberleri Üzerine Analitik Bir Çalışma”, **Etkileşim**, C.V, 2020, ss. 72-83.
- Özgen, Murat: **Gazetecinin Etik Kimliği**, İstanbul, 2.bs., İ. Ü. İletişim Fakültesi Yayınları, 2002.
- Özlem ALP, Kafiye ve Gem, Gizem: “Dolce Gabbana’ nın İlkbahar “Ready To Wear-Bilinçsiz Bir Rüya” Koleksiyonu’nun Göstergebilimsel Açından İncelenmesi”, **Abant Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XXII, No:3, 2022, ss.1381-1399.
- Özsüer, Esra: “Türk-Yunan İlişkilerinde ‘Biz’ ve ‘Öteki’ Önyargıların Dinamikleri”, **Avrasya İnceleme Dergisi**, C.I, No :2, 2012, ss. 269-309.
- Parsa, Seyide ve Parsa, Alev Fatoş: **Göstergebilim Çözümlemeleri**, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 2002.
- Pazarbaşı, Betül: “Popüler Kültür Ürünü Olarak Televizyon Dizileri ve şiddet: Kurtlar Vadisi Örneği”, **Medya Mercek Altında**, Der. Nesrin Tan Akbulut ve Elif Eda Balkaş, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2006, ss.157-197.
- Peirce, Charles Sanders: **Écrits Sur Le Signe**, Çev. Seuil, Paris, Seuil, 1978.
- Pirinç, Gökçe: “Suça Konu Olan Çocukların Basında Temsili”, Yüksek Lisans Tezi, **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2017.
- Polat, Hıdır: “Geleneksel medyada temsil sorunu: alternatif bir mecra olarak yeni medya”, **Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi**, C.XXXVIII, No:38, 2018, ss.45-60.

- Posta gazetesi: “Bir yıl geçti hiçbir şey değişmedi”, Ekim 7, 2018, (Çevrimiçi) <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-10-07/posta-gazetesi-manseti>, 24 Kasım 2022.
- Postman, Neil: “The information age: a blessing or a curse?”, **Harvard International Journal of Press/Politics**, C.IX No:2, 2004, ss.3-10.
- Rifat, Mehmet: **Genel Göstergebilim Sorunları: Kuram ve Uygulama**, İstanbul, 2.bs., Sözce Yayınları, 1986.
- Rifat, Mehmet: **Göstergebilimin ABC’si**, İstanbul, Sel Yayınları, 1992.
- Rifat, Mehmet: **Homo Semioticus ve Genel Göstergebilim Sorunları**, İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- Rifat, Mehmet: **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Rifat, Mehmet: **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 1.Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler**, İstanbul, 1. bs., Yapı Kredi Yayınları, 1998.
- Rigel, Nurdoğan: **Haber, Çocuk ve Şiddet: Üretim, Kitle İletişim Ve Tüketim Sürecinde Haberin İncelenmesi**, İstanbul, Der Yayınevi, 1995.
- Rogers, Everett M. ve Dearing, James: “Agenda Setting Research: Where Has It Been, Where Is It Going?”, **Communication Yearbook**, C.XI, 1988, ss.555-594.
- RTÜK: “II. Yargılama Süreçlerine İlişkin Haberler”, **Yayın İlkeleri Rehberi**, Ankara, 2014, (Çevrimiçi) <https://www.rtuk.gov.tr/yayin-ilkeleri-rehberi/3787>, 24 Eylül 2022.

- Saint-Martin, Fernande: **Emerging Visions of The Aesthetic Process Psychology, Semiology and Philosophy**, USA., Cambridge University Press, 1992.
- Saussure, Ferdinand De: **Cours De Linguistique Generale**, Paris, Payot, 1982.
- Seel, Norbert M.: "Semiotics and Structural Learning Theory", **Journal of Structural Learning & Intel. System**, C.XIV, No:1, 1999.
- Serdaroğlu, Cihan: "Kanunla İhtilafa Düşmenin Temsilinde Kaybolan Çocukluk" Yüksek Lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2012.
- Sığircı, İlhami: "Göstergebilimsel Yaklaşım: Yazılı Basın Sloganlarının İncelenmesi", Ed. Ahmet Güneş, **İletişim Araştırmalarında Göstergebilim: Yazınsaldan Görsele Anlam Arayışı**, Konya, Litera Türk Yayınları, 2014.
- Siegel, Larry. J.,
Welsh, Brandon C.
ve Senna, Joseph J.: **Juvenile Delinquency: Theory, Practice and Law**, 5.bs., USA, Wadsworth Publishing, 2003.
- Soygüder, Şebnem: "Fotoğraf Editörlüğü Kurumu ve Gazeteler İçin Önemi ", **The Journal of Academic Social Science Studies**, C. VI No:2, February 2013, ss.1653-1677, (Çevrimiçi) https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/79201/makaleler/6/2/arastirmx_79201_6_pp_1653-1677.pdf, 16 Eylül 2022.
- Storey, John: **Popüler Kültür Çalışmaları Kuram ve Metotlar**, Çev. Koray Karaşahin, İstanbul, Babil Yayınları, 2000.

- Tandon, Neeti: “Secondary Victimization of Children by the Media: An Analysis of Perceptions of Victims and Journalists”, **International Journal of Criminal Justice Sciences**, C.II, No:2, July-December 2007, pp.119-135.
- Tankard, James W.: “The empirical approach to the study of media framing.” **Framing public life**, Ed. Stephen D. Reese, Oscar H. Gandy Jr. and August E. Grant, Mahwah, Lawrence Erlbaum Assoc Inc, 2001, pp. 95–106.
- Taş, Oktay: **Çağdaş Gazete Tasarımı**, Ankara, Makro Ltd. Şti. Eğitim Yayınları, 1993.
- TCK: “Hakaret”, Şerefe Karşı Suçlar, Türk Ceza Kanunu, Ekim 12, 2004 C.XLIII, No: 25611, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, 07 Mart 2022.
- TCK: “İkinci Kitap Özel Hükümler”, Türk Ceza Kanunu, Ekim 12, 2004 C.XLIII, No: 25611, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, 07 Mart 2022.
- TCK: “İsnadın İspatı”, Sekizinci Bölüm: Şerefe Karşı Suçlar, C.XLIII, No: 25611, Ekim 12, 2004, (Çevrimiçi) [https:// www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf), 18 Temmuz 2022.
- TCK: “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal”, Dokuzuncu Bölüm: Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, C.XLIII, No: 25611, Ekim 12, 2004, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>, 17 Temmuz 2022.

- TDK: “Güncel Türkçe Sözlük”, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, t.y., (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 07 Mart 2022.
- Tekvar, Sırma Oya: “Dergi Reklamlarında Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri: FHM ve Cosmopolitan Reklamlarının Karşılaştırmalı Göstergebilimsel Çözümlemesi”, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2006.
- TGC: “Çocuklar ve Medya”, Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu, Ocak 20, 2007, İstanbul, 2006, (Çevrimiçi) <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html>, 18 Temmuz 2022.
- TGC: “Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları”, Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, Nisan 17, 2019, (Çevrimiçi) <https://www.tgc.org.tr/81-bildirgeler/1984-t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html>, 16 Temmuz 2022.
- TGC: “Gazetecinin Temel Görevleri”, Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, Nisan 17, 2019, (Çevrimiçi) <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html#>, 18 Temmuz 2022.
- Tokgöz, Oya: **Temel Gazetecilik**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1991.
- Tolun, Elif Okur: “İktidar Masal Reklam”, Ankara, Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, **Journal of Arts and Sciences**, C.III, No:3, 2005.

- Tosun, Gülgün Erdoğan: “Haberde Çocuk Birey”, Ed. Umay Aktaş Salman, **Çocuk Odaklı Habercilik**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2007.
- Trend, David: **Medyada Şiddet Efsanesi, Eleştirel Bir Giriş**, Çev. Gül Bostancı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Trend, David: **The Myth Of Media Violence: A Critical Introduction**, Blackwell Publishing, 2007.
- Tuncer, Esra Saniye: “Göstergebilimin Çözümleme Modelleri Işığında Reklam Anlatıları”, Erzurum, **Atatürk İletişim Dergisi**, No:20, 2020.
- TÜİK: “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2021”, **Haber Bülteni**, No:45586, Ağustos 02, 2022, (Çevrimiçi) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586>, 19 Ağustos 2022.
- Türk, Gül Dilek: “Demokrasinin Dördüncü Kuvveti Yeni Medya Teknolojileri”, **İnet-Tr’13, XVIII. Türkiye’de İnternet Konferansı, İstanbul Üniversitesi**, 9-11 Aralık 2013, (Çevrimiçi) <http://inet-tr.org.tr/inetconf18/bildiri/25.pdf>, 22 Eylül 2022.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: “A. Özel hayatın gizliliği”, İkinci Bölüm Kişinin Hakları ve Ödevleri: IV. Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, C.XXII, No:17863, Kasım 09, 1982, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, 17 Temmuz 2022.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: “E. Düzeltme ve Cevap Hakkı”, İkinci Bölüm Kişinin Hakları ve Ödevleri: X. Basın ve Yayım la İlgili Hükümler, C.XXII, No:17863, Kasım 09,

- 1982, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, 17 Temmuz 2022.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: “VIII. Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti”, **İkinci Bölüm Kişinin Hakları ve Ödevleri**, C.XXII, No:17863, Kasım 09, 1982, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, 18 Temmuz 2022.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: “XIV. İspat Hakkı”, İkinci Bölüm Kişinin Hakları ve Ödevleri, C.XXII, No:17863, Kasım 09, 1982, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, 17 Temmuz 2022.
- Uludağ, Şener: “Vatandaşların Suç Korku (Güvenlik Endişesi) Seviyesine Etki Eden Faktörler ve Alınabilecek Önlemler: Malatya Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C.XII, No:1, 2010.
- Uluyağcı, Canan: “Simge Kavramı ve Bir Film Çözümlemesi: Karşılaşma”, **Selçuk İletişim**, C. V, No:1, 2007.
- UNICEF: “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Kasım 20, 1989, (Çevrimiçi) <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dairs%C3%B6zle%C5%9Fme>, 17 Temmuz 2022.
- Ümit, Eylem: “Kentte Suça Karışmış Çocuklarda Toplumsal Ortam ve Ceza Ehliyeti Araştırmaları”, Ankara, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, 2006.
- Ünver, Hamid Akın: “Türkiye’de Doğruluk Kontrolü ve Doğrulama Kuruluşları”, **Siber Politikalar ve Dijital Demokrasi**, EDAM, Oxford CTGA & Kadir Has Üniversitesi, Mayıs 2020, (Çevrimiçi) <https://edam.org.tr/wp-content/uploads/2020/06/T%C3>

- %BCrkiyedeDo%C4%9Fruluk-Kontrol%C3%BC-ve-Do%C4%9Frulama-Kurulu%C5%9Flar%C4%B1-Ak%C4%B1n-%C3%9Cnver.pdf, 18 Eylül 2022.
- Varol, Sibel Fügen: “Medyada Yer Alan Temsillerin Kimlik Edinme Sürecindeki Rolü”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, No:26, 2014.
- Vatandaş, Saniye: “Gazete Haberlerinde Korku Sunumunun Göstergebilimsel Çözümlemesi (Covid-19 Örneğinde)”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XX, No:78, 2021.
- Vikipedi: “Suç”, **Vikipedi: Özgür Ansiklopedi**, Temmuz 30, 2022, (Çevrimiçi) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Su%C3%A7>, 20 Eylül 2022.
- Williamson, Judith: **Reklamların Dili Reklamlarda Anlam ve İdeoloji**, Çev. Ahmet Fethi, Ankara, Ütopya Yayıncılık, 2001.
- www.kvkkhaber.net “Ölen Kişilerin Verileri Kişisel Veri Midir?”, Şubat 06, 2023 (Çevrimiçi) <https://www.kvkkhaber.net/olen-kisinin-verileri-kisisel-veri-olarak-kabul-edilmez>, 2 Nisan 2023.
- www.medyaokuryazari.org: “Afet Haberciliği Rehberi: Can Güvenliği ve İnsan Haysiyetini Korumak Esastır”, Şubat 2023, (Çevrimiçi) https://medyaokuryazari.org/wp-content/uploads/2023/02/Afet_Haberciligi_Rehberi.pdf, 10 Mart 2023.
- www.sikayetvar.com: “Sabah Gazetesi Yalan Asılsız Haber”, Aralık 24, 2021, (Çevrimiçi) <https://www.sikayetvar.com/sabah-gazetesi/sabah-gazetesi-yalanasil-siz-haber>, 19 Temmuz 2022.

- Yalçın, Ayhan: **Benim Avukatım Ansiklopedik Hukuk Rehberi**, İstanbul, Geçit Kitabevi, 1998.
- Yanık, Tolga: “Sahte içki kâbusu sürüyor! Acı haber bu kez Konya' dan geldi “, Aralık 23, 2021, (Çevrimiçi) <https://www.sabah.com.tr/yasam/sahte-ickiye-2-kurban-da-konyadan-5798857>, 19 Temmuz 2022.
- Yanikkaya, Berrin: “Gündelik Hayatın Suretinde: Öteki Korkusu, Görsel Şiddet ve Medya”, **Medya, Milliyetçilik, Şiddet**, Ed. Barış Çoban, İstanbul, Su Yayınları, 2009.
- Yavuz, Seda: “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları ve Medya Metinleri Aracılığıyla Sunumu: “Güneşi Beklerken” Dizi Filmdeki Şiddet Olgusunun İçerik Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi”, **İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2014.
- Yavuzer, Haluk: **Çocuk ve Suç**, İstanbul, 8. bs., Remzi Kitabevi, 1996.
- Yaylagül, Levent: **Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Dipnot Yayınlar, 2017.
- Yengin, Didem Ataman: Mekanikleşen Birey: Arçelik Örneğinin R. Barthes’a Göre Çözümlemesi, **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication**, C.II, No:1, 2012.
- Yeni Asır gazetesi: “Dört milyon dolarlık pompalı baskın!”, Mart 13, 2020, (Çevrimiçi) http://egazete.yeniasir.com.tr/eGazete/www_yeniasir_com_tr/1/2020/3/13, 24 Kasım 2022.

- Yeni Şafak: “LGBT Dayatmasına Karşı 'Büyük Aile Yürüyüşü' Düzenleyecek Aileler Saraçhane Parkı'nda Buluştu”, Eylül 18, 2022, (Çevrimiçi) <https://www.yenisafak.com/hayat/lgbt-dayatmasina-karsi-bu-yuk-aile-yuruyusu-duzenleyecek-aileler-saracha-ne-parkinda-bulustu-3859088>, 25 Eylül 2022.
- Yücel, Tahsin: **Yapısalcılık**, İstanbul, Can Yayınları, 2008.
- Yüksel, Erkan ve Gürcan, Halil İbrahim: **Habercinin El Rehberi, Soru ve Örneklerle Haber Toplama ve Yazma Kural ve Teknikleri**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Yüksel, Yusuf: “Göstergebilim”, Ankara, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora tezi**, 2005.
- Zaltman, Gerald ve Zaltman, Lindsay: **Pazarlama Metaforları**, Çev. Ümit Şensoy, İstanbul, Optimist Yayın Dağıtım, 2008.

Diğer Kaynaklar

- Akit Gazetesi 13 Kasım 2017.
- Akşam Gazetesi 11 Kasım 2017.
- Akşam Gazetesi 24 Şubat 2018.
- Akşam Gazetesi 25 Eylül 2021.
- Akşam Gazetesi 27 Ağustos 2018.
- Akşam Gazetesi 29 Ocak 2019
- Akşam Gazetesi 3 Şubat 2019.
- Aydınlık Gazetesi 9 Şubat 2023.
- Cumhuriyet Gazetesi 7 Şubat 2023.
- Cumhuriyet Gazetesi 8 Şubat 2023.
- Diriliş Postası Gazetesi 9 Kasım 2018.
- Diriliş Postası Gazetesi 9 Şubat 2023.
- Doğruhaber Gazetesi 15 Mart 2019.

Dokuz Sütun Gazetesi 27 Ağustos 2018.

Güneş Gazetesi 11 Eylül 2017.

Güneş Gazetesi 12 Ocak 2019.

Güneş Gazetesi 13 Aralık 2019.

Güneş Gazetesi 13 Kasım 2019.

Güneş Gazetesi 17 Mart 2018.

Güneş Gazetesi 2 Ağustos 2019.

Güneş Gazetesi 26 Ağustos 2017.

Güneş Gazetesi 27 Ağustos 2018.

Güneş Gazetesi 29 Eylül 2018.

Güneş Gazetesi 29 Ocak 2019.

Güneş Gazetesi 4 Nisan 2019.

Güneş Gazetesi 5 Nisan 2019.

Güneş Gazetesi 7 Mart 2018.

Habertürk Gazetesi 14 Ekim 2017.

Habertürk Gazetesi 15 Ekim 2017.

Habertürk Gazetesi 7 Aralık 2017.

Hürriyet Gazetesi 10 Kasım 2018.

Hürriyet Gazetesi 25 Haziran 2019.

Hürriyet Gazetesi 3 Ekim 2020.

Hürriyet Gazetesi 6 Ekim 2018.

Hürriyet Gazetesi 7 Ocak 2020.

Karar Gazetesi 11 Kasım 2017.

Milat Gazetesi 16 Şubat 2019.

Milat Gazetesi 5 Şubat 2019.

Milliyet Gazetesi 12 Aralık 2019.

Milliyet Gazetesi 13 Aralık 2019.

Milliyet Gazetesi 20 Ekim 2017.

Ortadoğu Gazetesi 16 Aralık 2018.

Ortadoğu Gazetesi 29 Eylül 2018.

Ortadoğu Gazetesi 6 Nisan 2019.

Posta Gazetesi 1 Eylül 2020.

Posta Gazetesi 10 Nisan 2018.

Posta Gazetesi 12 Aralık 2019.

Posta Gazetesi 13 Aralık 2019.
Posta Gazetesi 14 Ekim 2017.
Posta Gazetesi 14 Nisan 2019.
Posta Gazetesi 15 Ekim 2017.
Posta Gazetesi 16 Aralık 2017.
Posta Gazetesi 16 Aralık 2018.
Posta Gazetesi 18 Eylül 2017.
Posta Gazetesi 22 Şubat 2018.
Posta Gazetesi 23 Aralık 2019.
Posta Gazetesi 23 Eylül 2018.
Posta Gazetesi 27 Ağustos 2018.
Posta Gazetesi 27 Kasım 2022.
Posta Gazetesi 29 Ağustos 2018.
Posta Gazetesi 29 Ocak 2019.
Posta Gazetesi 3 Ekim 2020.
Posta Gazetesi 3 Mayıs 2021.
Posta Gazetesi 4 Mayıs 2021.
Posta Gazetesi 6 Mayıs 2022.
Posta Gazetesi 7 Ekim 2020.
Posta Gazetesi 7 Mayıs 2021.
Posta Gazetesi 8 Aralık 2022.
Posta Gazetesi 8 Kasım 2018.
Posta Gazetesi 8 Ocak 2019.
Posta Gazetesi 8 Şubat 2020.
Sabah Gazetesi 10 Kasım 2018.
Şok Gazetesi 1 Kasım 2018.
Şok Gazetesi 19 Aralık 2017.
Şok Gazetesi 6 Temmuz 2017.
Takvim Gazetesi 09 Şubat 2023.
Takvim Gazetesi 1 Aralık 2022.
Takvim Gazetesi 10 Kasım 2021.
Takvim Gazetesi 10 Mart 2019.
Takvim Gazetesi 11 Şubat 2023.
Takvim Gazetesi 13 Temmuz 2018.

Takvim Gazetesi 19 Nisan 2018.
Takvim Gazetesi 23 Aralık 2019.
Takvim Gazetesi 29 Ağustos 2021.
Takvim Gazetesi 3 Mayıs 2020.
Takvim Gazetesi 6 Ekim 2018.
Takvim Gazetesi 8 Nisan 2019.
Türkiye Gazetesi 10 Şubat 2023.
Türkiye Gazetesi 16 Aralık 2018.
Türkiye Gazetesi 20 Eylül 2018.
Türkiye Gazetesi 9 Şubat 2023.
Yeni Asır Gazetesi 17 Ekim 2019.
Yeni Asır Gazetesi 3 Mayıs 2021.
Yeni Asır Gazetesi 5 Şubat 2020.
Yeni Asır Gazetesi 8 Şubat 2020.
Yeni Asır Gazetesi 8 Şubat 2023.
Yeni Şafak Gazetesi 14 Mart 2018.
Yenibirlik Gazetesi 9 Şubat 2023.
Yeniçağ Gazetesi 16 Şubat 2023.